

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 57

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΘ'—ΡΙΕ'

Κείμενον: B. de Montfaucon

Μετάφρασις-Σχόλια

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΠΙΤΣΑΚΟΥ (ΡΘ'—ΡΙΑ')
θεολόγου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΛΕΩΝ. ΔΡΙΤΣΑ (ΡΙΒ'—ΡΙΕ')
θεολόγου

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΘ΄ Ψαλμὸν	9 (127)*
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙ΄ Ψαλμὸν	36 (156)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΑ΄ Ψαλμὸν	37 (178)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΒ΄ Ψαλμὸν	75 (197)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΓ΄ Ψαλμὸν	84 (206)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΔ΄ Ψαλμὸν	102 (227)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΕ΄ Ψαλμὸν	110 (236)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	127

* Αἱ ἐντὶς παρενθέσεως ἀριθμοὶ ἀντιστοιχοῦν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς αὐτῶν τοῦ ἑξακτοῦ κεμεῖνου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΘ΄ (109) ΨΑΛΜΟΝ ΒΕΙΠεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου!

Ἄς ὑψωθῶμεν, παρακαλῶ, πνευματικῶς καὶ ὡς ἐν-
τεινόμεν τὴν προσοχὴν μας. Διότι ὁ ψαλμὸς αὐτὸς δια-
πραγματεύεται θέματα ἐξόχως ὕψηλά, μάλιστα δὲ ἔχει
σταθῆ, ὅχι εἰς ἓνα θέμα διδασκαλικῶς, ἀλλ' εἰς πολλὰ καὶ
διάφορα. Ἐπὶ πλεον δὲ ὁ ψαλμὸς αὐτὸς ἀντιπάσεται
πρὸς ὄλους ἐκεῖνους οἱ ὁποῖαι ἀμφισβητοῦν τὴν Ἀνάστα-
σιν, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, δηλαδὴ, πρὸς Παῦλον τὸν
Σαμοσατεύα, καὶ πρὸς αὐτοὺς ποὺ δέχονται τὴν διδασκα-
λίαν τοῦ Ἀρείου καὶ πρὸς τοὺς Μανιχαίους καὶ πρὸς αὐ-
τοὺς, ποὺ φρονοῦν ὅσα ἐδίδασκ' ὁ Μαρκίων.¹ Ἐπειδὴ,
λοιπὸν, εἶναι τόσον μεγάλη ἡ παράταξις τῶν ἀντιπάλων
C, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἐχώμεν πολλοὺς ὀφθαλμοὺς, ὥ-
στε μὲ κάθε ἀκρίβειαν νὰ παρακολουθήσωμεν τοὺς ἁ-
γῶνες. Διότι εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἀγῶνας καὶ ἂν κότι
παρασθλήψῃ ὁ θεατὴς, ἀπὸ ὅσα γίνονται, κατὰ τὴν διεξα-
γωγὴν τῶν, δὲν θὰ χάσῃ τίποτε, διότι ἡ διεξαγωγὴ τῶν
ἀγῶνων αὐτῶν δὲν γίνεται πρὸς διδασκαλίαν, ἀλλὰ χά-
ριν ψυχαγωγίας. Ἐδῶ, ὅμως, ἐάν δὲν ἀντιληφθῇ μὲ κά-
θε ἀκρίβειαν τὸ σημεῖον τῆς παρατάξεως ἐκεῖνου (τοῦ
ἀντιπάλου) καὶ ἀπὸ ποῦ πολεμοῦμεν ἡμεῖς, δὲν θὰ ὑπο-
στήσῃ ἀσήμενον ζημίαν. Διὸ νὰ μὴ πάθῃς λοιπὸν αὐτό,
ὕψωσε τὴν σκέψιν σου, ἀνοίξε καλὰ τὰ αὐτιά σου.

1. Ὁ 109ος ψαλμὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν προκείμενὴν καὶ ἀνα-
στρέφεται τὸν Χριστὸν, εἰς τὴν ταπεινὴν ἀσκήσιν αὐτοῦ καὶ
εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἀσκήσιν αὐτοῦ ἐν τῷ πάλῳ τοῦ Πατρὸς. Ὁ 109ος
Πατὴρ ἐνταῦθα κατεπελεμῆται τὰς κατὰ τὴν κακίαν τοῦ Κυρίου στρατηγι-
κὰς αἰρέσεις καὶ ἀπεδείκνυται ὅτι ἡ ἀρνησιὰ τῶν διδασκῶν γινώσκον, ποὺ
ἐπιχειροῦν, ὥστε οἱ Ἰουδαῖοι, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι ἀρνοῦνται, εἶναι ἀρετὴν
καὶ ἀσπίδα, μὴ ὑπερβαίνει κατ' αἴσιν οὐκ ἐστὶν ὁδὸς τῶν Ἰδίων.

2. Ἐξ. 109, 1.

3. Οἱ ἀναφερόμενοι ἐνταῦθα, ἀπὸ τῶν ἁγίων Ἰωάννην τὸν Χρυσό-
στομον, ἀφ' ὧν καὶ Μαρκίονος μέχρι τοῦ Ἀρείου καὶ Παύλου τοῦ
Σαμοσατεύα, ἀφ' ὧν καὶ τὴν ἑσθ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου. Ἐναντίον δὲ αὐτῶν ἐν-
ταῦθα ἔστιν ἡ Κακοήθεια καὶ τῶν ὁμοιωμένων αὐτοῦ καὶ οἱ οἱ τῶν με-
ταβλητῶν, τῶν Πατέρων καὶ ἀδελφῶν.

Τοὺς Ἰουδαίους πολεμοῦμεν πρώτους, καὶ ἐναντίον αὐτῶν παίρνομεν θέσιν μάχης, μετὰ σύμμαχον τοὺς λόγους τοὺτους τοῦ προφήτου. Καὶ ὁρθῶς (πράττομεν), ὅτι ἐνῶ ἡμεῖς λέγομεν ὅτι αὐτὰ (τὰ λόγια) ἔχουν λεχθῆ μετὰ κάθε σαφήνειαν περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐκείνοι δὲν παραδέχονται αὐτὰ, μάλιστα δὲ πλάθουσιν καὶ μερικά ἄλλα. Κατ' ἀρχὴν λοιπὸν θὰ ἐλέγχωμεν τὸ ἀσθηρικὸν τοῦ ἰσχυρισμοῦ των καὶ κατόπιν θὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μας. Καὶ ἐρωτῶμεν τώρα αὐτοὺς ἐκ τῶν προτέρων, ποῖος εἶναι ὁ κύριος τοῦ δικαίου τούτου; Διότι εἶπε, λέγει, ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου. Ἐδῶ δὲν νημονεῖται μόνον ἓν πρόσωπον, ἀλλ' ἔτι τὸ ὅποιον συνυμλεῖ μετὰ κάποιο ἄλλο πρόσωπον. Ποῖος, λοιπὸν, λέγουσιν, ὅτι εἶναι αὐτὸς πῶς ὁμιλεῖ; Ὁ Θεός. Αὐτὸς δὲ πῶς ἀκούει; Ὁ Ἀβραάμ. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι εἶναι ὁ Ζοροβάβελ καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι εἶναι ἄλλος, διαφωνοῦν καθὼς οἱ μεθυμένοι, τίποτε συμφωνοῦν δὲν λέγουσιν. Ἐ μάλιστα δὲ ὁμιλοῦν μετὰ τοὺς θαυμάζοντας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σκότους καὶ ἀλληλοσυγκρουομένους. Πές μου, λοιπὸν, ὁ Ζοροβάβελ εἶναι κύριος τοῦ Δαυὶδ; Καὶ πῶς θὰ ἤμπορούσε νὰ ἔχη λόγον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τιμῆς ἐνεκεν καὶ ὁ ἴδιος ἔχει ὀνομασθῆ Δαυὶδ; Καὶ, ὅσα ἐν συνεχείᾳ λέγονται, φανεροῦνται, ὅτι τίποτε δὲν ἔχει λεχθῆ ἔδῳ περὶ τοῦ Ζοροβάβελ, οὔτε περὶ τοῦ Δαυὶδ. Κανείς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔχει τιμηθῆ μετὰ ἱερατικὸν ἀξίωμα. Ἐδῶ μάλιστα 250 Α ὁμιλεῖ διὰ κάποιον, πῶς ἔχει ἱερατικὸν ἀξίωμα διαφορετικὸν καὶ παράδοξον. «Διότι Σὺ εἶσαι, λέγει, ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ».⁴ Ἀλλὰ προηγουμένως ἄς ἐξετάσωμεν τὸ παρὸν. Διότι καὶ μερικοὶ ἄλλοι λέγουσιν περισσότερον ἀσθηρικὰ ἀπὸ αὐτὰ, ἐπειθὴ λέγουσιν, ὅτι αὐτὰ ἔχουν λεχθῆ περὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ὁ λαὸς οὔτε ἱερεὺς ἐγένετο, οὔτε θὰ ἤμπορεῖ ποτὲ νὰ προσαρμώσῃ εἰς αὐτόν, ὅσα ἄλλα ἐν συνεχείᾳ ἔχουν λεχθῆ. Δι' αὐτὰ, ἀφοῦ ἀφῆραμεν αὐτὸ ὡς ἀσθηρικὸν καὶ ὡς μὴ ἔχον ἀνάγκην ὡς ἐκ τούτου ἀνασκεύης, ὅς φέρωμεν ἐνώπιόν μας κάποιον ἄλλον ἰσχυρισμὸν των.

Τί λέγουσιν ἄλλοι πάλιν; Ὅτι ὁ δοῦλος τοῦ Ἀβραάμ λέγει αὐτὰ περὶ τοῦ Κυρίου του. Καὶ τί ἀσθητικότερον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῇ ἀπὸ αὐτό; Β Διότι τί θέλει ἐδῶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἀβραάμ; Πῶς δὲ ἐγένετο ὁ κύριος του ἱερεὺς,

4. Ματθ. 109, 4.

ἀφοῦ καὶ ὁ ἴδιος εἶχε ἀνάγκην τοῦ ἱερέως Μελχισεδέκ⁵ καὶ ἐξήτει τὰς εὐλογίας του; Πῶς δὲ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λεγῇ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἐφ' ὅσον ἔχει εἶπει. «Ἐκ τῶν κόλπων μου πρὸ τῆς αὔγης σὲ ἐγέννησα».⁶ Πῶς δὲ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προσαρμώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν Δαυὶδ, ἢ τὸν Ζοροβάβελ, ἢ τὸν λαόν; Διότι τὸ λεχθὲν εἶναι ὁπερ αὐτῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ δὲ, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου», πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ, ἐφ' ὅσον τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι κατώτερα; Οὐδεμίαν ἐρμηνείαν εἶναι ἐπιδεκτικόν. Πῶς δὲ εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου», ἐφ' ὅσον αὐτὸς καὶ τὸ νὰ στέκεται πάλαισιον τῶν ἀγγέλων C. θεωρεῖται ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἄξιον μεγίστης τιμῆς. Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ὁ σοφὸς λόγος αὐτῶν; Καὶ πῶς, λέγει, εἰσάγεις ἄλλον Κύριον, ὅταν ἡ Γραφὴ λέγῃ ρητῶς: «Κύριος ὁ Θεός σου εἶναι εἰς Κύριος, καὶ αὐτὸν μόνον νὰ λατρεύῃς, καὶ ἐκτός αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεός».⁷ Πῶς ποῖον λοιπὸν, πές μου, λέγεται τοῦτο; Μάλιστα δὲ αὐτὰ ἔχουν λεχθῆ ἐξ αἰτίας τῆς ἱδικῆς σου ἀγνωμοσύνης, Ἰουδαῖε. Διὰ εἰς τὸν Ἀβραάμ δὲν ἐλέγχθη τίποτε τέτοιο, οὔτε εἰς τὸν Ἰσαάκ, οὔτε εἰς τὸν Ἰακώβ, οὔτε εἰς τὸν Μωυσῆν, ἀλλὰ εἰς σὲ μόνον, ὅταν ἀφοῦ ἐξήλαθες ἐκ τῆς Αἰγύπτου, κατασκευάσῃς μοσχάριον⁸ (πρὸς λατρείαν σου); Ἐξ αἰτίας τίνος, πές μου; Ἐάν δὲ σὺ ἀγνοῖς, μάθε ἀπὸ ἐμὲ τὴν αἰτίαν. Β Ἐπειδὴ, λοιπὸν μετὰ τὴν ἐξοδὸν σου κατασκευάσας μόσχον, ἔλαθες μέρος εἰς τὰς τελετὰς τοῦ Βεελφεγὼρ⁹, ἐξέπερες εἰς λατρεῖαν εἰδωλολατρικῶν Θεῶν καὶ εἰσάγαγες τὴν πα-

5. Ὁ Μελχισεδέκ, περὶ τοῦ ὁποῦ ὁμιλεῖ ἡ Γεν. 14, 18-20, ὅπου καταγράφεται βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς. Ἡ περιγραφή τοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Μελχισεδέκ εἰσάγει, κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον (στ. βλ. Ῥωμ. 9, 11 καὶ 7, 1-28), τὸν αἰῶνα ὁριζουμένην, καταγεγραμμένην ἀρχὴν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ 222, ἐκ τοῦ Μελχισεδέκ, εἰς τὸν ὁλοκλ. ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ προσφέρει θύματα (ἔρχου, Ἐρχομαι, στρ. 8, σελ. 990).

6. Ματθ. 109, 5.

7. Δευτερ. 10, 4-13 καὶ 4, 35.

8. Ὁ μόσχος ἐκτετατικὸν τὸ ἔμπροσθεν τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν — διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦτο — ἀπετέλει ἐν πλείστοι εἰς τὸ ἔθνος κατὰ τῆς ἡμέρας. Ὁ μοσχὺς μόσχον, περὶ τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς ἐξέπεσε εἰς ὁριζουμένην, φυσικωτικὴν λατρείαν, ἦτο σύμβολον θεοθέτου τοῦ Σανκωατὶν, ὡς καὶ καὶ ἄλλων εἰδωλολατρικῶν λατρῶν. Ὁ μοσχὺς κατέκρινε τὸν καὶ ἔθηκε τὸν ἀνέλεον.

9. Περὶ τῆς ἐξημέσεως αὐτῆς τοῦ λαοῦ, διὰ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς τελετὰς τοῦ Βεελφεγὼρ, κατὰ τὴν σχετικὴν προσκλήσεως ἐν μέρος τοῦ Βεελφεγὼρ, γράφει ὁ Παῦλος εἰς τὸν Κορινθ. 10, 14 καὶ 20.

ράνομον εκείνην πολυθείαν, ἐνομοθέτησε τὸν "Ἐνα Θεὸν πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐκ τῶν ἀνυπόκταν Θεῶν, διὰ τὴν θεραπεύσῃ τὴν ἀσθενείαν σου καὶ ὅχι διὰ τὴν ἀρνηθῇ τὸν Μονογενῆ τοῦ Υἱοῦ. Διότι διὰ τοῦτον λόγον ἐξ ἀρχῆς λέγει εὐθέως: «Ὅς κάμωμεν ἀνθρώπων κατ' εἰκόνα ἡμῶν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν»¹⁰. Καὶ πάλιν: «Ἐλθετε, ὅς καταβῶμεν καὶ ὅς συγχύσωμεν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν»¹¹. Καὶ πάλιν ὁ Δαυὶδ: «Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου»¹². Ἐάν δὲ ὁ Μωϋσῆς λέγει: «Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος ἓνας εἶναι» ἢ ἰδική σου ἀδυναμία ἐγένεν ἡ αἰτία νὰ λεχθῶν αὐτά.

Καὶ διὰτὶ ἀπορεῖς ἂν αὐτὸ ἔγινε προκαιμένου περὶ τῶν δογμάτων πιστεύως, ἐφ' ὅσον θεοφῶς, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὰ τελειότερα πρὸς τὰ ἀτελειότερα ὁ Θεός κατηύθυνε τὸν λόγον, ἀπὸ συγκατόθασιν πρὸς τὴν ἰδικὴν μας ἀδυναμίαν; Διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐπέτρεπεν (εἰς τὸν ἄνθρωπον), ἄλλην μὲν γυναῖκα νὰ ἀπομακρύνῃ, ἄλλην δὲ νὰ δέχεται, διὸ δὲν ἐνομοθέτησεν ἔτσι ἐξ ἀρχῆς¹³. Καὶ διὰ τὰς τροφάς ἔκαμε πολλὴν διάκρισιν, ἂν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὰ ἀντίθετα 251. Ἀ εἶπεν, ὅτι, δηλαδή, «Ὅπως σὰς ἔδωσα τὰ λάχανα καὶ τὰ χάρτα σὰς δίδω ὅλα αὐτά»¹⁴. Καὶ περὶ τοῦ τόπου προσευχῆς ἔχει θέσει πολλοὺς νόμους καὶ δὲν συγχωρεῖ νὰ γίνωνται παντοῦ αἱ προσευχαί, καίτοι θεοφῶς οὕτε τοῦτο ἐνομοθέτησεν ἐξ ἀρχῆς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γῶραν τῶν Περσῶν ἐφάνη εἰς τὸν Ἀβραάμ, καὶ εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ παντοῦ καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐρήμον.¹⁵

Τὶ συμβαίνει λοιπόν; ἀντιμάχεται πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς, λέγει, ἡ Γραφή; Ὅχι θεοφῶς, ἀλλ' ἐκαστοτε οἰκονομεῖ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον διορθῶναι τὴν ἀδυναμίαν καθὲ γενεάς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἐλέγχῃ πρὸς σὲ τοῦ-

10. Γεν. 1, 26.

11. Γεν. 11, 7.

12. Ψαλμ. 144, 8.

13. Ἐνομοθέτησε, εἰληθῇ, τὸ διακρίναι κατ' εἰκονίαν καὶ ὅμοιωσιν ἡμῶν καὶ ἀδυναμίαν. Σχετικῶς δὲ εἰς τὸ δευτερονόμιον κεφ. 24, 1 καὶ 257.

14. Γεν. 9, 3.

15. Βασιλικὴ συνέβη ἐνδοξάζει τοῦ ἁγίου Ἰσίδωρου τοῦ Χριστοστόμου εἶναι ὅτι αἱ συνεχεῖς ἐμπειρίαι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διὰ θαυμαστὸν τρόπον ἐξόδος τῶν Ἑβραίων ἐκ τῶν ποικίλων δυσκολιῶν, ὁφειλάντο εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἱσίων αὐτῶν καὶ ἀπειλῶν ἐνεργειῶν, καὶ ἐπεβαλεῖν ἡ οἰκονομία τῶν πραγμάτων.

το, «Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος ἓνας εἶναι». Ὅτι δὲ ἔχει καὶ Υἱὸν ἔχουν γράψει οἱ προφῆται εἰς τὰ βιβλία των καὶ δὲν ὠμίησαν μὲ ἀπόλυτον ἀσφηνείαν. Ἐ διὰ τὴν μὴ χειροτερευσῶν τὴν ἀσθενείαν σου, ὅπως ὁμοῦς ἀπέκρυσαν ἐντελῶς, ὥστε νὰ σοῦ δώσουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνηθῇς μετὰ ταῦτα καὶ νὰ συλλέξῃς ἀπὸ τὰ βιβλία τους τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας. Ἔτσι μάλιστα θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ προφῆται εἶναι πράγματι προφῆται, ὅταν συζητῶμεν μὲ τοὺς Ἑθνικοὺς καὶ ἀποδείξωμεν ἀπολύτως ἀξιοπιστὸν τὴν Παλαιάν (Διαθήκην). Διότι ἐάν ἀρνηθῇς τούτο, πῶς θὰ κλείσῃς τὸ στόμα τοῦ Ἑθνικοῦ; Τί δὲ θὰ εἴπῃς; Τὴν ἐξόδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰς προφητείας τοῦ ἐδόθησαν εἰς σέ; Ἀλλ' αὐτὰ δὲν θὰ ἀποδεχθῇ μὲ κανέναν τρόπον. Ἐάν ὁμοῦς διηγῇς εἰς αὐτὸν τὰ λεχθέντα περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Παλαιάν (Διαθήκην) καὶ ἀποδείξῃς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς προφητείας, οὐδεμίαν ἀντίστασιν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ προβάλλῃ. Ἐάν δὲ δὲν ἀποδεχθῇς τὰ ἱδικά μας (δόγματα), ἰουδαῖε, πῶς θὰ ἀπολογηθῇς ὑπὲρ τῆς (ἀξιοπιστίας) τῆς Παλαιᾶς (Διαθήκης); Καὶ ἂν κάποιος σοῦ εἴπῃ, διὰτὶ εἶναι ἀληθὴ ἐκεῖνα ποὺ ἐκθέτει ὁ Μωϋσῆς, τί θὰ ἀπαντήσῃς; Ὅτι ἐπιστεύσαμεν εἰς αὐτά. Πολὺ περισσότερον λοιπὸν καὶ τὰ ἱδικά μας, διότι καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν ἐπὶ πλέον δὲ ἐνῷ σέως εἰσθε ἐν ἔθνος, ἡμεῖς εἰμεθα ἅλη ἡ οἰκουμένη καὶ ἅσας ὁ Μωϋσῆς δὲν ἐπέισε μὲ τὸν τρόπον ποὺ ἐπίσεν ἡμᾶς ὁ Χριστός, καὶ τὰ μὲν ἱδικά σας (δόγματα) ἐπαύσαν νὰ ἰσχύουν, τὰ δὲ ἱδικά μας ἐστερεώθησαν καλῶς. Ἀλλ' ἐκ τῶν προφητειῶν; Ἀλλὰ τὰ ἱδικά μας εἶναι περισσότερα. Ἐάν λοιπὸν ἀπορρίψῃς τὰ ἱδικά μας, θὰ ἀσποκίσῃς καὶ τὰ ἱδικά σου. Μήπως ἀπὸ τὰ θαύματα; Σέως ὅμως δὲν ἔχετε νὰ ἐπιβεβεῖτε κανὲν θαῦμα τοῦ Μωϋσέως. Διότι ἐγένον καὶ ἐπέρσαν ἡμεῖς ὅμως ἔχομεν πολλὰ καὶ διάφορα (διὰ τὴν ἐπιβεβεῖται) ἀκόμη καὶ πρόσφατα, καὶ τὰς προφητείας, ποὺ λάμπουν περισσώτερον ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Μήπως ἀπὸ τοὺς νόμους; Ἀλλ' αὐτοὶ ἐδῶ εἶναι καλύτεροι. Τί λοιπόν; πραγματοποιήσατε τὴν ἐξόδον (ἀπληυθερώθητε ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων), ἐνῷ σὰς ἡμποδοῖον οἱ Αἰγύπτιοι; Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἴσης ἀξίας γεγενῶς νὰ ὑπερισχύσῃς, ἐνῷ πολυεῖσαι ἀπὸ ὅλην τὴν οἰκουμένην, μὲ τὴν νὰ νικήσῃς μόνους τοὺς Αἰγυπτίους. Λέγω δὲ αὐτά, ὅχι διὰ τὴν δημιουργήσῃς ἀντίθετον μετὰ

ξυ Παλαιάς και Καινῆς (Διαθήκης)· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω νὰ ἀποστομώσω τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν Ἰουδαίων. Διότι καὶ ἐκεῖνοι καὶ αὐτὰ ἐδῶ ἔγιναν καὶ ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν ἴδιον Θεόν. Ἀλλὰ θέλω νὰ ἀποδείξω τοῦτο, ὅτι ὁ Ἰουδαῖος ἀρνούμενος τὰς προφητείας περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἔσχησται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προφητειῶν καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἀπομείνῃ τίποτε διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀποδείξῃ τὴν εὐγένειαν τῆς Παλαιᾶς, ἐὰν δὲν ἀποδεχθῇ τὴν Καινὴν. Ὅτι δὲ τὰ λεγόμενα δὲν ἀφοροῦν κάποιον ἀνθρώπον εἶναι ἀπολύτως φανερόν· εἰς τοὺς ἔχοντας μυαλὸ καὶ ἀπὸ τὸ λεγόμενον, «κάθου ἐκ δεξιῶν μου», καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀποκαλεῖται ὁμοίως Κύριος, ἐκεῖνος πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ Κύριος, καὶ ἀπὸ τὸ λεγόμενον, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τοῦς κόλπους τοῦ (τῆν οὐσίας τοῦ Θεοῦ) πρὸ τῶν αἰτρῶν (προαιωνίως καὶ αἰδιώς), καὶ ὅτι εἶναι αὐτός (ὁ Χριστός) ἱερεὺς 252 Α κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἐπὶ τοῖς δὲ καὶ ἀπὸ τὸ λεγόμενον, «Ἰδιὴ σου, αἰώνια καὶ ἀναφαίρετος εἶναι ἡ ἐξουσία».

Ἐάν δὲ ἄλλος πάλιν Ἰουδαῖος (κατὰ τὸ φρόνημα) ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν μας, περιφύρων προσωπεῖον Χριστιανῶν — διὰ τὸν Παῦλον τὸν Σαμοσατέα ὁμιλῶν¹⁶ — εἶναι δυνατόν κατ' ἀρχὴν νὰ ἀπαντᾷ κανεὶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῆς Καινῆς (Διαθήκης). Πλὴν ὅμως, διὰ νὰ μὴ φανώμεν, ὅτι μεταβαίνομεν εἰς ἄλλο μέρος παρατάξως, ἀφίσταντες τὰ παρόντα, ἃς πολέμοιμεν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ἐδῶ. Τί λοιπὸν λέγει καὶ αὐτός; Ὅτι (ὁ Χριστός) ἦτο, λέγει, ἀπλόος ἀνθρώπος, ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐγεννήθη ἐκ τῆς Μαρίας, ἀπὸ ἐκείνων δὲ (τὸν Πατέρα) ἔχει μόνον τὴν ὑπαρξίν. Τί λοιπὸν, πέρς μου, θὰ ἀπαντήσῃς πρὸς ἐκείνην τὴν φράσιν Β, ἡ ὁποία λέγει: «Ἀπὸ τοῦς κόλπους μου (ἀπὸ τῆν οὐσίαν μου), πρὶν ἀπὸ τὸν αὐγερινὸν καὶ τὰ ἄλλα ἀστρα (προαιωνίως καὶ αἰδιώς), σὲ ἔχω γεννήσει.» Καὶ με ἀκείναι δέ, πού ἐλέγχθησαν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἡμπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ κανεὶς καὶ πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ (Π. Σαμοσατέως). Δὲν θὰ εἰμεθα

16. Ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατέας, ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας (περὶ τὴ 280), εἰσέρχετο διὰ τὸ λόγον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡμεῖς ἰσχυροί, ἡ ὅποια ἐνέκρινεν εἰς οὐκ ἀνθρώπων ἰσχύος· ὡς εἰς ναὺν. Δὲν εἶναι ἀποδιδόντες πρόσταγμα, ἀλλὰ ὄντως. Ἡ θεία καὶ ἀσκήσιος αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἐκτίσθη τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ, κατεσκευάσθη ὑπὸ τὴν ὁμοειδέειαν καὶ κατεσκευάσθη διὰ συνθέσιν τῶ 268. Ὁ ἴδιος ἐξ ἀναγκῆς νὰ ἐκτακτεῖται τὴν ἔσχατον τοῦ 124. Ἐκ τῆς 268 καὶ 269 ἀποδείκνυται τὸ Χριστιανισμὸς τοῦ Παν. Χρήστου, τῆς Α', 484. [311]

δὲ ἡμεῖς αἵτιοι τούτου, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πολλὴν συγγένειαν πρὸς τὰ δόγματα αὐτῶν (τῶν Ἰουδαίων). Κατ' ἀνάγκην δὲ θὰ κάμωμεν χρῆσιν τῶν ἰδίων βιβλίων. Διότι πρέπει νὰ πολεμῇ κανεὶς μετὰ τὰ ἴδια θέλη, ἐκεῖνους πού διεξάγουσιν τὸν πόλεμον κατὰ τὸν ἰδίον τρόπον. Πῶς λοιπὸν ἐξηγεῖται ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν θρόνον; Διότι ἐδῶ φαίνεται τὸ ὁμόμιον (τοῦ Μεσσία) πρὸς τὸν Πατέρα Θεόν, τὸ ὁποῖον μέλεινα εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ ἀποστομαθῶν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἀρείου. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς Ε' πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν, ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Δαυὶδ, ἀπήντησε διὰ τῶν ἐξῆς: «Πῶς λοιπὸν ὁ Δαυὶδ διὰ πνεύματος ὀνομάζει αὐτὸν Κύριον, λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Κύριόν μου, Κάθησαι εἰς τὰ δεξιὰ μου»;». Προχωρῶν δὲ ὁ Παῦλος¹⁷ ἐρμηνεύει σαφέστερα τὸν λόγον τῆς θείας οἰκονομίας καὶ εἰς τὸν Μαρκίωνα καὶ τὸν Μανιχαῖον καὶ εἰς ὅλους αὐτούς, πού πάσχουν ἀπὸ τὰ αὐτὰ νόσημα καὶ διδὲι καίριον πλήγμα, διότι ἐξηγεῖ μετὰ τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὸν σύνεσιν, πῶς ἔγινεν ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν (ἀρχιερωσύνης) τοῦ Μελχισεδέκ.

Ἡμεῖς δὲ ὡς ἐπανελάβομεν πάλιν εἰς τὸ προκείμενον θέμα μας. «Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου, Κάθησαι εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ θρόνου μου». Εἶπες τὸ ὁμόμιον; Διότι ὅπου ὑπάρχει θρόνος, εἶναι σύμβολον βασιλείας· ὅπου ὁ θρόνος εἶναι ἕνας, ὑπάρχει ἰσοτιμία εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. Ὁ Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα». Πρὸς δὲ τὸν Υἱόν: «Ὁ θρόνος σου, ὦ Θεέ, εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος¹⁸». Ἔτσι καὶ ὁ Δανιὴλ θέλει παραινέσει τὴν εὐαγγελιστὴν τὴν κτίσιν, ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους, τὸν δὲ Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν καὶ φθάνοντα μέχρι τοῦ Παλαίου τῶν ἡμερῶν (τοῦ Θεοῦ)¹⁹. Ἐάν δὲ ταῦτα σκανδαλίζει μερικοὺς, ὡς ἀκούσονται ὅτι κάθηται ἐκ δεξιῶν (τοῦ Θεοῦ) καὶ ὡς ἀπολλάγουν ἀπὸ τὸν πειρασμόν. Διότι καθὼς ἡμεῖς δὲν λέγομεν ὅτι αὐτός (ὁ Χριστός) εἶναι ἀνώτερος τοῦ Πατρός, ἐπειδὴ κατέχει τὴν ἐκ δεξιῶν ἐνδοξοτάτην καθέδραν, ἔτσι καὶ σὺ μὴ λέγῃς ὅτι εἶναι μικρό-

17. Μαρτ. 22, 33-44.

18. 1999. μεθ. 7. Σχετ. βλέπε καὶ τὴν σημείωσιν ἐπ' ἀρ. 5.

19. 1999. 1, 7-8.

20. Δαν. 4, 34.

τερος καὶ κατώτερος. Ἐ ἀλλ' ὁμότιμος καὶ ἴσος. Διότι τοῦτο φανερώνει ἡ κοινωνία τῆς καθέδρας. «Ἐωσοῦ θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». Καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ ἐχθροί; Ἀκούσε τὸν Παῦλον, ποῦ λέγει: «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ σπαραχὴ, ἔπειτα δοσεῖν εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἔπειτα τὸ τέλος. Διότι πρέπει αὐτὸς νὰ βασιλεύσῃ μέχρις αὐτοῦ θέσῃ δλους τοὺς ἐχθρούς κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας του».²¹

²² Α. Εἶδες τί ἀπόλυτος συμφωνία ὑπάρχει μεταξὺ προφητικῶν καὶ ἀποστολικῶν λόγων; Διότι ἐκεῖ μὲν λέγει: «Ἐωσοῦ θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου» ἐδῶ δέ: «Ἐως αὐτοῦ θέσῃ δλους τοὺς ἐχθρούς κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας του». Ἀλλὰ οὔτε (εἰς τὴν πρώτῃν περίπτωσιν) ἐκεῖ τὸ «Ἐως», οὔτε (εἰς τὴν ἄλλαν περίπτωσιν) ἐδῶ τὸ «Μέχρις», ἀποτελοῦν χρονικὰ ὅρια. Διότι πῶς ἐτοποθετήθη ἐκεῖνος ὁ προφητικὸς λόγος, ποῦ λέγει: «Ἡ ἐξουσία του εἶναι ἐξουσία αἰώνιος καὶ ἡ βασιλεία του, βασιλεία, ἡ ὁποία δὲν θὰ φθάρῃ» καὶ τῆς βασιλείας του δὲν θὰ ὑπάρξῃ τέλος.²³ ἐπὶ θεοαίῳς πρόκειται νὰ βασιλεύσῃ μέχρις αὐτῶν; Βλέπεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσέχῃ κανεὶς ἀπλῶς εἰς τὰς λέξεις, ἀλλὰ νὰ ὑψώνεται εἰς τὰ (βαθύτερα) νοήματα. Σὺ δέ, ὅταν ἀκούῃς τὸν προφήτην νὰ λέγῃ, ὅτι «ὁ Πατὴρ Β τοποθετεῖ ὀπὸ τοὺς πόδας», νὰ μὴ θεωρηθῇς καθόλου ἐξ αὐτοῦ. Διότι οὔτε ὡς ἀδυνατοῦντος τοῦ Υἱοῦ ἐλέγχθησαν αὐτά. Διότι ὁ Παῦλος λέγει νὰ θέσῃ ἐκεῖνος τοὺς ἐχθρούς κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας Του. «Διότι πρέπει νὰ βασιλεύσῃ ἕωσοῦ θέσῃ πάντας τοὺς ἐχθρούς ὑπὸ ταῖς πόδας αὐτοῦ».²⁴ Καὶ πάλιν ἀναθέτει τὸ πᾶν εἰς αὐτόν διὰ τῶν ἐξῆς λόγων: «Ὅταν παραδώσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ὅταν καταργήσῃ κάθε ἐξουσίαν καὶ δύναμιν».²⁵ Ποῦ σημαίνει, ὅταν καταρθώσῃ τὴν βασιλείαν, θὰ παύσῃ κάθε ἐξουσίαν. Τοῦτο δὲ σημαίνει τὸ «καταργήσῃ». Ὅταν δὲ λέγῃ ὅτι τὸ πᾶν ἀνήκει εἰς αὐτόν, δὲν σημαίνει ὅτι χωρίζει τὸν Πατέρα ἀπὸ αὐτόν, καθὼς, ἐπίσης, οὔτε ὅτι χωρίζει ἀπὸ τὸν Πατέρα τὸν Υἱόν. Διότι,

21. Παλαιστίνη καὶ γνωστὴ ἡ συνήθεια τῶν νικητῶν νὰ ποιοῦν ἐκ τῶν ἡττημένων. Ἐξ αὐτῆς τῆς συνήθειας ἡ εὐαγγ. ἐκτύπ.

22. Α' Κορινθ. 15, 25-26.

23. Δαν. 7, 14.

24. Λουκ. 1, 34.

25. Α' Κορινθ. 15, 26.

26. Α' Κορινθ. 15, 24.

ἀλλοστε τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Πατέρα, εἶναι τοῦ Υἱοῦ καὶ ἀντιθέτως τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Υἱόν, εἶναι τοῦ Πατρὸς. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει: «Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰς εἶναι καὶ τὰ σὰ ἐμὰ».²⁷ Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ὅτι ὁ Πατὴρ «ὑπέταξε», νὰ μὴ φαντασθῇς ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ἐκτός τοῦ κατωρθώματος αὐτοῦ (τῆς ὑπαταγῆς) καὶ ὅταν πάλιν ἀκούσῃς, ὅτι ὁ Υἱὸς «ὑπέταξε», νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι ξένος αὐτοῦ. Διότι τὰ κατωρθώματα εἶναι κοινὰ, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἔργα εἶναι κοινὰ.

Ἐκ τῆς Σιών θὰ ἐξαποστείλῃ ὁ Κύριος τὴν ράβδον τῆς δυνάμεώς σου.²⁸ Μὲ τὴν φράσιν «ράβδον δυνάμεως», ἐννοεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν δύναμιν. Μνημονεύει δὲ τὴν Σιών, ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς ἤρχισαν τὰ κατωρθώματα. Διότι ἐκεῖ ἔδωκε καὶ τὸν νόμον, ὃ ἐκεῖ ἐπραγματοποίησε τὰ θαύματα. Ἐξ αὐτῆς ἤρχισε νὰ ἀκούεται τὸ κήρυγμα καὶ ἐπεξετάσθῃ εἰς ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἐάν πάλιν θέλῃς νὰ ἐρμηνεύσῃς τὸ λεγθὲν προφητικῶς, ἀκούσε τὸν Παῦλον ποῦ λέγει: «Ἀλλὰ προσήλθετε εἰς ὅρος Σιών καὶ εἰς πόλιν Θεοῦ ζώντος, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκκλησίαν πρωτοτόκων».²⁹ Ἐκ τῆς Σιών θὰ ἐξαποστείλῃ ὁ Κύριος τὴν ράβδον τῆς δυνάμεώς σου. Ἡ ράβδος ἄλλοτε μὲν εἶναι σύμβολον τιμωρίας καὶ εὐεργεσίας, ἄλλοτε δὲ σύμβολον παρακλήσεως καὶ βασιλείας. Καὶ ὅτι συμβολίζει καὶ τὰ δύο αὐτά, ἀκούσε τὸν προφήτην ποῦ λέγει: «Διότι ἡ ράβδος σου, ἡ θακτηρία σου, αὐταὶ θὰ με στήρίζουν καὶ θὰ με παρηγοροῦν».³⁰ Καὶ πάλιν: «Θὰ τοὺς κυβερνήσῃς με σιδερένιαν ράβδον καὶ θὰ συντρίμῃς αὐτούς, ποὺ ἀνέστησαν εἰς σέ, ὡς ἀγγεῖα κατασκευασμένα ἀπὸ τὸν κεραμοδῶν».³¹ Ἐ καὶ ὁ Παῦλος: «Γί θέλετε; με ράβδον νὰ ἔλθω πρὸς ἐσάς ἢ με ἀγάπην καὶ με πνεῦμα πραότητος;».³² Εἶδες πῶς χρησιμοποιοῦται ὡς σύμβολον σωφρονισμοῦ. Κιττάζε τώρα πῶς καὶ βασιλείας εἶναι σύμβολον. Λέγει ὁ Ἠσαΐας: «Θὰ ἐξέλθῃ ράβδος ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ Ἰεσσαί καὶ θὰ ἀναστῇ κλάδος ἐκ τῶν ριζῶν αὐτοῦ».³³ Καὶ ὁ Δαυλὶδ λέγει: «Ὁ θρόνος σου, Θεέ, εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; σκη-

27. Ψαλμ. 17, 10.

28. Ψαλμ. 20' (21'), 2.

29. Ἐβρ. 12, 22-23.

30. Ψαλμ. 22, 4.

31. Ψαλμ. 2, 8.

32. Α' Κορινθ. 4, 21.

33. Ψαλμ. 11, 1.

πτρων εὐθύτητος εἶναι τὸ σκήπτρον τῆς βασιλείας σου».²⁴ Τὴν μὲν δύναμιν ἐδῶ ὠνόμασε ράβδον, μετὰ τὴν θεῖαν τῆς ὁποίας οἱ μωθηταὶ περιέτρεχον τὴν οἰκουμένην, διορθώνοντες.²⁵ Ἀ τὰ ἦθη καὶ ἀδυνατούντες τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐκ τῆς παρὰλογου κακίας εἰς τὴν λογικὴν καλῶσιν. Διότι «πορευθέντες, λέγει, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη».²⁶

Ἔχε καὶ ὁ Μωϋσῆς ράβδον, διὰ τῆς ὁποίας ἐνεργούσεν εἰς ὅλα τὰ θαυμαστά ἔργα του, ἀλλ' ἀπὸ ἐδέχθη δύναμιν Θεοῦ, Ἐκείνη μὲν ἡ ράβδος διεχώρισε ποταμούς, ἐνῶ αὐτὴ ἐδῶ συνέντριψε τὴν ἀσέβειαν τῆς οἰκουμένης. Δὲν θὰ διεπρῶττε δὲ ἁμαρτίαν ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ὠνόμαζε καὶ τὸν σκταρὸν «ράβδον δυνάμεως». Διότι ἡ ράβδος ἐκείνη ἀνεγκάτισε ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ τὴν ἐπλήρωσε μετὰ πολλὴν δύναμιν. Μετὰ τὴν θεῖαν αὐτῆς τῆς ράβδου ἐξηλθον οἱ Ἀπόστολοι εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην καὶ **Β** ἐπραγματοποίησαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ θαυμαστά ἔργα. Ἐπετέλουν τὰ πάντα περιφέροντες αὐτὴν τὴν ράβδον, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ. «Κυριάρχησε, λοιπόν, μεταξύ τῶν ἐχθρῶν σου».²⁷ Κύτταξε τὴν προφητείαν αὐτὴν, ποὺ εἶνα περισσότερον δυναγῆς καὶ λαμπρὰ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Τί σημαίνει δὲ τὸ «Κυριάρχησε μεταξύ τῶν ἐχθρῶν σου»; Σημαίνει κυριάρχησε μεταξύ τῶν ἐθνικῶν, μεταξύ τῶν Ἰουδαίων. Διότι ἔτσι αἱ Ἐκκλησίαι ἐδημιουργήθησαν μέσα εἰς τὰς πόλεις, ἔτσι ὑπερίσχυσαν καὶ ἐπεκράτησαν. Τοῦτο εἶναι ἀποδείξεις τῆς λαμπρᾶς νίκης τὸ ὅτι ἀνιγνερν, δηλαδὴ, τὰ θυσιαστήρια τῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν, τὸ ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν θηρίων καὶ ὡς ἀνάκκια μεταξύ τῶν λύκων. Τοῦτο δὲ τοὺς ἔλεγεν, ὅταν τοὺς ἐστελλεν: «Ἰδοὺ, ἐγὼ οὕτως ἀποστέλλω ὡς **Γ** πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων»· τὸ ὅποιον δὲν εἶναι θαῦμα κατώτερον τοῦ προαναφερθέντος. Διότι τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ἀποκλεισμένοι ὑπερίσχυσαν ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν των, δὲν εἶναι μικρότερος σημασία τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπεκράτησαν τῶν λύκων εὐρισκόμενοι εἰς θεοὺς προσώπων· μάλλον δὲ πολὺ μεγαλύτερον εἶναι τοῦτο καὶ ἐπὶ πλέον τὸ γεγονὸς

24. Γαλ. 1, 10.

25. Ματθ. 23, 13.

26. Ἀνέβαινε ἐδῶ χρησιμοποιεῖται, ἀπὸ τῶν ἑνὸς ἰσχυρῶν τὸν Χριστοῦ, ἢ ἐπιβολῆς αὐτοῦ.

27. ἡ εὐαγγ. 9, 1.

28. Ματθ. 10, 16.

ὅτι ἐκέρδισαν τὴν οἰκουμένην, ἐνῶ ἦσαν δώδεκα τὸν ἀριθμὸν.

«Κυριάρχησε, λοιπόν, μεταξύ τῶν ἐχθρῶν σου». Δὲν εἶπε, νὰ νικήσῃ μεταξύ τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλὰ, «Κυριάρχησε» διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὸ πρόπαιον δὲν θὰ ἦτο ἀποτελεσμα πολεμικῆς συγκρούσεως, ἀλλὰ διαταγῆς τοῦ Θεοῦ ἢ κυριαρχίας. Ἐτσι ὑπερίσχυσαν οἱ Ἀπόστολοι, ἔχοντες μέσα των τὸν Χριστὸν καὶ ἐπιτυχάνοντες τὰ πάντα ὡς ἐκ θείας ἐντολῆς. Δι' αὐτὸ καὶ κάθε οἰκία ἦτο ἀνοικτὴ εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ ὑπακοὴ τῶν πιστῶν ἦτο προθυμότερα αἰσθητότερη δούλου. **Δ** Ἐπώλουν δὲ τὰ ὑπάρχοντά των καὶ ἔθετον τὰ χρήματα εἰς τὰ πόδια τῶν ἀποστόλων, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ λάβουν τὸ παραμικρὸ, οὔτε εἰς περιπτώσιν ἀνάγκης.²⁸ Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἐγκωμιάζον αὐτοὺς καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ ἐνοχλήσουν αὐτοὺς.

Δὲν εἶχον δὲ μόνον ἐπὶ τῶν πιστῶν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπίστων. Διότι, πὲς μου, ποῖον εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ δούλου; Δὲν εἶναι, λοιπόν, τὸ νὰ πράττῃ προθύμως, ἐκείνο τὸ ὅποιον διατάσσει ὁ κύριός του; Ποῖον δὲ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ κυρίου; Δὲν εἶναι τὸ νὰ κατορθώνῃ νὰ πρῶτταιν οἱ δούλοι του, ὅσα ἐπιθυμεῖ αὐτός; Ποῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι, λοιπόν, οἱ ὁποῖοι ἐπετέλεσαν ἐκεῖνα ποὺ ἤθελαν ἐπὶ τῶν τότε θασιλέων **Ε** καὶ τῶν ἀρχόντων; Δὲν ἦσαν ἄραγε οἱ Ἀπόστολοι; Εἶναι φανερόν ὅτι ἦσαν αὐτοί. Διότι οἱ μὲν θασιλεῖς καὶ οἱ ἀρχόντες ἤθελον νὰ κρατοῦν τὴν Οἰκουμένην εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ διέτασσον νὰ λατρεύῃ εἰδωλά, οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἀντιθέτως καὶ ἐγένετο ἡ ἐπιθυμία των. Ἄν δὲ μοῦ θυμῆς διὰ τὸ θεσμοθετήριον, τὰ μαθήγια καὶ τὰ δάσκαλα, μοῦ λέγεις ὅτι αἱ ἐξουσίαι τῶν Ἀποστόλων ἦσαν ἀκόμη μεγαλύτεραι. Πῶς καὶ μετὰ ποῖον τρόπον; Διότι ἐγένετο τὸ θέλημά των, παρ' ὅλων ὅτι ὑπέφερον ὅλα αὐτά. Διότι δὲν ἐκέρδισαν μετὰ τὸν νόμον τῶν πολλῶν θεσπῶν, ἀλλὰ μετὰ ἀρετῆν.²⁹ **Α** τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας, ἀλλὰ λάμπει, ἐνῶ ὅλοι τὴν ἐπιβουλεύονται. Καὶ **Ε**

29. Ὁ ἱερὸς Πατὴρ ἀνεμφυλίζει ἐννοεῖται τὴν θασιαστὴν ἐνότητα καὶ τὴν παραθεσμικὴν παιδαγωγίαν τῆς ἐκείνης ἑκκλησίας, ὅς καὶ τὴν ἐπαρρησιασμένην συνήθειαν νὰ πωλῶν οἱ Χριστιανοὶ τὰ κατὰ τὸν καὶ νὰ δίδωσιν τὸ ἀποδεδειγμένον εἰς τοὺς Ἀποστόλους, προκειμένου ὅπως νὰ φρονίσουν ὅπως νὰ ἔχουν ἑπὶ τὴν καὶ. Περὶ αὐτῶν μᾶλλον πληροφοροῦν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, κεφ. 3, 42 καὶ 5.

κείνους μὲν τοὺς δεσπότης τοὺς ἐξηφάνισαν πολλὰς φορές δοῦλοι, κατόπιν ἀκραιωρίας, ἐπεὶ δὲ ἦτο ἀτελής καὶ πάρα πολὺ ἀσθενής, αὐτὴν ὁμοῦ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ σθῇ-σούν, σκευωροῦντες, μάλιστα, τὴν ἀνέδειξαν περισσώτε-ρον λαμπρόν.

Ποῖος λοιπὸν εἶναι ἐνδοξότερος δεσπότης, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη ἀναριθμήτων μέσων, διὰ νὰ κρατῇ τοὺς δοῦλους του, ἢ ὁ ἀπληλαγμένος δλων αὐτῶν καὶ μετ' ἐξουσίας διευθύνων τοὺς ὑπηκόους του; Φανερόν ἐστι αὐτὸς ἐδῶ. Ἡ Διὶ οἱ μὲν δεσπότηται τὴν ἐξουσίαν των αὐτὴν ἐπὶ τῶν πολλῶν, πολλὰς φορές ἔχασαν μαζί με τὴν ζωὴν των, ὅταν μάλιστα δὲν εἶχον τὴν συμπαράστα-σιν τῶν νόμων καὶ τὴν κατοικίαν των εἰς τὰς πόλεις. Ὁ Παῦλος ὁμοῦ καὶ εἰς τὰς ἐρημίας καὶ ποταπὸν ἐφα-γέρονε τὴν δύναμίν του. Θέλεις νὰ διαπιστώσῃς τὴν ὑ-περοχὴν του καὶ ἔναντι τῶν βασιλέων; Εἰσήγαγε νόμους εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅπου ἤρνούντο τοὺς νόμους τῶν βασιλέων, ὑπήκουον εἰς τοὺς δι' ἐπι-στολῶν νόμους ἐκείνου. Ἀλλ' ὅσοι οἱ μὲν βασιλεῖς ἐξου-σίᾳ αὐτοὺς σωματικῶς, οἱ δὲ Ἀπόστολοι ψυχικῶς. Ποῖος, λοιπὸν, δοῦλος ὑπήκουσε μὲ τόσῃ πίστει εἰς τὸν αὐθέντην του βασιλέα καθὼς ὁ πιστοὶ εἰς τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἐδίδεν ἐντολὰς ἀπὸ μακρὰν καὶ δι' ἐ-πιστολῶν μόνον; Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ διηγηθῇ τὸν πόθον καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ζῆλον, καθ' ὅσον ἦσαν ἔτοι-μοι νὰ ἐξορύξουν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς των ἀκίμῃ; Ποῖος ἀπέκτησε ποτὲ τόσων πιστοὺς δοῦλους; Ὅλα αὐτὰ λοι-πὸν ἐννοοῦσε ὁ προφήτης, πῶς, δηλαδή, οἱ Ἀπόστολοι ὑ-πέταξαν τοὺς πιστοὺς, πόσον ἦσαν φοβεροὶ εἰς τοὺς ἀπί-στους, πολεμῶντες αὐτοὺς κατὰ κράτος, πῶς ἐπεκράτει ὁ Χριστὸς δι' αὐτῶν δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν ἀπλῶς, «κυρίευσεν» μετὰ τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλὰ «Κατακυρίευσεν», διὰ νὰ φα-νερώσῃ τὴν ὑπερμένην ἐξουσίαν των. Καὶ βλέποντες αὐ-τὰ οἱ ἐχθροὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ κάμουν τίποτε, ὅ καίτοι εἶχον τοὺς νόμους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ δημίους καὶ δλὴν τὴν ἐξουσίαν. Ἐν τούτοις οἱ Ἀπόστολοι, χάρις εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἦτο ἐνὸς του, ἀπεδείχθησαν δυνατώτεροι.

Ἐκεῖνος κυριάρχησε δι' αὐτῶν δὲν ἐκυρίευσεν ἀ-πλῶς, ἀλλὰ κατεκυρίευσεν καὶ διότι ἐκυριάρχει ἀπαλό-τως. Καὶ πρὸς χάριν ἐκείνου ποὺ ἦτο ἐνὸς των, ἀντεμε-τώπιζον μὲ παρὰ τὸν μὲν θάρρος καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸν σί-

40. Γαλ. 4, 16.

δηρον καὶ τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα θασανιστήρια. Αὐτοὶ πάντοτε ὁ Χριστὸς ἦτο μαζί των, ἐκεῖνοι δὲ ἀγνα-νιζόμενοι, τρόπον τινά, εἰς ἐξέλι ἀώματα, ἀπληλαγμένοι δλων τῶν φροντίδων τῆς ζωῆς ἐχαίροντο καὶ ἐπιδρούσαν ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν των τόσον πολὺ, εὐρισκόμενοι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰ χρήμα-τα, τὰ σώματα, τὴν παρούσαν ζωὴν. Καὶ αὐτὰ μὲν ἔκα-μνον οἱ ἄλλοτε ἐχθροὶ καὶ πολέμοι, ἐνῶ ἡ ἀκατάβλητος δύναμις τοῦ Χριστοῦ, ἔχει μόνον τοὺς ἀπληλαξεν ἀπὸ τὴν ἐχθραν, ἀλλὰ τοὺς ὠδήγησε καὶ εἰς ὑποταγὴν καὶ εἰς τόσον μεγάλῃν πρὸς αὐτὸν ἐξοικειώσιν. Ὡστε τὸ λεγό-μενον ὁ Πατὴρ νὰ ὑποτάσῃ τοὺς ἐχθρούς του ὑπὸ τοὺς πόδας Του, δὲν λέγεται μὲ τὴν ἐνωσίαν, καθὼς ἦδη εἴ-πον, ὅτι ὁ Υἱὸς οὐδόλως συμμετέχει εἰς αὐτὸν διότι τὸ κατόρθωμα τοῦτο εἶναι ἐξολοκλήρου ἔργον τοῦ Μονογε-νοῦς Υἱοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀντιλαμβάνεσθαι, καθὼς ἦδη εἴ-πα, ὡς Ἐνα Θεὸν ²⁵⁶ Α τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, μὲ ἀ-κεραίαν τὴν ιδιότητα ἐκάστου, ἐπὶ πλέον δὲ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, ὅτι ὑπάρχουν δύο ἀγέννητοι Θεοί.

Ὅτι δὲ τὸ κατόρθωμα εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἰδικὸν του, ἐννόησέ το ὅπο τὰ ὅσα κατωρθώθησαν μέχρι τώρα καὶ μὴ θεωρῇς τὰ λεχθέντα ἀπλῶς ἀνθρωπίνως, διότι θὰ ὀδηγήσῃς εἰς μεγάλην παραδοξότητα. Ἄκουε δὲ ἐκεῖνο ποὺ πρόκειται νὰ εἴπω, διὰ νὰ μάθῃς καὶ σὺ. Ἀλ-λοι μὲν ἔγιναν φίλοι, ἐνῶ προηγουμένως ἦσαν ἐχθροί, ἄλλοι δὲ παραμένουν ἀκόμῃ ἐχθροί. Καὶ ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἔκαστε τοὺς ἐχθρούς φίλους, τὸ φανερώναι καὶ ὁ Παῦλος μὲ αὐτὸ ποὺ λέγει: «Ὅταν παραδόσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεόν καὶ Πατέρα», φανερώναι δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Σω-τήρ, ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Πατέρα: «Εγὼ σὲ ἐ-δόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ τὸ ἔργον ἐτελείωσα, τὸ ὁποῖον μοῦ ἔδωκες διὰ νὰ κάμω⁴¹». Ἡ ὑποταγὴ ὁμοῦ των ἐχθρῶν ἔγινε ἀπὸ τὸν Πατέρα. Κατὰ θεοῦ τοῦτο εἶναι ἀνώ-τερον ἐκείνου. Διότι δὲν εἶναι ἱσοτίμον τὸ νὰ κολασθοῦν οἱ παραμένοντες ἐχθροί, μὲ τὸ νὰ γίνων φίλοι ἐκεῖνοι ποὺ προηγουμένως ἦσαν ἐχθροί. Ἀλλ' ὅτε ὁ Υἱὸς εἶναι κατώτερος τοῦ Πατρός, ὅτε ὁ Πατὴρ κατώτερος ἔνεκα τούτου τοῦ Υἱοῦ, διὰ νὰ μάθῃς δὲ, ὅτι καὶ τὰ ἔργα τοῦ Υἱοῦ, εἶναι ὅμοια μὲ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός, ἄκουε: «Υ-πάγετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον,

41. Α' Κορ. 16, 21.

42. Ἰωάν. 17, 4.

τὸ ἡτοιμασμένον διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του».⁴³ Καὶ ὁ ἀποστέλλων τοὺς ἀγγέλους, διὰ τὰ αὐτὰ ἐξουσία εἶναι ὁ Μονογενὴς καὶ τὸν βλέπομεν ποιντοῦ C νὰ τιμωρῇ τὸν διάβολον.⁴⁴ Τοῦτο δὲ τὸ ἡμολογῶν καὶ οἱ Ἰησοῖοι οἱ δοῦντες λέγοντες: «Ἦλθετε ἐδῶ πρὸς καιροῦ νὰ μᾶς βασιλεύσῃς».⁴⁵ Ἐπομένως ὁ Υἱὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐπρόκειτο νὰ βασιλεύσῃ αὐτοῦς. Βλέπεις ὅτι τοῦ Υἱοῦ εἶναι κατορθώματα, ἂν καὶ λέγεται ὅτι πραγματοποιοῦνται αὐτὰ ἀπὸ τὸν Πατέρα; Ὅτι δὲ καὶ τὰ τοῦ Υἱοῦ, εἶναι τοῦ Πατρὸς, ἀκούσε πάλιν τὸν ἴδιον, ποὺ λέγει: «Οὐδεὶς δύναται νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἐὰν δὲν ἐλκύσῃ αὐτὸν ὁ Πατήρ».⁴⁶ Καὶ πάλιν «Οὐδεὶς δύναται νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Πατέρα, ἐμὴ δι' ἐμοῦ».⁴⁷ Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐκλισθῶνται αὐτὰ ἀνθρωπίνως. Ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἐχθροὺς σου πρέπει νὰ ἐκλωθῶνται, ὅχι ὡς ἐχθροὺς αὐτοῦ μόνον. **Δ** Διότι «ὁ μὴ τιμῶν τὸν Υἱόν, λέγει, δὲν τιμᾷ τὸν Πατέρα».⁴⁸

Ὡστε οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶναι μόνον ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πατρὸς. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπέφερεν εἰς αὐτοὺς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν πόλιν των, ἀφοῦ τὴν ἔρριψε κατὰ τὴν κατήντησε ἐρείπιον, ἂν καὶ ὅχι ἀμέσως μετὰ τὴν σταύρωσιν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πολὺν χρόνον πρὸς μετάνοιαν, ἐὰν θεοσέως ἦθελον καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἀφῆκεν ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐπανέλθουν ἔστω καὶ κάπως ἀργά, ἀφοῦ μὲ τὴν βοήθειάν των μύθουν τὴν δύναμίν του. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀσθένειά των ἦτο ἀθεράπευτος, ἐπέφερε τὴν μεγαλύτεραν δυστυχίαν καὶ δι' αὐτῆς πάλιν καλῶν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, **Ε** διὰ νὰ χειραγωγηθῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν θισζόμενοι μάλιστα ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων, ἐκριζωθέντες ἀπὸ τὴν παλαιάν πολιτείαν, θλέποντες τὸν προσθεσθῆναι νὰ λατρεύεται παντοῦ καὶ τὰ ἰδικά των ὅλα διαλελυμένα. Ἄν, ὅμως, δὲν θελτοῦσιν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, τότε ἀπληλαγμένοι αἰουδήποτε δικαιοῦματος συγγνώμης, θὰ ἐκπέσουν εἰς τὴν αἰώνιον τιμωρίαν.

Ὅταν ἀκούσῃς τὴν λέξιν «ὑποπόδιον», ἄς μὴ νομί-
ζῃς ὅτι ὁμιλεῖ διὰ κάποιο πρᾶγμα σιλοθητόν, ²⁵⁷ **Α** ἀλλὰ

43. Ματθ. 25, 41.
44. Ματθ. 13, 30.
45. Ματθ. 8, 30.
46. Ἰωάν. 6, 44.
47. Ἰωάν. 14, 6.
48. Ἰωάν. 6, 23.

διὰ τὴν ὑποταγὴν. Ὅτι δὲ ὑποτάσσῃς εἰς αὐτόν, εἶναι φανερόν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς· ἐπειδὴ ὁ θρόνος εἶναι ἑνὸς καὶ ἡ ὑποταγὴ μία. «Μαζὶ σου εἶναι ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας σου». Ἐπειδὴ εἶπε προηγουμένως: «Ἐως οὗτου θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου», διὰ νὰ μὴ νομίῃς κακεῖ, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι κατώτερος ὡς πρὸς τὴν δύναμιν καὶ ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς, ὡς νὰ εἶναι κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἀκούσε πῶς ἀπομακρύνει καὶ τὴν παραμικρὰν ὑπονοίαν διὰ τῶν ἐξῆς λόγων: «Μαζὶ σου εἶναι ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας σου». Τί σημαίνει «μαζὶ σου εἶναι ἡ ἐξουσία»; **Εἰς** **Σ**ε, λέγει, ἡ ἐξουσία, ὅχι ἐκ τῶν ὑστέρων προστιθεμένη, ἀλλ' εἰς **Σ**ε ὑπάρχουσα διὰ ποινῆς. **Β** τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Ἰσαάκ ἐφανερώσῃ λέγων: «Ἐπὶ τὸν ὄμον τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι ἡ ἐξουσία», **γ** δηλαδὴ εἰς αὐτόν, τὸν Χριστόν, εἰς τὴν οὐσίαν του, εἰς τὴν φύσιν του, πρᾶγμα ποὺ δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς βασιλεῖς. Διότι ἡ ἐξουσία αὐτῶν ὑπάρχει εἰς τὸ πλῆθος τῶν στρατοπέδων· τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε προκειμένου περὶ τῶν Ἀποστόλων. Καὶ τοῦτων ἄλλωστε ἡ ἐξουσία ἦτο ἀποτελεσμα ἐξωτερικῆς ἐνεργείας, εἰσερχομένης εἰς αὐτοὺς, ἐνῶ αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) εἶχε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν φύσιν του, εἰς τὴν οὐσίαν του, χωρὶς, δηλαδὴ, νὰ τὴν προσλάβῃ ἐκ τῶν ὑστέρων μετὰ τὴν γέννησίν του, ὡς ἀπόκτημα ξένον, διότι ἐγεννήθη ἔτσι. Δι' αὐτὸ καὶ ὅταν τὸν ἐρωτοῦσαν περὶ βασιλείας ἀπανταῶσιν: **Ο** «Ἐγὼ διὰ τοῦτο ἐγεννήθην καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ μαρτυρήσω εἰς τὴν ἀλήθειαν».⁴⁹

Μαζὶ σου εἶναι ἡ ἐξουσία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας σου (κυρίως). Δὲν φανερώναι δὲ μόνον αὐτὰ, ποὺ ἐλέγχθησαν τὰ «Μαζὶ σου ἡ ἐξουσία», ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὅπως φέρ' εἰπεῖν, ὅτι ἡ ἐξουσία δὲν ὑπάρχει εἰς ἄλλον ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ὅτι εἶναι συνεχὴς καὶ αἰώνιος. Διότι τοὺς μὲν εὐρισκόμενους ἐν ζωῇ ἀνθρώπους ἐγκαταλείπει πολλὰς φορές· ἐὰν δὲ ὅχι τοὺς ἐν ζωῇ, ὁπωσδήποτε ὅμως τοὺς ἀποθανόντας ἐγκαταλείπει ἡ ἐξουσία· μᾶλλον δὲ καὶ ὅταν εἶναι ἐν ζωῇ δὲν εἶναι μαζὶ των, ἀλλὰ καθὼς πρὸ ὀλίγου εἶπα, εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ τοὺς σωματοφύλακας, εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν χρημάτων καὶ εἰς τὰ τεῖχη καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ Θεοῦ ὅχι μόνον δὲν ἀμφισβητεῖται τοῦτο, **Δ** ἀλλὰ καὶ αἱ

49. Ἦρ. 9, 6.
50. Ἰωάν. 18, 37.

ανώως ἀνήκει εἰς αὐτόν καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ οὐσία Του ἀδύνατον νὰ μὴ εἶναι αἰωνία, ἔτσι καὶ ἡ βασιλεία Του. «Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας σου», θὰ ἡμποροῦσε νὰ ὀνομάσῃ καὶ αὐτὴν ἡμέραν «ἐπιφανείας» καὶ αὐτὴν ποὺ ἤδη ἦλθε καὶ αὐτὴν ποὺ θὰ ἔλθῃ. Ἡ κάθε μία δὲ ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἀποδείξεις μεγίστης δυνάμεως. Ἡ μὴ-πως νομίζεις ὅτι δὲν εἶναι ἀποδείξεις δυνάμεως ἡ κατάργησις τοῦ θανάτου διὰ τοῦ θανάτου, ἡ συντριβὴ τῶν χαλκῶν πυλῶν, ὁ ἀφανισμὸς τῆς ἀμαρτίας, ἡ λύσις τῆς κατάρας, ἡ ἀνατροπὴ θλῶν τῶν παλαιῶν κακῶν, Ἐ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ νέων ἀγαθῶν; Ποῖαν δύναμιν ἰσχυρίζομαι μετὰ αὐτὴν θὰ εὕρης; ἂν ἐξετάσῃς τὰ θαῦματα καὶ τὰ ἄλλα κατορθώματα; Διότι ἡγείροντο νεκροί, ἐκαθαρίζοντο λεπροί, ἀπεμακρύνοντο δαίμονες, ἐκαλινεργεῖτο ἡ θάλασσα, συνηχωροῦντο ἀμαρτήματα, ἐθεραπεύοντο παραλυτικοί, ἡνοίγετο παράδεισος, ἐσπάζοντο βράχοι, ἐσχιζέτο τὸ κατὰπέτασμα, ἀπεμακρύνοντο αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου καὶ ἐσκεπάζετο ἡ οἰκουμένη μετὰ σκότος, ἡγείροντο σώματα ἁγίων, ποὺ εἶχον ἀποθάνει, ἐπανήρχετο ὁ ληστής εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα, ἡνοίγοντο οὐράνιοι ἀψίδες, ²⁵ Ἀ ὑψώνετο ἡ παρεμβυσθεῖσα φύσις ἐπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ σπουδαιότερον τούτου ἐκάρθητο ἐπὶ βασιλικῷ θρόνῳ, περιβαλλομένη ὑπὸ πλήθους ἀγγέλων καὶ τῶν δυνάμεων ἀπεμακρύνετο κάθε κακία, ἐπανήρχετο ἡ ἀρετὴ, ἐδίδετο ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, αἰεῖς, τελῶσαι καὶ σκηνοποιοὶ ἀπεσπόμενον φιλοσόφους, ἀπέκρουον ἀποτελεσματικῶς τὴν γλῶσσαν τῶν ρητόρων, κατέλυον τὴν τυραννίαν τῶν διαμόνων θυσιαστήριος, νοοὶ καὶ εἰδωλολατρικαὶ θρησκευτικαὶ πανηγύρεις διελύοντο, ἐδιώκοντο ὁλοσχερῶς ἡ κνίσα, ὁ καπνὸς καὶ ὅλα τὰ μολυσμένα θύματα, ἐβρασάτευσον οἱ μάντιες, οἱ ἐπισαῖται²⁶ καὶ αἰωνοσκόποι ²⁷ καὶ θλῶν τὸ ἐργαστάσιον τοῦ διαβόλου, ἰδρύνοντο εἰς θλῆν τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ, ἐσχηματίζοντο χοροὶ παρθένων, τάγματα μοναχῶν, ἐπληρῶντο μετὰ τῶν πόλεων καὶ ἡ ἔρημος εὐσεβείας, χοροὶ δικαίων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν παρὰ τὰς οὐράνιους ἀγγελικάς δυνάμεις ἀντηχοῦσαν μελωδικῶς, ὁμάδες μαρτύρων καὶ πλήθη ὁμολογητῶν ἀνεδεικνύοντο εἰς θλῆν τὴν οἰκουμένην, ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἀρετὴ μετὰ πολλὴν εὐκολίαν, ἐδιδάσκοντο τὴν χριστιανικὴν πίστιν θερ-

25. Οἱ «μητηριεύοντες» ἦσαν ἱερεῖς τῆς ματρὸς θεᾶς Κυβέλης, εἰς τοὺς ἀπειροσύνων μοναχῶν.

θαρικά ἔθνη καὶ συνηγωνίζοντο τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν οἱ ἀγριώτεροι καὶ ἀπὸ τὰ θηρία καὶ μετὰ τὴν ταχύτητα ὁ ἥλιος φωτίζει τὴν γῆν, ²⁸ μετὰ τὴν ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐξηπλύνετο μετὰ τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασιν. Ὅλα αὐτὰ ἐννοοῦσε ὁ προφήτης, ὅταν ἐλεγγε: «Μαζὶ σου ἡ ἐξουσία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας σου».

Ἄν δὲ θέλῃς νὰ γνωρίσῃς καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν καὶ νὰ μάθῃς διατὶ εἶναι καὶ ἐκείνη ἡμέρα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σκέψου πόσον μέγα εἶναι νὰ ἴδῃς τὸν οὐρανὸν συσπληρόμενον καὶ θλῆν τὴν διασφαρξέσαν φύσιν ἐγειρομένην καὶ μετὰ τὸ πρόσταγμα θλῶς παρόντος ντροπισσόμενον διάβηλον, δαίμονας ἀπολύτως ὑποταγμένους, δικαίους λαμβάνοντας τοῦ στέφανον, ἕνα ἑκάστον ἀποδίδοντα λόγον τῶν πράξεων του ²⁹ καὶ λαμβάνοντα τὰ θραύειά τῶν κατορθωμάτων καὶ ἐγκαθισταμένην ἄλλην κατάστασιν ζωῆς. Διότι δὲν ὑπάρχει θάνατος, ἀσθένεια, γηρατειά, πτώχεια, πειρασμοί, ἐπιθουλαι, κατοικίαι καὶ πόλεις, τέχναι, ναυτιλίαι, οὐδεμία ἀνάγκη ἐνδυνάμων, φαγητῶν, ποτῶν καὶ ὁρόφων, κληνῶν, τραπεζῶν καὶ λυχνιῶν, οὔτε ἐπιθουλαι, πόλεμοι, δικαστήρια, γάμοι, πόνοι καὶ τοκετοί: ὅλα αὐτὰ διαλύονται ὡς κοινοτόξ καὶ ἐγκαθίσταται κάποια καλυτέρα κατάσταση ζωῆς, ἀφθαρσίας, ἀθανασίας, πολλῆς δυνάμεως, διαρρημένης εἰς τὸ σῶμα. ³⁰ Ἀὐτὰ ὅλα καὶ ὁ Παῦλος ἐφανέρωσε, λέγων: «Τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παρέργετα».³¹ Ἄν ὁμως δὲν πιστεύῃς εἰς τὰ λεγθέντα, ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐλέπεις παρόντα, νὰ λαμβάνῃς τὴν περὶ τῶν μελλόντων ἀπόδειξιν ἀπὸ τῶν παρόντων. Σκέψου θλῆν τὴν οἰκουμένην, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν χώραν ποὺ κατοικοῦν φάρμακοι, τὴν κατοικομένην, τὴν ἀκατοίκητον, τὰς πόλεις τῆς γῆς, τὰς νήσους τῆς θαλάσσης, ³² Ἀ τὰ δρη, τὰ δάση καὶ ἀναλογίζου πρὸς ἐαυτὸν, ἀπὸ διεπίστωσες διαλάμπουσιν παντοῦ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ θλῶς ὁμολογοῦντας τὸ τίμιον ὄνομα Του, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ κατώρθωσε τόσοις μεγάλαι, ἐκείνος ὑπεσχέθη καὶ τὰ μελλόντα.

Ἄν δὲ καὶ ἀπὸ μέρους ἐπιθυμῇς νὰ λάβῃς ἀπόδειξιν, σκέψου γέριν ποῖου προσέρχεται θλῆ ἡ οἰκουμένη διὰ νὰ ἴδῃς τὰ φανερὰ μὴ ἔχοντα σῶμα: ποῖα δυνάμεις προσελκύει τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς διὰ νὰ ἴ-

28. Ἀ' Κορινθ. 7, 31.

δούν που έγεινήθη, που έτάφη, που έσταυρώθη σκέψαι, πόσης δυνάμεως είναι σημείον, αυτός ο σταυρός. Β Δότι ο σταυρός αυτός πρό αυτού (του Χριστού) ήτο κατηραμένος θάνατος θάνατος άτιμώτατος ό χειρότερος από όλους θάνατος. Αλλά ίδοις τώρα έγενε τιμώτερος και αυτής της ζωής, λαμπρότερος θάσ λικώ, διαδήματι, και όλοι περιφέροντες αυτού έπι το μετωπου, όχ μόνον δέ, αίσθάνονται έντροπήν άλλα και σπάζονται με αυτόν. Μάλιστα δέ όχι μόνον ιδύται άλλα και αυτοί που φορούν έπι το μετωπου των διαδήματα, θαυμάζουν έπάνω από αυτά τον σταυρόν και άπολύτως δικαιολογούνται, διότι είναι καλύτερος από άναρθητα θασίλκα διαδήματα Δ ότ το μεν διαδήμα καλωπίζε την κεφαλήν, ό δέ σταυρός προφυλάσσει την διάνοιαν. Ο σταυρός είναι άσφαλις άμυνα κατά των δαιμόνων, είναι διαδήμα θεοσιπας των ψυχών νοσημάτων. C Όπλοι άκαταμάχητοι, τείχος άπαραμάχητον είναι άσφαλεια άκαταγώνιστος, όχι μόνον τας εφόδους των θαρσάρων, όχι μόνον τας έπιδρομάς των εχθρών άλλα και αυτών των δαιμόνων διασάσει τας φάλαγγας.

«Εν μέσω των λαμπρότητων των άγιων» «Αλλος «Με ώρα ότητα άγιοι» Αλλος «Ε μέσω της δόξης των άγιων» «Ακομή όμως δά την παρούσαν και την μέλλουσαν ήμεραν λαμπρότητα δέ έδω όνομάζει την όμορφια των άγιων. Τι άρα σπέρνει το Παύλου, Τι ένδοξότερον του Πέτρου, οί ότίοσ περιτρέχει την οικουμένη, λαμπόντες περισσότερον από τον ήλιν και καταβάλλοντες τά σπέρματα της πίστεως. Δ Δ ότ ως άγγελαιο που κατέβησαν εξ ουρανών έτα ήσαν εις όλους άπρόστο. Τούτο θέλων να φανερώση ό συγγραφεύς του θι όλοι των Πράξεων έλεγει ότ «Ούδεις έτολμους να ένοχλήση αυτούς»⁵⁸ «Ακομή και τά ένδυσάτα των ήσαν πλήρη χάριτος και οί σκιά⁵⁹ των σωμάτων των έπεδει κύριον παλλη δύναμιν»⁶⁰ «Αν δέ έδω ήσαν τέτοιοι, σκεψαι κατά την ήμεραν έκελην, κατά την όποιαν θά λάθουν άφθαρτα σώματα αθάνατα λάμποντα έπέρπασαν ώρα την λαμπρότητα ποιοι θά είναι αυτοί και οι προς αυτούς όμοιάζοντες προφήται και Άπόστολοι οί δικαιο και οί άσάρτητες οί δολογούνται E και όλο έκείνοι που δ έπρε-

58 Πρά. Απ. 5, 12.
59 1 Κορ. Απ. 6, 16.
60 Ρωμ. Απ. 19, 12.

ψαν ως προς την άρστην πολυτελειαν εις την προς τον Χριστόν πίστιν. Σκεψαι τάς όμάδας έκε νας, τας λαμπράς, τας άκτίνας την δόξαν την ελπίσσειαν, την λαμπρότητα, την πανήγυριν.

Πότος ήμπορεί να περιγράψη αυτά. Ούδεις λόγος δύναται, μόνη ή προσωπική έμπειρία δύναται σαφώς να δόσεί την λαμπρότητα έκελην εις έκε νας που έν ναι άξιοι της θεωρίας αυτής. Νομίζω ότ θα σιμωθαιη κατ' απορροσιν με την λαμπρότητα πολλών ήλων ύπεράνω του ουρανού, ή συνεχών άστρατών μάλλον δέ ότιδήποτε και άν είπω, φλοδοξών να παραστήσω την ώραότητα έκελην δέ, θά δυνηθώ να το πράξω κατ' άξίαν⁶¹ Α Δότι όλα τα παροδείγματα αυτά είναι ύλ και ένώ ή λαμπρότης και ή δόξα, που προέκυπτει να λάμψει έκει, θά είναι ανωτέρα από κάθε τέτοια όμορφια. Δέν θά είναι μόνον άφθαρτα τά σώματα και αθάνατα άλλα θά ένδυθούν τότι και δόξαν άνέκφραστον «Εν μέσω των λαμπρότητων των άγιων» Διά να μη δείξη υδόνον ότ είναι φοβερός, φαεινός και τά ήμεροι και εύεργετ και αυτός λεγών «Εν μέσω των λαμπρότητων των άγιων» Και τυύτο είναι ένδε κτικόν της δυνάμεως αυτού, τό ότ έκα μέν έκε νους τόσοι λαμπρούς τό όποιοι και ό Παύλος έφανερώσε διά των έξής λόγων Β «Όπως θά μεταωμορφωσι τά σώματα της κατενωσέως ήμών, ώστε να γινη συμμορφον προς τό δρέασμένον σώμα Του»⁶²

Επειτα έπειδή αυτό, που είπα είναι άφαντάστως μέγα και άνέκφραστον συνετηλήρωσε «Κατά την έένεργειαν διά της όποιας δύναται και να ύποτάξή τά πάντα εις αυτόν»⁶³ Μη ζητής να μάθης, λέγει, πώς και με ποιόν τρόπον. Δ ότ εις αυτόν είναι όλα, όσα θέλει, δύναται. Δά ποιόν δέ λόγον δεν είπεν «εις την λαμπρότητα των άγιων», άλλ, «εις τας λαμπρότητας» Δ ότ τά θρασεύειά είναι πολλά και διάφορα. Αλλη είναι ή δόξα του ήλίου, άλλη της σελήνης και άλλη ή δόξα των άστέρων Δ ότ οί άστέρες διαφέρουν μεταξύ των εις την λαμπρότητα C έτα λέγει θα σιμωθαι και κατά την ανάστασιν των νεκρών⁶⁴ και ό Χριστός λέγει «Εν τη αίχμη του Πάτρός μου είναι πολλά οίκηματα»⁶⁵ Δ' αυτό ή λαμπρό-

61 φ. Α. 3, 21.
62 4 Κορ. 8, 21.
63 Α. Κορ. 15, 41 x 2.
64 1 Κορ. 14, 2.

της, εκείνη δεν έχει τέλος. Διότι δεν υποχωρεί· εις την νύκτα, δεν παραινεῖ· εἰς τὸ σκότος, ἀλλ' εἶναι ἀνεκφράστως καὶ μεγάλη καὶ ὑπερβαίνει μεγάλως τὴν φαινόμενη λαμπρότητα, ἔχει ἀκμήν καὶ τοῦτο μέγιστον, τὸ ὅτι, δεν δέχεται, δηλαδή, τέλος, τοῦ εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς ἀνεκφράστου θυνάμειος τοῦ θαυλέως, καθ' ὅσον σώματα φθαρτά καὶ μαλᾶκα μεταβάλλει εἰς τόσον πολὺ ἰσχυρὰ καὶ δυνατὰ. Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπε μερικὸς μεγάλως ἀληθείας καὶ ἀνεπείρωσε με τὰς ἐλπίδας τοῦ ἠθικόν τοῦ ἀκροατοῦ, θεκνυε, ὅτι, εὐλόγως γίνονται αὐτά, ὃ ἔπε δὴ ἐκεῖνος ποὺ τὰ κατορθώνει εἶναι, τόσον μέγας.

Ποῖος δὲ εἶναι, αὐτός, ποὶ ἐπιτυχάνει, αὐτά. Ὁ ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι τοῦτο σιναπλήρως λέγων, «Ἐγὼ τῶν κολύβων μοι πρὸ τοῦ αὐγερινού» σὲ ἐγέννησα. Ἀλλ' οἱ διαστρέφοντες συμφώνως πρὸς τὴν δικὴν τῶν ἀντιλήψεων τὰ λεχθέντα, σχηματίζοντα ὅτι αὐτὰ ἔχουσι λεχθῆ περὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως. Πᾶς ὅμως λέγει «πρὸ τοῦ αὐγερινού», πρὸς μου. Ἐτοὶ ὠνόμασε τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήσθη, διότι ἐγεννήθη πρὶν ἀπὸ τῶ ἐξημέρωμα. Ἀλλὰ δεν ἦτο αὐτὸ τὸ ζητούμενον καὶ εἴπη, οὕτε τὸ ἔλεγε χάριν ἐξ στορησεως ἀλλωστε δεν ἠμποροῦν νὰ ἀποδείξουν ὅτι, ὅτι ἐδιδάξαν οἱ Ἐξαγγελισταί, τοῦτο ἐδιδάξαν ἤδη οἱ προφῆται. Ἐοἱ ὁποῖα τὰ πλεῖστα ἔλεγον κατὰ τρόπον σκοτεινόν. Ἐδὼ λοιπὸν μετὰ, «πρὸ τοῦ αὐγερινού», δεν ἐννοεῖ τὸν χρόνον τοῦ προηγείται τῆς ἀνατολῆς τοῦ αὐγερινού, ἀλλὰ τὸν πρὸ τῆς δημιουργίας τῆς φύσεως, τὸν πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν ἀστεριῶν χρόνον. Διότι γνωρίζει ἡ Γραφὴ νὰ χωρίζῃ αὐτά, ὅταν λέγῃ πρὸ τῆς φύσεως, καὶ ὅταν λέγῃ πρὸ τῆς ἐνεργείας· καθὼς ὅταν λέγῃ «Πρῶτε νὰ προφθανοῦν τὸν ὄρθρον, πρὸς εὐχαριστήσιν σου καὶ νὰ σὲ λατρεύουσιν κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ φωτός» «Ὅτι ἐδῶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ὀρθρῶν. Διότι δεν εἶπε πρὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ «πρὸ τῆς ἀνατολῆς» ὅχι πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἡλίου διότι, τίποτε δεν ἔγινε πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἡλίου· ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ὥστε νὰ γίνῃ σαφές, ὅτι ὁμιλεῖ διὰ τὸν ὄρθρον. Ἐἰς ἄλλο δὲ μέρος, 26. Ἀ ὅταν λέγῃ πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτοῦ, δεν ἐννοεῖ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ, ἀλλὰ, πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἡλίου· καθὼς ὅταν λέγῃ «πρὸ τοῦ ἡλίου διαρκεῖ τὸ ὄνο-

μα αὐτοῦ. Καὶ πρὸ τῆς σελήνης εἰς γενεάς γενεῶν» 28. Ὡστε λοιπὸν ἄλλο τὸ, «πρὸ τοῦ ἡλίου» καὶ ἄλλο τὸ, «πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου» διότι, τὸ μὲν εἶναι φανερόν· τὴν ἐνεργεσίαν τοῦ ἡλίου καὶ τὸν ὄρθρον, τὸ δὲ ἄλλο τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ. Ἐτοὶ ἔλεγε, «πρὸ τοῦ αὐγερινού», ἀλλὰ «πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ αὐγερινού», Ἀλλωστε καὶ ὁ Χριστὸς ἐδείξει ὅτι, ὁ ψαλμὸς αὐτὸς ἀναφέρεται, ὅχι εἰς τὴν κατὰ σάρκα οἰκονομίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κατὰ Πνεῦμα γέννησιν αὐτοῦ. Διότι ἀφοῦ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, «Τι σὰς φαίνεται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὃς εἶναι», ἐπειδὴ εἶπαν τοῦ «δαυὶδ» συνεπλήρωσε λέγων τὸν ψαλμὸν «πῶς λοιπὸν ὁ δαυὶδ λέγει, Ἐἴπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κυρίον μου, κάθησαι εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ θρόνου μου, Ἐάν λοιπὸν εἶναι Κύριος αὐτοῦ, πῶς σὲς λέγετε, ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ» 29. Τὶ λοιπὸν σημαίνει τὸ λεγόμενον, τὸ γνήσιον σημαίνει τῆς γεννήσεως ἐδῶ. Τὶ λοιπὸν. Πρὸ τοῦ αὐγερινού ὑπαρχει, μόνον. Ὅχι, θεθαύω. Ἐπειδὴ καὶ ἄλλου λέγει «Πρὸ τῆς σελήνης ὁ θρόνος αὐτοῦ». Καὶ ὅχι, μόνον πρὸ τῆς σελήνης ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ Πατρὸς λέγει «Πρὶν γένων τὰ ὄρη καὶ πρὶν διαμορφωθῆ ἡ γῆ καὶ ἡ οἰκουμένη πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ὁ ὁπῆρχες καὶ θὰ ὑπάρχῃς» 30. Ὅχι ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ὁ ἀλλά καὶ «πρὸ τοῦ αἰῶνος» οὕτε λέγει ἐμμέτρι τοῦ αἰῶνος· ἀλλ' ἐπ' ἀπειρον. Μὴ λοιπὸν, προσκόπτης εἰς τὰς λέξεις ἀλλὰ νὰ δέχῃσαι θεοπρεπῶς 31 τὴν ἐννοίαν αὐτῶν.

Παρατήρησε δὲ τὴν σοφίαν τοῦ προφήτου. Διότι δεν ἤρχισε μετὰ αὐτὰ ἐδῶ τὰ λόγια τὸν ψαλμὸν «Ἐγὼ τῶν κολύβων μοι πρὸ τοῦ αὐγερινού» σὲ ἐγέννησα, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως ἐδείξε τὰ κατορθώματά τοῦ καὶ ἀφοῦ τὸν ἀνεκλήρουζεν ἐπισήμως ὁ ὁ τῶν ἔργων, κατόπιν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ κυρίου, φανερῶναι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ἐτοὶ ἔλεγε καὶ αὐτός «Ἐάν δεν κάμνω τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε εἰς ἐμέ. Ἐάν ὅμως κάμνω, ὅν καὶ εἰς ἐμέ δεν πιστεύετε, πειτεύσατε εἰς τὰ ἔργα», ὥστε, ὅταν μάθῃς, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ὁ καθηήμενος εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, ὁ ἀποκαλούμενος Κύριος καθὼς ὁ Πατὴρ. Ὁ ὁ ἔχων τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ, ὁ πραγματοποιοῦν τέτοιαν ὥρα ὅτι, ὁ κατακυριεύων ἐν μέσῳ ἐθνῶν εἶναι

28. Σφ. Σφ. 11 καὶ 6

29. Γενικῶς διὰ τῶν ὀρῶν «ἐκδομένη» ὁ Πατὴρ ἐννοεῖ τὰ ἔργα τῆς αἰωνιότητος, τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὅτι-ὅταν ἔσται ἐν, πᾶσι, ὁ ἡμέριος, ὁ ὅταν ἐδιδάξῃ καὶ ἔσται κατὰ τὴν ἀντίστοιχον παρουσίαν τοῦ

διὰ τὰ κομίσουσι κάποια ἀγνωσता εἶδη ποτῶν καὶ μερῶν καὶ ἄλλων ἀνοήτων ἐπιλήσειν καὶ καταποντισοῦν τους ἑαυτοὺς των εἰς τὸ θάραθρον αὐτῆς πολυτέλειαις καὶ αἷς γινούσιν ταπὲν ὑπερόχι δλῶν. Διότι οὐτὴ ἡ ἀνάγκη περὶ σπουτέρων οὐκ ἐξέλειξε, ναὶ καὶ μὴν κάποιοι σπουδαῖον, οὐτε τὸ ναὶ ἔχη κανεῖς ἀνάγκην δαλῶν ταπὲν νῶν. Καὶ ἂν θέλετε αἷς ἀναπαρστήσασθαι τὴν εἰκόνα ἐκάστου ἐξ αὐτῶν καὶ ἔστω ὅτι ὁ ἔνος ἔχει καλλίστην προμηθευτάς ἀπὸ δλα τὰ μέρη ναύτας, δηλαδὴ καὶ κυβερνήτας, χειροτέχνους καὶ ὑπηρέτας, ὑφαντάς καὶ κατασκευαστάς ἀριστουργημάτων ποιμένας βοδιῶν καὶ προβάτων ἱπποκόμους καὶ γενικῶς πολλὰ καὶ κάθε ἱκανοποιήσιν εἰς ὅλα. Ὡς ὁ ἄλλος δὲ κομίσεται ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ μόνον ψῶμα καὶ νερό καὶ πτωχικὸν ἐνδυμαῖον ποιοῦν ἐν ταῖς αἰσῶνι. Ποῖός δὲ ὁ ταπὲν νός; Δὲν εἶναι καταφθάνεις, διὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸ ἐνδυμαῖον τοῦ μόνου. Διότι αὐτὸς μὲν ἡμπορεῖ νὰ περὶ φρονήσῃ καὶ αὐτὸν ποῦ θαυμάζει, ἐκεῖνος δὲ εἶναι δοῦλος βλῶν αὐτῶν, ποῦ τοῦ προσφέρει νὰ δλα αὐτὰ, φοβούμενος μήπως κάποιος τὸν ἀφήσῃ καὶ τὸν βλάψῃ σπουδαίως εἰς αὐτὰ. Ἐνκα τούτων ὑποκώπτε καλῶς καὶ λατρεύει ὡς θεοὺς τὰ δλα αὐτοῦ.

Τίποτε δὲν ὑποδουλῶναι τόσο πολὺ ὅσο τὸ νὰ ἔχῃ κανεῖς ἀνάγκην πολλῶν, καθὼς τίποτε δὲν ἐλευθερώσῃς τόσο, ὅσον τὸ νὰ ὑπάρχῃ μόνον τὸ ἀπολύτως ἄναικα. Αὐτὸ θὰ ἡμπορούσε νὰ το διαπιστώσῃ κανεῖς καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ποῖον τὸ σφάλμα διακρίνει τὸν ἄνθρωπον, ποῦ φορτῶνεται μεγάλῃ φορτίᾳ. Ἐ καὶ ἂν ἀκόμη ἀπολαύσῃ μὲν ὡς αὐτῶν, ποῖα δὲ ἡ θλάση εἰς ἄλλον ἐξ αὐτῶν ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπηλλαγμένος δλῶν ἂν τραγῇ τὴν ἀπολύτως ἄναικα τροφήν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς μαθητάς του, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ κηρύξουν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην κατέστησε ἀνωτέρους δλῶν αὐτῶν τοὺς ἀπὸλαύσειν ἀπὸ δλας τὰς φροντίδας καὶ τοὺς κατεστησέν, ἐλαφροὺς καὶ ἀπὸ τὸν ἀδύνατον ἰσχυροτέρους. Τίποτε δὲν ἰσχυροποιεῖ τόσο τὴν ψυχὴν, ὅσοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐξ αὐτῶν. Τίποτε δὲν καθιστᾷ τὴν ψυχὴν τόσο ἀνίσχυρον ὅσον ἡ ἐμπλοκὴ εἰς αὐτὰ. Διότι καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν κανεῖς εὖ νὰ εὖρῃ τόξα δυστυχίαν, ἔτσι ἐκεῖ ἡ δυστυχία, καθ' ὅσον ὁ μὲν ἔχει πολλοὺς κυρίους καὶ κυρίως σκληροὺς καὶ ἀποαθρόνους, ὁ δὲ δὲν εἶναι δοῦλος κανενός, ἐξουσιάζει δλῶν, ζῇ μὲ πολλὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ θ' ἡ λαμπρὴν, ὡς χαίρεται τὸν ἄερα καὶ δὲν ἔχει καμμία

ἀπὸ κανέναν ἐνόχλησιν. Δὲν τὸν θαυμάζει, ὁ θυμὸς οὐτε ὁ φθόνος, οὐτε ἡ κακοτυχία αὐτὸν λείωνει αἱ φροντίδες, αἱ ἐπιλοπτεῖαι, ἡ κενοδοξία, ὁ ἐγωισμός, οὐτε κάποιο ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ἄλλ. ὅπως εἶναι ἡρεμὸν τὸ ὄπτημο καὶ ἀκαμντο λῆμα, ἔτσι εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κατὰ στάσις καὶ παρυσταὶ εὐκόλως πρὸς τὸν θεόν, χωρὶς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Διὰ τὴν ἀπολαύσιν ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς τὴν ἐλευθερίαν αὐτῇ. Ἐ καὶ τὴν ψυχὴν ναλὴν κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ τὴν ἀνεπὶ κατὰ τὸ αἰῶνον ταξίδι μας, αἷς ἐπὶ δ' ὡκόμεν αὐτὸν τὸν θεόν, ὥστε νὰ ἀπολαυσθῶμεν καὶ τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ νὰ ὅποια εἶναι ὑπεράνω οἰασθῆναι περιγραφῆς νοπ σέως καὶ σκέψεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ποὺ εἶναι, ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία, εἰς τοὺς ἀπερόντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ 110 (ΡΙ) ΨΑΛΜΟΝ*

265 Α «Θ ἂ σέ δοξολογήσω Κύριε, με
θ' ἡν μου τὴν καρδίαν»

Πι σημαίνει «Ἐν ὅλῃ». Με κάθε προθυμίαν, με ταπεινὴν τὴν προσοχήν, ἀπελασθέντες τῶν θιαστικῶν φροντίδων, με τὸ πνεῦμα ὑψωμένοι καὶ τὴν ψυχὴν ἐλευθεροὶ ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ σώματος. «Με τὴν καρδίαν» Ὅχι ἀπλῶς με λόγους, ἀλλὰ με τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ στόμα μόνον, ἀλλὰ καὶ με τὴν διάνοιαν. Ἔτσι καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ἐναμοσθεῖται, ἔλεγεν· «Νὰ ἀναστήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου με ὅλην τὴν καρδίᾳ σοι καὶ με ὅλην τὴν δυναμὶν τῆς διανοίας σου»² Β' Ἐδῶ μοῦ φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐξομολογήσεως τῆς εὐχαριστίας. Θὰ σε ὑμνήσω, λέγει, θα σε εὐχαριστήσω. Καὶ ἔπειθ' αὐτοῦ ἐπράττειν εἰς ὅλην τὰ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζετον ψαλμῶν καὶ εἰς αὐτὸ καταλήγει αὐτὸ ἦτο τὸ ποιητικόν του ἔργον, τὸ νὰ ἀνοστήσῃ δηλαδὴ, εὐχαριστήσῃ εἰς τὸν Θεόν διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ γεγενημένας ἐμεργασίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Διότι τιποτε δὲν ἐπιζητεῖ ὁ Θεὸς περισσότερον αὐτοῦ αὐτὸ εἶναι θύσια, αὐτὸ προσφορά, αὐτὸ εἶναι ἐνδείξις εὐγνώμονος ψυχῆς, αὐτὸ πλῆγμα κατὰ τοῦ διαβόλου δι' αὐτῆς ὁ μακάριος Ἰὼβ ἐλάμβανε τὴν στέφανον τῆς ἰκῆς καὶ ἀνεγνωρίζετο ἐπισήμως καθ' ὅσον παρὰ τοὺς μικροὺς περσομοῦς. Ὁ πού ἐδέχθη, καὶ τὰς πρὸς τὸ κακὸν προτροπὰς τῆς γυναικὸς του, παρέρμενεν ἀμετακίνητος εἰς τὴν πίστιν του, ἀναπέμπων εὐχαριστίας εἰς τὸν Δεσπότην τῶν ὧλων, μάλιστα δέ, ὅχι μόνον ὅταν ἐκλαυτοῦσεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν κατήντησε πόμπητος ὅχι μόνον ὅταν ἦτο ὀγυῆς, ἀλλὰ καὶ ὅταν προσεδέχθη ἀπὸ ἀσθενειῶν ὅχι

* Ὁ 110ος ψαλμός ἀναφέρεται εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅποια ἀποδεικνύεται, παρὰ τὴν μερψομασίαν τῶν ἀνθρώπων. ἡ κόρη καὶ ἀπὸ τῶν θεωρούντων, δυστυχῆματα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ὅπως εἶναι ὁ Θεὸς καὶ εἰς ἀσθενείας.

1. Ψαλμ. 110, 1.

2. Δευτερ. 10, 16.

μόνον ὅταν τα πραγματὰ δι' αὐτοὺς ἦσαν εὐνοϊκά, ἀλλὰ καὶ ὅταν κατέπεσεν ἐναντίον του ὁ φοβερός ἐκείνος χερμῶν τῆς συμφορᾶς εἰς ὅλον του τὸ σπῆτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σωματικὴν του ὑπαίρη. Διότι αὐτὸ ἰδιαίτερον ἀπὸ τῆς ἐνδείξεως ἐκκρινούσης διαθέσεως καὶ ἡλίου, τὸ νὰ ἀνογνωρίζῃ κανεὶς εἰς τὸν Θεόν πολλὴν εὐγνωμοσύνην καὶ νὰ παραμένῃ σταθερὸς εἰς τὴν δοξολογίαν του πρὸς αὐτὸν εἰς τὰς θλίψεις καὶ εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς ταί, πράγμα που καὶ ὁ ἴδιος ὑπαπανασόμενος ἐδήλωσεν ἐν αἰνεσίᾳ. Β

Ἐπεὶ δὴ, δηλαδὴ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων εὐχαριστοῦν με τὸν Θεόν ὅταν εὐτυχῶν, δυσανασχετοῦν δέ ὅταν δυστυχῶν. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ ἐκεῖνοι που κατεφύρονται ἐναντίον τῶν συμφορῶν τῶν, θεοκρινῶν ὅτι, τοῦτο γίγνεται ὅχι ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν συμβαλλόντων, ἀλλ' ἀπὸ τὴν δεσπομένην δ' αἰθείᾳ τῶν, συνεπλήρωσε λέγων· «Ἐν μέσῳ ἐκλεκτῶν καὶ ἐκ συναγῶν πιστῶν ἀξιοθελήματα εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου»³ Τοῦτο εἶπε θεοκρινῶν, ὅτι χρειάζεται δικαιοσύνης ἀπροσωπότητος καὶ πνεύματι ὅχι διεφθαρμένη καὶ θὰ γίνοντο φανερά τα ἔργα τοῦ Θεοῦ, διότι εἶναι μεγάλα, διότι εἶναι ἀξιοθαύμαστα. Διὸ εἶναι καὶ μεγάλα καὶ καθ' ἑαυτὰ, δὲν ἀποδεκνύονται ὁμῶς μεγάλα, ἱεὶ δὲν ὑπάρχει ὁ ἀντ' κεμενικός κριτής. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἡλὸς μὲν καθ' ἑαυτὸν εἶναι λαμπρὸς καὶ καθαρός καὶ φωτίζει ὅλους τοὺς κόσμους, δι' ἐκείνους, ὁμῶς που ἔχουν ἀφροσύνη καὶ νόσημα δὲν εἶναι τέτοιος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦ ἡλίου τὸ ἐγκλημα, ἀλλὰ τὸ ἐλάττωμα τῆς ἰσχύος τῶν ἀσθενειῶν. Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς κάποιον νὰ κατηγορεῖ τα ἔργα τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ κατηγορεῖ τα ἔργα ἐξ αἰτίας τῆς κακίας του, ἀλλὰ ἐκ τῆς μεριμνῆς ἐκείνου νὰ λαμβάνῃς μεγίστην ἀποδείξειν περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ διότι καθὼς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ὁ ἡλὸς εἶναι σκοτεινός, δὲν κατηγορεῖται τὸ ἀστρὸν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ ἡλεγξε με ἀκριβέσιον τὴν ἀπελῶν του καὶ καθὼς ἐκεῖνος, πού λέγει, ὅτι το μὲλ ἐῖναι πικρὸν δὲν συνεκκτ σε τὴν γλυκύτητα ἐκείνου. 266 Α ἀλλ' ἐμήψουν ὑπὲρ τῆς δικῆς τοῦ ἀσθενείας ἔτσι ἀνθρώπος συμβαίνει καὶ με ἐκείνον πού κατηγορεῖ τα ἔργα τοῦ Θεοῦ. Κα καθὼς αὐτὸς δὲν καὶ ἀποτρέφει με ἐκεῖναι οὔτε τὴν κόλην τῶν φηλιν, καταφέρεται, δέ με γὰρως κατὰ τῆς μῶρας του εἶται συμβαίνει καὶ με τοὺς μὴ ἐ-

χοντας ἄρθην κρίσει περὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ δέ, καταλαμβάνοντες, δηλαδή οὔτε τὰ θαύματα ποι εἶναι. Ὅπως ἔτσι κάποιοι ἔχη ψυχὴ ἀποστατόληται καὶ ὄχι διασπορευμένη, θὰ ἐκπλήγῃ καὶ ὁ ἕνα ἑκάστον ἐξ αὐτῶν ποι θεωροῦνται δυστυχήματα.

Διότι, πέρ μου, τ. ἐξ ὧν μιλῶνται δὲν εἶναι ἀξ ὧν θαυμάσιον, B Καὶ ἂν θέλῃς, ἀς δεξιόσωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τούτων πολλοὺς θεωροῦνται πράγματα ἀπαισιᾶ καὶ ἐνοχλήτικα τὸν θάνατον, δηλαδή, τὴν ἀσθένειαν, τὴν πτωχεῖαν καὶ ὅλα τὰ παρόμοια, ἀφ' οὗ ἀφήσωμεν ὅλα τὰ ὅλα. Ὅποιος ἔχει ἄρθην καὶ εὐλικρινὴ διάνοιαν καὶ αὐτὰ θὰ ἀποδεχθῇ καὶ θὰ θαυμάσιον μετὰ μεγάλην προθυμίαν. Διότι, ἂν καὶ ὁ θάνατος εἰσῆλθε διὰ τῆς ἁμαρτίας, ἐν ταῦτοις, τότε εἶναι ἡ ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ ἢ φιλαυθροῦντος Του καὶ ἡ ἐπερωλὴ τῆς φροντίδας Του, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἐργασιοποιήσῃ διὰ τὸ καλὸν τοῦ Ἰησοῦ μᾶς γένους. Διότι πέρ μου, τί δυσάρεστον ἔχει ὁ θάνατος. Δὲν εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τούτων κόπων, δὲν εἶναι τὸ τέλος τῶν φροντίδων, C Δὲν ἀκούς τὸν ὡδ' οὗ τὸν ἐγκωμιάζει, καὶ λέγει. «Ὁ θάνατος εἶναι ἀντανατολὴς διὰ τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποιοῦ ἡ ὁδὸς εἶναι κεκρυμμένη». Δὲν εἶναι ἐκρήξωσις τῆς ἁμαρτίας. Διότι διὰ τοῦ θανάτου τίθεται τέρας εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν. «Διότι ὁ πεθαμένος ἠλευθερώθη ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας», δηλαδή, δὲν προσθέτετε, πλεονάζοντες ἁμαρτίας καὶ ἂν ἀποθῇ ἐν ἀρετῇ θὰ κοπασθεῖν εἰς μέρος ἀσφαλές, τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς του καὶ εἰς θησαυροφυλάκιον ἀπορροβήσονται. Τους δὲ ζῶντας, πέρ μου, δὲν κίβηται περισσότερο ἀνεταῦς καὶ ἐπιεικεῖς. Δὲν βλέπεις πῶς πολλὰς φορές εἰς κηδεῖαν προσερχόμενοι οἱ πλούσιοι πληρεῖς ὑπερηφανείας καὶ μετὰ φροῦδα τῶν σκηνομένων ἀπὸ ὑπερβολὴν καὶ ὑπερηφάνειαν, μαζεύονται ἀπὸ τὸν φόβον τῶν, ὅταν βλέπουν τὸν νεκρὸν ἐξηπλωμένον κῆπον καὶ ἀκίνητον, παιδιὰ θυθισμένα εἰς τὴν ὀρφάνειαν, γυναῖκα μέρα εἰς τὸ πένθος τῆς χηρείας. D φύλας, μελαγχολικοὺς ὑπέρτατος μαυροφροσυνόμενους καὶ ὁλόκληρον γενεὰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς αἰκίας σκυθρωπῇ, πῶς τότε κινῶνται, πῶς συντρίβονται. Ἀλλὰ καὶ διότι, ἐνὶ ἔτυχον πολλῆς καὶ ἐπιμελοῦς διδασκαλίας καὶ εἰς οὐδὲν ἀφελήθησαν, τώρα διὰ μόνῃς τῆς θεᾶς ἐκεῖ.

1 Γρη. α. 12
2 1069 23
3 Εὐμ. α. 7

νῆς, τῆς πειραστικῆς αἰτίας φιλοσοφοῦν συνεχῶς, παρατηροῦντες καλῶς τὸ εἶπελός καὶ φθαρτὸν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπόστασις, τὸ μῆδον νόον καὶ ἀσφατὸν τῆς δυνάμεως τῶν καὶ προβλεπόντες εἰς τὰς ἀποφασίαις τῶν ἄλλων τὰς ἰδ. καὶ τῶν μεταβολῶν.

Διότι ἂν παρὰ τὴν τὴν ὑπάρξει τοῦ θανάτου, ὑπάρχει τότε ὁ καὶ καὶ πλεονεξία. E καὶ ὅπως τὰ ψάρια οἱ ὁ πρῶτος καταπίνουσι τοὺς ἀδυνατοὺς, ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ θάνατος, τότε θὰ ἐπερπατοῦσαν τὴν πλεονεξίαν, ἂν δὲ παρὰ ὅλο που γινώσκουσι, ὅτι δὲν θὰ ἀπολαύσουσι θῶκα εἰς ἀρπαγῶν ἀποπότησαι, ἀλλ' ἐκόντες ἢ ἀκόντες θὰ τὰ ἐγκαταλείψουσι εἰς ἄλλους, καταλαμβάνοντες ὑπὸ μάστιγος καὶ λυσσῆς πλεονεξίας, ἂν ὡς πρὸς αὐτὸ ἦσαν ἀσφαλεῖς, τότε θὰ ἐκάνετο ἡ κακὴ τῶν ἐπιθυμιᾶν. Διότι δὲ ὁ στέφανος τοῦ μαρτυρίου δὲν πλέκονται δὲ τοῦ θανάτου. Καὶ ὁ Παῖλος δὲν κατήγαγεν ἀναριθμήτους νεκροὺς λέγων 267 A «Καθήμενὸς ἀποθνήσκω, ματὴν εἰς ἐπὶ καὶ καὶ μου». Δὲν εἶναι ὁ θάνατος κακός, ἀλλ' ὁ κακὸς θάνατος εἶναι κακός. Διότι αὐτὸ λέγει «Πλούσιος ἐνὶ ψυχῇ τοῦ Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ». Ἀλλοῦ πάλιν λέγει. «Ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι κακός, καὶ ὁ δὲ ἄλλος». Τοῦτο διουκάζει κακὸν τὸ ναὶ ἀποβατὴν κινεῖς μετὰ θεοπαρημένην συνεδίστην, μετὰ τὸ θάρος καὶ τὴν πειρὰ, πολλῶν ἁμαρτωλῶν ἐπιδιώξουσι. Καθὼς θεοπαῖς, ὁ ἔχων καθαρὰν συνείδησιν τρέχει πρὸς τὰ θραύειν, ἀνακαλεῖ πρὸς τὸν στέφανον. Καὶ διὰ τὰ μᾶλλον, ὅτι ὄχι, ἡ φωνὴ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη διάθεσις εἶναι ἐκείνη ποὺ ὁμιλοῦνται τὸν φόβον ἀκούει πῶς ἐπιδιώκει τοῦτο ὁ Παῖλος, ἄλλοτε μὲν λέγων B «Διότι ὅσοι εἰσέλθωσι εἰς αὐτὸ τὸ σκηνώμα στενάξουσιν ὑπὸ τὸ θάρος τοῦ» 10 περιμένοντες τὴν εὐδοσίαν τὴν ἀπολυτῶσιν τοῦ σώματος ἡμῶν». ἄλλοτε δὲ τὸ ἴδιον λέγων ἄλλως. «Ἀλλ' ἂν καὶ προσφέρω τὸν ἑαυτὸν μου σπένδω ἐπὶ τῆς θυσίας καὶ λειτουργίας τῆς πιστεῖς σας, χαίρει καὶ σιγαλῶν μαζί σας. Ὡσαύτως δὲ καὶ σὲ χαίρει καὶ συγχάριστε μαζί μου». 12 Ἐὰν δὲ ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἐνοχλήτικος, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμητός ἀπὸ ἐκείνων, ποὺ ζοῦν καλῶς πολὺ πε-

1 A Kp. 10, 51.
2 Εὐμ. 115, 5.
3 Εὐμ. 103, 22.
10 Π. Κορ. 5, 4.
11 Εὐμ. 8, 39.
12 Φίλιπ. 2, 17, 18.

ρ-σώτερον ἢ πτωχεῖα καὶ θάλα τὰ ἄλλα.

« Εξεζητημένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῖ ». Ἄλλος λέγει, « Εξηκριθώμενα ». Ἐδῶ μοῦ φαίνεται δι' ὃ μιλεῖ περὶ τῶν δημιουργημάτων καὶ δι' αὐτῶν ἔξαιρε τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἀνωτέρω δὲ ἀνύμειξεν ἔργα αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ κ' κροῦσιν ¹⁹ καὶ ἄλλης ἀντιληπτῶς ἀνθρώπους ἠσυχολήθημεν μετὰ αὐτά, τὰ μετὰ τὰ θελήματα τὰ ὅποια πολλὰς φορές ἐπραγματοποίησεν οἰκονομῶν το ἀνθρώπων γένος. Τ. σημαίνει δὲ, « Εξεζητημένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ». « Εξηκριθώμενα », λέγει, « καθὼς ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς ἐποίησε καθ' ὅλα, ὁλοκληρωμένα, φησιγενέας τελειωμένα ἀπολυτῶς ἐπαρκῆ διὰ τὰ πράττειν τὰ θελήματα αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτὰ ἡμᾶς ἰσχυροῦν τὴν δ' αὐτῶν Του ὅχι ἀπελθῇ, οὐτε ἀκοτάλληλα λόγῳ τῆς ἀτελείας καὶ πρὸς ἐπὶ τέλει τῶν διαταγῶν του, πραγματ. τὸ ὅποιον καὶ ἄλλοι λέγει, « Ἰὸ πῶρ τῆς ἀστροφῆς ἡ γαλαξία, ἡ χ. α. ν. αὐτοῦ, οἱ πάγονι, ὁ ὁρμητικὸς ἀνέμος τῆς καταρρέουσας, ἔλα αὐτὰ που κυνοῦνται καὶ ἐκτελοῦν τὸν ποικιλοτρόπον λόγον τῶν ²⁰ Δηλαδὴ τὰς προσταγὰς ταύτας ». « Ἐποῦ ἔλαγε καὶ ὁ προφητῆς, « Ὁ Κύριος ἐδημιουργήσῃ τὴν σελήνην, διὰ τὴν προσδιορίσῃ τὰς ἐποχὰς, ὁ ἥλιος γνωρίζῃ το σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον θά δεῖσθαι ». Ἐθεοὺς το σκιοτάδι καὶ γινέται, καὶ τὰ ²¹ Δὲν ἐπτελοῦν δὲ μόνον ἐκεῖνα, δὲ τὰ ὅποια εἶναι κατεσκευασμένα ἀλλὰ ἂν διατάξῃ καὶ τὰ ἀντίθετα, καὶ ἐδῶ φαίνεται ἡ ἀπάλητος ὑποταγὴ Δεταξῇ, λοιπὸν, τὴν θάλασσαν καὶ ὅχι μόνον δὲν κατεπύνησε πραγματ. πολὺ φασκὸν δ' αὐτὴν ἀλλὰ καὶ διεπέρασε τοῦ λαοῦ τῶν. Ἰουδαίων, ἀφ' οὗ ἡσυχάσας καὶ ἑσπερέωσε τὰ κύματα τῆς μετ' ἐμεγαλτέραν ἀσφάλειαν καὶ ἀπὸ τῆς πέτρας. ²² Ἰὸ καμῖν, ὅχι ἰόντι δὲν ἔκαθεν ἀλλὰ προσέφερε καὶ ἀπολή πνέουσα βροσία. Ἰὰ θηρὰ ὅχι μόνον δὲν κατεβρόχθη, ζοῖ, ἀλλὰ καὶ ὡς συμπεριπλακῆς, ἔ. τρόπον τινα περιέβαλλον τὸν Δαυὶδ ²³ Ἰὸ θαλάσσαν καὶ κήτος ὅχι μόνον δὲν κατέπνευ τὸν ²⁴ ὡνδῶν ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπηρεύσε τὸν ἐντὸς αὐτοῦ ἐρύοκόμενον σῶν καὶ ἀβλαβῆ ²⁵ Ἦ ξηρὰ ὅχι ἰόντι

19. 110 2
20. 148 8
21. 148 11 21
22. 148 14 22
23. 148 18 24
24. 148 21 25
25. 148 22 2

δὲν ἐκράτησεν, ἀλλὰ κατεπύνησε χειρότερα καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν ὅταν ἡνοιχθῇ καὶ κατέπνευ τὸν Δαυὶδ, καὶ ἐξηφάτισε τὴν ἀβύσσον συγκέντρωσεν τοῦ Ἀβερῶν ²⁶ καὶ πολλὰ ἄλλα φασκεῖ καὶ παρὰδοξα θά ἰδύνατο νὰ ἴδῃ καὶ πρὸς τὴν ἀνθρώπου, οἱ ὅποιοι θεοποιοῦν τὴν φύσιν, ὅτι τὰ πράγματα δὲν κατευθύνονται αὐθαρέτως ἀπὸ τῆς ἀναγκῆς καὶ κυριαρχίας τῆς φύσεως, ἀλλὰ τὰ πάντα ὑποτάσσονται καὶ ὑποχωροῦν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ.

Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ δημιουργὸς ὁλοκληρῆς τῆς φύσεως, ἡ ἡτοια μεταβάλλει, ὅλα τὰ διὰ συμφωνίως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς. ²⁷ Α καὶ ἄλλοτε μὲν διατηρεῖ τὰ ὅρια τῶν ἀμετακινήτων, ὅλλοτε δὲ ἐάν θέλῃ εὐκόλως ἀποσπᾷ αὐτὰ καὶ μεταβάλλει πρὸς τὸ ἀντιθετὸν τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. Ὁ Εξεζητημένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Ἰὸ τὰ προσταγὰς Του, λέγει εἰς τὰς διαταγὰς Του, ὅχι δὲ μόνον εἰς τὰς διαταγὰς του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ γνωρίζουσι οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸν, πράγματα ποῦ εἶναι ἡ πρώτη καὶ κ. ρ. α. θέλησιν του καὶ ἐνέκῃ τῆς ὁποίας μάλιστα ἐδημιουργήσεν αὐτά. Ἐκεῖνο, λοιπὸν τὸ ὅποιον λέγει ὁ προφητῆς εἶναι τοῦτο, διὸ δηλαδὴ εἶναι κατὰ τέτοιον τρόπον φησιν, ὡστε νὰ ἐμβάλλουσι εἰς τὴν σκέψιν τῶν ἀνθρώπων, τὰ παρατηροῦν προσεκτικὰ καὶ ἔχουν πωφρὸν λαγισμόν, ἀκριβεστάτην ἰσχυροτάτην καὶ ἀπολυτῶς β. σοφίαν τὴν περὶ αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) γινώσκον καὶ διότι, ἐξ ἀρχῆς μάλιστα το θελήμα Του, κατεσκευάσεν αὐτὰ πρὸς τοῦτο, μετὰ τὸ μέγεθος τῆς ὁμορφίας τῆς κατεσκευασμένης τῆς ἐνέργειας τῆς δ' αὐτοῦ, μετὰ τὰ ὅλα νὰ κινῇ πρὸς τὰ ἄνω τὴν αὐτῆς τοῦ Θεοῦ νὰ διεγείρῃ τὴν σκέψιν πρὸς ἀνάγνῃν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἀρσενεῖν τοῦ Θεοῦ, νὰ παρακινῇ εἰς προσκύνησιν ἐκείνου που ἐδημιουργήσεν αὐτὰ καὶ ὁλοκληρῆς ἡ δημιουργία τὰ γινώσκον καὶ γράμματα, διὰ τὴν διδασκῇ καὶ καθοδηγεῖ τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὸν Θεόν.

Δὲν μὲν ὁδηγοῦν δὲ μόνον εἰς θεογνωσίαν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μετὰ τὴν μετὰ τὴν διδασκαλίαν πρὸς ὁρθεῖν πολλοὺς. Διότι καὶ ὁ πλεονέκτης ὅταν ἴδῃ ὅτι ἡμεῖς ὑποχωροῦμε εἰς τὴν νύκτα καὶ ὁ ἥλιος εἰς τὴν σελήνην, ὅτι θά σεβασθῇ τὴν τάξιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, καὶ ὅτι εἶναι ἰσχυρότερος δὲν θά ἐπιθυλήσῃ τὰ πράγματα τῶν ἀδυνάτων, ὁ μωχὸς καὶ ὁ ἀκόλαστος, ὁ

τὴν ἴδῃ τὴν κινουμένην θάλασσαν ἔπειτα συγκρατοῦμεν ὑπὸ τὴν παρολίαν πάλιν ἐντρεπόμενος τὴν εὐταξίαν τῶν ἀτάκτων ὁδοῦν θά δινηθῇ νὰ καθῇ χάσιν ταχέως τῇ ἰδικῇ τοι καλλοῦσσαι ἐπιθυμίαν καὶ μὲ τὸν φόβον τοῦ Χριστοῦ θὰ συγκρατήσῃ τὴν περαιτέρω προοδὸν αὐτῆς καὶ θὰ διαλύσῃ τελευτῶς τὴν ἀφροσύναν ἀκόλαστον αὐτῇ ὁρμῇ καὶ θὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς σωφροσύνην καὶ τὴν περὶ ἀναστάσεως διδασκαλίαν ἐκάλως θὰ ἀποδεχθῇ καὶ περὶ αὐτῆς θὰ διηγήθῃ νὰ φιλοσοφῇ ὅτι παρολιώσῃ καλῶς καὶ εἰς τὴν ξηράν. Διότι ἔστιν ἴδῃ τὴν ξηράν νὰ δεχέται εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς στερεῆς κόμης αὐτοῦ ἔπειτα ἀφοῦ προηγουμένως διαλύσῃ καὶ σαρκίῃ αὐτὸν νὰ γενῇ πολὺ καλλιότερον ὅταν ὅτι τὸ ἀμπελὶ κατὰ τὸν χειμῶνα γυμνὸ ἀπὸ φύλλων κλήματα καὶ σποφύλα καὶ τὸ ἴδιον ξηρὸν ξυλόν ὅπως τὰ ξηρὰ δέντρα ἔπειτα μὲ τὸν ἐρχομὸν τῆς ἀνοιξίως νὰ ἀπολαμβάνῃ θλίψιν τὴν ὠραϊότητα εἰς τὰ σώματα τῶν φυτῶν καὶ τῶν σπόρων τὰ ὁποῖα ἀνιστάσθαι μετὰ τὴν ἀφανισμὸν τῶν, θὰ δινηθῇ νὰ φιλοσοφῇ καὶ περὶ τοῦ σώματος τοῦ.

Τὴν ἐργασίαν καὶ θὰ διδοχθῇ ἀπὸ τοῦ μνηστῆρος τὴν ἀνάπτην πρὸς τὸ ὠραῖον καὶ τὴν κοινωνικότητα ἀπὸ τὴν μέλισσαν. Ὡς καθὼς ἡ Παροιμία λέγει « Ὑπογε πρὸς τὸν μύρμηκα, ὡς ὁκνηρὸν, παρατήρησε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ γίνου σοφώτερος ἐκεῖναι. Διότι εἰς τὸν μύρμηκα καὶ μάλοναι δὲν ὑπάρχουσιν χωροφίαι καὶ αὐθεντίας διὰ τὰ τὸ ἐξαγκάλλει πρὸς ἐργασίαν καὶ νὰ εἴναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐν ταῖς ἐτοιμασίαις κατὰ τὸ θέρος τὴν τροφήν διδόνον τὸ ἔτος καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα καμνεῖ ἐναποθήκευσιν τροφῶν. Ἡ πτῆξις πρὸς τὴν μέλισσαν καὶ μάθε πόσοι ἐργασίαι καὶ φιλόπονος εἶναι καὶ πόσοι τιμὰς τὴν ἐργασίαν. Τοὺς κότους τῆς, τὸ μέλι, θὰ λαβῇ καὶ ἰδῶται τὸ τρώγον ἐὺχαρίστως καθόσον προσφερεται καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ὑγιείας τῶν. Εἶτα, δὲ εἰς ἄλλους προσφιλῆς καὶ τιμημένους. 269 Α καὶ παρ' ἄλλων τὴν ἀσθένειαν τῆς σωματικῆς δυνάμεως καὶ ἀντοχῆς ἐπιλήθῃ καὶ ἐδοξάσθῃ, ὅτι ἐπὶ τὴν μὲ τὴν τὴν σφύριζαν ἔπειτα λουμένην ἐργασίαν τῆς. Διότι πάλιν αὐτὴ ἡ μέλισσα θὰ σὲ διδάξῃ, νὰ μὴ θαυμάζῃς ἀπλῶς τὴν ὁμορφίαν τῶν σωμάτων, ὅταν στεροῦνται μυχικῆς ἀρετῆς, οὔτε νὰ προσβάλλῃς τὴν ἀσχημίαν ὅταν ἔχῃ ψυχικὴν ὁμορφίαν, πράγμα τοῦ ἐφανέρωσεν καὶ ὁ παροιμιαστὴς ὅτι τῶν ἐ

ξῆς λογῶν. «Μετὰ σωματικῶς μετὰ τῶν πτερυγῶν εἶναι ἡ μέλισσα ἄλλα τὸ προῖον τῶν κόπων τῆς ἐξαιρέτικῆς γλυκύτητος». 2 Παρατήρησε τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ καὶ θὰ διδοχθῇ εἰς αὐτῶν. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἐλέγξεν «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι δὲν πτεροῦν, οὔτε θερζοῦν καὶ ὁ Οὐρανὸς Πατὴρ τρέφει αὐτά». 3 Ἐάν, λοιπόν, τὰ μη λογικὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ δὲν μεριμνῶν διὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς τροφῆς τοῦ ποιῶν ἀπληροῦν θὰ ἔχῃς σὺ, ὁ ὁποῖος οὔτε τὴν τροφήν, οὔτε εἰς τὰ παρόντα δὲν ἐπέδειξας. 4 Ὁ δὲν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἄν δὲ καὶ τοὶ καλλωπισμένοι θέλῃς νὰ περιφρονήσῃς, θὰ σὲ διδάξουν τὰ ἀνθή τοῦ ἀγροῦ, νὰ μὴ ἀγαπᾷς τὰ ἑξωτερικὰ στολίσια. Τὸ ὅποιον καὶ ὁ Χριστὸς ἐδηλώσεν διὰ τῶν ἐλῆς λόγων. «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, οἵτι δὲν κομίζονται οὔτε κλάθου. Σὺ δὲ λέγων δυνάεις ὅτι οὔδε ὁ Σολομὼν ἐν δατῇ τῇ δόξῃ τοῦ ἐνδυθῆναι ὡς ἐν ἐξ αὐτῶν. 24 Τα θραβεῖα τῆς νίκης, εἰς δὲ ἀφορὰ τὴν ὠραϊότητα τῆς ἐνδύσεως, ἀνήκει εἰς τὰ χόρτα τοῦ ἀγροῦ καὶ δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ τὰ συναγωνισθῇς, ὅσο καὶ ἂν φροντίζῃς περὶ τῆς ὠραϊότητος τοῦ ἐνδυθῆναι. Δι' αὐτὸ ἀπομάκρυνε τὴν παραλογὸν αὐτῇ μνήσιν. 5 καὶ ἄλλα πολλά, χρησμοὶ πρὸς φιλοσοφίαν, δύνασαι νὰ λαβῇς, καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ ἀπὸ τὰ ἀνθή τοῦ ἀγροῦ καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα τῆς γῆς. Εἰς καθὲ ἐργον τοῦ εἶναι μαρτυρία τῆς δόξης καὶ μεγαλοπρεπείας τοῦ. 26 Διὰ τοῦτο καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτοῦ, διότι δὲν λέγει πάντα περὶ ἐνός ἔργου. Ἄλλως δὲ ἐρμηνευτὴς εἶπεν «Ἐπεινος καὶ ἀξίωμα εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ. Αὐτὸς δὲ ἐδῶ ἐχρησιμοποίησε τὴν λέξιν, «Ἐρμηνεύσεις», δηλαδὴ ἐὺχαριστία καὶ δοξα. Διότι καθένα ἀπὸ τὰ δημιουργήματα τοῦ φανερῶνται εἰς ἱκανὸν νὰ δώσῃ τὴν θεοπῆλιν εἰς ὅμοιον εἰς ἐπαινοῦν εἰς δοξολογίαν. Δὲν ὑπάρχει τίποτε περιττὸν ἢ ἐπιβλαβὲς ὥστε νὰ σὲ κάμῃ νὰ εἰπῇς, διότι ἔγινε αὐτὸ εἰς τι χρησιμεύει, ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ τὸ σκοπὸν καὶ ἡμέραν ἢ πέναν καὶ ἀσθένειαν, ἢ ἐρμηνεύσεις καὶ ἡ ἀκατάστατος χώρα. 10 ἢ ἀπαρὰ καὶ ἡ εὐφορος γῆ ἢ ζῶη καὶ ὁ θάνατος καὶ γενικῶς ὅσα ὑποπτεύονται εἰς τὰς

22. Σοφ. Σοφ. 11 9.

23. Ματθ. 6, 28.

24. Ματθ. 6, 28 29.

25. Πсалм. 110, 3.

αποθήσεις μας είναι. Ίκονα και έχουν την δύναμιν να διε-
γειρουσι, τους εξεταζόντας αυτά μετά προσοχής και ἀ-
κριθείας πρὸς εὐχαριστίαν. Τοῦτο ἀκριθῶς ἐφανερώσω
μέ τὸ στόμα κάποιου προφήτου ὁ Θεὸς λέγων ὅτι ἔθεσε
τὰς τιμωρίας χάριν εὐεργεσίας εἰδὼς κατέστρεψα, κα-
θὼς κατέστρεψα ἐγὼ ὁ Θεὸς τὰ Σοδομα καὶ τὸ Γόμορ-
ρα ἐκτετησά με καὶ στικὸν ἀνεμὸν καὶ με κ. τινι σμα τὰ
αἰτηρά σας. ²⁶ Καὶ πάλιν με τὸ στόμα ἄλλου προφήτου
« Ἐθάρρα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς τῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς
ἐλύτρωσαι ἀπὸ τῆς χύρας τῆς δουλείας. » ²⁷ ποὶ σημαίνει
ὅτι ἀπηλάσσει τὰς τιμωρίας ὡς εὐεργεσίας.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ με αὐτά, διότι καὶ αὐτὰ ἐβό-
θησαν διὰ τὰ εὐεργετιῶν, γὰρ ὁ ὀρθῶνουν καὶ παιδεύουν,
καὶ δὲ ἀπὸ δαγώνων να ἀποκόπτον τὴν κακίαν. ²⁸ Ἄρα
οἱ μὲν ἀνθρώποι ἄλλα μεν πράττουσι χάριν εὐεργεσίας,
ἀλλὰ δὲ ἐνεκα μισοῦ καὶ ἀποστρέφει ὁ δὲ Θεὸς πρᾶτ-
τε, τὰ πάντα ἐξ ἀνάγκης, καθὼς, λόγου χάριν, εὐεργε-
τῶν τὸν ἀνθρώπου τὸν ἐταποθέτησεν εἰς τὴν παράδεισον,
ἀλλὰ πάλιν εὐεργετῶν αὐτὸν τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ αὐ-
τὸν. Χάρη εὐεργεσίας ἐπραγματοποίησε τοὶ κατακα-
σμών καὶ χάρις εὐεργεσίας ἐξαπέστειλε τὸ πῦρ ἐκεῖνο
κατὰ τὴν Σοδομῶν. Καὶ με τῶς ἔτι ὑπάρχει, τοῦ θα ἡμ-
ποροῦσε να ὀνόμαση καὶ εἰς ὑπάρχει, χάρις, εὐεργεσίας
καὶ με τὴν αἰώνιον τιμὴν ἀν ἡπελίθη χάριν εὐεργεσίας
καὶ καθὼς ἀκριθῶς οἱ πατέρες δὲν εἶναι πατέρες μόνον
ἔσαν εἶναι πλήρεις φροντίδων διὰ τὰ παιδιὰ τῶν, ἀλλὰ
καὶ ὅταν τὴν τιμωροῦν ὁμοίως εἶναι πατέρες, μάλιστὰ δὲ
ὅχι ὀλιγώτερον ἔτσι τὰ τιμωροῦν, ἀπὸ ὅτι ὅταν τὰ φρον-
τίζου, ἔτσι λατῶν καὶ ὁ Θεός. ²⁹ Ἄρα, αὐτὸ καὶ ὁ Παῦ-
λος ἔλεγε « Διὸ τίς ποῖός τις εἶναι τὸν ἀποτοῦν δὲ, πα-
τέρες, ὁ πατήρ » ³⁰ Καὶ ὁ Σολομὼν « Διὸς ὁ Κύριος ἔλεγε-
χε ἐκεῖνον ποὶ ἀγαπᾷ, καθὼς ὁ πατήρ τὸν υἱὸν εἰς τὸ
ὅποῖον ἐσσεύεται » ³¹ Ἡ δὲ καὶ οὐκ ἔστι μὲν, ἀλλὰ
καὶ ἀπολλοῦται εἰς τὸς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ³²

Τὸ τελευταῖον αὐτὸ μὲν φαίνεται ὅτι τὸ λέγει δὲ ἐ-
κείνους ποὶ σκαλοῦσαι ζῶντας διὰ τὰ ἀτυχήματα, τὰ ο-
ποῖα, παρὰ τὰς ἐλπίδας τῶν, πρὸς τὸν Θεόν, συμβαίνουν
εἰς μερικούς. Τοὺς παρακαλεῖ δὲ καὶ τοὺς λέγει, κατὰ

²⁶ Ἄμους 4 11 καὶ 9
²⁷ Ἰήλ 8 4
²⁸ Ἰήλ 12 7
²⁹ Ἰήλ 32 12
³⁰ Ἰήλ 110 5

τρόπον σαφῆ καὶ ἀναγνώριτον να μὴ κλον ζῶνται, ὡς
πρὸς τὴν πίστιν τῶν, θλιπόντες ἀνθρώπους να σκαλοῦ-
σονται, να ἐξελτελῶνται, καὶ να ὑποφέρουσι ἀνευ λό-
γου, διότι τὰ δικαστήριον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπροσώπολη-
πτον αἱ ἀποφάσεις τοῦ εἶναι ἀκριθεῖς καὶ ἀπληγῶν. ἔναι
πάσης εὐνομίας, ὅ ἀποδοῖ. Δὲ εἰς τὸν καθένα κατὰ τὰ
ἔργα τοῦ. Ἄν δὲ τῶρα τὴν δικαιοσύνην αὐτῇ ἐπικαλε-
σθῇ, κατὰ ἐμψυχὴν προκλήσῃ πρῶτην τὴν δικήν σου
καταδικῇ. Διὸ ἐάν ἐπρόκειτο ὁ Θεός να τιμωρῇ ἕνα
ἐκαστον ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα κεχωρισμένως καὶ να ἀπο-
φασίῃ ἀνὰ πᾶσαν σελήνην με τὴν δικαίαν τοῦ κρι-
σίου, ἐνὸς ἐκαστου ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διαπράτ-
τουσι ἀμαρτίας, θὰ εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐξαφανισθῇ τὸ ἀν-
θρώπων γενος. Καὶ ὅταν ὁμῶς ἀριστῶς θὰ προσπα-
θῶς να ἀποδείξω ταῦτα ἀπὸ φέρω ἐνώπιόν σας τὸν
κορυφαῖον μεταξὺ δυνάμεων τῶν ἀνθρώπων, τοῦ Παύλου τὸν
κῆρυκα ἐκεῖνον τῆς οἰκουμένης τὸν ὑμωθέντα μέχρι τρί-
τοι αὐρανοῦ, τὸν ὁδηγηθέντα εἰς τὸν παράδεισον τὸν
κοιμησάντα τῶν φοινίκων μυστηρίων. ³³ Τὸ σκεῖλος τῆς
ἐκλογῆς τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλαχον διδασκαλῶν τοῦ Χριστοῦ
με τὴν ἀγγελικὴν ζωὴν καὶ τὴν μεγάλην ἀρετὴν. Διὸ
ἀν δὲν ἀπεφάσκει να φανῇ μακροθύμως πρὸς αὐτὰ καὶ
ἀνεκτικῶς, ἀλλὰ ὁσάκις διέπραττει ἀμαρτίαν καὶ ἐξομῶ-
μειν ὕβρι καὶ προσβῇ εἰς ὅ ὡς κατὰ τὸν χρ-
στὸν ἀνὴρ, κατέφερει ἐναντίον τοῦ τὴν δικαίαν τιμωρίαν
πρὸ πολλοῦ θὰ τὸν εἶχε ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς σωτῆρος
μετάνοιαν. ³⁴ Διὸ αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζων αὐτὰ ἐ-
λέγε « Καὶ εὐχαριστῶ τὸν Χριστόν, ποὶ με ἐνεβυνάμωσε
διότι με ἐνέκρινε ὡς πιστὸν τοῦ καὶ με ἔταξεν εἰς τὴν
διακονίαν ἐμὴν, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἡμῶν θλάσθη-
μος καὶ ὁ κτενὴς καὶ ὁ κτενὴς. ³⁵ Ὅθεν διὰ τοῦτο ἡλεῖ
τὴν διὰ να διεῖν εἰς ἐμὴν πρῶτον τὴν πᾶσαν μακροθυ-
μίαν εἰς παράδειγμα τῶν μελλόντων να πιστεύουσιν εἰς
αὐτὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. » ³⁶

Ἐάν δὲ ἐπιμῶρε τὴν πόρνην, ποτε θὰ μετενώ, ³⁷
Τὸν τελώνην, ἐπίσης Ματθαῖον δὲν θὰ ἀπεμακρύνει ἀπὸ
τὴν μετάνοιαν ἐάν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τοῦ ὡς
τελῶνι πρὸς ὁληθῇ τῆς μεταβολῆς τοῦ τὸν κατεδι-

³¹ Τὰ γενεὰς τῆς κληρονομίας τοῦ καὶ ἐκ πρῶτης εἰς τὴν Χριστιαν-
ισμὸν τὸ ὅποῖον ἐστὶν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἀγάπης
δὲν ἐπαύει με ἀπὸ τῆς ἐκείνης τῆς νεύρας καὶ ἀποτῆται καὶ ἀποτῆται
³² Ἄμους 1 12 καὶ 16
³³ Ἄμους 7, 9

καίεν.³⁴ "Ετσι θά συνέλθουν καὶ μέ τὸν ληστήν,³⁵ ἔτσι καὶ μέ τοὺς μίσητους,³⁶ ἔτσι καὶ μέ καθέναν ἀπὸ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπομακρύνει τὴν ὁργὴν τοῦ καὶ ἀναβάλλει τὴν ἀνταπόδοσιν κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ καλῶν τοὺς ἀνθρώπους διαρκῶς εἰς μετάνοιαν. Ἐάν ὁμως παραμεινῇ ἀδιόρθωτος, θά ὁποστοῦν ὅπως δὴποτε τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. Ἐ Δ' αὐτὸ, λοιπόν, ὁ προφήτης παραγερῶν τοὺς ἀδικουμένους καὶ σωφρονίζων τοὺς ἀδικούς, προσέθεσε το, «Ἡ δικαιοσύνη τοῦ παριουμένου ἀναλλοίωτος διὰ πάντος». Ἀλλὰ δὲ ποῦ θέλει, ἵνα εἴτῃ εἶναι τὸ ἀκόλουθον οὐτε σὺ ὁ ὅποιος ἀδικεῖσαι, ἔαν τελεώσης τὴν ζωὴν σου χωρὶς καὶ ἐπιτυχῆς εἰς τὰς δικαίας σου ἀπαιτήσεις, ἵνα καταληφθῇς ἀπὸ αὐτῆς πεπαισται, διότι μετὰ τῆς ἐξ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἀπαμάρτυσιν θά ἀπολαύσης ὅπως δὴποτε τῶν αἰουθῶν τῶν κόπων σου· οὐτε σὺ πάλιν ὁ ὅποιος εἶσαι, ἀδικός, πλεονέκτης καὶ σπάταλος, ἂν τελεώσης τὴν ζωὴν σου εὐφρονικῶς, ἵνα λάθῃς θάρος.³⁷ Ἀ διότ θά δώσης λόγον δι' ὅλα μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἀπαμάρτυσιν καὶ θά πληρώσης ἀναλόγως διὰ τὰς κακίας σου. Ὁ Θεός εἶναι, αἰώνιος καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ εἶναι αἰώνια καὶ ἀναλλοίωτος κατ' οὐδὲν ὑποχωροῦσα λόγῳ τοῦ θανάτου καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀμολογίαν διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς κόπους καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τῶν τιμωριῶν εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς κακίας.

«Μνησθὲν ἐπιποσαστο τῶν θαυμασίων αὐτοῦ».³⁸ Τί σημαίνει, «Μνησθὲν ἐπιποσαστο τῶν θαυμασίων αὐτοῦ», «Δὲν ἔπαυσε ἵνα θαυματούργῃ, λέγει, συνεχῶς. Διότ τοῦτο σημαίνει τὸ, «Μνησθὲν ἐπιποσαστο» δὲν ἔπαυσε δὲν ἔσταμάτησε διὰ μέσου κάθε γενεᾶς νὰ πραγματοποιῇ ἢ ἐκτακτὰ γεγονότα, καὶ νὰ διεγείρῃ καὶ τοὺς περ σπύτεροι χονδρούς καὶ ὀκνηρούς διὰ τῶν θαυμασίων ἔργων τοῦ. Διότ ὁ ἀνώτερος καὶ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἰς αὐδὲν θά χρειασθῇ τὰ ἐκτακτὰ σημεῖα. Ὡς δὲ διότ, μακάριον εἶναι δι σοὶ δὲν εἶδον καὶ ἐπίστευσαν».³⁹ Ἐπειδὴ ὁμως αὐτοὺς δὲν φρονεῖτε μόνον δι' αὐτοὺς ἄλλα καὶ διὰ τοὺς παχυντέρους ὡς πρὸς τὸν τοῦ θεοῦ θά παύσῃ νὰ θαυματούργῃ ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν γενεάν. Ἡ δηλογραφία δὲ τῶν τῶν φαινομένων ἀποτελεῖ, ἄλλωστε, ἱκανὴν θαυματουργίαν

34. Μτ 9 9 4.
35. Λουκ 28 40.
36. Μτ 2 9 1.
37. Ματθ 110 4.
38. 1. Κορ 26 29.

ἄλλα ὁμως διεγείρει τὴν ὀκνηρίαν τῶν πολλῶν εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπον πολλὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔπραγματωποιήσεν ἔργα καὶ κατ' Ἱδαν καὶ ἐνώπιον δυνάμει, λόγῳ χάριν τὸν κατακαυσὸν τὴν συγχύσιν τῶν γλωσσῶν τὰ Σόδομα, τὰ πραγματοποιηθέντα εἰς τὸν Α. θανάτῳ. Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τὰ ὅσα ἔγιναν εἰς τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰουδαίων, εἰς τὴν ἐρήμον, Ἐλὶ τὴν, ἢ τὴν Πάλοστιν, εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, ὅσα ἔγιναν μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐξ αὐτῆς, τὰ ἐπὶ τῶν Μακκαθαίων, ὅσα ἔγιναν μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, τὰ κατὰ τὴν διάρκεια αὐτῆς, ὅσα γίνονται μέχρι σήμερον, ἡ καταστροφή τῶν ἐροσολυμίων, ἡ ἐπακράτεια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ποῦ τρέχει γρηγορά παντοῦ, ποῦ ἀπλώθηκε διὰ τῶν κυμάτων ποῦ πληθύνει διὰ τῶν διωγμῶν, τὰ πληθύνει τῶν μαρτυρῶν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μεγάλα καὶ θαυμαστά αὐτοῦ ἔργα.

Πολλὰ, οἰκοί, θά ἡμποροῦσε νὰ εἴῃ κανεὶς πραγματοποιούμενα θαύματα καὶ κατ' Ἱδαν καὶ εἰς οἴκον καὶ εἰς τὰς πόλεις. Ἀλλ' ὅς ἴδωμεν προηγουμένως τὰ γενικά, εἰς ὅλους φανερά καὶ γνωστά, τὰ ὅποια πραγματοποιοῦνται διὰ μέσου κάθε γενεᾶς. Ποσα ἔγιναν ἐπὶ Ἰουδαίῳ, ὁ ὅποιος ὑπερέβη ὅλους ὡς πρὸς τὴν ἀσέβειαν. Ὡς ἐνὶ ἐπολεμείῳ ἡ Ἐκκλησία, ποσα ἐπὶ Μαζαίνου, ποσα πρὸ τῶν βασιλέων ἐκείνων. Ἐάν δὲ ἐπιθυμήτε, ὅς ἀναφέρωμεν καὶ τὰ πραγματοποιηθέντα ἐπὶ τῆς Ἰσκιᾶς μας ἐποχῆς καθὼς, φέρ' εἰπεῖν, ἡ χάρις διὰ μῆος τῶν σταυρῶν ἐπὶ τῶν ἐνδομάτων, ἡ καταστροφή τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ νεκρανῶν ἢ μεταστάσις τοῦ ἀγίου μαρτυροῦ Βαβύλου τοῦ ἐν Ἀσσην καὶ ἡ φανερά νικητοῦ κατὰ τοῦ δαιμονίου, ὁ παροδοξὸς θάνατος τοῦ ταμίου τῶν θασιλικῶν χρημάτων αὐτοῦ ὁ θάνατος τοῦ θαυμάσιου Ἰουλιανῶν, ὁ ὅποιος ὑπερέβη ὅλους ὡς πρὸς τὴν ἀσέβειαν καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἡ ἀπόλεια αἰ πηγαί τῶν σκωλήκων ἀναρίθμητα ἄλλα. Ἐ ἡ πεῖνα ἡ ἔρημοις ἡ ὀλλεψις τῶν ὕδατων ἡ ὅποια ἔπεσε εἰς τὰς πόλεις μετὰ ἀπὸ αὐτῆς, καὶ μυρία ἄλλα παντοῦ. Καὶ τὰ γεγονότα ποῦ συνέβησαν εἰς τὴν Παλαιστίνην τότε ἐγνωρίσατε. Διότ ὅταν ἤθελον οἱ Ἰουδαῖοι νὰ ἀνυποκοδοῖσιν τὸν ναὸν ἐκεῖνον ὁ ὅποιος μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καταστροφή πῦρ ἀφ' οὗ ἐξεπήδησε ἀπὸ τὰ θεμέλια ὅλους δὲ σκόρπησε.²⁷² Ἀ καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο τὸ ἔργον ποῦ ἔμεινε ἀτελεῖστον.²⁷³

272. Περὶ αὐτῶν δυνάμει ὁ ἀναγνώστης τὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ

«Ελεήμων και οίκτιρμος είναι ὁ Κύριος Αὐτός ὃς δώκε τροφήν εἰς τοὺς σεβομένους αὐτόν»⁴⁴ Ἀφοῦ ἐξηγγεῖλε τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἐπιδραματοποίησε διὰ τῶν θαυμάτων διὰ τῶν ἔργων, τὴν ἐπιθεχθεῖσαν ὑπὲρ ἡμῶν φροντίδα καὶ με αὐτόν πάλιν ἐδῶ (τὸν στίχον) ἐνίσχυσε τὸν λόγον τοῦ ἡδὴ ἐξεθεσε προηγουμένως. Φανερώνει δὲ ὅτι ἔκοιμε πόσα καὶ τέτοια ἔργα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἐπαιδαγωγῶν με κάθε τρόπον αὐτοὺς εἰς τὴν θεογνωσὴν καὶ εἰς τὴν τελείαν ἀρετὴν καὶ διετήρησε τὴν ἐλπίδα μου, ὅχι δὲ ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ πράξῃ τοῦτο τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ μεγάλην χάριν. Ἀλλ' ἐξ ἀγάπης καὶ φιλοανθρώπου, ὅχι ὅς ἐστιν ἀνάγκη ὁ ἴδιος αὐτῶν ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ. «Αὐτός ἐδωκε τροφήν εἰς τοὺς σεβομένους αὐτόν» Διὰ τοῦτον λόγον διμήλησεν ἐδῶ περὶ τῶν σεβομένων τὸν Θεόν. Ὅτι δὲν συντηρεῖ μόνον αὐτοὺς καθ' ὅσον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον λέγει «Διότι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀνέμους καὶ ὀρέγει, ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»⁴⁵ Πῶς λοιπὸν εἶπε. «Εἰς τοὺς σεβομένους αὐτόν» Τροφήν ἐδωκε φαίνεται ὅτι δυνάμει, ὃς τὴν σωματικὴν, ἀλλὰ τὴν τροφήν τῆς ψυχῆς. Δὲ αὐτὸ καὶ ὁ μᾶλλον περὶ τῶν σεβομένων μόνον διότι οὕτῃ ἡ τροφή εἶναι προσωριμὴ δι' αὐτοὺς. Καθὼς ἀκριβῶς τρέφεται τὸ σῶμα, ἔτα τρέφεται καὶ ἡ ψυχή. Ὁ καὶ ὅτι τρέφεται, πρότερον δὲ αὐτὸ ἀκούσης. «Με ἄρτον ῥυτίδι δὲ ἡμπορεῖ νὰ ζήσῃ ὁ ἀνθρώπος, ἀλλὰ με πάντα λόγον ἐξερχόμενον διὰ στόματος Θεοῦ»⁴⁶ Περὶ αὐτῆς, λοιπὸν τῆς τροφῆς, διμήλει τὴν ὅποιαν ἐξαίρετὴν ἐδωκεν εἰς τοὺς σεβομένους αὐτόν, τὴν διὰ τοῦ λόγου διδασκαλίαν, τὴν διαπαιδαγωγώσιν, ὅλην τὴν ἐνδοξασίαν καὶ τὴν πίστιν.

«Θὰ ἐνθυμῆται διὰ παντός τὴν δαθήκην του»⁴⁷ Προκειμένου πάλιν νὰ περιορίσῃ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ καταστήλῃ τὴν ἀλαζονείαν των, μᾶλλον δὲ ὅτι αὐτοὺς δεῖ ξῆναι ὅτι ἀνηλείψαν ὅλως αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν, ὅχι ἕνεκα τῆς ἰδικῆς των ἀξίας, ἀλλὰ λόγω τῆς ἀνάγκης του πρὸς τοὺς πατέρας των καὶ λόγω τῶν ὅτι πηξέων ποὺ ἔχουν βοθρὸν πρὸς ἐκεῖνο, τοὺς λέγει «Θα

ὅτι εἰσι τὰς ἀφ' ὧν Παύλος ἐκδόθηται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκδόθηται ὡς παρονομήσει.

40. πρὸς 110, 4 ο.

41. Μαρθ. 6, 46.

42. Μαρθ. 4, 4.

43. πρὸς 110, 5.

ἐνθυμῆται διὰ παντός τὴν δαθήκην του» Ὅτι τοῖσιν καὶ ὁ Μωϋσῆς παρήγγειλεν εἰς τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας νὰ ἐνθυμούνται καὶ νὰ λέγουν. Διότι, ἐάν οἰκοδομήσῃς, λέγει, λαμπρὰς πόλεις καὶ ἂν ἀποκτήσῃς ἀφθονίαν ὑλικῶν ἀγαθῶν, μὴ εἴπῃς, ὅτι ἕνεκα τῆς δικαιοσύνης μου ἐγένον αὐτά. ἀλλὰ χάριτι τῶν ὁποσχεσιῶν ποὺ ἐδόθησαν πρὸς τοὺς πατέρας σοι. Διότι τίποτε χειρότερον δὲν ὑπάρχει, ὅτι τὴν ἐξ ἐγνώσεως προερχομένην ἀναίδεαν δι' αὐτὸ καὶ ἀποκόπτει. αὐτὴν αὐνεχὺς ὁ Θεὸς δια παντός καὶ με κάθε τρόπον.

«Τὴν θυμῶν τῶν ἔργων τοῦ ἀνηγγεῖλε εἰς τὸν λαόν του, μετὰ τὸ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς κληρονομίαν τὰ εἰδωλολάτρῃ καὶ ἐθνη τῆς χώρας τῆς Παλαιστίνης»⁴⁸ Ἀπὸ τὰ γενικά εἰς τὰ ἐπὶ μέρους μεταφέρει τὸν λόγον ἀπὸ τὰ πραγματοποιηθέντα εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην. εἰς τὰ ὅσα ἐγένον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Ἐμὲν οὐκ ἀνὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ μετὰ ἀκριβείαν θὰ δ' ἀποτύχῃ. διότι καὶ αὐτὰ ἐπέχουν θεοὶ καθολικῶν. Ὅτι τὰ πραγματοποιηθέντα εἰς αὐτοὺς ἐγένοντο διδάγματα διὰ τοὺς ἄλλους, οἱ πολέμοι, δηλαδὴ, τὰ τροπία καὶ νίκαι καὶ ἀπετελοῦν εἰδῶς κληρονομίας διὰ τοὺς προσέχοντας. Διότι, αὐτὰ δὲν συνεθετοῦν συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀνθρώπινον λογικὴν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὑπερβαίνοντα αὐτήν. Διότι ποία λογικὴ ἐξηγήσις δύναται νὰ δοθῇ εἰς τὰ γεγονότα τῆς καταστροφῆς τῶν τειχῶν, καθ' ὅν χρόνον ἐκείνοι ἐσώθησαν, τῆς καταστροφῆς τῶν ἐχθρῶν καθ' ὅν χρόνον τῶν στρατευμάτων ἡγήτο γυναικῶν, τῆς ἀσυνεχῆς θοροακρικῶν πολεμῶν ὑπὸ μικροῦ παιδιοῦ διαμέδω μόνον θαλῆς λίθου.⁴⁹ Καὶ ἄλλα δὲ τέτοια παράδοξα συνέθεσαν.⁵⁰ Ἄ «Εἰσι ὑπερισχυοὶ τῶν ἐχθρῶν ἔται τοὺς ἐξεδικάζον ἐκ τῆς Παλαιστίνης. Ὅταν λοιπὸν λέγῃ «Τὴν θυμῶν τῶν ἔργων τοῦ ἀνηγγεῖλε εἰς τοὺς λαόν του», δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι ἐφατέρωσε τὴν δύναμιν του, ὅχι ἀπλῶς διὰ τῆς ἐκδικήσεως τῶν ἐχθρῶν ἀλλ' ὅτι τὸ ἔργον ἐν μετὰ τοῖσιν τρόπον ὥστε νὰ φανῇ καθαρά, ὅτι ἂν καὶ τὰ προ-

44. Δευτ. 8, 2 ο.

45. πρὸς 110, 6.

46. Πρόκειται περὶ τῆς ἀστροφῆς τῆς Γερουσίας. Ἡ ἀστροφὴ τῆς γῆς ἐν τῇ 20 τοῦ Νουμ. 8 (20).

47. Ἰερ. 31, 34.

48. Ἰερ. 31, 34. Ἡ ἀστροφὴ τῆς γῆς ἐν τῇ 20 τοῦ Νουμ. 8 (20).

49. Ἰερ. 31, 34.

50. Ἰερ. 31, 34. Ἡ ἀστροφὴ τῆς γῆς ἐν τῇ 20 τοῦ Νουμ. 8 (20).

ηγούμενα ἦσαν ἀρκετά, τὸ κτύπημα κατ' αὐτῶν ἦτο θε-
ωστατόν καὶ ὅτ' ἐμικλῶντο οἱ ἐχθροί, ὅταν ἐκείνος εἶχε
τὴν διακωδερνήσιν τοῦ στρατεύματος.

Δὲν τοὺς ἐπαίδευε δὲ μόνον με λόγους, ἀλλὰ
καὶ με τὰ πράγματα, με τὰ ὑποδήματα, τὰ ἐνδύματα, τὴν
τροφὴν, τὸ φῶς τὸ ἡμερήσιον καὶ τὰ νυκτερινόν, με τὴν
νεφέλην, με τοὺς πολέμους, με τὴν εἰρήνην, με τὰ προ-
ταία με τὴν γεωργίαν, με τὰς θραγὰς B καὶ ὅλα τέλος
ἐξέταμπτον φανερῶς τὸν Δεσπότην καὶ κεντρι-
ζόντα δυαρκῶς τὴν σκληροτάτην καρδίαν καὶ δὲν ὑπὲρ
χρόνος ποὺ δὲν εἶχον φανερωθῇ συνεχῆ θαύματα τοῦ
«Τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ εἶναι ἀληθεῖς καὶ κρινεῖς».⁴⁹
Ἐπεὶ δὲ ὠμίλησε περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ὅμλει τῶρα
καὶ περὶ τῆς δικαιοκρασίας του, ὅτι δηλαδὴ, δὲν ἐπέδει,
κινεῖ μόνον τὴν δικαιοσύνην, με ὅσα ἐπραττεν ἀλλὰ καὶ
τὴν πολλὴν δικαιοσύνην διότι δὲν ἐξεβῶλε τὰ ἔθνη ἀ-
πλῶς διότι ἤθελε νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς Ἰουδαίους ἀλ-
λά καὶ ἐκ λόγων ὁ καιροσυνῆς Δ' αὐτὸ καὶ ὁ Μωϋσῆς
εἰς ἄλλο μέρος ἔλεγεν «Διότι ἀκόμη δὲν ἀνεπληρώθη ἡ
ἀνομία τῶν Ἀμαρριταίων, ὥστε νὰ τιμωρηθῶν».⁵⁰ Ἐν αὐτῇ
δὲ δὲν δύναται πρὸς νὰ εἴπῃ μόνον περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ
τῶν πραγματοποιηθέντων εἰς αὐτοὺς ἀλλὰ δι' ὅλους γε-
νικῶς, καθ' ὅσον ὁ λόγος εἶναι γενικὸς.

«Διότι ὅλα ὅσα ἐγένοντο ἀπὸ αὐτῶν εἶναι ἀληθεῖς καὶ
κρινεῖς» Κρινεῖς, δηλαδὴ δικαιοσύνη Γνωρίζε, δὲ πολλὰς
φορὰς νὰ ἀνομιάζῃ ἀληθεῖς ἡ Γραφὴ καὶ τὴν φιλοφρο-
σύναν «Οἱ κοῖται, λέγει εἶναι, τὸτο ἀκριβῶς, ὅτι τὰ
πάντα ἀνεμίξε με τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν φιλοφροσύναν
διότι ἐάν ἐχρησιμοποιοῖ μόνον τὴν δικαιοσύνην, θὰ
εἶχε καταστρέψῃ τὰ πάντα Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ αὐτὸς
ἐδῶ ὁ προφήτης εἰς ἄλλον τόπον λέγει «Μὴ εἰσελθῇς εἰς
κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, διότι δὲν θα δικαιωθῇ ἐνω-
πύῳ σου οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις».⁵¹ Καὶ πάλιν «Εάν ἀνο-
μίας παρατηρήσῃς Κύριε, Κύριε ποῖος θα δυνήθη να στα-
θῇ».⁵² Δ' «Ὅλα λοιπὸν τὰ ἔργα του εἶναι πλήρη καὶ ἀπὸ
τὰ δύο αὐτὰ Διότι ἐάν ἀπατήν ὡς τὸ δίκαιον, θα κα-
ταστρέφοντο τὰ πάντα ἐάν πάλιν χρησιμοποιοῖ μόνον τὴν
φιλοφροσύνην οἱ πλεῖστοι θὰ ἐγίνοντο περισσώτερον ὁ
κνηροὶ καὶ ἀδιὰφορο Δι' αὐτὸ ἐργαζόμενος με διαφῶ

49. 10, 7.
50. Πεν 15, 16.
51. Πεν 142, 2.
52. Πεν 129, 8.

ρους τρόπους διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐχρησι-
μοποιεῖ καὶ τὰ δύο αὐτὰ μέσα πρὸς δυνάμειν αὐτῶν.

«Ἀξιόπιστοι εἶναι ὅλοι οἱ ἐντολαὶ τοῦ».⁵³ Ὡς πράτ-
τει εἰς πολλὰς ἡμέρας, τούτο πράττει καὶ ἐδῶ ἀπὸ τὴν σο-
φίαν τοῦ εἶναι κρυμμένη εἰς τὴν ποικίλσιν τῆς δημιουργί-
ας καὶ τῆς κηδεμονίας, μετὰβαίνει εἰς τὴν νομοθεσίαν
καὶ παρανομοῖ καὶ αὐτὴν τὴν πλευρὰν τῆς θείας προ-
νοίας καὶ ὅτ' δὲν δυνάμειν το ἀνθρώπων γένος μόνον
με τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀπεραντοῦ αὐτοὶ κόσμου, ἀλλὰ
καὶ με τὴν θεοποίησιν τοῦ νόμου Δ' αὐτὸ καὶ εἰς τὸν δέ-
κατον ὁμοῖον ψαλμὸν διηγεῖται τὰ θεῶ αὐτὰ μὲρ καὶ ἐν
αὐτῇ μὲν ἔλεγεν «Οἱ οὐρανοὶ διηγούντο, τὴν δόξαν τοῦ
θεοῦ».⁵⁴ πρὸς τὸ μέσον δὲ, ἀφ' οὗ ὠλοκλήρωσε τὸν περὶ
τῆς δημιουργίας λόγον συνεπλήρωσεν «Ὁ νόμος τοῦ
κυρίου εἶναι ἀμώμος καὶ ἐπιστρέφει πλανώμενας ψυχὰς»⁵⁵
ἡ ἐντολὴ τοῦ κυρίου λαμπρὰ φωτίζουσα ὁφθαλμοὺς».⁵⁶
Ἐστὶ λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἀφ' οὗ ὠμίλησε περὶ τῶν μεγάλων
αὐτοῦ ἔργων καὶ τῶν καταπληκτικῶν θαυμάτων,
μετοχευόμενος καὶ ὁμοῖον τροποῦν τὸν λόγον καὶ εἰς τὸ
ἔρημα τῶν ἐντολῶν καὶ λέγει 274 Α' «Ἀξίον στοὺς ὅλους
οἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, ἀκλόνητοι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος
καὶ θεσπισμένοι ἐν ἀληθείᾳ καὶ εὐθυτείᾳ».⁵⁷ Δὲν ἐχρησι-
μοποίησε τυχαίως τὴν λέξιν «Ὅλοι», ἀλλὰ σκοπίμως,
διότι νὰ φανῇ σαφῶς ὅτι ὑπάρχουν ἀναριθμητοὶ ἐντολαί,
καὶ ἐστὶ ἐντολαὶ εἶναι ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν κτίσιν, ὅ-
σας διατηρεῖ ὅλη ἡ κτίσις, ὁ ἡλὸς καὶ ἡ σελήνη, ἡ ἡμέ-
ρα καὶ ἡ νύκτας, οἱ ἀστερες καὶ ἡ περιφορὰ τῆς γῆς καὶ
τῆς φύσεως ὁλοκληροῦ. Ἐντολαί.⁵⁸ εἶναι ὅσα ἐδόθησαν
ἐκ ἀρχῆς (ὅτε ἐπλασθε τὸν ἀνθρώπον) εἰς τὴν φύσιν μας,
περὶ τῶν ὁποίων ὁ Παῦλος λέγει «Ἐπεὶ δὲ ὅταν οἱ ἔθνη
κοι οἱ μὴ ἔχοντες νόμον πράττουν ἐκ φύσεως τὰ τοῦ νό-
μου, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες εἶναι νόμος μέσα των».⁵⁹ Η

53. Πεν 10, 1.
54. Πεν 18, 1.
55. Πεν 19, 8.
56. Πεν 110, 7, 8.

57. Τὴν ἐκφράσιν ἐντολαὶ τοῦ θεοῦ ὁ ἀπὸ Λατὴρ χρησιμοποίησε
ἐν ἐμφαντὶ ὅπως ἐκφράσθηκε ἐν αὐτῇ 2300 ἢ δημιουργία αὐ-
τοῦ ἐντολῶν τοῦ θεοῦ καθ' ὅσον καὶ πρὸς τὴν γέννησιν αὐτοῦ ἐνέπε-
σε καὶ πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ. ἐν τῷ θεῷ ἡ ἐντολὴ εἶναι αὐτὸ
ἐκείνο καὶ ἔργον πραγματοποιεῖται ἐν τῷ. Ἐντολὴ εἶναι καὶ ἐν τῷ
ἐκείνῳ νόμος ἐν τῷ θεῷ, ἀμώμος εἶναι καὶ ὁ γὰρ πρὸς παραβολὰς νό-
μος ἢ ἀποκάλυψις διὰ τῶν ὁ ἑθνοποιὸς διηγεῖται εἰς ἀλήθειαν θεο-
λογίαν καὶ θεοσέβειαν.

58. Πεν 2, 14.

δπου δεν υπάρχει νόμος, ούτε παράθεσις υπάρχει»⁶⁶ και «ἐπειδὴ πάντες ἡμάρτησαν καὶ ὑπερέβαιναν τῆς βόθης τοῦ Θεοῦ δικαιοῦνται δὲ δωρεάν μετὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ»⁶⁷ δι' αὐτοῦ ὡς ἴσμεν ὡς ἐξέης «Λυτρώσει ἀπέστελεν ὁ Κύριος εἰς τὸν λαόν αὐτοῦ»⁶⁸ Ὁὐτε παλιν ἡ λυτρώσις ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τῆς λυτρώσεως ἐδόθη καὶ νόμος διὰ καὶ φανώμεν ἀντάξιόν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

«Ἄγιοι καὶ σεβαστοὶ εἶναι πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ»⁶⁹ «Ὅταν ἐκατάλαθε καλά ὅλα ἐκεῖνα, που διακηρύσσου σαφῶς τὴν προστασίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τῶν ὁποίων ἐπέβη διὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, διὰ τῶν ἔργων, τῶν ἐντολῶν, τῶν θαυμάτων, τῶν καταπληκτικῶν ἔργων τοῦ ἐξετέλεσεν διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ καὶ περὶ καὶ ἐνθαυσιασμένους, τελειώνει τοὺς λόγους μετὰ δόξαλογίαν. Ὡς καὶ μὲν πρὸς τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων «Ἄγιον καὶ σεβαστὸν εἶναι πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ» Προκαλεῖται, δηλαδὴ τὴν ἐκπαλιν καὶ τὸν θαυμασμόν. Ἐὰν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ προκαλεῖται τὴν ἐκπαλιν καὶ τὸν θαυμασμόν, πόσω μάλλον ἢ οὐσίας τοῦ. Πῶς ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ εἶναι ἅγιον καὶ σεβαστόν, Ὡς θαύματος τὸ τρέμειν, τὰ νοσήματα τὸ φοβοῦνται αὐτὸ μετὰ χειρὶζόμενοι οἱ Ἀπόστολοι, καταρρώσκει νὰ προσελθῶσιν ὅλην τὴν οἰκουμένην Ὁ Δαυὶδ κυττεικίσει τὸν βαρβαρόν ἐκείνον μετὰ τὸν τοῦ τοῦ ὄνομα τοῦ Ὅλα καταρρώσκεισαν μετὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Μετὰ αὐτὸ κατὰ τρόπον μυστικόν καὶ σταθερὸν δηλοῦμεθα εἰς τὴν ἐρὰν μυσταγωγίαν Ὅταν λοιπὸν ἀντελήφθῃ πόσα θαυμαστά πραγματοποιεῖ τὸ ὄνομα τοῦ. Ἐπὶ τὰς ἐργασίας τοῦ τρόπου τῆς διαλύσεως τῶν ἐχθρῶν τῆς προστασίας τῶν φίλων καὶ ἐσκέφθῃ γεγονότα, που εἶναι ὑπεράνω τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς, λέγει ὁ Ἄγιος καὶ σεβαστὸν τὸ ὄνομα τοῦ. Ἐὰν δὲ εἶναι Ἄγιον, χρειαζόμεθα ἅγια στάσιμα διὰ νὰ τὸ ὁμολογήσῃ. Ἄγια καὶ καθάρα.

«Ἄρχη σοφίας φόβος Κυρίου ἡ δὲ συνέσις εἶναι ὠφέλιμος εἰς ἐκείνους, που τὴν ἐφαρμοζοῦν»⁷⁰ Τὸ σημάδι, ἀρχὴ Πῆν ἡ ρίζα, θεμελίον Ἐπεὶ δὴ τόσα καὶ τέτοια εἶπε περὶ τοῦ Δεσπότη τοῦ οἰκουμένης καὶ ἐθαύμασε τόσον πολὺ.⁷¹ Ἀ προσθέτε τοῦτο εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὅποιος σέβεται τὸν

66 Ρωμ. 4, 15
67 Ρωμ. 8, 24
68 Εὐα. 1, 10, 10

Θεὸν πληροῦται σοφίας καὶ καθίσταται συνετός. Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι ἡ σοφία φθάνει μέχρι τῆς γλώσσης, ἀντελήφωσεν ὅτι δὲ συνέσις εἶναι ὠφέλιμος εἰς ἐκείνους, που τὴν ἐφαρμοζοῦν. Διότι, δὲν ἀρκεῖ ἡ πίστις, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καὶ ζωὴ σύμφωνος πρὸς τὴν πίστιν. Πῶς δὲ εἶναι θεμέλιον τῆς σοφίας ὁ φόβος τοῦ Κυρίου. Διότι, ἀπολλάσσει ἀπὸ καθὲς κακίας καὶ πραγματοποιεῖ καθεστῆν. Σοφίαν δὲ δὲν ὀνομάζει τοὺς σοφούς λόγους, ἀλλὰ τὸν ἐναρτεῖ ὅταν Ἐπειδὴ καὶ οἱ ἔθνη καὶ τοῦτο καθωρίσαν ὡς σοφίαν. Ὡς τὴν ὁ ἀγγλιστὴν τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Αὐτὴν δὲ τὴν τέχνην διδάσκει ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐκρίζων τῆς κακίας, τὴν φυτεύει τῆς ἀρετῆς, τὴν περιφρόνησιν τῶν παρόντων καὶ τὴν ἀσφάλειαν εἰς τὸν οὐρανόν. Τὶ δὲ εἶναι, σφοδρὸν ἀπὸ τέτοιαν φιλοχίαν. Ἐδῶ δὲ ζητεῖ μόνον τὸν ἀκροατὴν τῶν λόγων ἀλλὰ καὶ τοὺς ποιητὴν αὐτοῦ.

Ἡ δὲ συνέσις εἶναι ὠφέλιμος εἰς ἐκείνους, που τὴν ἐφαρμοζοῦν. Δηλαδὴ, εἰς ἐκείνους, που ἐφαρμοζοῦν τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιβεβαιώσιν μετὰ τὰ ἔργα τοὺς, ἡ συνέσις εἶναι ὠφέλιμος. Συνέσις εἶπε, ἀγαθὴ, ὅτι ὑπάρχει καὶ συνέσις κακῇ καθὼς εἶπε, λέγει «Εἶναι σοφία εἰς τὸ νὰ κακοποιοῦν καὶ ἀγαθοποιῶν ὡς δὲν ἐξάρου»⁷² «Ἄλλ' αὐτὸς ἐπὶ ζῆτε τὴν συνέσις, ἡ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν»⁷³ Ἡ συνέσις αὐτοῦ μένει, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»⁷⁴ Ποία οἰκεία πρὸς μαῦ. Ἡ εὐχαριστία αὐτὴ καὶ τὸν εἶναι ἀθανάτη διὰ τῶν ἔργων, καὶ πρὸ αὐτῶν ἡ ἐνωμένη ἐπὶ τὴν οὐσίαν τοῦ. Διότι, ὁ Θεὸς εἶναι ἀθάνατος καὶ κατὰ ἐαυτὸν ἐπανεστὸς ἐπὶ νεοτὸς δὲ καὶ εἶναι ἀντιληφθῆς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἰδιότητας αὐτοῦ ἐπανεστὸς καὶ διὰ τῶν ἔργων εἶναι ἐννοήσις τὴν σοφίαν τοῦ. μέσῳ τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ. Αὐτὸ δὲ λέγει παρακινῶν αὐτοὺς εἰς εὐχαριστίαν καὶ δεκτικὸν ὅτι δὲν εἶναι σέβειν, οὔτε τῆς παρακινῶν ἀγνωστῆς ἐκεῖνο, που δὲν δύναται ἂν ὑπερβῇ, ὅσα ἐγὼ νῦν (ἴδω ἐγὼ νῦν πρὸς εὐεργεσίαν τῶν ἀνθρώπων ἀκόμη καὶ τὰ θεωρούμενα ὡς δυστυχήματα).

Ὡς Διὸς εἶναι ἡ συνέσις αὐτοῦ καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ δόξα λογία γὰρ τόσον γνῶσις καὶ καταφανὴς σοφίης καὶ ἀμετακίνητος, θαυμά καὶ σταθερὰ ὥστε νὰ κατα

69 Τερ. 1, 92
70 Εὐα. 110, 10

στη αιώνα, ἀπεραντος καὶ ἀτελείωτος ἐκεῖνοι ἀρνεύ-
μενοι αὐτὴν θα λέγουν τὰ ἀντιθέτα τίποτε ἄλλο δὲν κά-
μναι ἀπὸ τοῦ νὰ ἀντ'λέγουν πρὸς αὐτὰ τὰ ἀπαλυτῶς
σαφὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου σαφέστερα καὶ νὰ καταδ-
κάζουν τοὺς ἐαυτοὺς τῶν εἰς ἑκουσίαν τυφλώσιν. Οὐτε
ἄλλωστε εἶναι πρόσκαιρος διὰ καὶ τὴν ἀγνοήσαν. οὔτε
ἀσαφὴς σκιά, ἀλλὰ φανερά, αἰνεῖς καὶ ἀθάνατος στα-
θερά καὶ αἰώνια Ε

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ 1.1 (ΡΙΑ') ΝΑΛΜΟΝ*

«Μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὁ φοβούμε-
νος τὸν Κύριον»¹

Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ προοίμιον ἀκολουθεῖ τὸ
τέλος τοῦ προηγουμένου ψαλμοῦ καὶ εἶναι τοσοῦ στενῶς
συνδεδεμένον καὶ συναφές ὡς πρὸς τὸ περ εχόμενον. Ὡ-
στε φαίνεται ὡς ν' ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ ἓν ὅλον. Διότι
ἐκεῖ μὲν λέγει «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου»² ἔδῳ δέ,
λέγει «Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον», παι-
δεύων αὐτοὺς εἰς τὴν θεοσεβειαν μὲ τὰ ἴδια νοήματα,
ἀλλὰ με ἄλλους λόγους. Καὶ ἐκεῖ μὲν τοὺς ἀπεκόλεσε
σοφίαν ἔδῳ δὲ μακάριον.³ Ἄ εἶναι δὲ πράγματα εὐτυ-
χὲς αὐτό, καθὼς θεοβαίως ὅλα τὰ ὅλα εἶναι ματαιότης
καὶ σκιά καὶ εὐτελὴ πρόνυμα καὶ ὁ πλουτοῦ καὶ ἡ δύ-
σεως καὶ ἡ ἀκμή τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀφθονία ἀγαθῶν
Ομοιάζουν πρὸς τὸ φύλλον καὶ πέφτουν εἰς σκῆς πολὺ
παρέρχοντα τὰ δνε ρα που πετοῦν Ἐγὼ αὐτὸ εἶναι
πράγματα μακάριοι.

Ἐπετα ἐπειδὴ αὐτὸν τὸν φοβούμενον καὶ οἱ δαίμο-
νες καὶ τρέμουσι διὰ νὰ μὴ φαντασθῇς βεῖ τούτο εἶναι
ἄρκετόν διὰ τὴν σωτηρίαν κάμνει καὶ ἔδῳ αὐτό το ὁ-
ποῖον ἔκαμε καὶ εἰς τὸν προηγουμένον ψαλμόν. Διότι κα-
θὼς ἐκεῖ, ἀφοῦ εἶπε «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου» οὕτως
πληρώσει «Ἡ δὲ συνέσις εἶναι ὠφέλιμος εἰς ἐκείνους, οἱ
ὅποιοι τὴν ἐφαρμόζουν» ἐξαρτῶν ἀπὸ τὰ δογμὰτα τὴν
συμφωνήσαν πολιτείαν. Βέβαι καὶ ἔδῳ ἀφοῦ ἀνέληται
περὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς Θεοὺς ὅχι μόνον τοῦ προσε-
χόμενου ἐκ τῆς γνώσεως αὐτοῦ τὸν ὁποῖον καὶ οἱ δαίμο-
νες

* Εἰς τὸν 111ον ψαλμόν περ τρέφεται ὁ θαιωθεὶς τοῖς οὐρανῶν τοῦ
ἐταμένον καὶ αὐτοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐπὶ τῶν φοβέται, τὸν Θεὸν καὶ ἐκκενέ-
ται ἀναστρεφὲς τὸ ἔργον τῆς ἐκκενέσεως, εἰς ἔργον ἀληθείας, ἡσυχίας
τοῦ Θεοῦ.

¹ Ψαλμ. 111, 1

² Ψαλμ. 110, 10

νες έχουν προσθέσει και τούτο δε «πας έντολός του θα έπιθυμή πολλόν»³ Τούτο δε εἶπεν ἐπειδή θελεῖ πολυτελεῖν ἀκρῶς καὶ τελειῶν καὶ ψυχὴν θεοσεβῆ καὶ δὲν εἶπε «Τὰς έντολάς αυτού θα εφαρμόσῃ» ἀλλὰ «θα ἐπιθυμή» ἐπειδὴ ἐπιδιώκει κατ' περισσώτερον Π. λοιπὸν εἶναι τοῦτο, Ἡ πρόθυμος ἐφαρμογὴ αὐτῶν ἢ θερμὴ ἀγάπη αὐτῶν ἢ ἐπιβίωσις τῶν ἐπιτογῶν αὐτῶν ἢ χάρις τοῦ Νομοθέτου καὶ ὅχ' ἢ ἐνεκα ὧς τῆς ἀκαταμέτρητης ἀμοιβῆς ἀγάπῃ αὐτῶν ἢ μετὰ πόθου καὶ γοῆς καὶ χάριτι τοῦ Νομοθέτου μόνον καὶ ὅχι ἐνεκα τοῦ φόβου τῆς τιμωρίας, ἢ τῆς ἀπειλῆς τῆς κολάσεως, ἢ τῆς ὑποσχέσεως τῆς αἰώνιου θανάτου ἀς ἐπιτελεῖς τῆς ἀρετῆς.

Καὶ εἰς ἄλλων τόπων, λέγει, πρῶτον τοῦτο δε κινῶν τὴν εὐχαρίστησιν πού αἰσθάνεται διὰ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ. «Πόσον εὐχαριστῶ εἶναι τὰ λόγια σου ἐς τὴν λαογυγίαν μου γὰρ κυτέρα ὑπὲρ μέλι εἰς τὸ στόμα μου»⁴ Τούτο ἐπιζητεῖ καὶ ὁ Παῦλος, ὁ μὲν κατὰ τρόπον αἰνιγματικόν ὡς ἐξῆς «Καθὼς παρῆσθέατε τὰ μέλι σας δοῦλα εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν πρὸς τὴν ἀνομίαν, ἔτσι τώρα νὰ παρῆσθέατε τὰ μέλι σας δοῦλα εἰς τὴν δικαιοσύνην πρὸς ἀντιστάθμιν»⁵ Ὁ Διθεὶς, νὰ ἐπιδιώξετε τὴν ἀρετὴν μετὰ πόσιν προθυμίας καὶ εὐχαρίστησιν μετὰ πόσιν ἐπιδιώξετε τὴν πραγματοποίησιν τῆς κακίας παρ' ὅσον ὅτι αὐτὴ οὐδὲν ἐραθεῖσιν ἔχει ἀλλὰ μάλιστον κρύσσει καὶ τιμωρεῖ. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ ἐπιδιώξις τῆς ἀρετῆς εἶπεν ὅτι ἀπαιτεῖ ἰσομῶν προσπάθειαν. Διότι, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ εἴπῃ αὐτὰ ὠμολογῶν ὡς ἐξῆς «Ἀνθρώπωνος λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς σου»⁶ δεκνύει ὅτι ἐν οὐδὲν μὲν περικυβόρει ἐπιτρέπεται, νὰ ἐπιδεδωκεν ὅλην γυναικὶ ἐπιθυμίαν δὲ τὴν ἀρετὴν, παρ' ὅσον ἐπεδειξόμεν διὰ τὴν κακίαν. Αὐτοῦ δὲ τὸ ὅποιον εἶπε σημαίνει ὅτι ὅταν δὲν παρουσιάζουν ἀνάλογον ἀρετὴν ποῖαν ἀπὸλογον ἂν ἡ συγγνώμῃν θὰ ἔχουν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι οὐτε μὲ τὴν ἰδὴ ἀνέπτυξιν καὶ εὐχαρίστησιν προσέρχονται πρὸς αὐτήν. Ἐν αὐτῷ λαπὸν καὶ αὐτὸς ἀδῶ ὁ Πραφῆτης εἶπεν «Τὰς έντολάς του θὰ ἐπιθυμῇ πολὺ» Ὁ σεβόμενος τὸν Θεόν ὅσον πρέπει, δέχεται μὲ πολλὴν ἐργασίαν τὰ προστάγματα τοῦ

3. Ἐσμ. 111, 1.
4. Ἐσμ. 118, 178.
5. Ρωμ. 6, 19.
6. Ρωμ. 6, 19.

Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Νομοθέτην καὶ μὲν εὐχαριστῶν τὸν νόμον, καὶ ἐν ἀκόμῃ φαίνεται ὅτι ἔχει κάποιαν δυσκολίαν καὶ ὡς μὴ καταδικασθῇ κανεὶς τὸν λόγον ἐπεὶ δὴ χρῆσι μοι αὐτὸ τέτοιο παράδειγμα διότι καὶ ὁ Παῦλος ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸ ὅταν ὠμολογῇ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον «Καθὼς παρῆσθέατε τὰ μέλι σας δοῦλα εἰς τὴν δικαιοσύνην»⁷ Ἄ ἔτσι νὰ παρῆσθέατε τώρα δοῦλα εἰς τὴν δικαιοσύνην. Ὁ ἐρωταζόμενος φερ' εἰπεῖν μετὰ πόσιν πόσιν ὑποφέρει εὐχαρίστως, χάριν τοῦ ἀκολούτου ἔρωτός τοι, ὑβρεῖς, κατηγορίας, κινημάτων, ἀσχημίας ἀπομάρτυσιν ἐκ τῆς οικίας ἀφαίρεσιν τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἀπώλειαν τῆς πατρικῆς ἀγάπης καὶ πάντα ἀκόμῃ χειρότερα δυστυχήματα. Ἄν, λοιπόν, αὐτὰ τὰ δέχωνται εὐχαρίστως δὲ αὐτοὶ τοὺς λόγους δὲν πρέπει νὰ δεχθῶν πολὺ περισσώτερον τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ τὰ σωτηριώδη καὶ πλήρη δόξης, τὰ παρέχοντα εἰς ἡμᾶς μεγάλην θεοσεβείαν, τὰ ἀφελόντα τὴν ψυχὴν μετὰ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ γὰρ νὰ νομίζωμεν ὅτι ὑπάρχει εἰς αὐτὰ τίποτε τὸ δύσκολον, Ὁ Διθεὶς τὴν δυσκολίαν ἢ ῥαθυμίαν τῶν πολλῶν σινηθῆς νὰ δημουργῇ καὶ ὅχι ἡ φύσις τῶν προσταγμάτων. Ὅπως αὐτὸς ποῦ θὰ δεχθῇ αὐτὰ προθυμῶς θὰ δ' ἀποστῶσιν ὅτι εἶναι ἐλαφρά καὶ εὐκόλα.

Δι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς εἶπεν «Ὁ ζυγὸς μου εἶναι καλὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν»⁸ καὶ διὰ τὴν κατὰ τὴν οὐκ ἐμφανίζονται μετὰ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπον, θεὶ, δηλαδὴ, ἡ ὁκνηρία τῶν πολλῶν ἐμφανίζει τὴν δυσκολίαν ἀκόμῃ καὶ τὰ εὐκόλα, ἢ δὲ προθυμίας καὶ τὰ δυσκόλα εὐκόλα, πρέπει νὰ θυμηθῇ τοὺς Ἰαββαίους οἱ ὅποιοι παρ' ὅσον ποῦ ἀπελάσσοντο τὴν ἐξ οὐρανοῦ τροφήν, τὸ μαννα βρασσανισχόμενον καὶ ζήτωσαν τοὶ θάνατοι, ἐνῷ ὁ Παῦλος ἀγωνιζόμενος μετὰ πείνης ἦτο εὐχαριστήμενος καὶ πηδοῦσε ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνα μὲν ἐλέγον «Τώρα δὲ ἡ ψυχὴ μου εἶναι κατάληρος, ὅσον δὲν ἐλαττωμένη τιποτὴ ἄλλο ἐκτός ἀπὸ τοῦ μάννα»⁹ «Μήπως ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουν τάφοι εἰς τὴν Αἴνυπτον καὶ ἐθνάδες νὰ φονευθῶμεν εἰς τὴν ἐρημίαν»¹⁰ Ὁ Παῦλος δὲ εἶπεν

7. Ἡ περὶ κατὰ τὴν ἰδίαν καὶ ἀκριβῶς καὶ ἰσομῶν προσπάθειαν ἐκ τῆς ἀνέπτυξιν καὶ εὐχαρίστησιν πού αἰσθάνεται διὰ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστῶσιν ὅτι εἶναι ἐλαφρά καὶ εὐκόλα.
8. Ματθ. 11, 29.
9. Ἐσμ. 11, 6.
10. Ἐσμ. 11, 17.

«Γάρ χαίρω εἰς τὰ παθήματά μου διὰ σῆς, καὶ ἄντα πληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ σῶμα μου».

Διὰ πρῶτα παθήματα ὁμιλεῖ, διὰ τὴν πείναν, τὴν διψάν, τὴν ἐλαφύν, ἐνδυσεως καὶ ὁ δ' ἔλα τὰ ἄλλα «Τὰς ἐντολάς αὐτοῦ θὰ ἐπιθυμῇ πολὺ». Με τοῖον δὲ τροπον θὰ γινῇ αὐτό, ἔστι μὲ καθε ἀκριβείαν καὶ σταθερότητα σεβώμεθα καὶ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν ἕαν κατανοῶμεν τὴν φύσιν τῆς ἰδίας τῆς ἀρετῆς. Καὶ διότι αὐτὴ ἔχει ἐντὸς τῆς τὰς ἀμοιβῶν πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα θρασύει. Διότι ἔστι δὲ, μὴ μείης οὔτε φοιήσης, σκεψοῦ πόσῃ χαρᾷ θὰ ἀπολαμβάνῃς ἀπὸ τῆς ἐκείνης τῆς ἀντιδότησεως. Ὡς δὲ θὰ ἐντρέψῃς τοὺς ἰδικούς σου ἀνθρώπους καὶ θὰ ἀντικρύψῃς ἑαυτὸς μὲ καθαροὺς ὀφθαλμούς. Ἐνῶ ὁ μοιχος δὲν εὐρσκεταί εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν, διότι ἄλλους τοὺς φοβᾷται καὶ τρέμει καὶ τὸς σὺ ἐς ἀκόμῃ θάλει με ὑποψίαν Πάπ. ὁ πλεονέκτης καὶ κακαλόνος θὰ ὑποσπῇ τὰ ἴδια. Ὁ ἀπηλλαγμένος ὁμοῦ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀντίθετα ἀκροῦς.

«Τὸ σπέρμα τοῦ εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν θὰ εἶναι ἰσχυρόν». Ἰσχυρίζε, μὴ ὅτι ἡ Γραφὴ καὶ ἀναμάρτη πολὺς σπέρμα ὅχι τὸ γεννώμενον κατὰ φύσιν ἀκαλοῦθαι, ἀλλὰ τὸ κατὰ κοινωνίαν ἀρετῆς προσερχόμενον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐρωτῶν τὸν Π. «Εἰς σὲ θὰ δοῦναι τὴν γῆν αὐτὴν καὶ εἰς τὸ σπέρμα σου»¹³ λέγει, «Διότι δὲν εἶναι ὅλοι οἱ καταγόμενοι σαρκὶ καὶ ἀπὸ τῶν Ἰσραήλ, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, οὔτε διότι εἶναι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, εἶναι ὅλοι ἀπόγονοι αὐτοῦ ἀλλ' ἀπὸ τῶν σαρκῶν θὰ ἀνομασθοῦν οἱ ἀληθινοὶ ἀπόγονοι σου»¹⁴. Καὶ πάλιν «Καὶ θὰ εὐλογηθῇς διὰ τοῦ ὅλου αἵματος τῆς γῆς»¹⁵. Ὅτι δὲ δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀποδοκνύεται ἀπὸ τὰ πραγματικά, διότι πῶς θὰ ἐγίνοντο αἱ τοὶ εὐλογίαις ἄλλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι εἶναι πλήρεις κατάρτας. Ὁμιλεῖ λοιπὸν περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὅποια κατεστή ἀπόγονος αὐτοῦ κατὰ τὴν κοινωνίαν τῆς πίστεως.

279 Α. Τέτοια, λοιπὸν, εἶναι αἱ ἐνόρετοι καὶ οἱ ἀπόγονοι τῶν σεβόμενων τὸν Θεόν. «Τὸ σπέρμα τοῦ εἰς τὸν κόσμον αὐτοῦ θὰ εἶναι ἰσχυρόν». Διὰ αὐτὸ εἶπεν «εἰς τὸν

1. Λουκ. 1, 84
12. Φαμ. 117, 2
13. 13. 1α. 21. 12. 56. 11. 18
14. Ρωμ. 9, 7
15. 2α. 3. 8. Γεν. 12, 3

κόσμον αὐτὸν». Διὰ τὰ δεῖξαι, ὅτι θὰ εἶναι ἰσχυρόν καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ αἰῶνος ταξίδι καὶ προτοῦ γνωρισθῇ τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ. Διότι, καθὼς πρὸ ὀλίγου εἶπον, ἡ ἀρετὴ ἔχει ἐντὸς τῆς τὴν ἀμοιβήν, καὶ πρὸ τῆς ὁριστικῆς διανομῆς τῶν θραυσιῶν. Ὅτι δὲ ὁ Ἀβραάμ μὲ τέτοιαν ἀρετὴν θὰ εἶχε δι' αὐτοῦ ἀπογόνους καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔχει περὶ αὐτὴν εἶναι δυνατότερος ὅλων ἐδίδασκεν οἱ Ἀποστόλοι καὶ ἀπέδιδεν οἱ προφῆται. Ὁμοίως καὶ ὁ Κύριος ὁμιλοῦ περὶ αὐτῶν λέγει «Ἐκεῖνοι ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου οὐτοὺς καὶ τοὺς ἐφαρμόζει εἰς τὴν ζωὴν τοῦ θὰ τὸν παρομοιάσω μὲ φρόνιμον ἄνθρωπον. Ὁ ὅποιος ἐκπῆς τὸ σπῆτ τοῦ ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν καὶ κατεβῇ ἡ θροχὴ καὶ ἦλθον τὰ ποτάμια καὶ ἐφύσησαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἐπέσῃ ἐπάνω εἰς τὸ σπῆτ αὐτοῦ καὶ δὲν ἔπεσε, διότι ἦτο θεμελιωμένος ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν»¹⁶ τῆς πίστεως.

Πόσοι ἐξεγέρσεις λαῶν δὲν ἐξέσπασαν κατὰ τῶν Ἀποστόλων, πόσοι θυμοὶ τυράννων, πόσα ἐξήλθον, πόσα δόματα, πόσα θέλη πόσα κάμνοι δὲν ἔλε τούργησαν πρὸς ὀδόντες θηρίων, πόσοι γκρεμοὶ πόσα πελάγη, πόσα σκευωρία, πόσα συκοφαντικὰ πόσα παγίδες δὲν ἐστήθησαν, ἔν τούτοις τίποτε δὲν τοὺς κατενίκησε, μᾶλλον δὲ ὑμωθήσαν ὑπεράνω ὅλων αὐτῶν, ὅτι ὑπεράνω τῶν σὺ κοφεντιῶν τῶν κακῶν τοὺς ὁποίους καὶ μετέβησαν εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν ταξῶν. Διότι δὲν ὑπάρχει δυνατότερον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν. Εἶναι σπερματώτερον καὶ ἀπὸ τὴν πέτραν ἰσχυρότερον καὶ ὅποιοι ἀδυνατῶντες. Ὅπως, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δὲν ὑπάρχει εὐτελέστερον πράγμα ἀπὸ τὴν κακίαν, οὐτε ἀσθενέστερον, καὶ ἂν ἀκόμῃ κανεῖς περιστοὺς ζεῖται ἀπὸ ἀμέτρητα ὕλκα πρῶτα, καὶ ἂν ἔχη πολλὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν παρὰ σὺν ζῶνι εἴναι τόση ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, σκεψοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν πόσῃ δύναμιν θὰ ἀπολαύσῃ οἱ ἔχοντες αὐτὴν.

«Ἡ Γενεὰ τῶν ὁ καὶ ὁ καὶ εὐλογηθή». Εἶδες πόσον λαμπρὰ εἶναι, πόσους θαυμασμούς ἔχει καὶ πόσο τὴν ἐπαινοῦν καὶ διαιρησάσιν τὴν ἀξίαν τῆς. Διὰ ἔχει δὲ τοὺς τα χόνους ἀταῶς ἄλλα τοὺς συνεισφέρει. Ὅτε θὰ ἡμῶς πορέσῃ γὰρ τὴν ἰδίαν καὶ εἰς καὶ μετὰ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀνθρώπων. Αὐτοὶ ποὺ δὲ ἔχουν διεφθορεμένην σκεψοῦ, αὐτοὶ μὲν ὅσοι θὰ τὴν ἐπαινεῖσιν, αὐτοὶ θὰ τὴν βαλῶσιν καὶ θὰ ἀκηρύξουν τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς. Σκεψοῦ, λοιπὸν.

τι μεγάλος θησαυρός είναι ή ἀρετή, ὥστε νά μή εἶναι κατώτερα τῶν Ἀγγελῶν, οὔτε τῶν Ἀποστόλων, οὔτε τῶν μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ὅτι ἔασι οἱ ἐπαίοντες αὐτή. πρέπει νά εἶναι ἐνάρετος, σκέψαι καὶ ἀναλογισοὶ πόσον μεγάλη εἶναι ἐλλογὸς νά εἶναι αὕτη ή Ιδ.α ἡ ἀρετή."

«Δόξα καὶ πλοῦτος εἰς τὸν οἶκον τοῦ.»¹⁷ Πῶς προχωρεῖ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ πρὸς τὰ πνευματὰ καὶ Διότι γνωρίζει ή Γραφή νά ὀνομάζῃ πλοῦτον αὐτὸν καὶ προερχοται ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα. Ἐ καὶ ὡς διὰ τὴν λέγει «Να ἀναθεωροῦναι νὰ πλουτοῦν εἰς ἔργα καλὰ»¹⁸ Αὐτὸς εἶναι ἀληθινὸς πλοῦτος, ἐνῶ καθὲ ἀλλος εἶναι ὄνομα πλουτοῦ γυμνὸν ἐσπερημένον πραγματικῶς περιχομένον. Ἄν θύμῳς θέλῃ νά ὁμολῇ κανεὶς καὶ διὰ αὐτοὶ τὸν πλοῦτον, δὲν θὰ ἀντηθῶναι ἀνέ, λόγοι νά ὁμολοῦμεν περὶ αὐτοῦ Διότι πόρος θὰ ἵδυνται νὰ γινῇ πλουσιώτερος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔτρεχαν ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς ὅλα εἰς αὐτοὺς, Διότι, ὅσοι εἶχον ἰδικὰ τῶν κτήματα ή οἰκίας, ἀφού τὰ ἐπώλουν, ἔφερον τὰ χρήματα πού εἰσέπραττον καὶ τὰ ἔθετον εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἀποστόλων.¹⁹ Βλέπετε ἀξιοπρέπεια, πλουτοί. Καὶ τῶν τοι ὑπάρχοντα δάκω, ἥσαν ἀπληλαγμένοι τῆς φροντίδος αὐτῶν καὶ ²⁰ ἦσαν μᾶλλον ὡς οἰκονομοὶ αὐτῶν παρὰ ὡς δεσπόται. Οἱ ἰδιοκτήται λοιπόν, αὐτῶν, ἀρνοῦμενοι τὴν κατοχὴν τῶν ἀφού οἱ ἴδιοι ἐπώλουν αὐτὰ καὶ μετέτρεπον τὴν ἀξίαν τῶν εἰς χρήματα πὰ ἔφερον μετὰ τὴν θέλησιν καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, εἰς τοὺς ὁποῖους ἀνεθετοὶ τὴν διακονίαν καὶ διακονοῦν αὐτοῖν.

Δι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Ὡς νά μή ἔχωμεν τιποτε καὶ ὅμως κατέχομεν ὅλα» Τοῦτο δὲ εἶναι ἄξιον θαυμάσιου, ὅτι εὐρίσκονται ἐν μέσῳ τόσων πλουτῶν, ἥσαν

17. Π τὴν α. Γενόσης ε. Χρ. ἀπομαρ. ἔλεα. νά ἐκέρσας ἐνταυθα τὴν ἀποφύ. ἐπ. ή ἀρετή εὐεργετική, τὴν ἀποδοῦν. ε' α. ἀρετὴ καὶ ποσὴ νά ἐπιδόσῃ καὶ νὰ τὴν ἔχῃ δ' αὐτὴν, αὐτὴν ή ἀρετὴν κατ' ἑαυτὸν καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὰ ἔργα δόξης.

18. α. σαρὰς καὶ καθάρα ή τροφήν α τὴν δ' πρὸς ἀνθρώπ. κα ἀπολαύσει ή ἀρετὴν αὐτὴν εἶνε ὑπερπλοῦτον τὰ καλὰ πο. ἡ δ' ἐν ἑαυτῇ καὶ ἔα εὐδοκίαν τὴν τροφὴν καὶ τὴν ἀρετὴν. Η οὐδέποτε εὐδοκίαν νερματῶν ή ἐν καὶ εἶναι ἀκατάσχετος, αὐτῇ, καὶ δὲν ἐν αὐτῇ, γινόν τοὺς ἄνθρωποι καὶ αὐτὸν ἀνθρώπ. ή ἀρετὴν τῇ, ἀνθρώπ. ἀρετῇ ἀπὸ ἡμῶν, καὶ καὶ ὁ καὶ αὐτὸν εἰς καὶ τῇ.

18. Ματθ. 11, 3

19. Α. Τίμ. 6, 18

20. Ματθ. 4, 34

ἀνωτεροὶ αὐτοὶ καὶ ὅτι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων δὲν ἐξοσιάζει αὐτοὺς. Αὐτὸ καλύτερα εἶναι πλοῦτος προγραμματικός, τὸ νὰ μὴ εἴη κανεὶς ἀνάγκη πλοῦτον. Β. Δόξα καὶ πλοῦτος εἰς τὸν οἶκον τοῦ. Αὐτὸ, λοιπόν, ἐδῶ δὲν ἔχει ἀνάγκη, ἐρημίας Διότι εἶχον τὴν δόξαν τὴν θεοθεσίαν ἐκ τοῦ Θεοῦ Ἀκολουθοῦσε καὶ αὐτὴ συμφωνίαν πρὸς τοὺς θεῶν λόγους, τὸν λέγοντα «Ζήτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθοῦν εἰς ὑμᾶς»²¹ Διότι πὶ εἶναι σειμνότερον ἐκεῖνων. Τοὺς ἐνεπιστεύοντο ὁπως τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ, φέροντες τὰ χρήματα καὶ καταθετοῦντες αὐτὰ εἰς τοὺς πόδας τῶν ἑταίμων ἢ σὰν καὶ ἀπὸ ἐκείνων καὶ φοροῦν τὸ στέμμα λαμπρότερον.

Γιοῖς βασιλεὺς ἀνελάμβανε τὴν ἀρχὴν με τῶν ἐπὶ σημαντικῶν καὶ εὐλακρινῶν με τῶν ἐνεφανίζετο ὁ Παῦλος καὶ ἐθαύμαζε τοὺς δασκῶν παντὸς καταργῶν θανατοῦς, ὁ θεραπεύων ἀσθενείας, κάμνων τοὺς δαίμονας νὰ δραπέτευοι, ἀκόμη δὲ καὶ μετὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ προγματοποιῶν τοῦτο εἶδους ἔλεγχον ἔργα. Αὐτὸς ἔκαμνε τὴν νῆν οὐρανὸν καὶ καθωδηγοῦσε, ὅλους πρὸς τὴν ἀρετήν.

Εάν δὲ ἀπῆλθον τοιοῦτοι εἶδους τὸν εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν, σκεψοί ποσὴν δόξαν θὰ ἀπολαύσων εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Τὸ δὲ σημαίνει «Εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μακρί τοῦ σημαίνει Διότι ὁ ὑλικὸς πλοῦτος δὲν εἶναι πλησίον τοῦ κατέχοντος, οὔτε, ἄλλωστε, εἶναι ἀσφαλὴς κοντὰ τοῦ ἀλλ' εἰς τὰ χέρια τῶν ἀκαρπῶν τῶν καλῶν τῶν ἀρχόντων, τῶν ὑπηρετῶν. Δι' αὐτὸ ἀκρῶς καὶ δασκαλοῦσε αὐτοὺς πλοῦτον, μὴ ἔχον τὸ θαῖρος, νὰ κρατῇ αὐτοὺς ἀλόκληρον εἰς τὸν οἶκον τοῦ δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀνεχὴς στυγερῆς φροντίδος φραγῆσθαι αὐτοῦ, ἡ ὅποια καὶ τὰ καὶ ἀπομένει, καὶ ὅσοι ὁ πλοῦτος δύναται νὰ διαφεύγῃ ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα ἀσφαλείας. Καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ θὰ παραμένῃ εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἄλλος λέγει. «Ἡ ἐλεημοσύνη αὐτοῦ θὰ παραμένῃ εἰς αἰῶνα αἰῶνος» Ὅμως, δηλαδὴ ἐδῶ νενικῶς διὰ τὴν ἀρετὴν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀντιτιθετα εἰς τὴν ἀδικίαν ή καθὼς ἄλλος ἐρμηνεύτης ἐδόχθη ὁμολογεῖ δὲ τὴν φιλανθρωπίαν τὴν ἐλεημοσύνην Διότι τέτοια εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἐλεημοσύνης, πράγμα ἀθάνατον καὶ ἀπρόσθλητον, πράγμα ποὺ οὐδέποτε δύναιται νὰ γαθῇ. Ε. Διότι, ὅλα μὲν

τά ανθρώπινα δαλύνονται ὁ καρπὸς θμῶς τῆς ἐλεημοσύνης παραμένει ἀμάρταντος διὰ παντός· δὲν κινδυνεύει ἀπὸ καμίας καίρικῆς δυσχερείας ἢ ἀνωμαλίας. Καὶ ἀνδραγαθῇ τὸ σώμα ἐκείνῃ δὲν κατατρέφεται μαζὶ μὲ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ φεύγει ἐκωριτερεὰ ἀπὸ αὐτῶν τὸν κόσμον διὰ τὴν προετοιμασίαν χάρις αὐτοῦ ὡραίας κοίτης, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Χριστὸς λέγει· «Εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Πατρὸς μου ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι διαμονῆς».²² Ὡστε καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ αἰώνιου καὶ σταθεροῦ, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει τίποτε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια κυβερνᾷ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

²³ 4. Νὰ δμῶσθαι περὶ τοῦ σωματικοῦ κάλλους, μαραίνεται ἀπὸ τὴν ἀσθενεῖαν καὶ κατατρέφεται ἀπὸ τὴν γῆρας· νὰ εἴπῃ περὶ τῆς δυνάμεως, αὕτη μεταβάλλεται πολλὰς φορές καὶ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ δι' οἰοθεῖται ἄλλο ἀπὸ τὰ λαμπρὰ καὶ ἐνδοξα αὐτῆς τῆς προσωρινῆς ζωῆς. Ἰσχυοὺν τὰ ἴδια διότι ἡ ἐγκατελείψαν τοὺς ἰδιοκτητὰς τοῦ ἐνὸς ἀκόμη εὐρύσκονται εἰς τὴν ζωὴν ἢ τοὺς ἀφῆσαν μετὰ τὸν θάνατόν των γυμνοὺς καὶ μόνους. Ὁ καρπὸς θμῶς τῆς ὁμοιοσύνης δὲν εἶναι τέτοιας φύσεως. Δὲν ἐξαφανίζεται μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου· δὲν σταματᾷ μὲ τὸν θάνατον· ἀλλὰ τότε μάλιστ' ἀναγίνεται περισσότερο ἀσφαλές, ὅταν πρὸς ἐκείνους κατατελεῖται τὸν ἀσφαλῆ καὶ ἀκίμαστον λιμέναν.

«Ἐλαμψε τὸ φῶς εἰς τὸ σκότος διὰ τοὺς εὐθεῖς».²⁴ Περὶ γράφω ἐν συνεχείᾳ τὴν ἐνδοξαμένην τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σέβεται τὸν Θεόν, ὁμολογεῖ καὶ διὰ τὰ πραγματικά, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, καθὼς φερεῖ εἰπεῖν Β' ὅτι ἡ πνευματικὴ τοῦ περιουσία εἶναι ἀθάνατος, ὅτι θὰ ἀπολαύσῃ μεγάλην δόξαν καὶ θὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ πάντων, ὅτι θὰ ἴδῃ τοὺς ὁμοισζόντας πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ γινώσκων ἀκατάβλητοι καὶ τέκνα αὐτοῦ, ὅτι θὰ εὖχῃ μεγάλην βοήθειαν κατὰ τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις διότι αὐτὸ σημαίνει. «Ἐλαμψε τὸ φῶς εἰς τὸ σκότος διὰ τοὺς εὐθεῖς»· θὰ καμῇ νὰ ἀνατελεῖ φῶς ὅ· ἐκείνους, πρῶτον εὐθεῖς καὶ δίκαιοι που θαδίζαν ἁρβῶς εἰς τὴν ζωὴν των, μετὰ εἰς τὸ σκοτάδι. Τί σημαίνει «εἰς τὸ σκοτάδι»; Καὶ εἰς στενωπὴν νὰ εἴρῃ τοῖς καὶ εἰς θλίψιν καὶ εἰς περσισμόν καὶ εἰς κινδύνους, λέγει· (διότι αὐτὰ ὀνομάζε· σκοτάδι), θὰ τοὺς κάμῃ ἄ-

²² Ἰωάν. 14, 2.
²³ Ψαλμ. 111, 4.

μέσας νὰ αἰσθανθοῦν πολλὰν χάριν. Ὁ τοῦ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος ἐβήλωνε διὰ τῶν ἐξῆς λόγων· «Διότι δὲν θέλωμεν νὰ ἀγνοήτε, περὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν, ἢ ὅποια συνέβη εἰς ἡμᾶς ἐς τὴν Ασίαν, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐστενωχωρήθημεν ὑπὲρ δυνάμιν ὥστε νὰ ἀπελπισθῶμεν καὶ δ' αὐτὴν τὴν ζωὴν ἡμῶν»· Εἴδες τὸ σκοτάδι, «Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ ἴδιοι μόνον μὲς ἐλασθόμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν τὴν πεποίθησιν εἰς ἑαυτούς, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, τοῦ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ τοῦ μὲς ἡλευθέρωσεν ἀπὸ τέτοιους θανάτους».²⁵ Εἴδες πῶς ἐλαμψε τὸ φῶς.

Παρατήρησε δὲ τὸ ἴδιο καὶ εἰς τὴν περὶ πῶσιν τῶν τρωτῶν παύσαν· διότι ἐνὸς ἀνέμενον νὰ κοῦν ἀπὸ λασσῶσαι πολλὰ ὠραίαν θραύσαν. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὸν Δαυὶδ καὶ τοὺς ἄλλους προφῆτας· Ἐὰν δὲ κανεὶς θελήσῃ νὰ ἐρμηνεύσῃ αὐτὰ καὶ κατ' ἄλλον ἀλληγορικὸν τρόπον, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι τοῦτο ἔγινεν εἰς ὁλοκλήρην τὴν οἰκουμένην· διότι ἐνὸς τὸ σκοτάδι ἐκαλύπτεται τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, καὶ εἶχε ἀπλωθῇ παντοῦ ἡ πλάσι, ἐλαμψε ἀπὸ κάτω ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. Ἐπεὶ οἱ τότε ἄνθρωποι ἀφῶν ἀφῆσαν τὸν οὐρανόν, ἀνέζητουν τὸν Θεόν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνεφανίσθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ ἐκεί· (τὴν γῆν) ἀπὸ συγκατάθεσιν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, προκειμένους νὰ τοὺς ἀνεθέσῃ εἰς ἀπείρον ὕψος· «Διότι ὁ Κύριος εἶναι ἐλεῖν οἰκτιρῶν καὶ δίκαιος».²⁶ Ἐπειδὴ εἶπε, ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ παρσμένε· σταθερὰ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου προεκάλεισε ἀδολογὸν ἀνακομφισιν, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς ἐλεῖν ὁμοίους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοῦ ζῶν ἡθελῇ καὶ ἐνέρεται ζωὴν ἀπολαύσαντες εἰς τὴν παρούσῃν ζωὴν ἀκριβῶς τὰ ἀπαιτεῖται προσθέτε καὶ ἄλλην κατηγορίαν λέγων· «Διότι ὁ Κύριος εἶναι ἐλεῖν οἰκτιρῶν καὶ δίκαιος»· Ἐπὶ τοὺς ὠφέλησε καὶ τοὺς ἱκανοποίησε διπλῶς· Διότι εἶναι ἐλεῖν ὁμοίους καὶ καμνε τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀέτους τῆς συγγνώμης τοῦ πολὺ περισσώτερον· δὲ θὰ παραμελήσῃ τοὺς ἐλαττωμένους καὶ ἀπλήθους χωρὶς νὰ λάβωσιν τὸ στεφανίον τῆς ἀρετῆς των· Ἀλλὰ καὶ ἐν δὲ ἀποδώσῃ τὸ δικαίον εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, ὅπως ὅποτε θὰ ἀποδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Ἐπειτα λέγει· ὅτι εἶναι καὶ «Δίκαιος»· Ἐὰν δὲ εἶναι

²⁴ R. Νομ. 1, 8, 10.
²⁵ R. Ψαλμ. 111, 4.

δικαίως, όπως πράγματι και είναι, θα αποδώσει εις τὸν καθένα τελικῶς τὸ κατ' ἀξίαν καὶ ὅν ἀπόμνη εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν δὲν ἀποδώσῃ αὐτὸ. Ταῦτα μάλιστα εἶναι καὶ μεγίστη ἀποδείξις τῆς ἀνιστάσεως. Διότι ὅταν θάληται κανεὶς πολλοὺς ὅπου τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους νὰ ὑποφέρουν μωρία δυστυχήματα καὶ κακοὺς νὰ ἀπολαύθωσι πολλὰς ἀνέσεις, ποῦ θὰ ἀπολαύσῃ ἕκαστος τὴν δικαίαν ἀνταπόδοσιν τῶν ἔργων του ἐν 28^ῃ Α' δὲν ὑπάρξῃ ἀνάστασις νεκρῶν μέλλουσα ζωὴ τελικὴ κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις. "Ἐπειτα ἐπεὶ δὴ μὲ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐμνημόνευσε, ἐπροξένησε φόβον εἰς τὸν ἀκροατὴν ἐφ' ὅσον τοῦ ὑπενθυμίσε τὰς μέλλοντικὰς εὐθυνας τοῦ δ' αὖ τὰς τυχόν ἀμαρτίας του—, τοῦ προσφέρει ἀμέσως τὸ φάρμακον, λέγων «Ὁ καλὸς ἀνθρώπος ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει οἰκονομεῖ τοὺς λόγους του ἐν κρίσει»²⁶.

Παρατήρησε μὲ ποσὰ θραύειν σταλίζε, τὸν φιλάνθρωπον, ὅτι ὁ καρπὸς (τῆς φιλανθρωπίας του καὶ τῆς ἀρετῆς του ἐν γένει) θὰ εἶναι παντοτινός, ὅτι θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἐνοχλήσεως, ὅτι θὰ ἐμνησθῇ μὲ πολλὰν ζήλον τὸν Θεόν ὡς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην, καθ' ὅσον ὁ Θεὸς εἶναι καὶ οἰκτιρῶν, ὅτι θὰ λάβῃ συγχώρησιν διὰ τὰς ἀμαρτίας του. Β' Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει, «Οἰκονομεῖ τοὺς λόγους τοῦ ἐν κρίσει», δηλαδὴ, θὰ τύχῃ συμπαρεστάσεως, θὰ ἔχῃ δικαιοσύνην ἀπολογίας δὲν θὰ ὑπάρξῃ τότε δι' αὐτὸν καταδίκη ἐφ' ὅσον ἡ ἐλεημοσύνη θὰ ἀπολογηθῇ καλῶς ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἄλλος πάλιν ἐρμηνευτὴς λέγει «Οἰκονομεῖ τὰ πράγματα αὐτοῦ μετὰ κρίσεως». Δηλαδὴ θὰ εἶναι εὐτυχὴς, δὲν θὰ ὑποπέσῃ εἰς καμμία παρασάβην, καθόσον ἀνεδεχθῇ ἀριστὸς οἰκονόμος. Ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ ἀνελεήμων, ὁ ὠμός καὶ ἀπαύθυντος, θὰ εὐρεθῇ ἀπολυτὸς ἀνέτοιμος καὶ ἀτακτοποίητος, ὅτι, τι χειρότερον θὰ ἠμπορούσε νὰ γίνῃ ἀπὸ τοῦ νὰ λυπῆται κανεὶς τὰ ὑλικά πράγματα, ἐνῶ προκεῖται νὰ ρωσκιδνεύσῃ τὴν ψυχὴν του, νὰ ἀφαιρῇ ὅμως δι' αὐτὴν, Γ' Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς ἐπὶ ἤνεσε ἐκεῖνον τὸν διαχειριστὴν, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κινδυνεύσῃ κατήργησε τὰ γινώμματα καὶ ἐχρῶκότησε.²⁷

Διότι πῶς δὲν εἶναι παρόλογον, ὅσον κινδυνεύουν, νὰ θυσιάζωσιν μὲν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των, προκειμένοι νὰ ἐξαγοράσωσιν τὸν κίνδυνον,

26. Ψαλμ. 111, 8.
27. 1ουκ. 16, 8.

ὅταν δὲ πρόκειται νὰ παραδοθῶσιν εἰς ἐπικίνδυνον κόλασιν, νὰ μὴ συμπεριφέρωνται, μὲ τὸ πῶς πνευματικῶς οἰκονομεῖται. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀποκαλεῖ τὸν ἐλεημονα φρόνιμον οἰκονόμον, διότι, μὲ ὀλίγα ἐξαγοράζει, πολλὰ, μὲ ὕλικά, πλοῦτη κερδίζει τὸν οὐρανόν, μὲ ἐνδυμα λαμβάνει τὴν βασιλείαν, μὲ ὀλίγο ψαμὶ καὶ μὲ ἓνα πότηρ δροσερὸ νερὸ θὰ λάβῃ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Διότι ποῖα οἰκονομία ἰσοδυναμεῖ πρὸς αὐτὴν, ὅταν ὁ-ὅν κανεὶς αὐτὰ, ποῦ διαλυοῦνται, μεταβάλλονται καὶ καταστρέφονται καὶ παρὰ τὴν αἰῶνα τὰ αἰώνια καὶ ἀμετακίνητα καὶ δι' αὐτῶν ἀπολαμβάνῃ καὶ τὴν ἀσφάλειαν κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, Δ' αὐτὸ λέγει. «Οἰκονομεῖ τοὺς λόγους τοῦ ἐν κρίσει» ἢ καθὼς λέγει ἄλλος, «Οἰκονομεῖ τὰ πράγματα αὐτοῦ μετὰ κρίσεως». Εἰς πόλιν κρ σ ν, ἐὼν ὅχι ἐκ τῆς μέλλουσας ἡμέρας. "Ἡ ὅτι θὰ διαβῇ καλῶς ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτόν, δὲν θὰ ὑπάρξῃ εἰς αὐτὰ καμμία συγχυσίς καὶ ἀταξία, ὅλα θὰ εὐρίσκωνται ἐν πληρεϊ τάξει, ὅλα θὰ ἀκολουθοῦν τοῖς αὐτοῦ δρόμοι καὶ οὐδεμία ταραχὴ ἢ θορυβὸς θὰ ὑπάρχῃ εἰς αὐτὰ, ἐφ' ὅσον ἡ ἐλεημοσύνη θὰ τα κέρμῃ ὅλα εὐκόλῃ χάριν αὐτοῦ. Τοῦτο ἐκφράζων σαφέστερα ἄλλος ἐρμηνευτὴς εἶπεν, «Οἰκονομεῖ τὰ πράγματα αὐτοῦ μετὰ κρίσεως». Διότι, αὐτός, ποῦ οἰκονομεῖ τὰ ὁ καὶ τοῦ μὲ κρίσει εἶναι ἐλεημονὴ καθὼς ὁ ἄλλος εἶναι ἀκαρπὸς καὶ ἀτακτοποίητος.

«Ὅτι αὐτὸς οὐδέποτε θὰ κλονισθῇ»²⁸. Ποῖα οἰκονομία πραγμάτων εἶναι ἰσαξία πρὸς αὐτὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκει τετοιον δρόμον, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ ἀπροσδοκίτους περιστάσεις, 28^ῃ Α' κάμνει, νὰ προσορμίζετα μακρὰν τῶν συμφορῶν τῆς ζωῆς καὶ ἐνῶ εἶναι ἀνθρώπος νὰ μὴ ὑφίσταται κακῶν ἀνθρώπων πόθος, ἢ νὰ ὑφίσταται, μὲν ἀλλὰ νὰ μὴ ἐντρέπεται καὶ παρασύρεται, τὸ δὲ θαυμαστόν εἶναι, τοῦτο, ὅτι δὲν λυγίζει εἰς τοὺς ποικίλους περιστάσεις οὐτε παρασύρεται καὶ νικᾷται ἀπὸ αὐτοῦ. Ἡ λοιπὸν, δὲν ἐλυγίσαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐλεημονας. Μὲ κανένα τρόπον καὶ ὅταν ἀκόμῃ ἔγνων πτωχοὶ καὶ ὅταν κατήντησαν εἰς πολὺ μεγάλῃν στέρξιν καὶ ἔπεσαν εἰς ἀφορητοὺς συμφοράς, καὶ τότε ἀκόμῃ δὲν ἐξετράπησαν γνωρίζοντες τὰ ἀγαθὰ, ποῦ ἔχουν ἐτοιμασθῇ πρὸς χάριν των, ἔχοντες τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀνύψαν ἐπικουρίαν καὶ κάποιαν σταθεράν καὶ ἀσφαλὴ ἀγκυραν, Β' τὴν καθαρὰν δηλ. συνείδησίν των. Δι' αὐτὸ

28. Ψαλμ. 111, 8.

παιδιά, να σπεύση πρὸς τὰ οὐράνια. Τίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἐμβάλῃ εἰς φόβον.

«Ἡ καρδιά του εἶναι στερεά καὶ ἐτοιμὴ νὰ ἐλπίξῃ εἰς τὸν Κύριον».³⁵ Ἄλλος λέγει, «Σταθερά ἡ καρδιά του», δι' αὐτοῦ δὲ φανερώναί το ἴδιον καὶ ἐξηγεῖ εἰς τί συνίσταται ἡ «ἐτοιμότης» αὐτοῦ. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ λέγει σημαίνει, τοῦτο, ὅτι, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἱκανὸν νὰ κλονίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν καμῇ νὰ προσκολληθῇ εἰς τὰ παρόντα ὕλκα πράγματα, διότι, ὁλος μὲ ὅλην τὴν καρδίαν ἔχε υψωθῇ πρὸς τὸν Θεόν, ἀναμένει, ἐκείνην τὴν ἐλπίδα, ὅς ἐστερεώθη εἰς τὴν προσδοκίαν αὐτῇ, εἰς τὴν ὅποιαν συνεχῶς ἐστηρίζετο καὶ δὲν ἐξεδήλωσε τὴν παροικίαν πρὸς τὰ παρόντα συμπτώσει, οἱ ἡ περιστάσεις. Διότι, τέτοιαις φύσεως εἶναι αἱ φροντίδες διὰ τὰ ὕλκα πράγματα. Διχάζουν τὴν σκέψιν καὶ καταστρέφουν τὴν ἐνότητά τῆς διαθέσεως. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀναφέρωμεν πάλιν ἐκεῖνοι τὸν εὐαγγελικὸν λόγον. «Ὅπου εὐρίσκεται, ὁ θησαυρὸς ἐκαστοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ἡ καρδιά του».³⁶

«Εἶναι στερεωμένη ἡ καρδιά του καὶ ποτε δὲν θὰ κινήσῃ».³⁷ Ἐπρόκειτο αὐτὸν, ποὺ οἰκοδομεῖ τὸν οἶκον τοῦ ἐπὶ τῇ γῆ. Τί δύναται νὰ φοβῇ ὁ γυμνὸς καὶ πτωχὸς καὶ ὁ μὴ δίδων καμμίαν εἰς κανένα ἀφορμὴν; τὴν δύναται νὰ φοβῇ αὐτός, ποὺ ἔχει τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ὡστε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη εἶναι ἐξησφαλισμένος, ἐφ' ὅσον ἐκ Θεοῦ μὲν ἔχει, τὴν βοήθειαν, ἐκ τῆς γῆς δὲ τὴν εὐχέρειαν κινήσεων. Ὡς τίποτε λοιπὸν δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ, οὔτε ἡ ζήμια ὕλκων πραγμάτων οὔτε αἱ προσβολαί, οὔτε αἱ συκαφαντίαι. Δὲν ὑπάρχει, περιπτώσις νὰ ὑποστῇ θλάσθην, ὅταν ἀπὸ ἐδῶ μεταφερθῇ εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τόπον ἱερὸν καὶ ἀπολύτως ἀπληθαίστον ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ ἀπὸ κάθε σκευωρίας. Γνωρίζετε ἀλλωστε σαφῶς ὅτι, θλαίαι αἱ σκευωρίαι γίνονται ἐξ αἰτίας τῶν πραγμάτων καὶ τῶν χρημάτων, καὶ ὅλη ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἀπωθλεται, εἰς αὐτά. «Ἔως οὗτω ἴδῃ τοὺς ἐχθρούς του νὰ ταπεινωθῶνται ἐνώπιόν τοι».³⁸ Ποῖος δὲ εἶναι, ὁ ἐχθρὸς τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, ἂν δὲν εἶναι οἱ πονηροὶ δαίμονες καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάβολος. «Ἐσκόρπισε τὸν πλούτον τοῦ με ἀγάπην, ἔδω

καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἡ δικαιοσύνη του μένει εἰς τὸν αἰῶνα».³⁹ Ἐπεὶ δὲ ἐμνημόνευσε τὴν ἐλεημοσύνην καὶ ὁμιλήσας περὶ βασιλείου καὶ εὐσπλαγγίας, ἡ ἐλεημοσύνη δὲ ἔχει πολλὰ μέτρα, καθ' ἃς οὐ μὲν δίδει, ὀλιγωτέρως, ὁ δὲ περισσότερα, ὅς ἴδωμεν διὰ ποῖον ἐλεημόνα ὁμιλεῖ, δι. αὐτὸν ποὺ προσφέρει, ἀπὸ τοῦ περισσεύματός του, ἢ δι. αὐτὸν ποὺ δίδει, ἀπὸ τοῦ ὑστέρηματός του. Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁμιλεῖ δι. αὐτὸν ποὺ δίδει, ἀπὸ τοῦ ὑστέρηματός του, δι. αὐτὸν ποὺ δίδει, χωρὶς νὰ λυπῆται τὰ πράγματα, καθὼς ἄπαυτε καὶ ὁ Παῦλος λέγων. «Ἐκεῖνος ποὺ σπεύρει ἀφθόνης ἀφθόνως θὰ θερίσῃ».⁴⁰

³⁵ Α. Κύνταζε δὲ πόσον ὠραία καὶ ὁ προφήτης ἔχει μεταχειρισθῇ τὰς λέξεις. Διότι, δὲν εἶπε διένημε, διεμύρασε, ἀλλ', «Ἐσκόρπισε» δεικνύων καὶ τὴν ἀφθονίαν τοῦ προσφέροντος καὶ τὸ προσφερόμενον ἀποκοκοῦν σπόρον. Διότι, τέτοιοι εἶναι οἱ σπορεῖς. Σκορπίζουν δι. ἔχουν, δι. δὲ πρὸν προηγουμένως τὰ φανερά, διὰ νὰ λαβούσιν τὰ μέλαλλοντα. Αὕτη εἶναι ἡ καλύτερα συλλογὴ, διότι, εἶναι πολὺ καλύτερα νὰ σκορπίσῃ κανεὶς ἔτσι παρὰ νὰ συλλέγῃ. Σκορπίζονται χρήματα καὶ συλλέγεται δικαιοσύνη. σκορπίζονται τὰ πρόσωπα διὰ νὰ ἀποκτηθοῦν τὰ αἰώνια. Αὐτὸ καίνομεν καὶ οἱ καλλιεργηταὶ τῆς γῆς. Β' Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν σκορπίζουν εἰς τὰ τυφλά, διότι, χῶμα εἶναι αὐτὰ ποὺ θὰ ὑποδεχθῇ τὸν σπόρον, οἱ δὲ σκορπίεις εἰς τὸ χερὶ τοῦ Θεοῦ, ὅπ' ὅπου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χάσῃς τίποτε. Ὅταν, λοιπὸν, σοῦ συμθῇ νὰ θεωρήσῃς τὰ χρήματα πράγμα καλὸν καὶ ὁ στάσις νὰ τὰ ἀπομακρύνῃς ἀπὸ κοντὰ σοῦ, σκέψου τοὺς σπορεῖς, θυμήσου τοὺς δασέας, σκέψου τοὺς ἐμπόρους, οἱ ὅποιοι ἀρχίζουν μὲ δασάνην καὶ ἔξοδα, καὶ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ἐπιτεύεται αὐτὰ εἰς ἀμφιβόλους ἐπιχειρήσεις. ἐφ' ὅσον καὶ τὰ κύματα καὶ οἱ κολποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ γραμμὰ αὐτῶν ἀφελετῶν εἶναι εἶναι ἀμφιβόλα. Πολλὰς φορές μάλιστα οἱ δανεισταὶ φθηνώθηκαν εἰς τὸ κεφάλαιον ἐκείνης, δίκης, ποὺ καλλιεργεῖ τὸν οὐρανὸν δὲν φοβέται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἔχει καὶ διὰ τὸ κεφάλαιον καὶ διὰ τὸν τόκον μεγάλην ἐμπιστοσύνην. Ὁ ἐάν θεοβλαβῶς ἐπιτρέπεται νὰ ὁμιλῇ κανεὶς περὶ τόκου εἰς τὴν περὶ πτωχῶν αὐτῶν, ὅχι ὅμως μεγαλύτερον διὰ τὸ κεφάλαιον.⁴¹

35. Ψαλμ. 111, 7.

36. Ματθ. 6, 21.

37. Ψαλμ. 111, 8.

38. Ψαλμ. 111, 8.

39. Ψαλμ. 111, 9.

40. Π. Κορινθ. Β', 8.

41. Ψαλμ. 111, 10.

Δὲν τὸ μὲν κεφάλαιον ἀποτελεῖται ἀπὸ ὧν καὶ πρᾶγματα ὁ δὲ τόκος εἶναι ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἐπρόσεξτε τὴν φύσιν τοῦ δανείου, ἡ ὅποια ἔχει πολὺ μεγαλύτερον τοῦ κεφαλαίου τὸν τόκον. Καὶ αὐτὰ μὲν εἰς τὸ μέλλον, τώρα δὲ καὶ ἀπολαύσεις πολλὰν ἐλευθερίαν. Δεῖ θὰ ἐνοχλήσῃ ἀπὸ ἐπιτοῦ λάς, θὰ στήσῃ τὴν κακίαν ἐπὶ θυμῷ τῶν συκοφαντῶν καὶ κακῶν. θὰ ζήσῃς ἀσφαλῆς εἰς ἡλὶν σου τὴν ζωὴν, ὅχι μετὰ τὴν φθορὰν ἐνταῖν, ποῦ δημιουργοὶ αἱ φροντὶδες τῶν παρόντων, ἀλλὰ μετὰ τὰ πτερά σου χαρίζουν αἱ ἐλπίδες τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. «Ἡ δεισιμὴς τοῦ θὰ ἀνιμωθῇ εἰς μέγαλον ὄμιος δόξης». Αὐτὸ μαλιστα τὸ ὅποῖον εἶναι ἐπιθυμητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς αὐτὸ ποταπὸν συνεχῶς, τὸ λαμπρὸν δηλαδὴ καὶ ἐπισημὸν, τὸ ὅποῖον καὶ θὰ διαδεχθῇ αὐτοῦς ἐκεῖ. καὶ ἐδῶ θὰ ὑπάρχῃ εἰς αὐτοὺς μαζὶ μετὰ τὴν λεγὰν περιουσίαν τῶν. Διότι κανεὶς δὲν εἶναι τὸσαν λαμπρὸς καὶ ἐπιφανὴς ὅσον ὁ ἐλεημιῶν.

Καὶ ἐὰν θέλῃς πάρε ὡς παρόδειγμα ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐξοδεύου, τὴν περιουσίαν τῶν ἀλογιστῶς ἐκεῖ εἰς τὰς σπιτοδρομίας καὶ εἰς τὰ θεάτρα, φέρε ἐδῶ τὸν ἐλεήμονα καὶ ἀπὸ τὴν συγκρίσειν θὰ ἴδῃς πόση καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἀμοιβὴ δὲ ἕνα ἕκαστος ἐξ αὐτῶν. Θὰ ἴδῃς πῶς τὸν μὲν ἐλεήμονα ἐπὶ δοκιμάζου, ὅλοι συνεχῶς καὶ θαυμάζου, θεωροῦντες αὐτὸν πατέρα ὧν καὶ λιμῶν σωτηρίας. Ἐκείνους δὲ ἀφοῦ τὸν ἐπὶ δοκιμάζου, ἐκείνους μόνον τὴν ἡμέραν ἐπάνω εἰς κάποιαν ἀκαίρουν καὶ παράλαο, ἔξω μιν τῆς ὁρμῆς τῶν κατηγοροῦν κατόπι, ἔξω ἀπὸ τῶν θρώπων ὧν καὶ κενόδορον ὡς ὑπηρέτην τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς κακίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀλλόλους, ἂν καμμὰ φορά γίνετο λόγος γὰρ τετοια πράγματα, ἐκείνων μετὰ σιγητικόντα τὰ ἐξοδα καὶ κατηγοροῦνται αἱ δαπάναι αὐτῶν δὲ (τῶν ἐλεημόνων) αἱ δαπάναι καὶ τὰ ἐξοδα, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ μὴ ἐπανη καὶ θυμῷ ζῇ ὅσοι ἀνάσχυιτος καὶ αἰσχυρὸς καὶ ἂν εἶναι, ὅσην ἀμύνη καὶ ἀπαραφροσύνη καὶ ἂν ἔχῃ.

286 Α. Τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ ἐπαινέται καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πτωχοὺς τῆς ἀκοῆς ὅπως ἡ κακία καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὶ μετέρχονται αὐτὴν εἶναι σιχαμερὴ καὶ ἀτάξια πάσης κατηγορίας. Δὲ αὐτὸ, λοιπὸν ἐκείνους μὲν δὲν ἐπαινοῦν οὔτε αὐτοὶ ποὶ παρῶν ἀπὸ αὐτοῦ αἱ πόρνοι, δηλαδὴ καὶ οἱ ἴπεις καὶ οἱ χορευταὶ ἀλλὰ τοὺς κακολογοῦν ἐνῶ αὐτοὶ θὰ θαυμάσου καὶ θὰ ἀγαπήσου ὅλοι. ὅχι μόνον οἱ ἐλεημετηθέντες πτωχοὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὶ δὲν

ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τῆς φιλοτιμίας τοῦ. Ὁ ὁμαρτωλὸς θὰ ἴδῃ αὐτὰ καὶ θὰ ὀργισθῇ. θὰ τρέξῃ τὰ δόντια τοῦ καὶ θὰ λέωσιν ἀπὸ τῶν φθόνων. «Τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ ἀκριβῶς ἀντιπαθὴς καὶ ἐνοχλητικὴ εἰς τὴν κακίαν. Διότι καθὼς τὸ πῖρ κατακαίει τὰ ἀγκάθια, ἔτσι καὶ ἡ φιλοτιμία ἐξοργίζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀμους. Ὡς διότι εἶναι ἐλεημιῶς δὲ αὐτοὺς καὶ κατηγορεῖ κατὰ τῆς κακίας. Ἀλλὰ πρόσεξε αὐτὸν ὁ ὁποῖος παρ' ὅλων τῶν φθόνων τοῦ δὲν τολμᾷ νὰ κατηγορήσῃ καὶ ἀντικρύσει τὸ εὐχάριστον καὶ καθαρόν, ὁ ὅμοιος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν σκεπὴν ἐξοργιστῆς καὶ τὸν ἀφόρητον πόνον τοῦ ἐπιδεικνύει. μετὰ τὸν δόντια τοῦ χωρὶς νὰ τολμᾷ πάντως νὰ προφέρῃ λέξιν κακίαν, ἔτσι δὲ λειώνει καὶ θάσσεται ἀπὸ τῶν φθόνων. Διότι τέτοια εἶναι ἡ κακία καὶ ἂν καταφύγῃ νὰ ὑμωθῇ εἰς πολὺ ὕψος ἀδωμάτια καὶ ἂν ἐπιτυχῇ νὰ σταθῇ κοντὰ εἰς αὐτοὺς ποὶ φοροῦν τὰ βασιλικά στέμματα εἶναι ἡ πῶς ἀσχημάτως καὶ δειλὴ ἀπὸ δόλους καὶ ὁμοιάζει μετὰ κακοποιὸν συνεχῇ θορυβῶν καὶ ταραχὴν καὶ μετὰ μανισμένην θαλάσσαν καὶ ὅταν ἀκομῇ περὶ ὧληθῇ μετὰ ἀπερίοριστον ἐξουσίαν ὅπως ἡ ἀρετὴ ἀπὸ θέτως.

Διότι καὶ οἱ κατατήρησις εἰς τὴν μεγαλήτερον πτωχείαν καὶ ἂν κλεισθῇ εἰς αὐτὴν τὴν φυλακὴν, ἐν τῇ λαὸν προτέρως ἀπὸ τοὺς βασίλεις, ἀπολαμβάνει πολλὴν ἀφοσίαν. ἔχει γαλήνην καὶ ὁμοιάζει μετὰ δοκιμασμένον λιμῶν. ὅχι δὲ μόνον δὲν ὑποφέρει ἀπὸ τοὺς κακοῦς, ἀλλὰ εἶναι εἰς θεοὺς νὰ ἀμύνεται καὶ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ νὰ ἀποκρίνῃ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν τῆς κακίας. Πι χειρότερον θὰ ἡμποροῦσε νὰ γινῇ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπου ποῦ ζῇ μέσα εἰς τὴν κακίαν ποὶ θασσινίζεται μετὰ τὸ νὰ ὑπηρετῇ ὡς δούλος τὰ ὀλικά πράγματα καὶ ὑποφέρει ἀπὸ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἀλλῶν, ποῦ θεωρεῖ τὴν εὐδοκίμειαν τῶν ἀλλῶν ἰδικῆν τοῦ τιμωρίου, ποῦ ὁ ἴδιος τιμωρεῖ τοὺς ἐκείνους τοῦ ποὶ κατακοιμητικῶς τὴν σκεπὴν τοῦ βασανίζει τὴν σκεπὴν τοῦ. Δ καὶ γίνετο ὁ δημῶς τοῖς ἐαυτοῦ τοῦ, Εἴδες λοιπὸν τὴν ὑπερβολικὴν δυναμὴν τῆς ἀρετῆς εἴδες τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀθλίαν τῆς κακίας. Καὶ δὲν σταματοῦν μέχρις ἐδῶ ἀπὸ σιχαμερῶς τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ συνεχίζονται καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ πράγματα τὸ ὅποῖον ἐξηλώσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Προφήτης καὶ συνεπλήρωσε διὰ τῶν ἐξῆς λόγων τοῦ «Ἡ κοκὴ ἐπιθίει αὐτὸν κακῶν θὰ καταστραφῇ».

Τι σημαίνει θά καταστραφή ἡ κακὴ ἐπιθυμία τῶν ἁμαρτωλῶν. Δὲν στηρίζεται, λέγει πονηρὰ. Τοῦτο δὲ διότι αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ εἶναι τὰς πολλὰ καὶ ἀσταθεῖς καὶ διαδεχόμεναι τὸς γρήγορα ἢ καὶ τὴν ἄλλην διότι ἡ ἐπιθυμία μιμεῖται τὰ πράγματα, σθηνεῖται καὶ χάνεται, ὅταν δὲν ἔχη κοιμηθῆναι ρίζαν. Ἐάν δὲ αὕτη εἴναι ἡ κατάσταση τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐδῶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἔσκέψου ποῖα θὰ εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ τὴν μὴ πάθωμεν, λοιπὸν αὐτὰ ἀποφύγομεν αὐτὸν τὸν δρόμον τῆς κακίας, ἀς προτιμήσωμεν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀς βαδίζωμεν συνεχῶς τὸν ἀσφαλῆ αὐτὸν δρόμον τὸν ἐλευθεροῦ καὶ ἀκατάβλητον τὸν πληρὴ ἱκανοποιήσεως καὶ δόξης αὐτοῦ, ποῦ μᾶς δίδει τὸν οὐρανόν, ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ πάντοτε πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τὸν δρόμον ποῦ μᾶς προετομάζε διὰ τέλει, ὅταν χριστὸς ἀνικῇ ζωὴν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς ποῦ ἔχει τὰς ἀγαθὰς.²⁸⁷ Ἀδὲς οὐδεμία γλώσσα θὰ ἠμποροῦν ποτὲ νὰ περιγράψῃ καὶ τὴν ἀπόκτησιν τὸν ὁποῖον εἶδε νὰ ἀποτιχίωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ.

ΟΜ ΛΙΑ Ε Σ ΤΟΝ 112 (PIB') ΨΑΛΜΟΝ

«Υμνεῖτε δοῦλοι τοῦ Κυρίου, ὕμνετε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»

Εἰς τὰς Γραφὰς γινεται πολὺς λόγος διὰ τοὺς ὕμνους αὐτοῦς διότι δὲν εἶναι κάποιο τυχαῖον πρᾶγμα ἀλλὰ κάποια θυσία καὶ προσφορά, ἡ ὁποία εἶναι ἀρεστὴ εἰς τὸν Θεόν. «Διότι, λέγει, θυσία ἀνέσεως θὰ με δοῦσῃ». Καὶ πάλιν ἡ «Θά ὕμνω με ὡς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καὶ θὰ μεγαλύνῃ Αὐτὸν με εὐχαριστηρίους ὕμνους καὶ θὰ ἀρεσθῇ αὐτὸ εἰς τὸν Θεόν περισσότερον ἀπὸ ἵνα νέον μοσχάρι, ποῦ ἐκθάλλε κέρατα καὶ νυχισαί»²⁸⁸

Εἰς πολλὰ μέρη καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία αὐτὸ παραγγέλλεται καὶ οἱ σωζόμενοι προσφέρουν αὐτὸν τὸν ὕμνον ἀπὸ τῆς μεγάλης εὐγνωμοσύνης τῶν. Καὶ ποιεῖν δυσκολίαν, λέγει, ἔχει αὐτό, Εἰς ποῖον δὲ δὲν εἶναι εὐκόλιν, ὥστε καὶ οἱ τυχαῖοι ἀκόμη νὰ τὸ κατορθώσιν καὶ νὰ ὕμνουν τὸν Θεόν. Ἐάν καταλάβῃς αὐτὸ σωστὰ θὰ ἴδῃς καὶ τὸν κόπον τοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ αὐτοῦ.

Ὁ Δικὸς πρῶτος μὲν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁγδόνους ἐπιζητεῖται αὐτὸς ὁ ὕμνος. Πρέπει ὅμως, προηγουμένως νὰ κατοχυρώσῃμεν τὴν ζωὴν καὶ κατόπιν νὰ ψάλλωμεν ὕμνους εἰς τὸν Θεόν. «Διότι δὲν εἶναι ὠραίος ὁ ὕμνος εἰς τὸ στόμα τοῦ ἁμαρτωλοῦ»²⁸⁹

Δεύτεροι δὲ εἰς τὸν ὕμνον με λόγια δυνάμεθα νὰ ὁμιλοῦμεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ με τὰς πράξεις. Ὁ Θεός, μάλιστα αὐτὸν τὸν ὕμνον καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν ἐπιζητεῖ. Διότι λέγει. Ἦς λάμπῃ τὸ φῶς σας ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσῃ τὸν Πατέρα σας ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς.²⁹⁰

Με τὸν τρόπον αὐτὸν ὕμνοῦν τὸν Θεὸν τὰ Χερουδίμ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης, ὅταν ἤκουσεν τὴν μουσικὴν ἐκείνην μελωδῶσαν ἐλεινολογοῦσε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ λέ-

1. Ψαλμ. 49, 23.
2. Ψαλμ. 68, 31-32.
3. Σοφ. Σερ. 15, 9.
4. Ματθ. 5, 16.

γων «Ἀλλοιμονοὶ εἰς ἐμέ, ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος καὶ ἔχω ἀκαθάρτα χεῖλη καὶ κατοικῶ ἐν μέσῳ λαοῦ, ἔχοντος ἀκαθάρτα χεῖλη».⁵

Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν παροτρύνεται νὰ ἀναπέμῃ ὕμνους ἀρχίζει ἀπὸ τὰς σφαιρίους δι' ἡμᾶς λεγόν τα ἐξῆς: «Ἦμῶντε τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦς οὐρανοῦς, ὁμνεῖτε αὐτὸν ὅλοι οἱ ἀγγελοὶ αὐτοῦ».⁶ Ἰστέπτε πρῆπτε, νὰ ὑμνοῦμεν ἀγγελοὶ καὶ κατόπιν νὰ ὁμνοῦμεν. Μὴ, λοιπὸν, νὰ μὴ σωμεν ἀπλῶς, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὸ στόμα μας νὰ ἀναπέμῃ αὐτὸν ἡ ζωὴ μας καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν γλῶσσαν ὡς τὸν λέγει ἡ καθημερινὴ μας συμπεριφορά. Ἔτσι, καὶ ὅταν σιωπᾷ νῶμεν, νὰ νῶμεθα νὰ ὁμνοῦμεν τὸν Θεόν καὶ ὅταν ὁμλοῦμεν, νὰ καυνοῦμε τὴν μελωδίαν συμφωνοῦν μετὰ τὴν ζωὴν.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον αὐτὸ τοῦ δυνάμεθα νὰ μάθωμε ἀπὸ τὸν ψαλμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ὁδηγεῖ ὅλους εἰς ὁμολοίαν καὶ θῶζε εἰς τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος καὶ καλλεῖται ἀπὸ τὸν χορὸν. Διότι, δὲν σιωπᾷ μετὰ ἐνὶ ἡ δόξῃ, ἀλλὰ μετὰ δόξα καὶ τὸν λαόν.

Ἐκ τῶς ἀκριβῆς ὁ Χριστὸς, παρὰ τὴν ἡμᾶς εἰς διόνοισιν καὶ ἀγάπῃν, παρήγγειλε νὰ καμνωμέν καὶ τὴν προσευχὴν καὶ νὰ λέγωμεν ὡς ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ πάσης τῆς Ἐκκλησίας «Πατέρα μας» καὶ «τὸ καθημερινὸν μας φῶς» δὲς μας σήμερον καὶ «οἱ, χωρὶς ὅτι κακὸν ἔχομεν κάμει, καθὼς καὶ ἡμεῖς συνεωρήσαμεν καὶ μὴ ἐπ' ἐμῶν νὰ πέσωμεν σὲ πειρασμόν, ἀλλὰ σώσε μας ἀπὸ τὸν πονηρόν».⁷

248 **Α** Πανταὶ χραιομοπα εἰ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ πρῶτοντι εἶνα ἑκάστην εἴτε προσευχεται, μόνος τοῦ εἶπε καὶ μετὰ ἄλλους, νὰ ἀναπέμῃ προσευχὴν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν. Ἔτσι, καὶ ὁ προφήτης ψαλμωδὸς καὶ λέει ὅλους καὶ εἰς τὴν ἐνότητα τῆς προσευχῆς καὶ λέγει: «Ἦμῶντε τὸ ὄνομα Κυρίου».

Τὴ σημαίνει, λοιπὸν, ἡ προσθήκη τοῦ ὀνόματος. Μάλιστα μὲν εἶναι παρὰ τὸν κὸν τῆς διαθέσεως τοῦ λέγοντος ὅτι νῶμεθα καὶ κατὰ ἄλλο. Πρῶτον, λοιπὸν εἶναι αὐτὸ. Τὸ νὰ δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ δι' ἡμῶν καὶ νὰ φαίνεται δοξασμένοι καὶ μετὰ τὴν ζωὴν μας. Εἶναι, θεότατος, τέτοιο ἐκ φανερώσεως ἐπιθυμῶν, ὅπως νὰ ἀντιμετω-

5. Πσ. 8, 5.

6. Πσ. 118, 1, 2.

7. Ματθ. 6, 9-11, 12-13.

αὐτὸς καὶ μετὰ τὴν καθημερινὴν μας συμπεριφοράν.

Β Καὶ διὰ τὸ νὰ μᾶς δῇ αὐτὸ ὅτι ἐννοεῖ τὸ ἐξῆς, διότι προσθέτε: «ὡς εἶναι, λέγει, τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένοι ἀπὸ τώρα καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος». Τὴ λέγεις, Μήπως δεῖ εἶναι εὐλογημένοι ἔαν σὺ δὲν προσευχεσῇ. Παρατηρεῖς, δεῖ δὲν λέγει, διὰ τὴν δόξαν τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν συνδεομένην μετὰ τὴν φύσιν τοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν γινόμενὴν ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπους. Δι' αὐτὴν γραφὴν καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «δοξάσατε, λοιπὸν, τὸν Θεόν μετὰ τὸ σώμα σας καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα σας».

Αὐτὸς, λοιπὸν, εἶναι καὶ ὑψηλὸς καὶ μέγας καὶ δοξαζόμενος μόνος τοῦ νῦν καὶ δεῖ καὶ ἐν ὅλῳ τῶν ἀνθρώπων τετοῖος, ὅταν ἐκείνους τοῦ ὑπακούουν εἰς αὐτὸν ἐπὶ θεοκρίαν τοιαύτην ζωὴν, ὥστε ὅλοι ὅσοι θέλουν αὐτοὺς **Γ** νὰ εὐλογοῦν τὸν Δεσποτὴν Θεόν.

Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς παρήγγειλε εἰς ἡμᾶς ὅταν προσευχωμεθα πάντοτε νὰ λέγωμεν: «ὡς τιμᾶται ὡς ἄγιος τὸ ὄνομα Σου».⁸ Δηλαδή ὡς δοξασθῇ καὶ μετὰ τὴν ζωὴν μας. Διότι καθὼς ἀκριβῶς θαλασφημεῖται ὅταν ζῶμεν θεοὶ ἀνθρ. καὶ ἔτσι δοξάζεται, εὐλογεῖται καὶ ἀγιάζεται ὅταν φροντιζομεν δὲ τὴν ἀρετὴν.

Ἐκεῖνο, λοιπὸν, ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: κατὰ ὥστε μας πάντοτε νὰ ζῶμεν θεοὶ ἐν ἀρετῇ, ὥστε καὶ δι' ἡμῶν νὰ δοξάζεται τὸ ὄνομα Σου.

«Απὸ τὴν ἐνατολὴν μέχρι τῆς δυσῆς τοῦ ἡλίου ὡς ὁμνεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Παρατηρεῖς λοιπὸν, πῶς ὁ Κύριος προετοιμάζει τὸν νέον τρόπον ζωῆς καὶ δεικνύει ὅλους τὴν εὐαγγελίαν καταγωγὴν τῆς Ἐκκλησίας. **Δ** Διότι ὅχι μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην ἢ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὁμνεῖται ἀλλὰ εἰς ὅλα τα μέρη τῆς οἰκουμένης. Πότε δὲ ἐγίνεν αὐτὸ παρὰ ὅταν ὁ χριστιανισμὸς ἐβραμίσθη, ὅπως, θεότατος, τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ὅχι μόνον δὲν ἐδοξάσθητο εἰς τὴν Παλαιστίνην ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἐθαλασφημεῖτο ἐν ὅλῳ τῶν κατοικούντων εἰς αὐτὴν Ἰουδαίων. Ἐὰν εἰς αὐτὰς σας, λέγει, θαλασφημεῖται τὸ ὄνομα μου μετὰ τῶν ἐθνῶν».⁹

Τώρα ὅμως ἀντιμετωπίζεται εἰς ὅλα τα μέρη τῆς οἰκουμένης. Τοῦτο, λοιπὸν, καὶ ἄλλος προφήτης φανερώων

8. Α' Κορ. 6, 20.

9. Ματθ. 6, 9.

1. Πσ. 88, 6.

λέγει. «Θά φανῇ ἔξαφνα ὁ Κύριος καὶ θά ἐξαφανίσῃ ὅλους τοὺς Θεοὺς τῶν ἔθνων καὶ θά προσκυνήσῃν Αὐτὸν ὁ καθένας εἰς τὸν τόπον τοῦ».¹¹

Καὶ ἄλλος πάλιν λέγει. Ἐ «Διότι καὶ εἰς σὰς θά κα τακλεσθῶν αἱ θύραι, ὥστε νὰ μὴ ἀνάπτητε τὸ θυσιαστήριόν μου ματαίως. Διότι ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἔχει δοξασθῇ τὸ ὄνομά μου μεταξύ τῶν ἔθνων καὶ εἰς κάθε τόπον προσφέρεται εἰς τὸ ὄνομά μου θυμιαμαὶ καὶ καθαρὰ θυσίαι».¹²

Βλέπεις πῶς ἐκαμῆλωσε τὰ Ἰουδαϊκά καὶ τὰ ἑσπα- μάτησε καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην ἐξηπάωσε τὸ πολυτέμας τῆς Ἐκκλησίας καὶ προδ' ἐκήρυξε τὴν λα- τρείαν, Διότι ὁ προφήτης, ὁ ὁποῖος λέγει, αὐτὰ ἔζησε μετὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς Βαβυλώνας.¹³ Διὰ τοῦτο δὲ προσηύτευσεν τότε αὐτὰ διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι, ²⁸⁹ Ἀ ὅτι ἀναφέρει ἐκεῖνοι τὸν ἀποκλεισμόν καὶ ἐκείνην τὴν ἐρήμωσιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Διὰ μετὰ αὐτὴν ἀπολλομένην ἀπὸ ἐκεῖνα καὶ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὴν προσηγουμένην ζωὴν τὸν λέγει αὐτὰ ὁ καλῶς δὸς, φανερωσάν τὴν ἐρήμωσιν, ἡ ὁποῖα ἐγίνε ἐπὶ Βεσπασιανοῦ καὶ Τίτου.¹⁴ Μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτῆς δὲν θά ὑ- πάρχῃ πᾶσα καμμία μεταβολὴ ἐκείνης τῆς ἐρήμωσεως, δὲ ὅτι τὴν διεδέχθησαν τὰ ἔθνη τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦ- το λέγει ὅτι «μεγάλον εἶναι τὸ ὄνομά μου μεταξύ τῶν ἔ- θνων» δηλαδὴ εὐλογημένοι, πού ὑμνεῖται μετὰ τὴν ζωὴν τῶν. Καθὼς ἀπὸ θῶς καὶ ἐδῶ ἔλεγεν «εὐλογημένον εἶ- ναι τὸ ὄνομά τοῦ Κυρίου».

«Ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη ὠμῆλος εἶναι ὁ Κύριος» Πα- ρατηρεῖς πάλιν ὅτι τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα δέχονται τὴν λα- τρείαν Αὐτοῦ δὲν εἶναι ἕνα ἢ δύο ἢ τρία ἢ ἄλλα ἅλα εἰς τὴν Οἰκουμένην. Π εἶναι σφετέρων ἀπὸ αὐτῆς τὴν προφητείαν, Πῶς δὲ εἶναι ὠμῆλος ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη, Μὲ το ὅτι ἐγκωμιάζωμεν Αὐτὸν χωρὶς νὰ προσθεωμεν εἰς Αὐτὸν ὕμνος. Μακάρι, ὅχι! Ἀλλὰ μετὰ τὰ ἄρθρα το- στεύς, μετὰ τὴν λατρείαν, μετὰ τὴν προσκύνῃν καὶ μετὰ ἅλα τὰ ἄλλα, χωρὶς νὰ ἐννοοῦμεν τίποτε ταπεινόν, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, ἄλλα πολλὰ ὠμῆλότερα καὶ μεγαλύτερα. Διότι τέτονον εἶναι αὐτὸ τὸ πολίτευμα Ὅσοι ὠμῆλότερος εἶ-

11 Σαργ. 9, 11.

12 Ματθ. 23, 11.

13 Ἐστ. 1, 10 ἀπὸ τὸ 538 π.Χ.

14 70, 1.

να ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν, ὅσον αὐτὸ ἀπὸ τοῦ παλαιόν. Διὰ τοῦτο λέγει. «ἐπάνω ἀπὸ ἅλα τὰ ἔθνη ὠμῆλος εἶναι ὁ Κύριος».

Διὸ καὶ μετὰ τὸ νὰ ὑμνοῦμεν Αὐτὸν μετὰ τὴν λατρείαν, γνωρίζομεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι καὶ αὐτὰ εἶναι συγκολληθε- ος, ὥστε αἱ Ἐ καὶ εἶναι ὠμῆλότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ πα- λαιοῦ πολυτέματος, εἶναι κατώτερα ἀπὸ τὴν ἀξίαν Αὐ- τοῦ. Αὐτὰ δὲ ὁ Παῦλος φανερώων καὶ παρουσιάζων τὴν διαφορὰν μεταξύ τῆς γνώσεως, ἡ ὁποῖα ἐξουσιάζει, τὰρα καὶ ἐκείνης, ἡ ὁποῖα θά ὑπάρχῃ εἰς τὸ μέλλον, ἔλεγεν. «Ὅταν ἡμεῖς νήπιον σὰν νήπιον ὠμολοῦσα, σὰν νήπιον ἐσκεπτόμεθα, ὅταν δὲ ἕναι ἀνδράς κατήργησα τοὺς νή- πι ακοὺς τρόπους».¹⁵ Καὶ πάλιν. «ἔχομεν μερικὴν γνῶσιν καὶ μερικὴν προφητείαν».¹⁶ Καὶ «τῶρα βλέπομεν σὰν σὲ καθρέπτην ἀμυδρῶς, τότε ὅμως θά βλέπομεν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».¹⁷ Διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ δε κύει, **Δ** ὅτι τόσον πολὺ ἀπέχει ἡ γνῶσις τῆς παρουσίας ζωῆς ἀπὸ τῆς μέλλουσας, ὅσον τὸ νήπιον ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἡλ- θεν εἰς τελείαν ἡλικίαν.

Ἐπὲρ πάντων τῶν οὐρανῶν εἶναι ἡ δόξα Αὐτοῦ. Ἐ πεῖδη ὠμῆλως διὰ τὴν ἐξάντησιν καὶ τὸ μεγαλεῖον, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ οὐνε θεόλεως κατὰ τοιοῦτον τρόπον νὰ ἐξοφῶμεν νὰ ὑμνώ- μεν καὶ νὰ ἐγκωμιάζωμεν τὸν Θεόν, προτρέπων ἡδὴ εἰς μεγαλύτεραν ἀρετὴν, δεκναι, πού αὐτὸ γίνεται κατ' ἐ- ροχὴν. Πού, λοιπόν, γίνεται αὐτό, Εἰς τοὺς οὐρανούς, διότι ἐκεῖ εἶναι ἡ δόξα Του. Διὸ πολὺ περισσύτερον δο- ράζουν αὐτὸν οἱ ἀγγελοὶ, ὅχι μόνον ἕνεκα τῆς συγγε- νοῦς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς ὑπακοῆς τῶν ὑπηρε- τωμένων ἀνθρώπων, πραγματοποιοῦντες μετὰ ἀκριβείαν τὰ θελήματα καὶ τὰ προστάγματα Αὐτοῦ.

Ἐ Διὰ τοῦτο λέγει. «Ἰσχυροὶ εἰς θάνατον, οἱ ὁποῖοι ἐκτελεῖτε τὰς διαταγὰς Του».¹⁸ Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ Εὐ- αγγέλια ὁ Χριστὸς προτρέπει νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ λέγωμεν. «Ἄς γινεταὶ τὸ θέλημά Σου ὅπως εἰς τὸν οὐ- ρανόν, ἔστω καὶ εἰς τὴν γῆν».¹⁹ Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀγγελοὶ ἀγιαζοῦν Αὐτόν, ἀπηλλαγμένοι μὲν ἀπὸ κάθε πονηρίας, ἀκολουθοῦντες δὲ τὴν ἀρετὴν μετὰ ἀκριβείαν,

15 Α' Κορ. 13, 1.

16 Α' Κορ. 13, 9.

17 Α' Κορ. 13, 12.

18 Ψαλμ. 108, 20.

19 Ματθ. 6, 10.

ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς ἀξιοθώμεν νὰ δοξάζωμεν Αὐτόν.

19^ο Α Τοῦτο φανεραῖον καὶ αὐτὸς προσέθεσεν «ὅτι· ράνω τῶν οὐρανῶν εἶναι ἡ δόξα Αὐτοῦ».

Μὴ λοιπὸν θλέπης μόνον τὰ δρᾶτά αὐτὰ δημιουργοῦ ἢ ματα εἰς τὴν γῆν, κῆτε τὴν εὐταξίαν εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ τὴν σκέψιν ἀνελεθὲ ἀπὸ τὰ αισθητὰ εἰς τὰ νοερά, εἰς τὰ καλλὴ ἐκείνων τῶν αὐσιῶν, εἰς τὴν λαμπρότητα ἐκείνης τῆς ζωῆς καὶ τότε θα γνωρῶς πῶς ἡ δόξα Του εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς.

Ποῖος εἶναι ὅπως ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμεῖς, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὰ ὕψη καὶ συνκαταβαίνει διὰ νὰ ἐπιθλέπῃ τὰ χαμηλά, » Ἄρα γε δὲν νομίζεις, ὅτι εἶναι σημεῖον καὶ τὸ λεχθέν, Ἄλλ' ὅταν κατανοήσῃς διὰ ποῖον ἐλέγχθῃ θέ εἶναι πολὺ ἐλαττωδὲς. Β Τοιοῦτοτρόπως, καθὼς ἔλεγα, δεῦν πρέπει νὰ στεκώμεθα εἰς τὰ λόγια ἀλλὰ νὰ διαθεσινώμεν εἰς τὴν ἐννοήν των.

Πῶς ἔρα γε κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς ὁ πληρὸν τὸν οὐρανόν καὶ τὴν γῆν, ὁ ὁποῖος εὐρύσκειται παντοῦ. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος λέγει· «Δὲν εἰμαι ἐγὼ Θεὸς πλῆσιον καὶ ὅχι Θεὸς μακρινός, » «ὁ ὁποῖος ἐμετρήσας τὸν οὐρανὸν μετὴν σπιθαμῆν καὶ τὴν γῆν μετὴν φούχταν καὶ ὁ ὁποῖος κατεγα τὸν γῆρον τῆς γῆς, »¹⁹

Ἄλλ' ἐπεὶ δὴ αὐτὸς ὡμῆκε πρὸς τοὺς ὁδοιῶντας, διὰ τοῦτο ἕως τότε ὡμῆκε. ἔτσι κατ' ὀλίγον ἀνυψῶν τὴν σκέψιν αὐτῶν ἀναπτερόντων τὸ πνεῦμα, διαθεσάξων ἡ ρέμωξ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν εἶπεν ἀπλῶς «αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ εἰς τὰ ὕψη καὶ συνκαταβαίνει διὰ νὰ ἐπιθλέπῃ τὰ χαμηλά», ἀλλὰ, ἀφοῦ προηγουμένως εἶπε Γ «ποῖος εἶναι ὁποῖος ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμεῖς», τότε προσέθεσεν «αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ εἰς τὰ ὕψη καὶ ἐπιθλέπει τὰ χαμηλά». Εἶπε δὲ ἐκεῖνο διὰ νὰ φανερώσῃ διὰ ποῖον λόγον εἶπε τὸ δεῦτερον. Το εἶπεν θεθαίως διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὁδοιῶν, τὴν κυριευμένην ἀπὸ τῆς φόβας τῆς εὐδωλολατρεας, ἡ ὁποῖα προσκαλεῖ Θεοὺς περιωρισμένους εἰς τόποις καὶ νοοῦς. Δι' αὐτὸ θεθαίως κατ' ὀλίγοι κάμινε τὴν συγκοσιν ἂν καὶ ὁ Θεὸς ὑπερέχε ἀσυγκρτως ἀπὸ ὅλας τοῦς λογίους ἀναλόγους, ἐ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν, καθὼς εἶπα πρὸ ὀλίγου (διότι δεῖ θὰ παύσω νὰ λεγῶ συνεχῶς τὸ ἴδον). Δ Διότι δὲν ἔπε

20 Ταρ 23 23
21 Ηδ 40. 12 22

ζῆτε. ἕως τότε νὰ εἶπουν κατ' ὀλίγον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ διὰ νὰ γινῇ καταληπτόν εἰς αὐτοὺς.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν κατ' ὀλίγον ἀνυψῶν αὐτούς. Καθὼς, οὔτε ἔτι παραμένει εἰς τὰ χαμηλά ἀλλὰ ἀναπτεῖται πάλιν ἄλλας ὑψηλότερας σκέψεις. Διότι ἐπειδὴ εἶπεν «αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ εἰς τὰ ὕψη καὶ ἐπιθλέπει τὰ χαμηλά», πάλιν ὡμῆκων τὸν λόγον ὑψηλότερα λέγει· «εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν», θεικνῶν ὅτι εὐρίσκεται παντοῦ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ. Διότι δὲν θλέπει τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὴν γῆν ἀπὸ μακριὰ, σὰν νὰ εἶναι ἀποκλεισμένος εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ εὐρισκόμενος παντοῦ καὶ παραστέκων ἐς ὅλα.

Ε Εἶδες πῶς ἀναπτερόντων κατ' ὀλίγον τὴν σκέψιν τῶν ἀκροατῶν. Κατόπιν ἀφοῦ σπκωσῇ τὸν ἀκροατὴν ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τοὺς προσπλήσῃ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἀφοῦ τὸν προετοιμάσῃ νὰ σκέπτεται κατ' ομοδοιῶντον, ἔρχεται εἰς ἄλλην ἀπόδεξιν τῆς δυναμείας Αὐτοῦ λέγων «αὐτὸς ὁ ὁποῖος σπκῶν τὸν πτωχὸν ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὸν σωρὸν τῶν ἀπορρομμάτων ἀνυψῶν, τὸν ἀπορρον». Διότι εἶναι ἀπτελέσμονα μεγαλίας καὶ πολλῶν ἀνεκφράστου δυναμείας τὸ νὰ ἀνυψῶν τὰ μῆδον νὰ εἰς ἄλλο σημεῖον. ὁμοῦς θετε καὶ τὸ ἀντίθετον, ὅτι ταπτε νῶν τὰ μεγάλα, λέγων τὰ ἐξῆς «αὐτὸς συντρίβει τὰ οχυρώματα καὶ ἐπ' ἔφερε καταστροφήν τῶν φρουρίων». Ἐδῶ θεθαίως ἐλέγχθῃ, ὅτι δύναται νὰ ὑψώσῃ τοὺς ταπτε.

20 Α Εἶναι μὲν λοιπὸν καὶ γει κὸς ὁ λόγος. Ἐὰν δὲ κάποιος θελήσῃ νὰ ἐνηοῖσῃ αὐτὸν ἀναγινῶν κῶς, θα ἴδῃ αὐτὸ νὰ γινεταί εἰς τὰ ἔθνη θὰ ἴδῃ αὐτὸ εἰς ἡμῶς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι τί εἶναι πτωχότερον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας φύσιν. Ἄλλ' ὁμοῦς ἀνέστησεν αὐτὴν καὶ ἀνυψῶσεν εἰς τὸν οὐρανόν μαζί με τὸ πῶς καλὸ ἀπὸ τὴν ὑπαρέλιν μας²¹ καὶ συνεκάθεσεν αὐτὴν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πατρός.

Καὶ ἀπὸ τὸν σωρὸν τῶν ἀπορρομμάτων ἀνυψῶν τὸν πτωχὸν διὰ νὰ θαλῇ αὐτὸν νὰ καθιστήμαξ με τοὺς ἀρχοντας, με τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ του. Καθίρεια ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν πτωχείαν καὶ ἄλιν τὴν ἀλλοτρίην ἡ ὁποῖα νῶνεται ἀπὸ ἐκεῖ διὰ μιὰς, θεικνῶν ὅτι θὰ εἰς Αὐτὸν εἶναι εὐχερὴ καὶ εὐκόλα. Β Κατόπιν ἔρχεται εἰς ἄλλο

22 Αρῶς 5, 9
23 Ἰννοεῖ - τὴν φύσιν

σπουδαιότερον Ποῖον, λοιπόν, εἶναι, αὐτό, ὅτι ὅχι μόνον δύναται νὰ μεταβάλῃ τὰ πράγματα, οὔτε μόνον νὰ μεταβάλῃ τὴν μηχανικότητα εἰς ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ νὰ μετατοπίσῃ τὰ σύνορα καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ τὴν στείρουν νὰ κἀμὶ μητέρα. Διὰ τοῦτο προσέθεσεν· «αὐτός ὁ ὅποιος τοποθετεῖ μονιμῶς τὴν στείραν εἰς τὸ σπέρμα, ὡς μητέρα πολὺ ευχαριστεῖται μετὰ τὰ δέκα».

Τοῦτο ἀκριθῶς ἔχει συμβῆ μετὰ τὴν Ἄνωσαν*. Τοῦτο ἀκριθῶς ἔχει συμβῆ μετὰ ἀναριθμητὸν πλήθος ἄλλων γυναικῶν. Εἶδες ὅμοιον τέλειον; Εἶδες ὅμοιον ἐκπληρωμένον; Εἶπεν ὅσα πρόκειται νὰ ἐπιτευχθοῦν εἰς τὴν οἰκουμένην, πῶς ὁ Ἰουδαϊσμός πρόκειται νὰ ποῦσῃ πῶς νὰ διακριθῇ ἡ νέα ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, πῶς νὰ προσφέρῃται τοιοῦτο θυσία.

Ἐ Κατόπιν, καμνῶν ἀξιόπιστοι τὸν λόγον καὶ εἰς τοὺς πλέον χονδροκεφάλους, ἐπιθεσάμενοι τὰ μέλλοντα ἀπὸ ὅσα γίνονται ἤδη. Ἐκεῖνο δὲ ποῦ ἔννοεῖ εἶναι, τοῦτο ἔστι μὴ ἀπιστήσης, ἄνθρωπε, ὅτι θὰ γίνῃ τόσο μεγάλη μεταβολὴ καὶ ὅτι τὰ παρατεταμένα ἔθνη θὰ ἐλθοῦν εἰς μέγιστην δόξαν. Δὲν βλέπεις ὅτι αὐτὰ γίνονται, καθὲς ἡμέραν. Τοὺς ταπεινοὺς νὰ ὑψώνονται καὶ νὰ κάθονται, μαζί με τοὺς ἄρχοντας, Δὲν βλέπεις τὴν ἀνάπληρην φύσιν νὰ τακτοποιεῖται καὶ τὰς στείρας νὰ γίνονται μητέρες.

Ἐ Κατὰ τέτοιο συνέβη καὶ μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἦτο στείρα, ἀλλ' ἐγὼ νῦν ὑπέρτα πολλῶν τέκνων. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἰωάννης· «χαίρε στείρα, ποῦ δὲν γεννοῦσες, ἀναθήσονται καὶ κραύγασαι· ἔσθι, ἡ ὅποια δὲν ἐγκυμονοῦσες. Διότι, περισσότερα εἶναι τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου παρά ἐκεῖνης ἡ ὅποια ἔχει τὴν ἀίδραν»²¹. Τοῦτο προλέγει ὅτι θὰ γίνῃ μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Διὰ τοῦτο θεοαίως, καὶ αὐτὸς ἐδῶ ἐτέλειωσε τὸν λόγον, ἀποδείξας ὡς ἀξιόπιστοι τὴν προφητείαν καὶ μετὰ αὐτὰ καὶ μετὰ τὰ γενομένα ἤδη καὶ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον Αὐτοῦ. Διότι, ὅλα ὅσα ἤθελεν σκεφθῇ ὁ Θεός, εἶναι, εὐκόλῳ νὰ πράξῃ. Διότι καὶ τὴν φύσιν δύναται νὰ μετατρέψῃ καὶ τὴν ταπεινότητα νὰ μεταβάλῃ εἰς ὕψος καὶ νὰ ὁρῇ ὅσον χαρακτῆρας.

Αὐτὰ λοιπὸν γνωρίζοντες, ὅλα δὲς προσφέρωμεν ὅτι.

21. Νήκηρ τοῦ Σαμουὴλ.
22. Ἦε 54. 1

ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν καθεὶ δόξαν καὶ θὰ ἀνελθώμεν εἰς ἀνεφράστον ὕψος ἀπολαμβάνοντες τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐ Εἰς Αὐτὸν ἀνῆκε ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε Σ ΤΟΝ 113 (ΡΙΓ') ΨΑΛΜΟΝ

292 Δ «Ὅταν ὁ Ἰσραήλ ἐξῆλθεν ἀπο τὴν Αἴγυπτον, ὁ οἶκος Ἰακώβ ἀπὸ θάρβαρον λαόν, ἡ Ἰουδαία ἐγενετὸ ἀγιοστήριον τοῦ, ὁ Ἰσραήλ ἡ δὲ σποτε, αὐτοῦ»

Ἐδὼ δίδει μαρτυρίαν τῆς μεγάλης πραότητος καὶ ἡμερότητας τοῦ Θεοῦ Ποιᾶ λατὸν εἶνα αὐτῇ, ὅτι ἀφ' οὗ πρῶτον προσφέρει ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τότε ἀπαγγέλλει τὴν προσκύνησιν. Διότι αὐτὸ φανερώσει δὲ τὴν λέγει «ὅταν ἐξῆλθεν ὁ Ἰσραήλ ἀπὸ τῆς Αἴγυπτου ἡ Ἰουδαία ἐγενετὸ ἀγιοστήριον τοῦ» Β Διότι τότε ἀπέδειξε τὴν δύναμιν αὐτοῦ μετὰ τὰ θαύματα, ποῦ ἔκαμεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν ἐρημὸν τότε ἔκαμε ἰδικὸν τοῦ καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων.

Τοῦτο ἔκαμε καὶ μετὰ τὸν Ἀδάμ. Διότι, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐδημοῦργησεν τὸν κόσμον καὶ ἀπέδειξε τὴν δύναμιν τῆς σοφίας καὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ, τότε ἔπλασεν τὸν ἀνθρώπον καὶ ἐζήτησε τὴν προσκύνησιν. Ἔτσι καὶ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀφ' οὗ πρῶτον προσφέρει πολλὰ καὶ παντὸς εἶδους θαύματα, τότε ἐζήτησε τὴν πσιν.

Διὰ τοῦτο, θεοθάως, εἰς μὲν τοὺς ἀρχικῶς προσερχομένους, ἐπεδὶ δὲ εἶχαν ἐνέχυρα αὐτοῦ αὐτὲ ἀπόδειξιν τῆς θεότητός τοι δὲν ἔλεγεν πιστεῦτε ὅτι δυναμὶς νὰ πράξῃ αὐτὸ, ἀλλὰ μόνον τὰ θαύματα ἐπεδείκνυν.

Γ «Ὅταν δὲ εἰς ἅλα τὰ σημεῖα τῆς Ποταμοῦ τῆς ἀφῆσεν ἐνθύμιον τῆς δυνάμεως τοῦ διορθῶναι σκαταμένα σώματα ἀπομακρύνων τὴν κακίαν, ὁμολῶν περὶ τῆς θαυμάσιας, εἰσάγων σωτηριωδεῖς νόμους τότε ἐζήτησε πσιν πσιν τῶν προσερχομένων.

Διὰ μὲν ἀνθρώποι πρῶτα θέλων νὰ ἐξουσιάζουν καὶ κατόπιν νὰ εὐεργετοῦν ὁ δὲ Θεὸς ἀρχίζει ἀπὸ τὰς ἐργασίας. Καὶ διὰ τὴν νὰ ἀναφέρει τὰς ἄλλας ἐργασίας, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὴν τὴν σαρκαρῶσιν ὑπέμεινε. Καὶ τότε ἐξου

σάσας τὴν Οἰκουμένην, ἀποδείξας μὲ ἔργα τὴν Πρόνοιαν αὐτοῦ.

Αὐτὸ λαπὸν, φανερώων καὶ ὁ ψαλμὸς ἐδὼ λέγει «ὅταν ἐξῆλθεν ὁ Ἰσραήλ ἀπὸ τῆς Αἴγυπτου, ὁ οἶκος Ἰακώβ ἀπὸ θάρβαρον λαόν, ἡ Ἰουδαία ἐγενετὸ ἀγιοστήριον τοῦ» Δηλαδή ὅταν ἐβγήκε, ὅταν ἀπηλλάγη, ὅταν ἡλευθερώθη ἀπὸ τῆς Αἴγυπτου. Καὶ δὲν εἶπει ἀπλῶς «ἀπὸ τῆς Αἴγυπτου» ἀλλὰ προσέθεσεν «ἀπὸ θάρβαρον λαόν», μετὰ τὸ ὄνομα τῶν ἐχθρῶν ἀποδείξας τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.

Διότι δὲν θὰ ἡδυναντο νὰ ἀπελλαχθῶν ἀπὸ τοὺς φερόντας ἐκείνους καὶ ἀγίους καὶ εὐρσκαμένους εἰς μεγαλύτερα θάρβάρητα Αἴγυπτιους. ἔαν δὲ ἀπελάσθων τὴν μεγάλην δύναμιν καὶ τὸ ἀκαταμάχητον χεῖρ τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἀγριώτεροι καὶ ἀπὸ τὰ θηρία σκληρότεροι, καὶ ἀπὸ τῆς πέτρας καὶ δὲν ὑποχωροῦσαν ἂν καὶ ἐκτυπῶντο μετὰ ἀναριθμήτους πληγὰς.

Ε Ἀφ' οὗ, λοιπὸν δυναμῶσεν τὸν λαὸν θάρβαρον, ἔδειξε τὴν ὑπερβολὴν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ διότι τὸν τῶσιν θάρβαρον καὶ τῶσιν ἀπάνθρωποι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπεισεν ἀφ' ἑτέρου δὲ, καὶ χωρὶς τῆς θέλησίν τοι, ἐξηπάτησας νὰ ἡλευθερώσῃ τοὺς δούλους. Κατόπιν, δὲ, ὅταν ἐπέμεινε εἰς τὰς φυλὰς κίους, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔτσι ἡλευθερώσεν τὸν λαὸν τοῦ.

Τὶ δὲ σημαίνει «ἡ Ἰουδαία ἐγενετὸ ἀγιοστήριον αὐτοῦ» Σημαίνει «λαὸς ὁ ὁποῖος τὸν λατρεῖε λαὸς ὁ ὁποῖος εἶνα ἀφωσιωμένος εἰς αὐτόν, λαὸς ὁ ὁποῖος ἐχρ' γινε ἰδικὸς τοῦ» 293 Α Ἀγιοστήριον δὲ κυρίως ὀνομάζετο ὁ ναὸς τὰ ἁγία, τὰ ἁγία τῶν ἁγίων καθὼς καὶ ὁ Ζαχαρίας ἀναφέρει «λερικούς, οἱ ὁποῖοι ἐρωτοῦν καὶ λέγουσιν» «εἰσῆλθε, ἐδὼ τὸ ἀγιοστήριον ἡ θὰ νηστεύσασιν».

Ὁμιλεῖ δὲ ὁ προφήτης περὶ τῆς ἐπ' στροφῆς τῆς Κ θωτοῦ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων.

«Ἡ Ἰουδαία ἐγενετὸ ἀγιοστήριον αὐτοῦ» Διότι πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ ἡ χώρα ἦτο ἀκαθάρτος καὶ καταραμένη ὅταν δὲ ἐπέστρεψεν ὁ λαὸς ἡ πόλις ἐγενετὸ ἀγιοστήριον αὐτοῦ δηλαδή ἐθεωρετο ἀγιοστήριον διὰ τὰ ἁγία, στήρια τὰς θυσίας, τὴν λατρείαν καὶ τὴν ἄλλην ἱεροτελεστείαν.

«Ὁ Ἰσραήλ ἡ θεοσποτεῖ αὐτοῦ» Τὶ σημαίνει αὐτὸ, ὅτι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, λέγει «Αὐ καὶ ὁλόκληρος,

1. Ἐσθ' 7 β. 29η. «ὅτι νηστεύσασιν» ἔνν ἐπ' ἀρχῇ, εἰς τῆς 8'

ἡ οικουμένη εἶναι ὑπὸ τῆν ἐξουσίαν Αὐτοῦ, αὐτοὶ εἶναι καὶ κατὰ ἄλλον πισχεῖται οὐκ ἔστι. καὶ προφητείας ἐδέχοντο καὶ ὤμωλε, πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰ σχετ κα μὲ αὐτοὺς τὰ διεχέρο ζετο καλλίτερα.

Κατόπιν καὶ κατ' ἄλλον πρόπαν ἐθεωρεῖτο λαὸς Αὐτοῦ. Διότι, πολλὰς φορές μὲ τὴν συγκατάθεσιν Αὐτοῦ, καὶ εἰς πολέμους ἐκίνησεν καὶ ἔκαμαν πολλὰ κατὰ τῶν ἁλλων λαῶν. Διότι ἀποῦ ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ τὰ χέρσ α τῶν βαρβάρων, ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν ἀπὸ τὴν δολεῖαν καὶ ἀπὸ τὸν θνητοῦτον κ' ἔδωκεν τότε ἔν γε βασιλεύσας αὐτῶν.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν, καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ἀπολογουμένος καὶ δεικνύων, ὅτι ζητεῖ τὴν πίστιν τῶν, ἀποῦ προηγούμενος ἀποδείξει, τὴν ἀγάπην τοῦ, λέγει. «μὴπως ὁ πῆρξας διὰ τὸν Ταρατὴν ἔρημος ἢ τόπος ἀγνός»². Ὁ γὰρ κείνο δὲ που ἐννοεῖ εἶναι, τὸ ἐξῆς μὴπως, λέγει. ἔν γε ἀκαρπὸς εἰς σὰς, Δὲν σὰς ἐπέδεξε ἀναριθμητὰ ἀναθά, Δὲν μετέβαλε τὴν ἰδὴν τὴν φύσιν, Δὲν ἐρρωθῆσα τὰ στοιχεῖα τῆς διὰ τὴν ἐξυπνέτησιν σὰς, Δὲν σὰς ἐχαρσασα ὁσέσων τοῦ ἡτο ἀπῆλλαγματὴν ἀπὸ ἀνθρωπίνους καπους.

Δι' αὐτοῦ λέγει. «μὴπως ἔν γε ἔρημος εἰς τὸν οἶκον Ἰσραὴλ». Δηλαδὴ Δὲν σὰς προσέφερε ἀναριθμητοὺς καρποὺς. Τὴν ἄλευθέρων ἀπὸ τὴν Αἰγύπτου τὴν ἀπαλλοτριῶν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, τὴν ἐπίδεξε ἐν τῶν βασιμάτων, τὴν διαβάσιν τῆς ἐρήμου, τὴν κληρονομίαν τῆς Παλαιστίνης, Δι' τὴν μικτὴν κατὰ τῶν βαρβάρων, τὰ συνεχὴ μνημεῖα νίκης τὰς ἀλλεπαλλήλους, καὶ τὰ ἀπ' ὅστε τὰ θαύματα, τὰ συνεχὴ υπερφυσικά ἔργα, τὴν εὐήμεριον τὴν προσκοτὴν τοῦ γένους σὰς, τὴν δόξαν εἰς ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἄλλα ἀναριθμητὰ.

Εἶδες τοὺς καρποὺς τοῦ Θεοῦ, Δι' αὐτοῦ προσέθεσεν. «μὴπως ἔν γε ἀγνοῖ γῆ»³. Δηλαδὴ Δὲν συνελεξάτε ἀπὸ ἡμῶ ἀναριθμητοὺς καρποὺς, Δὲν εὐλόγησα τὴν, εἰσοδὸν σὰς καὶ τὴν ἔξοδον σὰς τὰ κοπάδια σὰς καὶ τὰς ἀγέλας τῶν βοδιῶν, τὸ ψῶμα σὰς καὶ τὸ νερὸ σὰς, Δὲν σὰς ἐτοιοθέτησα εἰς ἀφοδὸς μέρος. Δὲν σὰς ἔκαμα ἀκυροῦτους εἰς ὅλους, φοβεροὺς καὶ ἀκατανικήτους. Δὲν σὺνέκρυσσας εἰς σὰς διὰ τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὥσαν ἀπὸ καπῶσαν πηγὴν, Διότι τὸν

² 1α. 2. 31.
³ 1α. 2. 3.

ἀρχόντα τὸν κυβερνήτην αὐτὰ πῶ πολὺ ἀποδεκνόντα, ἢ πρόνοια ἢ ἐπιμέλεια καὶ ἡ φροντίς ὑπὲρ τῶν υπηκόων τοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε. «ὁ καλὸς θεσκός» Δὲν εἶπε, ὅτι, τιμαται καὶ λατρεῖται, ἀλλὰ «τὴν ζωὴν τοῦ θουαίξε χάριν τῶν προσδωτῶν»⁴. Αὐτὸ σημαίνει ἐξουσία, ποιῶντι καὶ ἐπιστήμῃ τὸ νὰ παραμελῆς τὰ ἰδικὰ σὰ, καὶ νὰ φροντίσης διὰ τὰ ζητήματα τῶν δικουμένων.

⁴ Α. Ὁ γὰρ, θεβαίως εἶναι ὁ λατρός αὐτὸ εἶναι, καὶ ὁ κυβερνήτης, μᾶλλον δὲ καὶ περσώτερον ἀπὸ τὸν λατῶν. Διότι, ὁ μὲν λατρός προμηθεύει, τὴν σωτηρίαν ὁ δὲ κυβερνήτης εὐρίσκειται καὶ εἰς τοὺς ἰδὸς κινδύνους Αὐτοῦ ἀνδρῶς τοῦ ἔκαμα καὶ ὁ Χριστὸς ἐκτυπῆθη μὲ τὴν παλάτιν εἰς τὸ μάγουλον, ἐσταυρώθη καὶ ὑπέστη ἀναριθμητὰ ἄλλα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει. «Ὁ Χριστὸς Δὲν ἱκανοποίησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ»⁵, ἀλλὰ καθὼς ἔχει γραφὴ καὶ ὑβρεῖς τῶν ἱερῶν τῶν σὺν ἐπέσαν εἰς ἡμῶν⁶.

Δι' αὐτοῦ λοιπὸν καλλοῖ δὲ τρεῖς καὶ ἀναριθμητοὺς εἰς ἐργασίαν ἀναφέρει, ἐδὼ, ὅτι, τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, ὅτι, τοὺς ἡλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν ξενίαν χωρῶν, ὅτι, τοὺς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν δουλείαν, ὅτι, τοὺς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὰ θάσανα καὶ τὰς ταλαιπωρίας, ὅτι, τοὺς ἔκαμα ἀναριθμητὰ θανώματα. Κατόπιν, Δὲν ἔκρινεν, ἔξον αὐτοῦ, νὰ γίνων ἀγκαστήρων καὶ υπήκοα. Τοῦ Β. Καὶ τοῦ το, θεβαίως Δὲν εἶναι, μικρὰ μορφή εὐεργεσίας, τὸ νὰ κατατάξῃ αὐτοὺς, μετὰ τῶν υπηκόων τοῦ.

⁵ Ἡ θάλασσα εἶδε αὐτὸ καὶ ἐφυγεν ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Παρατήρησε πῶς ὁ λόγος φθάσει, εἰς τὴν κορυφὴν καὶ ἡ εὐεργεσία αὐξάνει. Δι' αὐτοῦ, τὸ πρῶτον νὰ λέγῶμεν διὰ τοὺς βαρβάρους καὶ τὰ ἔθνη, ὅταν καὶ ἡ φύς παρεκρίθη καὶ ὑπεχώρη καὶ μετετέλλετο εἰς τὰ ἀντίθετα, θλεπουσα τὸν κυβερνῶντα καὶ πορομερίζουσα αὐτὸς εἰς τὸν ἡμέτην τοῦ λαοῦ.

Δι' αὐτοῦ τότε διὰ πορομερίζαν καὶ ὑπεχώρουν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων, ὅτι, νὰ μάθουν, ὅτι, ὅσα ἐγίνοντο Δὲν ἦσαν ἀποτελέσματα ἀνθρωπίνης συνιπειας, ἀλλὰ διὰ τὰ πελοῦμένα θαύματα ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς θείας καὶ ἀνεκφράστου δυνάμεως.

⁶ Πρόσεξε καλὰ τὴν ἔμφασιν τῆς λέξεως ποσον ἀ

⁴ 1α. 1. 11.
⁵ 1α. 1. 2.
⁶ 2α. 1. 2.

ριστά ἔθεσε· αὐτὴν δ' αὖτ' εἶπε «εὐτεχνώρησεν» οὐτε «παρεμέρσεν», ἀλλὰ τι, εἶπε, ὅτι ἡ θάλασσα εἶδεν καὶ ἔφυγεν» ἐπιθυμῶν μετὰ τὴν «φυγὴν» καὶ παραστήσει τὴν ταλάντητα τῆς ὑποχωρήσεως, τὸ μέγεθος τῆς καταπλήξεως καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ τὴν μὴ νομίζη κανεὶς ὅτι αὐτὸ γίνεται, λόγῳ κάποιας ἐπαναφοράς καὶ συμπτώσεως, ἀπὸ τότε οὐδέποτε ἐγένετο πάλιν, ἀλλὰ μόνοι μίαν φοράν ὅταν ὁ Θεὸς διατάξῃ καὶ μόνοι εἰς διαφοράς προσώπων. **Δ** Διότι ἡ ἀτακτος δόμη τῶν ὕδατων, ὡσαύτ' λογικὴ καὶ ἐμπειρία, ὅταν ὁ Θεὸς διατάσσῃ, ἄλλους μὲν ἔρσσει, ἄλλους δὲ κατέστρεψε καὶ ἐγένετο εἰς ἄλλους μὲν τάφος, εἰς ἄλλους δὲ στήρυμα.

Ταῦτο δὲ ἡδυνάτω καὶ ἰδὼν κοίτας καὶ εἰς τὴν κάμινον τῆς Βαβυλώνης. Διότι ἡ φωταία ποὶ ἔφερετο ἀσκόπως ἔδεξε μεγάλην περὶ βαρύνει, διότι διετάξε, ὁ Θεός, ὥστε ἐκεῖνους ποὺ εἶχε μέσα τῆς γὰρ σωζή, ἐκεῖνους δὲ πάλιν ἐκάθητο ἔξω ἀπὸ αὐτῆς καὶ ἀρπάξῃ καὶ κατεστρέφῃ. «Ὁ ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ δεξιὰ». Εἰδὼς τὰ θαύματα, τὰ ὅποια γίνονται εἰς διαφοράς καιρῶν καὶ εἰς διαφορὰς τόπων. Διὰ τὴν ἀνάστασιν ὅτι ἡ βασιμεία τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐπικταθῆ πᾶντοῦ **Ε** καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὸν τόπον, εἰς τὴν ἐρήμον καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν θαρβύρων. Νὰ μάθωμεν ἐπεὶ ὅτι πᾶντοῦ παρέρχεται θαυματουργοῦσαν ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλοτε δὲ εἰς τοὺς ποταμούς καὶ τότε μὲν ἐπὶ μωλοῦσας κατόπιν δὲ ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ παντοῦ μετὰ θαύματα συνοδεύονται δ' αὖ καὶ καὶ τὴν ἀδύνατον σκέψιν τῶν καὶ τὴν σκληρὰν διάνοιαν ἢ ὅποια ἐγένετο ἀταλὴ μετὰ ταῦτα θαύματα ἢ μὲν καὶ πὸ κατὰλληλῃ πρὸς ὑποδοχὴν τῆς θεογνωσίας.

«Τὰ ὄρη ἐσκύρηνσαν ὡς κρινοὶ καὶ ὡς λάφουσαι ἀρνία προβάτων». Εἰδὼ ἀνακύπτει δ' ἡμᾶς μεγάλο ζήτημα. ²⁹⁵ **Α** Διότι μερικαὶ εὐρισκόμενα εἰς ἀμύχαναν, λέγουσιν, ὅτι ὅσα μὲν ἔγνων πρὶν ἀπὸ καιρῶν τὰ γνωρίζομεν. Διότι καὶ ἡ σφοδρὰ μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι καὶ ἡ Ἑρυθρὰ θάλασσα ἐσχίσθη κατὰ τὴν ἔξοδον καὶ ὅτι ὁ ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ δεξιὰ ὅταν περνοῦσε ἡ Κιβωτός. Ὅτι δὲ τὰ ὄρη καὶ οἱ λόφοι ἐχορηγήθησαν παρθεναὶ δὲ βλέπομεν καὶ εἶναι αὐτὸ γράμμενον.

Τὶ μπορούμε νὰ εἰπωμεν, «Ὅτι ὁ προφήτης ἐπιθυμῶν νὰ παραστήσῃ ὑπερβολὴν καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων, ἀναφέρει καὶ αὐτὰ τὰ ἀμύχανα νὰ χαρεῖσθαι σχεδὸν καὶ νὰ πῶσιν ὅπως γίνεται μετὰ ἐκείνους τοὺς χαίρουσι. Διότι ἐγὼ καὶ ἡ προσηκη τῆς εἰ-

κόνος μετὰ τὴν φρασὶν «ὡς κρινοὶ καὶ ὡς ἀρνία προβάτων», **Β** Διότι καὶ τὰ μὴ ἔχοντα λόγον, δεῖν χαίρουσι φανερόν, τὴν χαρὰν τῶν μετὰ τὸν πῦρ.

Ὅπως, λοιπόν, εἰς τὰς σφοδρὰς κόποις λέγει, ὅτι καὶ ἡ ἀμπελος ἐπέθηκε καὶ τὸ κρασι» ὅχι διότι ἡ ἀμπελος πείθει. Διότι πῶς θὰ μπορούσε ἡ ἀμπελος νὰ πενήθησιν. Ἀλλὰ, θέλων νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην μετὰ τὴν ἀμύχαναν, ὅτι καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἐγγύων καὶ αὐτὰ τὰ ἀμύχανα.

Τοιαυτοτρόπως λατῶν, καὶ ἐδὼ ἀναφέρει, τὴν κτίσιν καὶ συμμετέχει εἰς τὴν χαρὰν διὰ τὴν δειξίαν τὸ μέγεθος τῆς ἀγαλλιάσεως. Αὐτὸ συνηθίζομε καὶ ἡμεῖς νὰ λέγωμεν, ὅτι τὰ ἐδὼ, εἰς τὴν οἰκίαν, ὅλα ἔχουν γινεῖ χαρούμενα, ὅταν ἴδωμεν νὰ ἔχη ἔλθε, κάποιοι ἐπίσημοι. **Ε** «Εγγύων» τὸ σπῆτι ἀπὸ χαρᾶς, μὴ ὁμιλοῦντες διὰ τοὺς τοίχους, ἀλλὰ παρουσιάζοντες τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς.

«Τὶ συνέθη εἰς σὲ θάλασσα καὶ ἔθνη καὶ εἰς σὲ ἰορδάνη καὶ ἐστράφη εἰς τὰ δεξιὰ». «Γὰρ ὄρη καὶ ἐχορηγήθησαν ὡς κρινοὶ καὶ ὡς λάφουσαι ἀρνία».

Μὲ ἐρώτησιν προχωρεῖ εἰς τὸν λόγον καὶ μετὰ τὸ στοιχεῖα τῆς φυσικῆς συνομιλεῖ, μετὰ τὴν ἰδὼν ἐκινῶν μετὰ τὴν ὅποιαν εἶπε, ὅτι αὐτὰ χορηγήσουσι. Διότι καθὼς ἔλεγε αὐτὰ, χωρὶς νὰ διδῇ αἰσθήσεις εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ ὅπως πρὸ ὀλίγου εἶπον, δεκτικὴν τῇ ὑπερβολῇ τῆς χαρᾶς καὶ τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων τοιαυτοτρόπως ἀναφέρει καὶ τὴν ἐρώτησιν εἰς αὐτὰ. **Δ** Ὅχι, διὸ δύναται νὰ ἀπαντήσῃ καὶ ὅτι ἔχον αἰσθήσεις, ἀλλὰ διὰ τὴν καμὴ τὸν λόγον σαφέστερον καὶ νὰ δειξῇ τὸ παράδοξον.

Διότι, ὡς νὰ ἔχη γινεῖ κατὰ τὸν καὶ δὲν ἔχει αὐτὴν κατὰ φύσιν συνέναν, ἐκφέρει τὴν ἐρώτησιν καὶ προσθέτει τὴν ἀπάντησιν. Ποία δὲ εἶναι αὕτη, ἐκινῶν τοὺς ἰσχυροὺς ἐσπείρει ἡ γῆ ἐκινῶν τοῦ Θεοῦ τὰ ἴα καὶ. «Εἰδὼ πάλιν παροχὴν ὀνομάζει τὴν καταπλήξιν τὸ θαῦμα τὴν ἐκστασιν, ὅτι νὰ δειξῇ τὸ μέγεθος τῶν ὅσων ἔχουν γινεῖ».

Ἐπειτα, ἀποδεικνύων πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός, ὠνόμασε τὸν δεσπότην, μετὰ τὸ δόγμα τοῦ δουλοῦ. Εἰς τὸν καὶ ὁ Παῦλος εἶπε, ὅτι ἔχει βοηθὸν εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους, ὅσοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἀπὸ τῆς φροντίδας τῆς ζωῆς. Διότι οὐ μόνον τὴν τιμὴν ἀναφέρει, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τιμῆς, ὅτι νὰ διδάξῃ εἰς τὸν ἀκρατῆ, τοὺς τροποὺς μετὰ τὸν ὅποιον μπόρει.

νά ἀπολαύσῃ τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Ποία δὲ εἶναι αὐτή, τὸ νὰ ὀνομάζεται ὁ Δεσπότης μὲ τὸ ὄνομα τῶν δουλῶν. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· «διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἐντρέπεται ὁ Θεὸς νὰ ὀνομάζεται Θεὸς τῶν».

²⁹⁶ Α Πῶς δὲ ὀνομάζεται ὁ Θεὸς τῶν, λέγει· «Εγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ».¹ Κατόπιν, ἀφοῦ ἐξεθέσεν ἀνωτέρω τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς ὀνομασίας, λέγει· «Καὶ ὅλοι, αὐτοὶ, ἀπέθαναν χωρὶς νὰ ἔχουν λάβῃ τὰς ὑποσχέσεις ἀλλὰ τὰς εἶδαν ἀπὸ μακριὰ καὶ τὰς ἐχαιρέτησαν καὶ ὡμολόγησαν, ὅτι, εἶναι ζῆνοι καὶ περαστὸν καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν».²

Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσε· «διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἐντρέπεται ὁ Θεὸς νὰ ὀνομάζεται Θεὸς τῶν».³ Ποιαν αἰτίαν εἶπέ μοι· «Ὅτι ὡμολόγησαν, ὅτι εἶναι ζῆνοι καὶ περαστὸν ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὅτι δὲν ἔχουν τιποτὴ τὸ κοινὸν μὲ τὸν κόσμον αὐτὸν. Β ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀπέσπασαν τοὺς δεσμοὺς τῶν ἀπὸ τὰ κοσμικὰ ἔτα ἔξω εἰς ἄλλην καταστάσιν.

«Ὁ ὁποῖος μετεβαίνει τὴν πέτραν εἰς δεξιὰν καὶ ὀπίσθεν, τὸν πηλὸν θράχην εἰς πηγὴν ὕδατος». Εἰπέ μοι, ποιαν συγγνώμην θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν οἱ σκληροὶ καὶ δυσκόλως υποχωροῦντες, ὅταν ὁ θράχης ὁ ἀπὸ κρήνης, ὁ σκληρὸς καὶ ἐνυποχωρητὸς υποχωρῇ εἰς τὸ πρὸς ταῦτα τοῦ Θεοῦ ἐνὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ ὁποῖος ἔχει τιμηθῇ μὲ τὸ λογικόν καὶ εἶναι ἡμερωτέρως ἀπὸ ὅλα κινεῖται πρὸ ἀντασθητός καὶ ἀπὸ ἐκ τῶν τοι θράχων.

Δ ὅτι ἐδῶ ἀπὸ τῶν ὀνομαζέσκειναι τὸν θράχην ὁ ὁποῖος δὲν υποχωρεῖ εὐκόλως εἰς τὸν σίδηρον ἀλλὰ σπάσει ὅλῳ τὸν μόνον εἰς τὰ ἄκρα. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκεῖνος διελύθη εἰς τὴν ἀντίθετον φύσιν καὶ ἐξεβάρλετο γὰρ ὁ ὕδατος. Γ Δ ὅτι ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεως δυνατὰ καὶ μετὰ τὴν καὶ αὐτὰ τὰ σπινθάρια καὶ τὰ ἀντὶθετα καὶ περὶ αὐτῶν πρῶτον τὰ ὅποια ἔκαμιν πολλὰς φορές, ἀποδείξας, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός.

Ἀφοῦ λοιποὶ ἀνέφερε τὰς πάσαις ἐνεργείας, τὰ θαύματα, τὰ παρόδοξα πῶς ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν θρασυκαρῶν, πῶς τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν

¹ Ἐξ 11 14
² Ἐξ 11 18
³ Ἐξ 11 18

ἐλευθερίαν καὶ μετεβαλεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐνέμμεν διὰ μὲ χάραν προπεύχεται παρακλητικῶς καὶ ὑπὲρ τῶν παρόντων, καταφευγὰν πάλιν εἰς τὸ ἴδιον λυμάν. Ἐξ ἄλλου καὶ ἐκεῖνο ἔχει γινεῖ. Β ὅχι ἐνεκα τῆς ἀξίας τῶν εὐεργετουμένων, ἀλλὰ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ καθὼς αὐτὸς ἔλεγε· ἰδίᾳ νὰ μὴ μολυνθῇ τὸ ὄνομα μου.⁴ Ἀλλὰ διὰ νὰ μάθουν ὅλοι, μὲ τὰ γινόμενα τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν Αὐτοῦ καὶ διὰ νὰ γινῇ αὐτοῖς μεσοὶ δ δασκαλοὶ.

Καὶ τώρα αὐτὸ τὸ δίκαιον πρᾶγμα προτείνει λέγων· ἂν καὶ προδοθήκαμε ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ἐνεκα τῶν ἔργων μας εἰμὲθα ἐστερημένοι τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, χάριν τοῦ ὀνόματος Ἰου καὶ αὐτὸ ποιῶν ἔλεγε τότε ὁ Μωϋσῆς τὸ ἴδιον λέγει καὶ αὐτὸς ἀμυλῶν συμφωνῶς πρὸς ἐκείνους· «μὴ εἰς ἡμᾶς κύριε, μὴ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς τὸ ὄνομα Ἰου δώσε δόξαν».⁵ Ὅχι εἰς ἡμᾶς λέγει, διὰ νὰ μᾶς κάμῃς λαὸν προτέρους καὶ περιήμους, ἀλλὰ διὰ νὰ καμῇς ὁ ἴδιος παντὸς ἀσφαλερῇ τὴν δόξαν· Ἰου.

Ε Ἀλλὰ καθὼς ἀκριβῶς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ δοξάζεται ὅταν ἐνδιαφέρεται καὶ βοηθῇ ἔτσι καὶ δοξάζεται μὲ τὴν ἐνάρτην ζωὴν μας καὶ τὴν ἀκτινοβολοῦσαν συμπεριφορὰν μας. Διὸ λέγει· «ὅς ἀπέμνητο τὸ φῶς σας ἐμὰ πρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δ ἵνα δοῦν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ νὰ βαξάσων τὸν Πατέρα σας ποὺ εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν».⁶

Καθὼς ἀκριβῶς, λοιπόν, δοξάζεται ὅταν εἰμὲθα ἐνάρητοι, ἔτσι καὶ ἐλαιοποιεῖται, ὅταν περνᾶμε τὸν καιρὸν μας μὲ τὴν κακίαν.⁷ Αὐτὸ λοιπὸν φανερωμένων καὶ μὲ τὸν προφήτην ἔλεγε· «τὸ ὄνομα μου ἐξ ὁτίσας σας ἐλαιοποιεῖται μετὰ τῶν ἐθνῶν».⁸ Ἀλλ' ἔπε δὴ ἀπὸ τοι θεὸς ἀλλοῦ δὲν μπορεί νὰ κάμῃ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καταφευγῇ. εἰς αὐτὸ, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ὁ Μωϋσῆς.

Ἀλλὰ δὲν πράττει αὐτὸ πάντοτε ὁ Θεός, ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Δ ὅτι, ὅταν ἐπιρροεῖται καὶ κάμῃ πάντοτε αὐτὸ, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδικοφάρους θὰ ἐγύοντο γερότεροι, ἔχοντες σὲν πρὸς μέγαλον ἐνέχυρον διὰ νὰ μὴ ὑποφέρουν τὸ ὅτι σώζονται· σιμῶς ἐνεκα τῆς δόξης Αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν γίνετα· τοῦτο Διὸ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει· τὸσον ἢ δικὴ Ἰου δόξα, ὅσον ἢ σωτη-

⁴ Ἐξ 20 9
⁵ Ματθ 5 16
⁶ Ἐξ 22 5

ριας τῶν ἀνθρώπων. Διότι, ἐάν οἱ ἄνθρωποι, τὸν περιφρονῶσι, ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀνάγκη, τι ποτε ἀπὸ τῶν ἰδικῶν μας.

Ἄλλ' ὅπως εἶπα ὁ προφήτης, ἐπεὶ δὴ παίρνει τὴν θέσιν τοῦ ὑπερασπιστοῦ, ὅσοι ὑποβίβωσι προσφέρει τὴν ὑπεράσπισιν καὶ ἐπιαναλαμβάνει τὴν φράσιν «μὴ εἰς ἡμᾶς ἔλθῃς, μὴ εἰς ἡμᾶς», διὰ τὴν δεξιὰν οἱ σωζόμενοι εἶναι ἀνόμιμοι, ἀλλὰ εἰς τὸ ὄνομα Σου δώσε δόξαν. Διότι ἡμεῖς εἰμεθα ἀέριοι ἀναριθμήτων κακῶν, ἀλλὰ να μὴ μολυνθῇ τὸ ὄνομα Σου. «Ἐνεκα τοῦ ἔλεους σου ἔνεκα τῆς ἀληθείας σου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει, «διὰ τὸ ἔλεός σου». Παρατηρεῖς ὅτι καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον γνωρίζει, καλῶς, ὅτι πολλὰς φορές ὁ Θεὸς περιφρονῶν αὐτὸν, εἰς ἕνα ἀποβάλλει μόνον τὴν διαρβωσιν τῶν ἀμαρτανόντων. Ἐὰν τοῦτο προσέθεσεν, «ἐξ αἰτίας τοῦ ἔλεους σου καὶ τῆς ἀληθείας σου». Δηλαδή ἐπεὶ δὴ εἶσαι ἐλεήμων θεοθήπης μας, ὅν καὶ δὲν σὲ ἐνδιαφέρει ἡ δόξα σου, σου προσφέρουν οἱ ἄνθρωποι, παρὰ μόνον ἐπεὶ δὴ εἶσαι ἐλεήμων καὶ ἀληθὴς Διότι εἶσαι δυνάστης καὶ ὅταν τιμωρὴ να δοῖται, ἐξάγεται καὶ ὁ μόνον ὅταν ἐλεῇ. Ἀλλ' ὅχι, ὅταν λέγῃ, παρὰ «διὰ τὸ ἔλεός σου». Ἐπρεπε, θεοβαίως, ἡμεῖς μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὴν συμπεριφορὰν μας να δοξαζώμεν τὸ ὄνομα Σου. Ἐπεὶ δὴ, ὅμως, ἐγκατελέψαμε αὐτὸ καὶ με ὥστε να γίνῃ μὲ τὴν θεοφειδίαν σου, μὲ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου καὶ μὲ τὴν φιλανθρωπίαν σου.

«Διότι να εἴπῃς τὰ ἔθνη πρὸς τὸν Θεὸν τῶν,»
Δ Καὶ τώρα ποὶ πολλοὶ προσέχοντες ἀκούω να λέγουν αὐτὰ. Ἀλλὰ φοβούμεθα μὴ ποτε εἴπῃς διαφορετικὰ το ὅπου εἶναι ὁ Θεὸς τῶν. ὅταν πολλοὶ ἀρπάζουν καὶ ἀδικοῦν καὶ κάμουν ἀναριθμήτους κακὰς πράξεις.

«Ἀναμφιβόλως ὁ Θεὸς μας εἶναι, εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πράττει ὅ,τι αὐτὸς θέλει.» Ἐδῶ διαρβώνει τὴν πλάνην τῶν ἀνοήτων. Ἐπεὶ δὴ, θεοβαίως, πολλοὶ ἀγνοοῦν τὸν Θεὸν διαρβώνων αὐτὴν τὴν γνώμην λέγει «ὁ Θεὸς μας εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς πράττει, ὅσα θέλει.» Ἐὰν δὲ εἶναι, εἰς τὸν αἴραρον πολλοὶ περισσότεροι εἶναι, ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Τὴ δὲ σημαίνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς πράττει, ὅσα θέλει. «Ἐν εἶναι, ἡ τὰς οἰρανίους δυνάμεις καὶ ἐκεῖνα τὰ ἀπείρα πλήθη ἢ τὰ προστάγματα τὰ ἀποτὰ μὲ ἐκκλίον ἐκτελεῖται. Ἐστὶν δὲ ἡ γῆ ἐχὴ μεγάλην ἀκαταστάσιν καὶ ἀταξίαν, μὴ ἀπορήσει. Αὐτὸ γίνεται ἔνεκα τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς πονηρίας τῶν εὐρσκομένων μεταξὺ τῶν καὶ ὅχι, ἔνεκα ἀδυναμίας τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ ὅτι,

εἶναι ἰσχυρὸς καὶ παντοδύναμος τὸ φανερόντων τὰ ὅσα γίνονται, εἰς τὸν οὐρανὸν. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν γῆν δὲν εἶναι, το ἴδιον, αἴτιοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὶ κάμουν ἀναξίους τοὺς ἐαυτοὺς τῶν.

29 Α καὶ με ἄλλον τρόπον θὰ μπορούσε κάποιος να χρησιμοποίησιν αὐτὴν τὴν φράσιν διότι πολλὰ ἔνεκα τῆς μεγαλομυχίας του, οὐδέποτε λαμβάνουσι τὴν ἐπαξίαν ἀνταπόδοσιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πονηροὶ νικοῦν τοὺς δικαίους, ἐπεὶ δὴ ὁ φιλάθρωπος Θεὸς, δὲν ἐπιθυμεῖ να ἀπαιτήσῃ ἀμείψας ἀπὸ τὸν καθένα τὰς εὐθύνας τῶν παραπτωμάτων. Διότι, ἀπὸ καιροὶ θὰ εἶχεν ἐξαφανισθῇ τὸ γένος μας.

Αὐτὸ, λοιπόν, ἐννοεῖ ἐδῶ ὅτι, εἶναι, παντοδύναμος καὶ ἰσχυρὸς καὶ ἰκανὸς να φερῇ εἰς πέρας. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπὸ ὅσα γίνονται εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Δὲν κάμνει, ὅμως αὐτὸ ἐπειδὴ παντοῦ χρησιμοποιοῖ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλκε, εἰς τὴν μετανοίαν τοὺς ζῶντας εἰς τὴν κακίαν. «Τὰ εἰδωλὰ τῶν ἐθνῶν δὲν εἶναι, παρὰ ἀργυρὸς καὶ χρυσός, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων». **Β** «Στόμα ἔχουν, ἀλλὰ δὲν ὁμιλοῦν, ὀφθαλμοὺς ἔχουν, ἀλλὰ δὲν βλέπουσι». «Ἦτα ἔχουν, ἀλλὰ δὲν ἀκούουσιν, ρίνας ἔχουν, ἀλλὰ δὲν ὀσφραίνονται». «Χεῖρας ἔχουν, ἀλλὰ δὲν ψηλαποῦν πόδας ἔχουν, ἀλλὰ δὲν περπατοῦν, οὕτε δυνάστη να ἐκθαλῶν ἦχον ἀπὸ τῶν λάρυγγά των». «Οἱ κατασκευάζοντες αὐτὰ θὰ γίνουν ὅπως αὐτὰ, πάντες οἱ ἐλπίζοντες εἰς αὐτά».

Εἰς μὲν τὸν 105 ψαλμῶν, διηγούμενος τὴν μακίαν των ἔλεγεν ὅτι «τοὺς υἱοὺς των καὶ τὰς θυγατέρας των ἐθουσίασαν εἰς τοὺς δαίμονας.» εἰς δὲ τὸν παρόντα ψαλμῶν διηγείται τὴν ἀναστήσιν των, διότι, ἔχουν προσηλωθῇ εἰς τὴν ἀψυχὴν ὕλην.

Διέρχεται, δὲ ὅλα τὰ μέλη των εἰδωλῶν δα να κάμῃ μεγαλύτεροι τὸ περιπαίγμα. Ἐπειτα προσθέτε καὶ λέγει **Γ** «Ὁμοῖο με αὐτὰ θὰ γίνουν ὅσοι κατασκευάζουσι αὐτὰ καὶ ὅσοι ἐλπίζουν εἰς αὐτά.» Ἄν καὶ τὸ να εἶναι, κοινὸς ὁμοῖος με τὸν Θεὸν εἶναι ἀρετὴ, ἐδῶ ἔχει γίνῃ κατάρτα. Ἐννόησε λοιπόν, τι μπορεῖ να εἶναι, ὅταν ἡ ὁμοιωσις πρὸς αὐτὰ ἀναφέρεται, ἀντὶ τῆς ἀνατάτης κατάρτας.

Και καλῶς ἐπλάσσει ἔτσι τὸν λόγον περιπαζὼν αὐτοὺς δὲ μεγαλοπρεπῶς ἀσκεψίαν καὶ παρουσιάζει, ὡς γέλοιους Διότι, πῶς δὲν εἶναι γελοῖον εἶπε μοι, τὸ ἰσχυρὸς συνδεθῇ με ἀγαθῶς, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν μορφὴν τῆς πρὸ μεγάλης ἀσχημίας, Διότι ποῖος θὰ ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ γυνὴν γυναικα, Ὁ δαίμων, ὅμως, παρουσιάζεται διαρκῶς καὶ με γυνὴν μορφήν. Καὶ τὰ ἀγαθὰ ἄλλοτε μὲν εἶναι εἰκόνες τῆς πορνείας, ἄλλοτε δὲ τῆς ματαιότητος ναντίον τῶν ἀνδρῶν.

Ὁ Διότι, τὴ σπῆμαιναι ὁ ἀετός, ὁ Γανυμήδης, ὁ Ἀπόλλων ὁ ὁποῖος καταδύκει τὴν παρθένον καὶ τὰ ἄλλα ἀνέμερα σήματα, Παντοῦ ἀναισχυντία, παντοῦ ἀκατασία, παντοῦ ὁμοιωμάτων παρουσιάζει ἐννοήσεων καὶ μεταβολῶν ἐρωτῶν. Ἰὰ δὲ ἀγαθὰ, αἱ ἐσονται αἱ πονηγούρες καὶ αἱ τελεταί, τῶν εἶναι ἐλεγχοί, ἐνθύμια καὶ ὁ δασκαλία τῶν παραλογῶν, ὅχι δὲ μόνον τῶν ἀσχηρῶν, ἀλλὰ καὶ φέροι ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξελικνόντων τοὺς δαίμονας με θυσιᾶς Διότι τίποτε ἄλλο δὲν θὰ ἤδυνάτο νὰ ἰδῇ κανεὶς εἰς αὐτοὺς παρὰ ἀναισχυντία, ἀσωτον μεθύσι, σκληρότητα ἀπανθρώπων καὶ ἐγκλήματα. Ἐν ὅλοις δὲ αἱ ἐσονται τῶν ἀποτελοῦνται ἀπὸ αὐτῶν.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν, διεκωμῶδῃς τὴν ἀναισχυρία τῶν ἐιδώλων καὶ τὴν ἀσκειαν ἐκείνων καὶ πιστεύουν εἰς αὐτὰ, μεταφέρει τὸν λόγον πρὸς τὸν ὕμνον τοῦ Θεοῦ λέγων

«Σὺ ὁ Ἰσραήλ, ἔλπιζε ἐπὶ τὸν Κύριον Ἀυτὸς εἶναι βοηθός καὶ ὑπερασπιστής σου» «Σὺ ὁ οἶκος τοῦ Ἀαρῶν ἔλπιζε ἐπὶ τὸν Κύριον αὐτὸς εἶναι βοηθός καὶ ὑπερασπιστής σου» «Σεῖς οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἔλπιζετε ἐπὶ τὸν Κύριον Ἀυτὸς εἶναι βοηθός καὶ ὑπερασπιστής των»

²⁹⁹ Ἀ δ' αὐτῶν, θεοβαίως διακηρύττει καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀσχυρῆσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἑναντιῶντος Διότι, φέρων εἰς τὸ μέσον τὰ γινόμενα εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, φοιτῶντες τὴν διπλὴν ἢ μᾶλλον τὴν τριπλὴν εὐεργεσίαν τοῦ

Πρώτοι μὲν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀσχυρίας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ δαίμονος ἐλευθεῖται ὅτι τοὺς ἐγνώρισεν τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τρίτον ὅτι προσέφερεν εἰς αὐτοὺς τὴν βοήθειαν τοῦ

Διὰ χωρίζει δὲ τὸν λόγον εἰς τὸν Ἰσραήλ καὶ λαόν καὶ εἰς τὸν ἱερατικὸν γένος καὶ εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς Αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐιδωλολατρίας Διότι, δὲν εἶναι δαίμωνος ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ ἀπλὸς ἀνθρώπος ὅ ἀλλὰ ἔχει κατ

περισσότερον ἐκεῖνος Διὰ τοῦτο εὐλόγως κάμνει τὴν ἀκρόασιν Διότι καὶ μεγαλυτέρα τιμὴ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς

Κατόπιν, ἀποδοκίμαζον ὅτι ἡ πρόνοια Αὐτοῦ δὲν εἶχε περιορισθῇ μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐνεθυμῆθη καὶ τοὺς προσελήλυτους τοὺς προσερχομένους ἀπὸ τὰ ἔθνη λέγων ὅτι ἡ βοήθεια καὶ ἡ εὐλογία τοῦ ἔχει δοθῇ εἰς ἔθλους. «Ὁ Κύριος μᾶς ἐνεθυμῆθη μᾶς εὐλόγησεν εὐλόγησεν τὸν οἶκον ὁρατὴν, εὐλόγησεν τὸν οἶκον Ἀαρῶν» «Εὐλόγησεν τοὺς φοβούμενους τὸν Κύριον»

Τὴ σημαίνει «εὐλόγησε», σημαίνει, ὅτι τοὺς ἐγένετο ἀπὸ ἀναριθμήτα ἀγαθὰ. Εὐλογεῖ, θεοβαίως, ὁ ἀνθρώπος τὸν Θεόν καθὼς ὅταν λέγει «εὐλόγηι ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον» «Ἀλλὰ ὁ εὐλογῶν τὸν Θεόν κερδίζει ὁ ἴδιος, κἀμὼν ἐνδοξότερον τὸν ἑαυτὸν τοῦ χωρὶς νὰ χαρίζῃ εἰς ἑκείνους τίποτε ὅτι ὁ Θεός, ὅπως, ὅταν μᾶς εὐλογῇ μᾶς κάμνει ἐνδοξότερους καὶ ὁ ἴδιος δὲν λαμβάνει τίποτε. Διότι ὁ Θεός δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε ὡστε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τὸ κέρδος εἶναι ἰσὺν ἡμῶν. Ὑμῶν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τοὺς ἐδώκε, νερὸ ἀπὸ τὸν ὄρατον ἐδώκε σὺν τροφῇ τοὺς ἐφυλάξε τὰς εἰσόδους καὶ τὰς ἐξόδους τὰ κοπάδια τῶν βοῶν καὶ τῶν προβάτων τοὺς ἐπληθύνει, τοὺς ἐνόμασεν ἐκλεκτὸν λαόν καὶ θαύλαρον ἱεράτευμα, τοὺς ἐδώκε τὸν Νόμον καὶ τοὺς ἔσπελεν τοὺς προφήτας Αὐτὰ καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα διακηρύττειν λέγει «Δὲν ἐνήργησεν ἔτσι διὰ κανένα ἄλλο ἔθνος καὶ τὰς κρίσεις τοῦ δὲν ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὰ» ¹⁶ «Καὶ ἄλλος λέγει «Πᾶν ἔθνος εἶναι τόσον μεγάλο ὅσο ὁποῖον ἔχει Θεὸν τόσον πληθύνει καὶ» ¹⁷ «τοὺς μικροὺς μὲν τοὺς μεγάλους» Κανένα ἔθνος δὲν ἦτο ἀμέτοχον τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, λέγει, ἀλλὰ εἰς ὅλα ἔχουν ἐξαπλωθῇ αὐταὶ αἱ ἐβεργενεῖαι «Εἴθε νὰ σὰς δώσῃ ὁ Κύριος ἀσέχῃαι, καὶ εἰς σὰς καὶ εἰς τὰ τέκνα σου».

Εἴδες ἄλλην μορφήν εὐλογίας τὴν ἀσχυρίαν τοῦ λαοῦ, Δι' αὐτὸ, θεοβαίως, ἄλλος παρουσιάζει τὸ ἀντίθετον εἰς τὴν θέσιν τῆς τιμωρίας, λέγει «Καὶ ἀλογιστέοσμαι καὶ ἐμὲθα οἱ πρὸ ὀλίγοι ἀπὸ τοῦ κατοικῆσαι τῆς γῆς» ¹⁸ Αὐτὴν τὴν εὐλογίαν ἀπελάμβανον καὶ ὅταν ἦσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον δὲν καὶ ἦσαν ἀναριθμήτα τὰ ἐμπόδια δηλαδὴ τὰ ἔργα ἢ τὸ ἀκαταπράξι καὶ ἡ σκληρότης τῶν ἀντιπα-

¹⁶ Ψαλμ. 138, 1

¹⁷ Ψαλμ. 147, 8.

¹⁸ Δευτ. 32, 7

¹⁹ Δαν. 3, 13 πρὸς Ἀβελ

λων. Ε' Ἀντιθέτως, τίποτε δὲν διέτακτε τοὶ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πόσον προχωροῦσαι αἱ εὐλογίαι, ὥστε ἄντος διακοσίαν ἔτων νὰ γίνουν ἑξακόσιαι χιλιάδες.

Καὶ τότε μὲν αὐταὶ ἦσαν αἱ εὐλογίαι, τώρα δὲ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην εἶναι πολὺ καλλίτεροι. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος: «εὐλογητός εἷς εἶναι ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς εὐλόγησεν ἐν Χριστῷ μὲ κάθε εὐλογίαν πνευματικὴν εἰς τὰ ἐπουράνια»²⁰. Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος: «Εἰς ἐκεῖνον δὲ, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ κάμῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅλα ὅσα ζητοῦμεν ἢ σκεπτόμεθα συμφανὰ μὲ τὴν δύναμιν, ἢ ὁποῖα ἐνεργεῖται μέσα μας, εἰς αὐτὸν εἰς εἶνα ἡ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ»²¹.

³⁰⁰ Α Διὰ τοῦτο, θεθαίως καὶ οἱ προφῆται τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, οἱ ἐξήτου ἐδεργείας αὐτὴν τὴν εὐλογίαν προσέφεραν. Διότι, ὁ Ἐλισσαῖος ἐκείνην ἡ ὅποια τοὺ ἐφιλοξενήσαν ἤμψεν μὲ τὴν χορήγησιν τοῦ παιδοῦ της.²² Εἰς δὲ τὴν Καινὴν Διαθήκην οὐ μόνον αὐτὰ ὑπάρχουν, ἀλλὰ πολὺ μεγαλύτερα ἢ πορφυρόπολις, θεθαίως δὲν ἐζητε αὐτὰ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ τί, «ἐάν δὲν μὲ ἐκρίνατε ἀναξίαν διὰ τὸν Κύριον, ἐλάτε νὰ μενετε εἰς τὸ σπ.τ. μου»²³.

Εἶδες πόση ἡ ἀπόστασις μεταξὺ των καὶ ποῖα μὲν ἐζητοῦν οἱ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ποῖα δὲ οἱ εἰς τὴν Καινὴν. Καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς λέγει: «νὰ χαίρετε, ὅτι τὰ δυνάμετά σας εἶναι γραμμένα εἰς τοὺς οὐρανούς»²⁴. Ὡ καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «εἶδε ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίδος νὰ σας γεμίσῃ μὲ κάθε χαρὰν καὶ εἰρήνῃ, τοὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν πίστιν, ὥστε νὰ ἔχετε ἀφθονίαν τὴν ἐλπίδα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»²⁵.

Παρατηρεῖς τὴν δύναμιν τῆς εὐλογίας, ἡ ὅποια χαρίζει τὰ μυστικά ἀναθή, ποὺ δὲν ἔχει, τίποτε τὸ γήινον. Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει: «Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης θὰ συντρίψῃ γρήγορα τὸν Σατανὰν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σας»²⁶.

Ἄλλ' εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, οἱ ἀνθρώποι

20. Ἔφεσ. 1, 3
21. Ἦφεσ. 3, 20, 21
22. Δ. Περ. 4, 18
23. Γρ. Ἀ. 16, 16
24. Λα. 10, 20.
25. Ρωμ. 15, 13.
26. Ρωμ. 16, 20.

να εὐρισκοντο εἰς κατωτέραν κατάστασιν νὰ ἀγασθῇ τῆς εὐλογίας κατεσκευάζοντο ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ πολλὰ παρὰ ὃ ἀθεωρεῖτο, ὅτι εἶναι πολὺ μεγάλο πρᾶγμα. Διότι, ἐπεὶ δὴ ὁ θάνατος εἰσῆλθεν διὰ τῆς ἁμαρτίας, ὁ Θεὸς παρηγορᾷ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ δεκνόν, ὅτι οὐ μόνον δὲν θά τὸ καταστρέψῃ, ὅστε θά τὸ παραδώσῃ εἰς τὸν παντελῆ ἀφανισμόν, ἀλλὰ ὅτι, θά εἶναι, πολὺ περισσότερον ἀπὸ πρὶν, λέγει: «νὰ αὐξάνεσθε καὶ νὰ πληθύνεσθε»²⁷.

Ὅταν δὲ ἐγ νεκρωσιν, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ὕπνος, εἰσῆγετο ἡ ὁραότης τῆς παρθενίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Θά ἤθελα ὅλοι οἱ ἀνθρώποι νὰ εἶναι ἐγκρατεῖς ὅπως εἶμαι ἐγώ»²⁸. Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος: «καλὸν εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπων νὰ μὴ ἐγγ. ζῇ γυναικᾶ»²⁹. Καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν: «ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, αἱ ὁποῖοι μόνον τοὺς ἐγγιναν εὐνοῦχοι, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»³⁰. Ἐξ ἄλλου καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτὸ ὑπεδήλωσεν, ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη ἀρετῆς καὶ οὐ πολλῶν τέκνων. Ἀκούε δὲ πῶς δὲ ὅτι λέγει κάποιος σοφός: **Δ** μὴ ἐπιθυμῇς πολλὰ ἀχρηστὰ παιδιά, ἐάν δὲν ὑπάρχῃ εἰς αὐτὰ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐπανασταῆσαι εἰς τὸ πλῆθος αὐτῶν. Διότι: ἵνα καλλίτερον ἕνα παρὰ χίλια καὶ νὰ ἀποθάνῃς ὅτε κνὸς παρὰ νὰ ἔχῃς ἀσεβῆ παιδιά. Εἶνα δὲ καλλίτερον ἕνα πρὸς νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, παρὰ ἀναριθμητὰ παρὰ νὰ εἶναι»³¹.

Ἄλλ' οἱ ἀνασθητοὶ Ἰουδαῖοι, χάσκοντες πάντοτε πρὸς τὴν σάρκα καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ἀρετὴν ἔλεγον: «τί ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ ἀπογόνους»³². Ἀποδεκνῶν, ὅμως, εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν ζητεῖ, αὐτὸ, τοὺς κατέστρεψε ἀναριθμητὰς φορές ἐπεὶ τοὺς ἐλεεῖται ἡ ἀρετὴ. Ἐνὰ εἰσθε εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Κύριον. Καλῶς προσέθεσεν: «ἀπὸ τὸν Κύριον», ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν εὐλογία ὕπαρχον, θεθαίως καὶ οἱ ἐλπινομένοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων, ἀλλὰ αἱ εὐλογίαι ἐκεῖνων εἶναι ἀνθρώπινα. Ἐν ἡ πὸ μεγάλη εὐλογία εἶναι αὐτὴ διότι οἱ μὲν ἀνθρώποι εὐλογοῦν, δηλαδὴ ἐγκωμιάζουσι καὶ ἐπαινοῦν τοὺς ἔχοντας πλοῦτον, δύναμιν καὶ δόξαν. Ἀλλὰ αὕτη

27. Ρωμ. 1, 28 καὶ 9, 1
28. Α. Κορ. 7, 7
29. Α. Κορ. 7, 1
30. Ματθ. 19, 12.
31. Πρὸς Σαρ. Σέφ. 16, 1-3
32. Ματθ. 2, 16

είναι προσωποῦν τὴν εὐλογίαν καὶ ὅταν ὑπάρχη, δὲν παρέχε-
καμμένοι ὠφέλειαν. Ἡ εὐλογία, ὅμως τοῦ Θεοῦ εἶναι
διαρκὴς καὶ χαρίζεται τὴν πιο μεγάλην ὠφέλειαν.

«Ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»
Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Δὲν
εἶναι οἱ λόγοι Αὐτοῦ γινώσκοντες ἔργα. Διότι τὸν οὐρανὸν ἔχε
δημιουργήσει ὁ Λόγος Αὐτοῦ.³³ Ἀ. Διότι «με τὸν λόγον
τοῦ Κυρίου, λέγατε κατεσκευάσθησαν οἱ οὐρανοί».³⁴ Ὁ
οὐρανὸς εἶναι ὁ οὐρανὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τὴν γῆν ἔ-
δωκεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ γῆ ἔδωκεν τὸν
οὐρανὸν, ὅταν κατοικήσῃ Αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέλαθεν τὰ
ἀνωτέρω μέρη ἐξεχωρίσας αὐτὰ ἀπὸ τῆς γῆς, μὴ γένοι-
το δὲν εἶναι τοῦτο, ἀλλὰ γίνεται λόγος περὶ συγκολλη-
θῆσθαι. Διότι ἐάν συμβαίνει αὐτὸ πῶς στέκει τὸ ἄλλο,
τὸ ὅποιον λέγεται ἀπὸ τὸν Θεόν. «δὲν γεμίζω ἐγὼ τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν».³⁵

Ἐκεῖνος, θεοῦ ὡς ὁ λόγος εἶναι ἀντὶ Θεοῦ πρὸς αὐ-
τὸν ἐάν δεχθῶμεν αὐτὸν ὡς καὶ ἡν ἐκφράσιν καὶ δὲν
ἐξετάσῃ καλῶς τὴν ἐκφράσιν καὶ ὑπάρχει εἰς αὐτὸν.

Τὴ λοιπὴν εἶναι ἐκεῖνο πού ἐννοεῖ «ὁ οὐρανὸς εἶναι
οὐρανὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τὴν γῆν ἔδωκε εἰς τὴν ἀνθρω-
πότητα». Ἡ «ἔχει χρησιμοποίησεν τὸν λόγον τῆς συγκο-
λληθῆσθαι μὴ περὶ αὐτὸν τὸν Θεόν εἰς τὸν οὐρανόν. Οὕ-
τε θεοῦ τὸ «ὁ οὐρανὸς εἶναι ὁ οὐρανὸς τοῦ καὶ ἡ γῆ
ὑποτάσσεται» καὶ τὸ «ἐγὼ γεμίζω τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν».³⁶ ἔχουν λεχθῇ κατ' ἀξίαν Αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ αὐ-
τὸ εἶναι συγκολληθῆσθαι. Διότι Αὐτὸς περιέχει τὰ πάντα,
ἐκτεταγμένα τὰ πάντα, χωρὶς να ἔχη ἀνάγκη τοποῦ. ἀλλ'
Αὐτὸς συγκρατεῖ τὰ πάντα λέγεται, ὅμως δὲ ὁ οὐρα-
νὸς εἶναι, οἷος Αὐτοῦ ἔπε δὲ εἶναι, τόπος καθαρὸς ἀπὸ
τῶ κακῶν.

Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπὸν ἐδῶ ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι, τόπος
ἐκτεταγμένος. Ὅτι Αὐτοῦ ἔτσι δὲν εἶναι ὅταν λέγῃ «ὅταν ὁ
ὕψιστος ἐδίδεν κληρονομίας εἰς τὰ ἔθνη, ὅταν διέμεν
ζῆν το ἀνθρώπων γένος».³⁷ ἢ «ἐξέχωρίσεν τὸν οἶκον τοῦ
Ἰακώβ».³⁸ Ὁ Διότι οὕτως ἐδῶ ἐννοεῖ αὐτὸ, ὅτι οἱ οὐδαῖο
εἶναι ἰδιαιῶς τοῦ, δι ὅ ὅλοι ἀνθρώποι δὲν εἶναι πλὴν ὁ

33. Ψαλμ. 33, 8.
34. 1. 2. 28, 24.
35. 1. 2. 28, 24.
36. 1. 2. 28, 24.
37. 1. 2. 28, 24.
38. 1. 2. 28, 24.

κοι. Του Ἀλλὰ ἐννοεῖ ὅτι εἶναι ἀμέτοχοι τῆς Πανακίας
Τοῦ καὶ ὅτι ἔχουν σπερηθῇ τελειῶς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης
Τοῦ. Διότι εἶναι Θεὸς πού ἀνήκει εἰς ὅλους. ἔχει, ὅμως,
χρησιμοποίησιν αὐτὴν τὴν φράσιν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν συμ-
παθείαν Τοῦ πρὸς αὐτοὺς, ἔπε δὲ ἐννοεῖ ζῶν διὸ ὁπωσθῇ-
ποτε εἶναι καλλίτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Τὸ δὲ θεοῦ, δὲν ἐξεχωρίσεν μόνον αὐτοὺς ἀλλ'
ὅτι εἶναι προστάτης ὅλων, ἀποδεικνύουν μὲν καὶ τὰ πρὸ
τοῦ Μωυσέως γινόμενα διὰ ὅμως ἀλλοτρίον καὶ τὰ γε-
γόμενα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ καὶ μετὰ αὐτὸν Αἰπτο-
μερῶς.

Δ. Διότι τὸν ἥλιον, τὴν γῆν τὴν θάλασσαν καὶ ὅλα
τὰ ἄλλα ἀπὸ κοινῶν ἔδωκεν εἰς ὅλους καὶ τὸν φυσικὸν
νόμον ἔσπερει εἰς ὅλους. Τὸν Ἀβραάμ, ὁ ὅποιος ἦτο
Πέρσης καὶ ἀγαπᾷ καὶ μετετόπισε. Διότι δι' αὐτοῦ
διώρθωσεν καὶ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς κατοικοῦντας
εἰς τὴν Χαναάν καὶ τοὺς ἔλθοντας ἀπὸ τῆς Περσίας.³⁹
Ἐπίσης διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ καὶ ἀπογονοῦ πολλοὺς ἀπὸ
τοὺς γεγονότας ἐκεῖ τοὺς ἔκαμε καλλίτερους, ὅσον ἐξήρ-
τάτο ἀπὸ αὐτὸν.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐγεννήθη καὶ ὁ Μωυσῆς κατόπιν, μὲν τὰ
ἔργα ἐγένοντο εἰς τοὺς οὐδαῖους, ὡς ἔδειξεν τοὺς Αἰ-
γυπτίους εἰς τὴν γῆν τὴν γῆν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ
τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν πολιορκίαν Ἡ καὶ ἀργότερον
τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Ἐπειδὴ δὲν λέγῃ «ὁ οὐρανὸς εἶναι οὐρανὸς τοῦ Κυ-
ρίου» ἐννοεῖ αὐτὸ, ὅτι διὰ τοῦτο ἀνακατασκευάζει εἰς τὰ μέ-
ρη ἐκεῖνα ἔπε δὲ εἶναι ἀπληροῦς ἀπὸ κάθε κακίας.

Καὶ σὺ λοιπὸν, ἐάν δὲν εἶσαι προσληγμένος εἰς τὴν
γῆν, ἀλλὰ ἔχεις γινεῖ ἀγγελος, ταχέως θὰ ἀνέθῃς εἰς
τὸν οὐρανόν καὶ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν
γενεὴν ἀναστασθῇ ἤδη μετατίθῃ ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴν
καὶ ἔχεις καὶ τὴν τιμὴν.

Διότι, καθὼς ἀκριβῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγε-
λοὺς εἰς τὴν μεγάλην Συγκλητὸν ἀν καὶ ζοῦν εἰς τὸν
ἀγρόν, ἔχουν τὸ ἀέλωμα ἔτσι καὶ σὺ. ἐάν ἐπιθυμῇς
νὰ ζῇς εἰς τὸν οὐρανόν, ἔστω καὶ ἀν ζῇς εἰς τὴν γῆν, θὰ
ἀπολαύσῃς καὶ ἐκεῖ τὴν τιμὴν.

«Δὲν θὰ ὁμνήσουν τὸν Κύριον οἱ νεκροί, οὔτε ὅλοι
οἱ καταβαίνοντες εἰς τὸν Ἀδὴν, ἀλλὰ ἡμεῖς θὰ εὐλογοῦ-

39. Γεν. 12, 1.
40. Ἰακώβ.

μεν τὸν Κύριον ἀπο τῶρα καὶ ζωὴ τοῦ αἰῶνος»

Νεκροὺς δὲν ἐννοεῖ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔφυγον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀποθάνει μέσα εἰς τὰς ἀμαρτίας ἢ ἔχουν ἀσπίσει ἐντελῶς μέσα εἰς τὰς ἀμαρτίας Ἰαφ' ὅδ' καὶ ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰσαάκ καὶ ὁ Ἰακώβ ἔχουν ἀποθάνει, ἀλλ' ὁμοίως ἔζησαν ἔτι, ὥστε οἱ ζῶντες νὰ τοὺς ἐνθυμούνται.

Β' Ὁ Μωυσὴς, θεθαίως, ὅταν προσήχετο ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, τοῦ διωκουμένου ὑπ' αὐτοῦ, διὰ μέσσω αὐτῶν⁴¹ παρακαλεῖ τὸν Θεόν, παραλαμβάνων αὐτοὺς ὡς συμβολὸν ἰκεσίας.⁴² Ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες κρίνου διέον νὰ σωθοῦν μετὰ τὴν θοήθειαν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ λέγουσι «μη ἀπομακρύνῃς τὴν εὐσπλαγχνίαν σου ἀπὸ ἡμῶν, χάριν εἰς τὸν Ἀβραάμ τὸν ἀγαπημένον ἀπὸ ἐσέ καὶ τὸν Ἰσαάκ τὸν δούλον σου καὶ τὸν Ἰσραὴλ τὸν ὀγιόν σου»⁴³

Ἐάν λοιπὸν, εἶχον τόσων μεγάλην δυνάμιν, πῶς ἦσαν νεκροί, Καὶ ὁ Χριστὸς ἐπίσης λέγει, «ἀφήσε τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς θηκοὺς τῶν νεκρῶν»⁴⁴. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος δὲν ἀνομιάζει τοὺς ἀποθανόντας νεκροὺς, ἀλλὰ κοιμηθέντας, ὅταν γράφῃ «δὲν θέλωμεν, ἀδελφοί, νὰ ἀγνοῇτε ὅσον ἀφορᾷ ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν κοιμηθῇ»⁴⁵. Διότι ὁ εὐσεβὴς, καὶ ὅταν τελὲς ᾖ ἡ ζωὴ του, δὲν ἔχει ἀποθάνει ἀλλὰ κοιμᾶται. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ μεταβῇ εἰς καλλιτέραν ζωὴν κοιμᾶται ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἀδηνόηθῃ εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον καὶ ἐνῷ ζῇ ἔχει ἀποθάνει καὶ νεκρὸς εἶναι.

Αὐτοὶ καταβαίνουν εἰς τὸν ᾅδην, ἐκεῖνοι δὲ θὰ ἀνέβουν εἰς τὸν αὐρανόν καὶ θὰ εἶναι μαζί μετὰ τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο θεθαίως, καὶ ὁ προφήτης δὲν εἶπεν ἀπλῶς «οἱ ζῶντες» ἀλλ' «ἡμεῖς οἱ ζῶντες» καὶ προσέθεσε κατόπιν τὰ ἱδ' ἐκείνου.

Καὶ διατι δὲν εἶπεν «οἱ ζῶντες», ἀλλὰ προσέθεσεν «ἡμεῖς», διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔτι εἶπεν, ὅτι «ἡμεῖς οἱ ζῶντες ποὺ θὰ παραμεινόμεν μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου δὲν θὰ φθάσωμεν πρῶτον ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἐκοιμήθησαν»⁴⁶. Καθώς, ἀκριβῶς, ἐκεῖ ποὺ ἔχει προσπεθῇ τὸ «ἡμεῖς» δὲν ἀφίνει τὸ λεγθὲν νὰ ἀναφέρεται εἰς ὁ

λους ἀλλὰ εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ εἰς ἐκεῖνους ποὺ τοῦ ἐχούσι ὁμοιάσει ὡς πρὸς τὴν ζωὴν, ἔτσι καὶ ἐδῶ τὸ «ἡμεῖς οἱ ζῶντες» ἐννοεῖ τοὺς ζῶντας ὁμοίως πρὸς τὸν Δαβὶδ καὶ συμφανῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Ἐκ τῶρα καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Παρατηρεῖς, ὅτι καὶ ἡ ἐπ' κλήσις αὐτὴ φανερώνει, Αὐτοῦ, Ποῖον, Τὸ ὅτι ὁμοίως ὁ ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἐναρέτως, Κανείς θεθαίως δὲν ζῇ αἰωνίως εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι παντοτε ζοῦν τὴν ἐνδοξὴν ζωὴν.

Ἐὰν ὅτι, καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ζοῦν ἀλλὰ εἰς τὴν κόλασιν, εἰς τὴν τιμωρίαν καὶ εἰς τὸ σφίξιμον τῶν δοντῶν ἐκὼ ἐκεῖνο ζοῦν εἰς τὴν λοιμπρότητα καὶ εἰς τὴν δόξαν καὶ ἔχουσιν ὡς ἔργον νὰ ἀναπέμπτουν μουσικοὺς ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν μαζί μετὰ τῶν ἀσώματους δυνάμεως.

Διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν, λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτὴν τὴν χάριν, ὡς ἐπὶ ὡζόμεν νὰ φθάσωμεν καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ζωὴν τὴν μετὰ τὸν θάνατον τὴν ὅποιαν δὲν θαμπορέσῃ νὰ παραστήσῃ οὔτε ὁ λόγος, οὔτε ὁ νοῦς, οὔτε τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ μόνον ἡ ἰδία ἡ δοκιμὴ ἀποδεικνύει τὴν εὐτυχίαν τῆς

⁴¹ 4. Εἶπε αὐτὴν νὰ ἐπιτυχώμεν ὅλοι ἡμεῖς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φανερωτικὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

41. Αἰρετὰ. Ἰωάν. Ἰωάν.

42. Πρῶ. 12. 19

43. 1. 35

44. Ματθ. 8. 22

45. Α' Θεο. 4. 13

46. Α. Κορ. 4. 15

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ 14 (Ρ Δ) ΨΑΛΜΟΝ

«Αγαπῶ τὸν Κύριον διότι ἐίσκου
εἰ τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου»

Καὶ ποῖος δὲν ἀγαπᾷ θεὸν εἰσάκουεται, λέγει Παύλος ἀπὸ τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων Δ ὅτι, θεοβίως, δὲν θέλουσι νὰ ἀκούσιν αὐτὰ, τὰ ὅποια τοὺς συμφέρει ἀλλ' ἔχουσι τὴν ἀβέλῳσαν νὰ γίνονται εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνα καὶ δὲν τοὺς συμφέρε. Β Ἐπειτα δὶόν γίνουσι αὐτὰ ἀνησυχοῦν καὶ δυσανασχετοῦν Δ ὅτι τὰ συμφέροντα εἶναι, ἐκεῖνα, τὰ ὅποια γνωρίζει ὁ Θεός ὅτι εἶναι συμφέροντα εἰς ἡμᾶς, εἴτε τὰ δυνάμεις πτωχείαν πέναν ἀσθένειαν ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο δμοιον Ἐκεῖνα δὲ πού ὁ Θεός θα ἐπιδοκιμάσῃ ὅτι εἶναι συμφέροντα καὶ τὰ δώσῃ, αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ ὠφέλμα. Εξ ἄλλου ἀκούσε τι λέγει καὶ ὁ Παῦλος «Σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις μου ὅ ὅτι ἡ δύνάμις μου φανερώνεται, τελεία ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἀσθένεια» Διότι αὐτὸ ἦτο το συμφέρον του οἱ δυνάμεις, αἱ θλίψεις καὶ α' στενοχωρία.

Ο' Ἀφού δὲ ἤκουσεν ὅτι τοῦτο τὸν συνέφερεν ἔλεγε «Ὅ ὅτι τοῦτο εἶμα εὐχαρ στήμένος με τὰς ἀδυναμίας τὰς ὕβρεις, τὰς ταλαπωρίας»¹

Ὅποτε δὲν εἶναι γνωρισμα τῶν τυχαίων ἀνθρώπων νὰ χαίρουσι δταν εἰσάκουσιν αὐτοὺς ὁ Θεός καὶ παρέχῃ τοι συμφέροντα Πολλοί, θεοβίως, ἐπιθυμοῦν ἐκεῖνα πού δὲν τοὺς συμφέρουσι καὶ εὐχαριστοῦνται με αὐτὰ Ὅ προσφῆτης, ὁμοίως, δὲν ἐπιθυμῶ τέτοια. Ἀλλὰ ποῖα, Ἠγάπησεν διότι ὁ Θεός τὸν ἤκουσεν δίδοντας εἰς αὐτὸν τὰ συμφέροντα.

«Διότι κλίνει πρὸς ἐμέ τὸ σὺς του» Πάλιν παριστά τὴν συγκοτάσασιν τοῦ Θεοῦ με ἀνθρώπινα λόγια. Καὶ καὶ τι ἄλλο ὑπαινίσσεται με αὐτὰ τὰ λόγια λέγων, ὅτι, δὲν εἶμα ἀξίος νὰ εἰσακουσθῶ ἀλλ' Αὐτός κατέβη πρὸς ἐμέ «Καὶ θά τὸν ἐπικαλοῦμαι εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μου» Δ Τι σημαίνει «εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μου», «Ὅχι ἐπειδὴ με

ἤκουσεν ὁ Θεός θά ἀπομακρυνθῶ καὶ θά εἶμαι πιά ἀδιάφορος ἄλλα σὲ κληί μοι τὴν ζωὴν θά κάμω αὐτὸ ἔργον μου. «Οἱ ὄροχοι τοῦ θανάτου με ἐκύκλωσαν καὶ τὰ θεοσκηνοτήρια τοῦ Ἄδου με εὐρον, περιήλθον εἰς στενοχωρίαν καὶ θλίψιν Ἀλλ' ἐπεκαλέσθην τὸ δυνάμι τοῦ Κυρίου»²

Εἶδες τί δικαίον ὕπλον Εἶδες παρηγορίαν, ἡ ὅποια δικαιώνει τὰς συμφοράς, Εἶδες φυγὴν, ἡ ὅποια θερμαίνεται καλῶς ἀπὸ τὴν λοχτάρια τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ Ἐκεῖνο δὲ πού ἐνισσεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς μου ἦτο ἄρκε τὸν διὰ νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὰς συμφορὰς πού με περικυκλώνουν, νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν Θεόν Ε Διὰ τοῦ, λοιπὸν πολλὰς φορές τοῖ ἐπικαλοῦμαι καὶ δὲν ἀπαλλασσόμην θά ἀπὸ τὰς συμφορὰς, Διότι δὲν τὸν ἐπικαλοῦμαι καθὼς πρέπει νὰ τὸν ἐπικαλοῦμαι Ὅτι θεοβίως Αὐτός εἶναι πάντοτε ἔτομος νὰ μᾶς δώσῃ ἀκούσε τι λέγει εἰς τὰ Ευαγγέλια «Παῖς ἀπὸ σᾶς δταν τὸ παιδί τοῦ ζητήσῃ ψωμὸν θά τοῦ δώσῃ πέτρα, Ἡ εἰς τοῦ ζητήσῃ ψαρι θά τοῖ δώσῃ ψίδι, Ἐάν λο πόν σείς πού εἰσθε κακοὶ, ἔρετε νὰ διδτε ὠφέλμα πρᾶγματα εἰς τὰ παιδιά σας πόσον μᾶλλον ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος θά δώσῃ ἀνάθᾳ πρᾶγματα εἰς ἐκε νους πού τὸν παρακαλοῦν»³

304 Α Παρατηρεῖς πόσον με γάλη εἶναι ἡ καλοσύνη του, δταν φαίνεται ἡ δ κη μας κακὰ συγκρουομένη πρὸς ἐκείνην, Ἀφού λο πόν τέτοιος εἶναι ὁ Δεσπότης μας ἀς καταφεύγωμεν πάντοτε πρὸς Αὐτὸν καὶ ἀς ἐπικαλοῦμε θά ὡς βοηθὸν, μόνον Αὐτὸν καὶ θά τὸν εὐρωμεν ἑτοιμον νὰ μᾶς σώσῃ

Διότι ἐάν ἐκεῖνοι πού κοπήνησαν σὲ νουάνον καὶ φέρονται ἐπ' αὐτὸν σὲ σαιῖδα, δταν καλοῦν ἀμέσως τοὺς εὐρωσκομένους μακρὰν, τοὺς πείθουσι νὰ δεῖξουν φιλαθρίαν ἀν καὶ δὲν ἔχουσι τίποτε κοινὸν με αὐτοὺς ὅλα γινώριζονται μόνον με τὴν συμφορὰν πολὺ περισσώτεροι θά σώσῃ τοὺς εὐρωσκομένους εἰς τὰς συμφορὰς ὁ φιλοφρόντος καὶ αἰσῆς πού ἔχει ἐκ φύσεως τὴν καλωσύνην, Β ἐάν μόνον θελήσουσι νὰ καταφύγουν εἰς Αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἐπικαλεσθῶν με καθοράν δίκαιον, ἔγκραταλε φαντες τὰς ἀνθρωπίνους ἐλπίδας

Ὅταν, λοιπὸν περιπέσης σὲ κάποιο ἀπροσδόκητον κακόν, μὴ ἀπογοητεῖσθαι ἀλλ' ἀμέσως ἀνάρθωσι τὴν σκεψιν σου καὶ τρέξε γρήγορα πρὸς τὸ ἦσυχον λιμάνι

1 2η Κορ 13 9
2 Β Κορ 12 10

καὶ τὸν ἀπορθητὸν πυργόν, δηλαδὴ τὴν ἐρήθειαν τοῦ Θεοῦ. Διότι, δι' αὐτὸ σε ἀφῆκε καὶ πέσῃς διὰ τὸν φόβον αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ ποτε περισσότερον ἀποβαρύνονται καὶ ἀπομακρύνουσι τὴν ὑπάρχουσαν εὐσέβειαν, πρέπει νὰ κάμνῃς νὰ τὴν θέτῃς. Διότι ἐπειδὴ μὲς ἀναπαύεται πολὺ, διὰ τοῦτο μὲς ἀφῆκε, νὰ θλ. θώμεθα διὰ τὸν φόβον αὐτοῦ.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

Ἔτσι, καὶ ὁ Θεὸς ἐπιθυμῶν πάντοτε νὰ σὺ δῶς ἡμῶς μετὰ τὸν ἑαυτοῦ. Τοῦ, καὶ ἕνα ἰσχυρὸς ἐραστὴς μάλλον δὲ ἰσχυρότερος ἀπὸ κάθε ἐραστῆ. σε ἀφῆκε νὰ εὐρισκῇσαι ἐν τῇ ταπεινότητι ἀναγκάζει διὰ νὰ ἀσχολεῖσαι διαρκῶς μετὰ τὴν προσευχὴν καὶ συνεχῶς αὐτοῦ νὰ ἐκκαθαίρῃς καὶ νὰ ἐνδιαφερέσαι διὰ τὰ σχετιζόμενα μετὰ αὐτοῦ, ἀποφορῶν διὰ τὰ ἄλλα.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

την ἡ ψυχὴ σώζεται. Καθὼς ἀρκ. θῶς οὐτε ἀπὸ τὴν ζωὴν θὰ κερδίσῃ τίποτε, δεῖν αὐτὴ ἔχει καταστροφὴ καὶ ἔχει διαστροφὴ.

303 Α Διὰ τοῦτο λοιπὸν κάμνε λόγον διὰ τὴν ψυχὴν ἀφῆρας διὰ τὰ ἄλλα καὶ ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ κάμνῃς ἡμῶς τὰς διορθώσεις τῆς, ὥστε νὰ ἀπολαύῃς καὶ ἀπὸ τῆς ἀποφορῆς τῆς πωρίας. Ὁ Κύριος εἶναι λέγει οὐτε νὰ ἀπελπίσῃς, διότι ὁ Θεὸς εἶναι εὐσπλαγχνος.

Εἰδες πῶς ἐκπαίδευε τὸν ἀκροατὴν ὥστε οὐτε νὰ ἀπελπίσῃς οὐτε νὰ ἀποβαρυνεῖσαι, διότι αὐτὸ σχεδὸν λέγει οὐτε νὰ ἀπελπίσῃς ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εὐσπλαγχνος, οὐτε νὰ ἀποβαρυνεῖσαι διότι εἶναι καὶ δικαίος. Ἀλλοῦ μὲν λοιπὸν, ἀποκόπτε τὴν ἀδιαφορίαν, ἀλλοῦ δὲ ἀφαιρεῖ τὴν ἀπελπίσιν, ἀσχολουμένους μετὰ τὴν σωτηρίαν καὶ μετὰ τοὺς δύο αὐτοὺς τρόπους.

Καποτὴν ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν φιλοστροφίαν, προσθέτει λέγων πάλιν «καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶναι εὐσπλαγχνος». Β Καὶ καλῶς εἶπει «ὁ Θεὸς ἡμῶν» πρὸς διακρίσιν ἀπὸ τοὺς Θεοὺς τοὺς ὁποῖους πρὸ ὧν οὐκ ἀνέφερε. Διότι ἔργον ἐκείνων εἶναι νὰ σφαζοῦν, καὶ ἐξαφανίζουσι καὶ νὰ πολεμοῦν ἀποκρήρυκται. Αὐτοῦ, ὅμως, ἔργον εἶναι νὰ δεκνῇ φιλοστροφίαν καὶ συγχωρήσιν καὶ νὰ ἀποσιτῇ διαρκῶς ἀπὸ τοὺς κινῶνους. Κατ' ἐξοχὴν τὰ ἀνωτέρω, μαζὶ μετὰ τὰ ἄλλα ἀποδεικνύουν, ὅτι οἱ μὲν εἶναι διακρινόμενοι καὶ ὁλεθροὶ, ὁ δὲ κηδεμὼν καὶ προστατὴς καὶ ἀληθινὸς Θεός.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

Εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι καταστροφὰς ζοῦσι τὰ ἀπεσπάρκα παῖδιά τους, μετὰ διαφόρους προσκολλητοὺς, τὰ ἀναγκάζουσιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγκυρὰν αὐτοῦ. Τὸ κάμνουν, διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὰ λυτῶσιν, ἀλλὰ μὴ γινώσκοντες τὸν τρόπον διὰ τὸ μένειν τὰ τέκνα αὐτοῦ τὰ παῖδιά.

ας και πολλά άλλα από τα σωρόμενα εις τας οικίας. Διότι δεν άρκει να δεικνύουσιν προς αυτά την άρμόζουσαν φροντίδα ή παραμόνα ή μητέρα ή κάποιος άλλος. Διότι εάν δεν απολαμβάνουσιν την επόρσειν και έρχεται από τον ουρανόν. Μερικοί δε λέγουσιν, ότι αυτός ο λόγος έχει λεγθή και διά τα έμβρυα, τα όποια δεν έχουν εξέλθε ακόμη από την κοιλίαν.

«Έταπεινώθηκα και με έσωσε». Δεί, ειπεν ότ δεν με άφησε να πέσω μέσα εις τους κινδύνους, άλλα με έσωσε μετά από την πτώσιν. Διότι, αφού ώμώλησεν δια την γενικήν πρόνοιαν Αδούτου προχωρεί, τόν λόγον προς τό συγγενές πρόσωπον. Διότι, είναι συνήθεια του να συγκροτή αυτά και από τα γενικά και από τα μερικά. Μη λοιπόν, ούτε συ να επιδιώκεις την ζωήν που είναι γεμάτη άφοβιαν, ό, ότ, αυτό δεν είναι συμφέρον σου.

Ε. Δ. ότ εάν εις τους προφήτας δεν ήτο συμφέρον πολλοι περισσότερον δεν είναι εις σέ. «Ότι δε δεν ήτο συμφέρον άκοι σε τ λέγει «καλόν είναι διότι με έταπεινώσεσ διό να γνωρσω τάς έντολάς σου.»¹ Η ευχαριστία εδώ είναι ό πλ. ή. διότι τόν άφησε να πέση μέσα σε κινδύνους και ό, ότ, ήταν έπεισε δεν τόν εγκατέλειψεν. Και τα δυο δε είναι κάποια ιορφή ευεργεσίας και ή δεύτερα δεν είναι μικρότερα από την πρώτη, άλλα και με γαλυτέρα, εάν πρέπει να είπωμεν και κατά θεολογίαν στον 190. Α. Διότι άφ' ενός μέν κατέταυσεν τους κινδύνους, άφ' άλλου δε έκοιμεν την ψυχην υπό φιλομαθή.

«Επιστρέψε, ψυχή μου εις την ανάπαυσιν σου, ό, ότ ή Κυριος σέ εήργετήσεν», «διότι έλυτρώσε την ψυχην μου από τον θάνατον», τους όφθαλμούς μου από τας δάκρυα και τόν πόδα μου από τό έμπόδι.» «Θα περιπατώ ένωπιον του Κυριου εις την χώραν των ζωντανών. Η μέν ιστορική διήγησις ανυφέρει μεγάλην απολυτρώσιν, ανακουφισιν και έλευθερίαν. Εσθι δε κάποιος ήθελε έννοήσει αυτήν αναγωγικάς θα ήμπαρούσε να άνομάση λυτρώσιν και άναπαυσιν την αποδημίαν από την παρούσαν ζωήν. Διότι είναι απαλλαγή από τας άπροσοδικήτας συμφοράς και δεν υπόκειται πλέον εις την άβεβαιότητα, άλλα είναι ασφαλής ό αποβολών με καλή ελπίδα. Διότι αν και ό θάνατος έχει εισαχθή λόγω της άμαρτίας, όμως ό Θεός χρησιμοποiei αυτόν προς έφεργεσίαν. Διό τοιούτο θεοαίως, δεν ήρξέσθι ιώνον εις αύ-

b. Ψαλμ. 118, 7

τόν, άλλα και την ζωήν έκαμε κοινάστικη, διό να μάθης ότι δεν θα τό επέτρεπε πρώτοτερα αυτό εάν δεν ήτο πολλοι χρήσιμον και πολύ έγινε με την σοφίαν Του. Διό τοιούτο ήταν ειπεν «την ήμέραν που θα φάγητε από αυτό θα αποθάνατε όπωσδήποτε.»² Δεν ήρξέσθι εις τό πρόστιμον. Τό πρόστιμον δε ήτο τό έξής «είσαι χώμα και εις τό χώμα θα επιστρέψης».

Ε. Τώρα δε προσθέτει και άλλο πρόστιμον λέγων «μέ τον ιδρώτα του προσώπου σου θα πλώγης τό ψώμα σου. Θα σκερώση άγκάθια και ζιζάνια. Με κόπους θα την απολαμβάνης και εις την γυναίκα ειπεν θα πληθύνω πολυ τάς λυπας σου και τόν στεναγμόν σου. Με λυπας θα γεννώς τά παιδιά.»³

Διότι δεν ήτο άρκετός εκείνος να σωφρονίση αυτούς. Πολλούς θεοαίως βλέπομεν να γίνονται καλλιτεροι με τα ανώτερα. Διότι όταν έλθη ό θάνατος παραδίδει τόν άνθρωπον εις την άνασθησίαν. Αλλά, όμως, και μνοικι τους ζωντανούς καλλιτερούς. Εάν δε νομίζεις ότι το πράγμα είναι φοβερόν τοιούτο όφειλεται εις την άδυναμίαν τών εύρισκαμένων εις τοιαυτην κατάστασιν. Τό ότ, δε ό φόβος είναι αποτέλεσμα της άδυναμίας, άκουσε τον Παύλον. Διό ό όποιος και εύχετα αυτό και χόρει όταν λέγει «το να αποθάνω και να είμαι μαζί με τόν Χριστόν, ό, ότ τοιούτο είναι πολυ καλλιτερον.»⁴ Και πάλιν ό ίδιος «Χαίρω και συμμετέχω εις την χαράν όλων σας. Τό ίδιο και σεις να χαίρετε και να συμμετέχετε εις την χαράν μου.»⁵ Διό τα άνωθεα, όμως, πονά και λένε «όχι μόνον αυτό, άλλα και ήμεις οι ίδιοι στενάζομεν μεσας μας καθώς περιμένομεν την υιοθεσίαν την απολύτρωσιν του σώματός μας.»⁶ Και πάλιν λέγει «ήμεις που είμεθα εις τό σώμα αυτό, στενάζομεν κάτω από τό θάνατος του.»⁷

Είδες πόσοι καλή είναι ή άσκητική ζωή. Εκείνα τά όποια εις τους άλλους φαίνονται ότι είναι άξια δακρυών θ' ατόν είναι άξια προσευχής και εκείνα τά όποια εις τους άλλους φαίνονται, ότ είναι άξια χαράς

1. Γεν. 2, 17.
2. Γεν. 3, 19.
3. 19η Γεν. 3, 16-19.
4. Φιλ. 1, 20.
5. 2η 2, 18.
6. 1η 2, 28.
7. 2η 2, 28.

και εὐχαροστήσεως. Ε. δι' αὐτὸν εἶναι δέξια στεναγμῶν. Ἡ μήπως δὲν εἶναι δέξον στεναγμῶν τὸ νὰ ζῶμεν εἰς ἐξήντην πεντήκοντα καὶ νὰ κατοικῶμεν μακριὰ ἀπὸ τῆς Ἰερουσαλὴμ; Ἡ μήπως δὲν εἶναι δέξιον χαρᾶς τὸ νὰ ἀράξαμεν γρήγορα μέσα εἰς τὸ ἡσυχὸν λιμῶν καὶ νὰ ἀπολαύσῃμεν τὴν οὐράνιον πόλιν ἀπὸ ὅπου ἐφίγιντο οἱ τοῖκας ἡ λυπη καὶ ὁ στεναγμός.

Καὶ τί νὰ ἐνδοσπεύει ἐμεῖς, λέγει ὁ ἁμαρτωλὸς. Βλέπεις ὅτι δὲν εἶναι ὁ θάνατος τοῦ προξενεῖ τὴν λύπην, ἀλλὰ ἡ πονηρὴ συνειδήσις, ¹³ Α. Παῦσε λοιπὸν νὰ εἰσαὶ ἁμαρτωλὸς καὶ θά σου εἶναι ἐπιθυμητός ὁ θάνατος.

«Τὰ μὲν αἱμαὶ ἀπὸ τὰ δάκρυα». Εὐλόγως διώλησεν ἔτσι, ὅ ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει λύπη οὔτε μελαγχολία, οὔτε κλάμα. «Καὶ τὰ πόδια μου ἀπὸ τὸ ἐμποδίσαι». Αὐτὸ εἶναι σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ πρηγνόμενον. Πῶς. Οὐ τι εἰμεθα ἀπληλαγμένοι ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν λύπην, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πῶσιν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφύγει μὲ καλὰς πράξεις ἔχει σταθῇ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν πέτραν, ἔχει χάσει καλὰ τὸ αἰεὶν ἔχει πλεονάζει ἀφ' ὧν ὅλα τὰ ἐμπόδια. Δὲν ἔχει καθόλου παραγῆν ἢ θόρον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφυγε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀλλὰ παραμένει εἰς βαρκὴν δόξης.

Β. «Θα περιπατῶ ἐννοσίῳ τοῦ Κυρίου εἰς τὴν χώραν τῶν ζώντων». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «Ἐμπροσθεν τοῦ Κυρίου» καὶ ἄλλος «Θα περιπατήσω ἀνάμνησις». Αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος φανερώνει λέγων «καὶ ἡμεῖς θα ἀρπάξομεν εἰς τὰς νεφέλας πρὸς παρουσίαν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἴρα καὶ ἔτσι θα εἰμεθα πάντοτε μετὰ τὸν Κύριον» ¹⁴.

Καὶ ὁρθῶς εἶπεν καὶ τὴν χώραν τῶν ζώντων. Διότι ἐκεῖναι εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωὴ, ποὺ εἶναι ἀπληλαγμένη ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἔχει τὰ γνησια ἀγαθὰ. Ὅσαι καταργήσῃ λέγει ὁ Παῦλος καθε ἀρχὴν καὶ καθε ἐξουσίαν... ὁ τελειοποιεῖς ἐχθρὸς ποὺ θὰ καταργηθῇ εἶναι ὁ θάνατος. ¹⁵

Ὅσαι δὲ καταργηθῶν αὐτὰ δὲν μένει πλέον τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ προκαλοῦν λύπην οὔτε ἡ φρονίσις οὔτε ὁ πόνος. Ὡστε ἐκεῖ ὅλα εἶναι χαρὰ εἰρήνη ἀγάπη, εὐθυμία, εὐχαριστίας, ἀλήθεια, εἰς κρίνειν καὶ σταθερότης. Ὡστε ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ

¹³ Πρὸς Α. θρω 4. 17
¹⁴ Α. Κορ 15. 94. 95

γλαστρήματος οὔτε θυμός, οὔτε λύπη οὔτε ἐπιθυμία τῶν χρημάτων οὔτε πόνος τῶν σωματιῶν, οὔτε πτωχεία, οὔτε πλούτος, οὔτε ἀπείμια, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ.

Αὐτὴν, λοιπὸν, τὴν ζωὴν δὲς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὅλα νὰ τὰ καμνωμεν χάριν αὐτῆς Διότι β. αὐτὸ προτροπόμεθα νὰ λέγωμεν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν «ὡς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου» ¹⁶ διὰ νὰ ἀποθλέπωμεν πάντοτε εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος κατέλειπε ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τρέφεται μὲ τὰς ἐλπίδας ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, δὲν θυβίζεται σὲ καμνωσὶν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῆς παρουσίας ζωῆς. Διὸ καὶ δὲν σωρεται πρὸς τὰ κατὰ ἀπὸ τίποτε ποὺ προκαλεῖ τὴν λύπην. Ἀλλὰ καθὼς ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ποὺ ταπεινῶνται πρὸς τὴν θεοστυχίαν ποῦ ἂν δὲν ἐξουσιάζονται ἀπὸ τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι πλησίον τοῦ δρόμου οὔτε ἀπὸ τὰς λεισθῶν οὔτε ἀπὸ τοῦς κήτους τὰς φάραγγας ἢ τὰς ἐρημίας. Ἀλλὰ ἀφ' ὧν φοβήσονται, ἀποθλέπουσι μόνον εἰς ἓνα σκοπὸν δηλαδὴ τὴν πόλιν ποὺ θὰ τοὺς ὑποδεχθῇ. Ἔτσι εἶναι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καθε ἡμέραν φαντάζεται ἐκ νέου ἐκείνην τὴν πόλιν καὶ τρέφει τὴν ἐπιθυμίαν του δι' αὐτήν. Ἐκεῖνος δὲν θα θεωρήσῃ ὡς τρομακτικὸν τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τρομακτικὰ οὔτε ὡς χαροῦμενον καὶ σπουδαῖον τίποτε ἀπὸ τὰ χαροῦμενα καὶ σπουδαῖα.

Τὶ λέγω ὅτι δὲν θα θεωρήσῃ. Ἀντιθέτως οὔτε θὰ πῶ αὐτὰ ἀποκτῶν ἄλλα μάτια, σὰν ἐκεῖνα ποὺ συνεβούλευσεν ὁ Παῦλος λέγων «Ε. Ἐπειδὴ τὸ θέλημα μας προσηλωμένα ὄχι σὲ ἐκεῖνα ποὺ θέλονται, ἀλλὰ σὲ ἐκεῖνα ποὺ δεῖ θέλονται, διότι ἐκεῖνα ποὺ θέλονται εἶναι αἰώνια».

Ἐπὶ τὴν πᾶσαν παρουσίαν τὴν δόξαν μὲ ἀλλήν λέξιν. «Ὡς ἐπιδοῦμεθα, λοιπὸν εἰς αὐτὰ διὰ νὰ συναντησώμεν αὐτὰ καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν γνησίαν ζωὴν» ¹⁷ Α. Ἐθέλω δλαὶ ἡμεῖς νὰ συναντησώμεν αὐτὴν μὲ τὴν χάρι καὶ τὴν φιλοανθρώπιαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυναμὶς τώρα καὶ πάντοτε καὶ αἰώνως. Ἀμήν.

¹⁵ Ματθ. 6. 19.
¹⁶ Β. Κορ 4. 18.

ΟΜΙΛΙΑ Α ΕΙΣ ΤΟΝ 115 (ΡΙΕ) ΨΑΛΜΟΝ

«Επστεύσα καὶ διὰ τοῦτο ὠμίλη-
σα ἐγὼ δὲ ἔταπε νόθη καὶ πολὺ»

Αὐτὸ το ρητὸν ἐνθυμηθεὶς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος
κάπως ἔτσι ὁμιλεῖ. ὥστε δὴ ἔχαμεν τὸ ἴδιον πνεῦμα τῆς
πίστεως συμφωνῶν πρὸς ὅτι εἶναι γραμμένον Ὡς ἐπιστεν-
σα καὶ διὰ τοῦτο ὠμίλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν διὰ
τοῦτο καὶ ὁμιλοῦμεν.¹

Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν, πρῶτα νὰ εἰπῶμεν πῶς ἐχρη-
σιμοποιήσεν αὐτὸ το ρητὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ
περὶ τίνος αὐτὸς ὠμίλησεν. Διότι ἔτσι ἀπὸ αὐτὰ θα γί-
νῃ φανερὴ καὶ ἡ σημασία τοῦ προφητ. καὶ ρητοῦ. Ἐξ
ἄλλου αὐτὴ εἶναι καὶ ἀρίστη διδασκαλία διὰ νὰ μὴ δια-
κόπτομεν τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, οὔτε λαμβάνοντες ἐν
τμήμα τοῦ λόγου νὰ καθήμεθα πηλοὶ ἐκείνου, ἀλλὰ
νὰ ἐκ νέου τὴν διήγησιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς.

Περὶ τίνος λοιπὸν, ὁμιλῶν ὁ Παῦλος ἐνεθυμήθη καὶ
τὸν τὸν προφητικὸν λόγον, Ὅτι μὲν περὶ τῆς ἀναστά-
σεως καὶ περὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν,
τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνει κάθε λογικὴ νοῦν καὶ σκέψιν.

Ἐπεὶ δὴ λοιπὸν, αὐτὰ ὑπερέβαιναν κάθε λογικὴν
καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐρμηνευθοῦν, ὑπῆρχεν ἀνάγκη
πίστεως διὰ νὰ παραδεχθῶν αὐτὰ. Δὲν νὰ μὴ παρασσε-
ταὶ ὁ Ἰουδαῖος, μήτε νὰ νομίσῃ ὅτι ἀπατήματα. Ἐπειδὴ ὑ-
περηφανεύετο διὰ τὰς ψυχρὰς ἐλπίδας, δὲρθεῖν τὴν ἀ-
χαρίστηται τοῖς μετὰ προφ. καὶ ρητὸν λέγων σχεδόν, ὅτι
δὲν ζητῶ καποῖο νέον πρᾶγμα, ἐπὶ αὐτῇ τῇ πίστιν, ἀλλὰ
παλαιὰ ἀγαθὰ.

Καὶ ὁ μὲν Παῦλος ἔτσι γράφει, ὁ δὲ προφήτης προ-
κε μέναι νὰ προφητεῖσιν καὶ αὐτὸς περὶ μερικῶν ἀγα-
θῶν, ποῦ θὰ γινῶν εἰς τὸ παρόν εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ
τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρώπινον συνέπειαν, ὥστε
κοινεῖς νὰ μὴ ἔχῃ λόγον νὰ ἀπιστή. Ὡς αὐτὸς ἀρχαίως τὸν
ψαλμὸν λέγων, ἐπστεύσα καὶ διὰ τοῦτο ὠμίλησα.

1. Β. Κορ. α, 13.

ΟΜΙΛΙΑ ΒΙΣ ΤΟΝ ΡΙΕ ΨΑΛΜΟΝ

Ὅταν, λοιπὸν κατεστράφησαν τὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ
ναὸς ἐγίνεν ἔρειπα καὶ οἱ οἱ, ἀφοῦ ἐγὼ νὰν ἀχμάλωται
καὶ ἐδῆσαν, ὠδηγήθησαν εἰς τὴν ξένην χώραν. Θάρθου-
ροι δὲ ἀντὶ ἐκεῖ, οὐ κατέλαβον τὴν χώραν τῶν καὶ διέτα-
χθησαν νὰ φυτεύσων ἀμπέλια, νὰ οἰκοδομήσων σπιτία
καὶ νὰ τελέσων γάμους. Ὅλα αὐτὰ ἐφεροῦν εἰς ἀπὸ
γνώσιν τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὡς ἐξῆς ἐσκέπτοντο μόνου-
ται. ὅτι ἐὰν καὶ εἴχαμε πόλιν καὶ ἄλλα καὶ πύργους καὶ
τόσον μεγάλην ἀφθονίαν χρημάτων, καὶ νομὸν καὶ θῶμόν
καὶ ἱεροτελεστίας καὶ λατρείαν καὶ ὅλην τὴν ἑλληνὴν πο-
λίτειαν, ἔπαρθεσθήμεν ἐγὼ νὰν αἰχμάλωτο, καὶ ὡ-
δηγηθήκαμεν εἰς τὴν δουλείαν.

Ἰώρα δὲ ζῶντες εἰς ξένην χώραν καὶ ἐρημὸν ἀπὸ ὅ-
λα, γινόμενοι δούλοι καὶ γυμνοί, πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν
νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἰδικήν μας χώραν; Ἐπειδὴ λοι-
πὸν, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀδυνάτους, σκεπτομένοι αὐτὰ
ἐθορυβούντο καὶ ἐπαράσσοντο καὶ δὲν ἐπρόσεχαν τοὺς
παραφῆται τοῦ προέλεγου τὴν ἐπιστροφήν διὰ τοῦτο ὠμί-
λησεν ἔτσι ἀποδεικνύων εἰς ὅλους ἀπὸ αὐτὰ ὅτι ὑπάρχει
ἀνάγκη πίστεως εἰς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ὁμιλοῦν, λοιπὸν, πρὸς αὐτοὺς καὶ ἄλλαι διαφορετι-
κά, ὅπως ὁ Ἰωακὴς λέγων τὰ ἐξῆς. ³⁰⁹ Ἀπαρτηρήσα-
τε καλῶς τὴν στερεάν πέτραν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκοπήκα-
τε καὶ τοὶ θάρτοι τοῦ λάκκου ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐβγήκα-
τε.²

Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος λέγει. Ἀπαρτηρήσατε τὸν Ἀ-
θράμ τὸν πατέρα σας καὶ τὴν Σάρραν τοῦ αἵς ἐγέν-
νησε, ὅτι ἔνας ἦτο καὶ τὸν ἐκάλεσα καὶ τὸν ἀγίασα καὶ
τὸν ἡύλησα.³

Ἐκεῖνο δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς δὲν ἦτο θάρθα-
ρος ὁ Ἀθράμ καὶ χωρὶς ἀπογόνους καὶ μεγάλους εἰς
τὴν ἡλικίαν, δὲν εἶχε γυναικὰ ἀνίκον νὰ ἀποκτήσῃ παι-
διά, λογρ τῆς ἡλικίας καὶ ἐκ φύσεως δὲν ἦσαν ὅλα γε-
μᾶτα ἀπὸ πνεύματος γυναικὸς τοῦ. Ὡς ἴτι λοιπὸν. Ἀπὸ ἐκεῖνον
τὸν ἕνα τὸν ἀτεκνόν, τὸν γηρασμένον δὲν ἐγένεσα ἀλο-
κληρὴν τὴν οἰκουμένην.

Διὰ τὴν λοιπὸν θορυβεσθε, ὅτι ἐὰν ἦμεν ἱκανὸς
ἀπὸ τῶν ἑνὶ νὰ γεμίσω τὴν οἰκουμένην, πολὺ περισσώτε-
ρον ἀπὸ αἵς τοὺς ἀγαθοὺς εἶμαι ἱκανὸς νὰ γεμίσω τὰ Ἱ-
εροσόλυμα. Δι' αὐτὸ λέγει. Ἀπαρτηρήσατε τὴν στερεάν

2. Ηα. 51. 1.
3. Ηα. 51. 2.

πέτρων από τὴν ὁποῖα ἐκοιμήκατε»,⁴ ὀνομάζων ἔτσι τὸν Ἀβραάμ «καὶ τὸν θόρον τοῦ λάκκου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐβγήκατε»⁵ ὀνομάζων ἔτσι τὴν Σάρραι. Διότι ὅπως ὁ κριβὼς ὁ λάκκος ἀπ' ἐαυτοῦ δὲν ἔχει νερὸ τοῦ νὰ ἀναβλύξῃ, ἀλλὰ βέγεται ἀπὸ τὰς θροαῖς ποῦ ἔρχονται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἔτσι καὶ ἐκείνη, ἣν καὶ ἦτο στερημένη ἀπὸ τὴν γεννητικὴν δυναμὶν, ἔλαβε αὐτὴν τὴν ἰκανότητα ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Οὕτως ἀκριβῶς ἡ πέτρα δὲν ἔδωκε ποτὲ καρπόν, ἔτσι οὕτε ὁ Ἀβραάμ ἦτο ἰκανὸς ἄλλ' ἐγὼ σὰς ἐκκλώσθησα ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὸν ἔνα ἐγένεσα τόσας παλλὰς χώρας. Διὰ τοῦτο ἐξάγει καὶ τὸν Ἰεζεκιήλ εἰς τὴν πεδιάδα καὶ δείχνει εἰς αὐτὸν σωρόν ἀπὸ κόκκαλα καὶ προφητῶν τὰ ἀν' αὐτά, δε κύριε εἰς αὐτοὺς τὰ κόκκαλα καὶ λέγων ὅτι ἐὰν μ' ἴδω νὰ ἀναστήσω τοὺς νεκρούς, πολὺ περισσότερον ἢ μ' ἴδω νὰ ἀνυψώσω σὰς τοὺς ζῶντας νύφ'.

Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν οἱ προφῆται αὐτὰ εἶπον αὐτοὺς, δε ὁ προφήτης τί εἶπε, «ἐπίστευσα διὰ τοῦτο καὶ ὡμίλησα». Δηλαδή, χρειάζεται πιστις πρὸς τὰ ὑποσχόμενα. Καὶ ἐγὼ λοιπὸν ἐνυῶν αὐτὰ καὶ σκεπτόμενος καὶ εἰσαγαγὼν τὴν πιστιν, ἀφῆρσα καθὲ θόρυβον. Ὁ Παῦλος, λοιπὸν αὐτὸ λέγει, ὅτι καὶ εἰς τὰ ἴδωκα σας τὰ αἰσθητὰ καὶ ὁρατὰ ἀσάφα χρὲ αἰσθεῖσθαι πιστις. Ἐάν δὲ χρειάζεται, δε τὰ αἰσθητὰ, πολὺ περισσότερον δε τὰ νοερά. Ἐάν, λοιπὸν, ἔχρη αἰσθητὰ πιστιν διὰ νὰ παραδεχθῶν, ὅτ' θὰ ἐκκαπάραι τὴν πόλιν των, πολὺ περισσότερον χρειάζεται εἰς ἡμᾶς ποῦ ἀναμένομεν τὸν οὐρανόν.

Ὅταν λοιπὸν ὑπάρχη κατὰ μέγαλον, ποῦ ὑπερβαίνει τὴν διάνοιαν καὶ εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ το λογικόν, αὐτὴν τὴν πιστιν πρέπει νὰ παρῶμε. Ἀλλὰ νὰ μὴ ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην συνέπιν. Διότι ἡ θαυματουργικὴ δύναμις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνατέρα ἀπὸ όλα αὐτὰ.

Εἰ ὥστε καὶ δι' αὐτὸ βταν φημύκωνται οἱ λογισμοὶ πρέπει νὰ πρέχωμεν πρὸς τὴν πίστιν καὶ νὰ θαυμάζωμεν τὸν Θεόν. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ πᾶς σκέμεις λογονμασθεῖ διὰ νὰ ἀνακλύσῃ τὰ σχετιζόμενα με αὐτὸν δὲν δοῦναι τοῦ Θεοῦ βέλων νὰ θελῇ κάτω ἀπὸ τὴν ταπεινότητα.

4 Ὁ 51, 1
5 Ὁ 61, 1
6 Ἰω 12, 31.

τῆς τῶν σκέμειν του τοὺς ἀνεκφράστους τρόπους δράσεως Του.

Διὰ τοῦτο βταν ὁ Παῦλος ὁμιλῇ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἐπειδὴ δὲν ἔκαμε αὐτὸ, ἀλλ' ἀφοῦ κατηγόρησε τὰς σκέμεις ἐκοιτάξε πρὸς τὴν δυναμὶν τοῦ ὑποσχομένου, διότι αὐτὸ ἐδόξασε τὰρα πολὺ τὸν Θεόν λέγει «ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ,⁷ ὁ δὲν ἐδείξεν ἀμφιβολίας, λόγῳ ἀπιστίας, ἀλλ' ἐγινε σταθερώτερος διὰ τῆς πίστεως, ἀποδώσας δόξαν εἰς τὸν Θεόν ἀπολύτως πεπεισμένος ὅτ' εἶναι δυνατὸς νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἔχε ὑποσχεθῇ».⁸

Τὶ σημαίνει, ὁμῶς, τὸ «ἐπειδὴ ἔκαμε» τὸ ἴδιον πνεῦμα τῆς πίστεως σύμφωνα πρὸς β.τ. εἶναι γραμμένον ἐπιστευσας καὶ διὰ τοῦτο ὡμίλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὰ τοῦτο καὶ ὁμιλοῦμεν.⁹ Ἐδὼ μᾶς ἀποκαλύπτει καὶ τοιο μέγαλον μυστήριον. Ποῖον, λοιπὸν, εἶναι αὐτό; Τὸ ὅτι ἡ Καινὴ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέρχονται ἀπὸ τὸ ἴδιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὡμίλησεν καὶ εἰς ἐκείνην καὶ εἰς αὐτὴν. Ὡς καὶ ὅτι ἡ πιστις εἶναι διδασκαλὸς βέλων καὶ χωρὶς αὐτὴν δὲν ἡμποροῦμε νὰ εἰπώμεν τιποτέ.

«Καὶ ἡμεῖς, λέγει, πιστεύομεν, διὰ τοῦτο καὶ ὁμιλοῦμεν». Διότι ἐάν ἀφορέσῃς αὐτὴν, τὴν πιστιν δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε τὰ στόμα νὰ ἀνοίξῃς. Καὶ διατί δὲν εἶπεν ἔχοντες τὴν ἴδιαν πίστιν ἀλλ' ἔχοντες τὸ ἴδιον πνεῦμα τῆς πίστεως. Καὶ διὰ νὰ φανερώσῃ αὐτὰ ποῦ ἔχουν λησθῇ καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτ' χρειάζεται, ἡ χορήγησις τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ ἀνασθῶμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως καὶ διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνθρωπίναν τῆς λογικῆς.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ ἴδιος λέγει «εἰς τὸν καθέναν διδεται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος διὰ κάποιου καλόν. Εἰς τὸν ἕνα διδεται διὰ τοῦ Πνεύματος λόγος σοφίας, εἰς ἄλλον λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, εἰς ἄλλον δὲ πίστις, εἰς ἄλλον χαρίσματα θεραπεύων».¹⁰

Ὁ ἄλλ' Ἰσῶς θὰ ἔλεγε κάποιος «πράγμα θεοφάνειας ποῦ εἶναι ἀληθές — ὅτ' ἐννοεῖ ἄλλην πίστιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐγίνοντο θαύματα. Καὶ ἐγὼ γνωρίζω, ὅτι ἄλλη εἶναι ἐκείνη περὶ τῆς ὁποίας ὡμιλοῦσαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι. «πρόσθεσε εἰς ἡμᾶς πίστιν»¹¹ καὶ ἄλλη αὕτη κατὰ

7 Ρωμ. 4, 20-21
8 Ἡ Κορ. 4, 13
9 Α Κορ. 12, 7-9
10 Λοκ. 17, 5

τὴν ὅποιαν ὁλοι εἰμεθα πιστοί, χωρὶς μὲν νὰ κάμνωμεν θαύματα, ἀλλ' ἔχοντες τὴν γνώσιν τῆς εὐσεβείας. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ χρειάζεται ἡ βοήθεια τοῦ Πνεύματος. Διότι καὶ ὁ Λουκᾶς γράφει διὰ κόπιαν ὅτι «τῆς ἄνοιξε τὴν καρδίαν, διὰ νὰ προσέχη εἰς ὅσα ἔλεγε ὁ Παῦλος».¹¹ Καὶ ὁ Χριστὸς λέγει: «κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς, ἐὰν ὁ Πατέρας δὲν τὸν ἐλέγη».¹²

Ὁ λοιπὸν, ἐὰν αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ διατὶ ἀμαρτάνουν οἱ μὴ πιστεύοντες ὅτι τὸ Πνεῦμα ὁδηγεῖ, ὁ Πατὴρ ἔλκει καὶ ὁ Υἱὸς ὁδηγεῖ, διότι θεβαίως διὰ τὸν ἑαυτὸν Του λέγει: «ἐγὼ εἰμαι ἡ ὁδός».¹³ Λέγει δὲ αὐτὸ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔχοντες ἀνάγκην αὐτοῦ διὰ νὰ ἔλθωμεν πληροῖον τοῦ Πατρὸς.

Ἐάν, λοιπὸν, ὁ Πατὴρ ἔλκῃ, ὁ Υἱὸς χειραγωγῇ καὶ τὸ Πνεῦμα φωτίσῃ, διατὶ ἀμαρτάνουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἐκλύθησαν, οὕτω χειραγωγήθησαν, οὕτω ἐφωτίσθησαν, διότι δὲν προσφέρουν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀξίους νὰ δεχθῶν αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν φωτίαν.

Παρατήρησε, λοιπὸν, ὅτι αὐτὸ συνεθεῖ μετὰ τὸν Κορινθίον.¹⁴ Διότι ἐκεῖνος δὲν εὐρίσκε αὐτὸ μόνος του, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὸν ἐκάλεσε, ἀφοῦ ἐπρόλαβε καὶ ἔκαστε ἀξίον τὸν ἑαυτὸν του. Ἐξ αὐτοῦ, λοιπὸν, καὶ ὁ Παῦλος ὁμιλῶν περὶ πίστεως ἔλεγεν: «καὶ αὐτὸ δὲν προέρχεται ἀπὸ οὐδὲ, ἀλλὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ δῶρον».¹⁵ Ἀληθῶς δὲν σὲ ἀφίνει στερημένον ἀπὸ ἐπιτυχίας, διότι ἐάν εἶναι ἔργον αὐτοῦ νὰ ἐλκύῃ καὶ νὰ παραλαβάνῃ, ὅπως ἐπιζητεῖ καὶ πειθαρχικὴν ψυχὴν καὶ τότε προσφέρει τὴν σκίμαξίαν του. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ὁ Παῦλος: «οἱ ἐκείνους που εἶναι καλεσμένοι σύμφωνα μετὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ».¹⁶ Διότι δὲν ἐξηναγκάσθη νὰ μᾶς προσφέρῃ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωτηρίαν.

¹¹¹ Α. Ἀλλ' ἐν καὶ τὸ περισσότερο εἶναι ἰδικόν Του, σχεδὸν δὲ καὶ ὁλοκληρὸν. ὅπως ἀφῆκε καὶ εἰς ἡμᾶς, ὁλόν, διὰ νὰ εἶναι εὐλογία ἡ δικαιολογία τῶν σφετέρων. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ὁ Παῦλος εἶπεν: «ἔχοντες τὸ ἴδιον πνεῦμα τῆς πίστεως».¹⁷ Ὁλοσθὲ ἐκεῖνο που ὁμιλεῖ καὶ εἰς

11 Πρ. Ἀπ. 16, 14.

12 Ἰω. 6, 44.

13 Ἰω. 14, 6.

14 Πρ. Ἀπ. 10, 1-48.

15 Ἑφ. 2, 8.

16 Ρωμ. 8, 28.

17 Β' Κορ. 4, 13.

τὴν Παλαιάν Διαθήκην προσέθεσε: «καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὰ τοῦτο καὶ ὁμιλοῦμεν».¹⁸

Πολὺ περισσότερο, θεβαίως, ἐδῶ ὑπάρχει ἀνάγκη πίστεως παρὰ ἐκεῖ καὶ ἕνεκα τῆς φύσεως τῶν ἐκφράσεων, ἡ ὅποια εἶναι ἄσφατος καὶ νεορά καὶ ἕνεκα τῆς εὐταξίας τῶν καιρῶν. Διότι τὰ θεαθήσα δὲν εἶναι διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν μέλλουσαν. Μᾶλλον δὲ καὶ διὰ τὰ παρόντα χρειάζεται, ἵσως διότι καὶ αὐτὰ τοῦ ἐδίδοντο ἐχρηάζοντο πιστῶν ὅταν ἐδίδοντο, καὶ ἡ κοινωνία τῶν μυστηρίων καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ θεοπείραστος.

Ἡ τοιαυτοτρόπος ἡ δύναμις τῶν ἀγαθῶν ὑπερέβαινε κάθε λογικὴν. Ἐάν, λοιπὸν, ἐχρηάζετο πίστις δι. ἐκεῖνα τὰ παχύτατα καὶ αἰσθητά, πολὺ περισσότερο ἐδῶ. Ἀλλ' ἡ μὲν ἀποστολικὴ πρότασις ἔλασσε τὴν ἀρμύζουσαν ἐρμηνείαν καιρὸς λοιπὸν καὶ τὸλμᾷ νὰ ἐπαμείλῃται εἰς τὴν προφητικὴν καὶ νὰ εἰπωμεν τί λέγει αὐτὸς ὁ εὐτυχής. Πι, λοιπὸν, λέγει: «ἐπίστευσα καὶ διὰ τοῦτο ὠμύλησα».¹⁹ Ἀν καὶ δὲν εἶπε ποτὲ τίποτε, λέγει, μέσα εἰς τὴν σκέψιν του ἐκεῖνο που ἔχει λεχθῇ. Ποῖον εἶναι αὐτὸ που ἔχει λεχθῇ, ὁ Ἀφροῦ ἐσκέφθηκα λέγει, τὴν συμφορὰν καὶ τὴν ἰουδαϊκὴν τραγωδίαν, τὴν καταστροφὴν ἐκείνην καὶ τὴν παντελὴ ἔρημωσιν, δὲν ἀπεγοσητεύθη ὡς πρὸς τὴν μεταβολὴν πρὸς τὸ καλλίτερον, ἀλλὰ ἤλπιζε εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἐξέφρασε καὶ ὠμύλησε σχετικῶς. Δι. ὅτι, καὶ εἰς τοὺς προηγουμένους ψαλμοὺς πολλὰ εἶπα δι. αὐτήν. Ὁμύλησα δὲ καὶ ἀνήγγελα ἐκπαυδευόμενος ἀπὸ τὴν πίστιν.

Ἄλλως, ὅμως ὁ ὁποῖός δὲν εἶναι πολὺ ἐκπαυδευμένος ἀπὸ αὐτήν, προσεῖχε πῶς καυτοσάινει καὶ θαυμάζειται. Διότι ἐάν ὁ Δαβὶδ λέγῃ ἐκεῖνον τὸν ψαλμὸν, τὸν λέγει: «ὃς διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀλλὰ διὰ νὰ περιγράψῃ τὰ πᾶσι τῶν ἐλαττωματικῶν. Δι. λέγει, διὰ τὰ ἐξῆς: «Βεβαίως ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς εἰς τὸν Ἰσραὴλ, εἰς τοὺς καθάρους εἰς τὴν καρδίαν».²⁰ ὡς πρὸς ἐμὲ ὅμως οἱ πόδες μου ἄρεβον ἐκλονίσθησαν, τὰ θήματα μου παρ' ὀλίγον ἐγλίττησαν».²¹ Ἐδῶ δὲν ὁμιλεῖ διὰ πόδας καὶ θήματα, ἀλλὰ περὶ ἐλαττωματικῶν σκέψεων. Προσθετεῖ δὲ καὶ τὴν σέτιαν λέγων τὰ ἐξῆς: «διότι ὠργισθὴν ἐναντίον τῶν παρσόνων».²² δηλαδὴ ἐλέπων τοὺς μέν θαυμάρους νὰ εὐήμε

18 Δι. 2, 1.

19 Ψαλμ. 72, 1.

20 Ψαλμ. 72, 2.

21 Ψαλμ. 72, 3.

ρούν, τοὺς δὲ Ἰουδαίους νὰ ταπεινῶνται. Καὶ ποῖον, λέγει, εἶναι τὸ εἶδος τοῦ ἀλαττώματος; — «Καὶ εἶποι ματαίως, λοιπὸν ἐτήρησαι τὴν καρδίαν μου καθαράν καὶ ἐπλύναι τὰ χεῖρά μου εἰς τὴν ἀσφύτητα».²² Ἀπὸ τί δὲ ἀδηγίγη ἡ ἐπὶ αὐτῶν, τὸ ἐξηγεῖ λέγων: «Ἰδοὺ τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀσεβεῖς καὶ αὐσαυρεῖσιν πλοῦτι δι' αἰώνων εὐημερίαν».²³ Κατόπιν καί τινε πῶς ἐποναικτῶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ λέγων: «ὅταν θλεγα, θά ὁμιλήσω ἔτσι, αὐτὸ ἐφάνη εἰς ἐμέ δυσκόλον ἔργον. Ἐ μέχρις οὗ ἐισέλθω εἰς τὸ θυσιάζησθαι τῷ Θεῷ καὶ θά ἀντιληφθῶ τὴν μελλομένην τύχην τῶν».²⁴

Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆρ· ἐκουραζόμενον, ἐταλαιπωρούμενον μετὰ τὰς σκέψεις μου. Διότι τέτοια εἶναι ἡ σκέψις. Κατόπιν ἐσκεπτόμενον ὅτι κόμην κοπιαστικὸν ἔργον. Ἀναζητῶν αὐτά, τίποτε δὲν θά ἠμπορέσω νὰ μάθω ἀκριβῶς ὅσα θύου ἐναποκρίω τὴν πατρίδα.

Παρατηρεῖς πόσον κακὸν εἶναι νὰ ἐμπιστευόμεθα εἰς τὸ λογικὸν τὰς υποθέσεις τῆς πίστεως καὶ ὅχι εἰς τὴν πίστιν; Διότι, ἔάν ἐκεῖνος ᾔτο στερεωμένος εἰς τὴν πίστιν, δὲν θά ἐλεγεν αὐτά, δὲν θά ἠγογγέιτο.²⁵ Ἀ δὲν θά ἐταράσσεται, οὔτε θά ἐταλαιπωροῖτο τὰ πόδια τοῦ καὶ οὔτε ποῖρ' ἄλλῃον νὰ ἔχανε τὰ θέματα τοῦ.

Ἄλλ', ὁ προφήτης δὲν διμοιάζει με αὐτόν. Ἀντιθέτως, στηριγμένος εἰς τὸν ὁράγον, οὔτε ἐθροβεῖτο οὔτε ἐταράσσεται, ἀλλὰ, βλέπων τοὺς μὲν Ἰουδαίους εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, τοὺς δὲ θαρσύνους ἀντιθέτως, ἐκήρυττεν συνεχῶς μετὰ λαμπρὰν φωνὴν καὶ πιστοποιημένην σκέψιν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ μάλιστα εἰς πολλοὺς ψαλμοὺς. Ἐπίσης εἶχε πολὺ θάρρος, χωρὶς νὰ διδῇ σημασίαν οὔτε εἰς τὴν δύναμιν τῶν θαυμάτων οὔτε εἰς τὴν ταπεινότητα τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὑποσχέθη αὐτά. Ἐ διὰ τοῦτο λέγει: «ἐπίστευσα καὶ διὰ τοῦτο ὁμιλήσα, ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθηκα πολὺ».²⁶ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «ἐγὼ ὅμως ἐταλαιπωρήθην πολὺ».

«Ἐγὼ δὲ εἶπα εἰς τὴν ἔκστασίν μου, καθὲ ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς: «Καὶ εἶπα στενοχωρούμενος, ὅτι καθὲ ἄνθρωπος πλανᾶται». Ἀπὸ ἐδῶ πάλιν δεικνύει τὰ ἐνδοξα ἔργα τῆς πίστεως, διότι οὔτε

22. Ψαλμ. 72, 18.

23. Ψαλμ. 72, 12.

24. Ψαλμ. 72, 16-17.

25. Ψαλμ. 113, 1.

τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀπελπίσιν. Διότι τέτοιαι λογὴς εἶναι ἢ πίστις; εἶναι ὅσν κάποια ἰερὰ ἀγκυρὰ, ἢ ὅποια ὑμῶναι ἀπὸ παντοῦ τὴν σκέψιν ποῦ τὴν κατέχει. Ὁ καὶ τότε μάλιστα ἀποδεικνύεται αὐτὸ πολὺ ὅταν πεῖθῃ ἐκείνον ποῦ τὴν ἔχει ὥστε ἀπὸ τὰς δυσκολίας νὰ ἀναμμένη καλὰς ἐλπίδας, ἀπομακρύνουσα τὴν ταραχὴν τῆς διανοίας.

Αὐτὸ ἀκριβῶς φανερώνει καὶ αὐτὸς ἐλεγε: «ἐγὼ ἐταλαιπωρήθην πολὺ»· δηλαδὴ ἐταλαιπωρήθην, ἀλλὰ δὲν ἀπελπίσθηκα, οὔτε ἔχασα τὸ θάρρος μου.

Κατόπιν ἀποδεικνύων ὅτι δὲν ἐταλαιπωρήθη ἀλλῶς, προσθέτει τὴν αἰτίαν καὶ λέγει: «ἐγὼ δὲ εἶπα εἰς τὴν ἔκστασίν μου, καθὲ ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης». Τί σημαίνει «εἰς τὴν ἔκστασίν μου»; — Εἰς τὴν ὑπερβολὴν τῆς συμφορᾶς, εἰς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, ἐννοεῖ, διότι ἐπέσεν ἐπάνω μας τόσος πειρασμός, ὥστε μὴς ἐνέβαλλεν ἔκστασιν καὶ θαρρὺν ὅτιον. Ἐδῶ θεοαῖος μετὰ τὴν ἔκστασιν ἐννοεῖ τὴν ἀναστροφήν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὰς κακίας. Ὁ Διότι καὶ διὰ τὸν Ἀδὰμ ὅταν λέγῃ ὅτι ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν ἔκστασιν.²⁷ ἐννοεῖ κάποιαν μορφήν ἀναστροφῆς. Διότι ἔκστασις ὀνομάζεται τὸ νὰ εἴσαι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐπεβλήθη δὲ τότε εἰς αὐτὸν διὰ νὰ μὴ αἰσθάνεται τὴν ἀφαίρεσιν τῆς πλεωρίας τοῦ καὶ νὰ μὴ πονῇ δι' αὐτήν. Ἐτα ὁ Θεὸς ὑποκλέπτων τὴν αἰσθήσιν τοῦ πόνου, διὰ νὰ μὴ μισήσῃ τὸ προερχόμενον ἀπὸ αὐτόν, ἐπειδὴ ἐπόνεσεν, ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν ἔκστασιν.

Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «ἐπέσεν ἐπάνω τοὺς ἔκστασις».²⁸ Καὶ ἐδῶ ἐννοεῖ κάποιαν λήθαργον καὶ τὸ νὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦς. Παντοῦ δὲ ἡ ἔκστασις αὐτὸ φανερώνει. Ἐ Γίνεται δὲ αὐτὴ ἢ ὅταν ὁ Θεὸς τὴν προκαλεῖ ἢ ὅταν αἱ πολλοὶ κακίαι δημιουργοῦν εἰς κάποιον τὸν λήθαργον. Ἐδῶ μετὰ τὴν ἔκστασιν ἐννοεῖ τὰς πολλὰς κακίας ποῦ τὸν ἔχουν αἰχμαλωτίσει.

Τί, ὅμως, ἐννοεῖ μετὰ τὴν φράσιν: «Καθὲ ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης»; Κανείς δὲν λέγει τὴν ἀλήθειαν; ²⁹ Ἀ Πῶς, λοιπόν, ἔχει γραφῇ ὅτι ὁ Ἰωβ ᾔτο ἄνθρωπος ἀληθινός, δίκαιος, θεοσεβής;³⁰ Τί δὲ νὰ εἰπώμεν καὶ διὰ τοὺς προφήτας; Διότι ἔδν καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν ψεύσται καὶ διεψεύσθησαν ὅσα ἔχουν εἰπεῖ, τότε ἐχάθησαν τὰ πάντα.

26. Γεν. 2, 31.

27. Πράξ. Ἀποστ. 10, 10.

28. Ἐδ 1, 1.

Τι δὲ νὰ ἐπιωμεν διὰ τὸν Ἀθεράσι καὶ δι' ὅλους τοὺς δικαίους;

Βλέπεις πόσον κακὸν εἶναι νὰ δεχόμεθα ἀπλῶς τὴν λέξιν καὶ νὰ μὴ ἐραυνῶμεν τὴν βαθύτεραν ἐννοίαν τῆς; Τί, λοιπόν, σημαίνει ἡ φράσις: «κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης»; — Σημαίνει ἐκεῖνο πού λέγει ἄλλοι: «ὁ ἄνθρωπος μοιάζει μὲ τὴν ματαιότητά». ²⁹ Αὐτὸ εἶπε καὶ ἄλλος προφήτης: «Κάθε σάρκα εἶναι χάστος καὶ κάθε δοξα δούλου εἶναι ὅπως τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου». ³⁰ Ἠλαδὴ εἶναι πολὺ μηδαμινὸν πράγμα πού ἐκτρέπεται καὶ οὐαίξει μὲ σκιάν, μὲ ὄνειρον ἢ μὲ κάποιαν εἰκόνα.

Ἐ Διὰ τὴν μάθησιν δὲ ὅτι δὲν λέγω αὐτὰ συμπεραίνων ἐπιπολαιῶς, ἄλλος ἐρμηνευτὴς εἶπεν «πλάνη» καὶ ἄλλος «πλανήταις», ἄλλος δὲ «χάνεται». Πολὺ δὲ διαφέρει αὐτὸ ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι τὸ νὰ ψεύδεται κανεὶς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς κακίας τῆς ψυχῆς, ἐνῶ τὸ νὰ χάνεται, νὰ φθίρεται καὶ νὰ ἐκτρέπεται κανεὶς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μηδαμινότητος, πού ὑπάρχει ἐκ φύσεως. Τὸ ἴδιον, θεθαίως, ἐννοεῖ ὅταν λέγῃ: «ἐγὼ εἶμαι χῶμα καὶ στάκτη» ³¹ καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ: «τί ὑπερφημονεύεται ἡ γῆ καὶ ἡ στάκτη»; ³² ἢ ὅταν λέγῃ ὁ ἴδιος ψαλμωδός: «τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὥστε νὰ ἐνθυμησῇ αὐτόν»; ³³ Παντοῦ φανερώνει τὴν πτωχείαν καὶ τὴν μηδαμινότητα τῆς φύσεως.

Ἐ Καὶ διὰ τὰ σπαράτθ θεθαίως λέγομεν, ὅτι τὰ «σπαράτθ» μᾶς ἠπάτησαν», ἡλαδὴ δὲν μᾶς ἀπέφερον τίποτε ἀντάξιον πρὸς τὰς ἐλπίδας μας: «Καὶ τὸ ἔτος μᾶς ἠπάτησεν», λέγομεν, τὸ ἴδιον θεθαίως ἐννοοῦντες. Ὁ ἄνθρωπος, πράγματι, εἶναι μηδαμινὸν καὶ ἀσήμενον πράγμα. Μάλιστα δὲ κατὰ τὴν συμφωνίαν τέτοια ἐσυνήθισαμεν νὰ σκεπτόμεθα καὶ νὰ ἀναλογιζόμεθα τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας.

Διὰ τοῦτο, θεθαίως, καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἔσθασεν εἰς μελαγχολίαν καὶ εἶδεν τὴν φύσιν νὰ δοκιμάζεται καθὼς καὶ τὴν πτωχείαν καὶ τὴν μηδαμινότητα αὐτῆς νὰ ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα, λέγει: «κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης», ἡλαδὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίποτε. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ἔλεγεν: «Πράγματι, ὁ ἄν

²⁹ Ψαλμ. 143, 4.

³⁰ Ψαλμ. 40, 6.

³¹ Περ. 18, 27.

³² Σοφ. Σειρ. 14, 9.

³³ Ψαλμ. 8, 5.

θρώπος διαθεσινεὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅπως εἰς τὴν φαντασίαν». ³⁴

Ἐ «Τί νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλας τὰς εὐεργεσίας τοῦ πρὸς ἐμέ»; Παρατήρησε πῶς φανερώνει ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ εὐεργεσία, ὅχι μόνον ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνεαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουν γίνεαι εἰς ἓνα τέτοιον ἀσήμενον, ἡλαδὴ τὸν ἄνθρωπον. Ἐτοὶ διηγείται τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ψαλμὸν μὲ ἄλλα λόγια, ἀλλὰ μὲ τὰς ἰδίας σκέψεις. Ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ψαλμὸν: «τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νὰ ἐνθυμησῇ αὐτόν ἢ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ προνοήσῃ περὶ αὐτοῦ»; ³⁵ ἔτσι λέγει καὶ ἐδῶ.

Εἰς ἐκεῖνον τὸν ψαλμὸν δεικνύει τὰ διπλὰ ἀποτελέσματα τῆς εὐεργεσίας, διότι καὶ ἐκ φύσεως εἶναι μεγάλη καὶ εἰς μηδαμινὸν προσφέρονται. Τοῦτο, θεθαίως, εἶναι ἀβέβαιος τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς χάριτος. Ἐ Αὐτό, λοιπόν, θέλων καὶ ἐδῶ νὰ παρουσιάσῃ, λέγει: «τί νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον»; Μὰ αὐτὸ φανερώνει, ὅτι τὸν ἄνθρωπον, πού εἶναι ψεύτικος, μηδαμινὸς καὶ ἀσήμενος, τὸν ἔκαμε ἀξιὸν τέτοιας δωρεᾶς.

Ἐ Δι' ὅλας ὅσα μὲ εὐηργέτησεν. Αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις εὐγνώμονος πνεύματος, τὸ νὰ περιφέρεται καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἀνταποδώσῃ κάτι εἰς τὸν εὐεργέτην δι' ἐκεῖνα πού εὐηργετήθη καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι, ἂν καὶ τὰ ἐπλήρωσεν ὁ Θεός, δὲν ἔδωκε τίποτε τὸ ἀξιόλογον.

³¹⁴ Αὐτό, θεθαίως, ὑποβλήσας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνταποδόσεως, ὑπόσχεται ὅτι προχωρῶν θὰ πληρώσῃ διπλῇ. Λοιπόν, φανερώνει τὴν εὐχαριστίαν καὶ μὲ τὸ νὰ δώσῃ ἐκεῖνα πού δύναται καὶ μὲ τὸ νὰ πιστεύῃ ὅτι, ἂν καὶ ἔδωκεν αὐτὰ, τίποτε τὸ ἀξιόλογον δὲν ἔχει προσφέρει.

Τί, λοιπόν, εἶναι ἐκεῖνο πού πρόκειται νὰ προσφέρῃ; Ἀκουσε τί λέγει ὁ ἴδιος: «Ἐὰ λάθω τὸ ποτήριον τῆς σωτηρίας καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Ὅσοι μὲν, λοιπόν, ἐννοοῦν αὐτὸν τὸν στίχον ἀλληγορικῶς, τὸν συνδέουν μὲ τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων. Ἡμεῖς, ὅμως, ἀκολουθοῦντες ἕως τώρα τὴν ἱστορίαν, νομίζομεν, ὅτι ἐδῶ ἐννοεῖ τὰς εὐχὰς, τὰς θυσίας καὶ τοὺς εὐχαριστήριους ὕμνους. Διότι, θεθαίως, τὴν πάλαιον ἐποχὴν ὑπῆρχον διάφοροι θυσίαι. Ἐ Ὑπῆρχεν, λόγου χά-

³⁴ Ψαλμ. 88, 7.

³⁵ Ψαλμ. 8, 5.

ριν, ἡ θυσία δοξολογίας διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑπῆρχον αἱ θυσίαι τῆς προσφοράς ζώων διὰ τὴν αὐτηρίαν ὑπῆρχον αἱ εἰρηνικαὶ θυσίαι καὶ πλῆθος ἄλλων.

Αὐτὸ ποῦ ἐννοεῖ ἐδὼ εἶναι τὸ ἐξῆς: δὲν ἔχω κατὰ ἀξιόλογον νὰ διασέσω αὐτὸ ποῦ ἔχω τὸ διαθέτω. Δηλαδή θὰ προσφέρω εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν εὐχαριστήριον καὶ διὰ τὴν αὐτηρίαν αὐτὸν θὰ ἐνθυμηθῶ.

«Τὰς προσευχάς μου θὰ ἀποδώσω εἰς τὸν Κύριον ἔμπροσθεν ὧλου τοῦ λαοῦ σου». Ἐδὼ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τὰς ὑποσχέσεις τὰς ὀνομάζει εὐχάς. Διότι ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὰς συμφορὰς αὐτὰς κατέφευγεν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἠδεώρει τὸν ἑαυτοῦ του ὀφειλέτην. Ὑπέσχετο δὲ τότε ὅτι, ἐάν ἀποφυγῇ τὰς συμφορὰς, θὰ προσφέρῃ αὐτὰς τὰς θυσίας. Ὁ Ἄφου, λοιπὸν, διελύθη ἡ συμφορὰ, «θὰ ἀποδώσω τὰς εὐχάς μου εἰς τὸν Κύριον ἔμπροσθεν ὧλου τοῦ λαοῦ τοῦ».

«Παλῶντος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου εἶναι ὁ θάνατος τῶν ἁγίων σου». Ἄλλος λέγει: «ἐντὸς». Ποία εἶναι ἡ ἀκολουθία αὐτῇ; τί ἔχει σύμφωνον μὲ τὰ προηγούμενα; Ἐάν κάποιος ἤθελεν ἐξετάσῃ μὲ ἀκριθείαν θὰ εὕρῃ μεγάλην συμφωνίαν.

Ἐπειδὴ, λοιπὸν, εἶπε «τί θὰ ἀποδοῦναι εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλος τὰς εὐεργεσίας σου πρὸς ἐμέ»⁵⁶ ἀποδείξας τὰς εὐεργεσίας του, τώρα λέγει ὅτι ὅχι μόνον ἡ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος τῶν ἁγίων εἶναι πολυπόθητος ἀπὸ τὸν Θεόν. Αὐτὸς δὲ ὁ θάνατος ἐπέρχεται διὰ ἀπλῶς κατὰ φυσικὸν νόμον, ἀλλὰ εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ συμφώνως πρὸς τὴν κρίσιν του.

Ὁ δὲν ἀκούει τί λέγει ὁ Παῦλος; «τὸ νὰ παραμείνω ἕως εἰς τὸ σῶμα εἶναι ἀναγκαϊότερον διὰ σῆς. Εἴμαι θεόπαις δι' αὐτὸ καὶ γνωρίζω ὅτι θὰ μείνω καὶ θὰ εἶμαι μετὰ τῶν ὄλων σου»⁵⁷. Διὰ τί ἀπορεῖς, ἐάν ὁ θάνατος γίνεται χωρὶς τὸν φυσικὸν νόμον, ὅπως ἡ γέννησις μερικῶν, καθὼς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Σαμουὴλ; Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν ὀνομάζει αὐτοὺς τέκνα τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ τέκνα τῆς ὑποσχέσεως. Ἔτσι καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲν ἀπέθανεν φυσικῶς, ἀλλ' ὅταν διέταξεν ὁ Θεὸς οὕτω ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς τὸ ἐπέτρεψεν.

Ἄν καὶ ὁ θάνατος του ἔγινεν ἀμοιβὴ τῆς πόρνῃς, ἐν τούτοις ἔγινε παλῶντος. Ἐ Τὸ ἀξιοθαύμαστον θεοβαίως

56. Ματθ. 136, 3.
57. 4. λ. 1, 34-35.

ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ ἐξῆς: ὅτι ἂν καὶ ἀπέθανεν κατ' αὐτοῦ τὸν τρόπον ὁ θάνατος του ἦτο τιμητικός. Διότι ἀπέθανεν χάριν τῆς ἀληθείας καὶ ἦτο τὸ σῶμα τιμητικός ὁ θάνατός του, ἐπειδὴ καὶ ὁ φονεύσας αὐτὸν τὸν εἶχε φοβηθῇ. Ὅτι, θεοβαίως, εἶχεν φοβηθῇ αὐτόν, ἀκούσε τί λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς διὰ τὸν Ἡρώδην: «ἔλεγεν ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο αἱ θαυματουργικαὶ δυνάμεις ἐνεργοῦν δι' αὐτοῦ»³⁸. Παρατήρησε πῶς ἦτο παλῶντος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἄδελ. «Ἄδελ, ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου;»³⁹ Ἡ φωνὴ τοῦ ἀδελφῶς τοῦ ἀδελφοῦ σου φωνάζει πρὸς ἐμέ⁴⁰.

Παρατήρησε σχετικῶς καὶ μὲ τὸν Ἀλζαραν, πῶς μετὰ τὸν θάνατόν του προηγουμένῳ αἱ ἀγγελίαι. Παρατήρησε καὶ τοὺς κατοικοὺς τῶν πόλεων, οἱ ὅποιοι τρέχουν ὅλοι μαζί πρὸς τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων καὶ τὰ πλῆθη, ποῦ ἀνίστανται ἐδὼ ὅτι γίνεται πολὺς λόγος καὶ ὑπάρχει μεγάλη προθυμία ἀπὸ τὸν Θεόν διὰ τὸν θάνατον τῶν ἁγίων. Διότι δὲν ἀποθνήσκουν ἐπιτολαίως καὶ τυχαίως, ἀλλ' ὅταν ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς κατ' οἰκονομίαν. Διὰ τοῦτο εἶπεν: «ἐνώπιον τοῦ Κυρίου». Θέλων νὰ φανερώσῃ αὐτό.

Β. «Ὁ Κύριε, ἐγὼ εἶμαι δοῦλός σου, ἐγὼ εἶμαι δοῦλός σου καὶ υἱὸς τῆς δοῦλης σου». Δὲν ἐννοεῖ τὴν συνήθη δουλείαν, ἀλλὰ αὐτὴν ποῦ γίνεται μὲ μεγάλην ψυχικὴν διάθεσιν καὶ ἀγάπην καὶ ὅταν θερμαίνεται πολὺ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλη νίκη καὶ λαμπρότερον ἀπὸ κάθε βασιλικὴν κορώναν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς τὴν θέτει ἀντὶ τῆς μεγαλυτέρας καλῆς φήμης λέγων: «Ὁ Μωϋσῆς ὁ δοῦλός μου ἔχει ἀποθάνει»⁴¹.

«Καὶ υἱὸς τῆς δοῦλης σου». Δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους εὐρισκόμεθα εἰς τὴν δουλείαν σου. Αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔχει χρησιμοποίησιν καὶ ὁ Παῦλος ἀντὶ τοῦ μεγαλυτέρου στολισμοῦ διὰ τὸν Τιμόθεον, λέγων: «ἐνθυμούμαι τὴν εὐκρινῆ πίστιν σου, ἡ ὁποία κατώκησεν πρῶτα εἰς τὴν μάμμην σου Λαῖδα καὶ εἰς τὴν μητέρα σου Εὐνίκην. Ὁ Εἶμαι δὲ πεπεισμένος ὅτι κατοικεῖ καὶ εἰς σέ»⁴². «καὶ διότι ἀπὸ τῆς θρεφτικῆς ἡλι-

38. Μαρκ. 6, 14.
39. Γεν. 4, 9-10.
40. Ἰερ. Ναυή 1, 2.
41. Β' Τιμ. 1, 6.

κίας γνωρίζεις τὰ λερά γράμματα».⁴² Καὶ πάλιν λέγει διὰ τὸν αὐτὸν τοῦ: «εἰμαι Ἑβραῖος ἀπὸ Ἑβραίων».⁴³ Ἐπίσης: «Ἑβραῖοι εἶναι αὐτοί; Καὶ ἐγὼ εἰμαι Ἰουδαίος εἶναι; Καὶ ἐγὼ εἰμαι».⁴⁴ Ἐχον θεοαίως αὐτοὶ κατὰ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς προσηλύτους, ἐπειδὴ ἦσαν τέτοιοι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῶν προγόνων τους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμωδὸς λέγει: «καὶ υἱὸς τῆς δούλης σου», «Ἐσπασες τὰ δεσμά μου». Δὲν εἶπεν ἰεραῖες, ἀλλὰ ἑσπασες, φανερῶν μὲ αὐτὸ οὗτοι ἔχουν γίνεαι ἀχρηστα. Μὲ τὰ δεσμά· ἐδῶ ἐννοεῖ τὰς θλίψεις, τοὺς πειρασμούς, τοὺς κινδύνους.

Ὑπάρχει, θεοαίως, καὶ καλὸ θέσιμον, μὲ τὸ ὅποιον εἶναι καλλίτερον νὰ σφίγγεται ἀκόμη περισσώτερον, ὅπως ἔστιν λέγει: «μὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης».⁴⁵ Ὁ καὶ ἡ ὁποία εἶναι σύνδεσμος τῆς τελειότητος.⁴⁶ Ὑπάρχει καὶ ἀντίθετος ἀπὸ αὐτὸν τὸν σύνδεσμον, ὅπως ἔστιν λέγει: «ὁ καθελὶς περισφίγγεται ἀπὸ τὰς ἀλυσίδας τῶν ἁμαρτιῶν του».⁴⁷ Αὐτὸ ὑποδηλώνει καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «αὐτὴ δὲ ποὺ εἶναι θυγάτηρ τοῦ Ἀβραάμ, αὐτὴ ποὺ ἦτο ἔστι δεμένη ἀπὸ τὸν σατανᾶν, δὲν ἔκρετε νὰ λυθῇ ἀπὸ τὰ δεσμά;».⁴⁸ Ὁ Ἰωάννης λέγει διὰ τὸν Χριστόν: «οὐδε γὰρ δώσει ὡς διαθήκην τῶν ἐθνῶν... καὶ νὰ λέγῃς εἰς τοὺς δεσμούς ἐξέλθετε».⁴⁹

Αὐτὰ, λοιπόν, τὰ δεσμά ἔσπαρεν, οὐκ ἀπλῶς ἔλυσεν. Ἐκαίνο θεοαίως εἶναι περισσώτερον ἀπὸ αὐτὰ. Ἐν ἑνὶ δὲ κάποιος φθελεν ἐννοῖται αὐτὰ ἀλληγορικῶς, δὲν θὰ ἔσφαλλεν ὡς πρὸς τὸ ὀρθόν, ὀνομάζων μὲ τὰ δεσμά αὐτὰ τῶν ἁμαρτιῶν ὀλοκλήρον τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον.

Ὑπάρχει καὶ ὅλος δεσμός πέρα πολὺ καλός, τὸν ὅποιον ἔσφαρεν ἐδῶ κι ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵⁰ καὶ πάλιν ὁ ἴδιος: «διὰ τὸ ὅποιον εἰμαι δεμένος μὲ ἀλυσίδας».⁵¹ Ἐὰν προσφέρω εἰς σέ θυσίαν εὐχαριστήριον». Παρατήρησε πῶς ἄνω καὶ κάτω καὶ παντοῦ ἀναφέρει αὐτὴν τὴν ἀνταπό-

42. B' Τιμ. 2, 5.
43. Θιμ. 3, 6.
44. B' Κορ. 11, 22.
45. Ρω. 4, 5.
46. Καλ. 3, 14.
47. Παροιμ. 5, 22.
48. Λουκ. 13, 16.
49. Ή: 49, 8-9.
50. Ἐφ. 3, 1.
51. Ἐφ. 6, 20.

δοσιν εἰς τὸν Θεόν. 216 A Ἀνωτέρω εἶπε ἔθα λάβω τὸ πῶ-
τήριον τῆς σωτηρίας καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ
Κυρίου».⁵² ἐδῶ λέγει: «θὰ προσφέρω εἰς σέ θυσίαν εὐχα-
ριστήριον, δηλαδὴ θὰ εὐχαριστήσω, θὰ ὑμνήσω, καὶ θὰ
ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Εἶδες πῶς εἶναι εὐ-
χαριστήριος θυσία; Ἐὰν ἀνταποδώσω τὰς εὐχάς μου
πρὸς τὸν Κύριον ἐνόησον ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ του, εἰς
τὰς αὐλὰς τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ μέσον σου Ἰε-
ρουσαλήμ.

Αὐτὸ ἔκαμεν οὐκ διὰ νὰ κάμῃ ἐπιδείξειν, οὔτε ἀπο-
έλτεται εἰς τὴν φιλοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀδηγήσῃ ὅλους
εἰς τὴν ἰδικήν του προθυμίαν καὶ ἐπειδὴ θέλει νὰ κάμῃ
συντρόφους εἰς τὴν εὐχαριστήριον θυσίαν, αὐτὸ ἀκριβῶς
πράττουν ὅλοι οἱ ἅγιοι καλοῦντες νὰ συμμετέσχουν εἰς
τὸν ὕμνον οὐκ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρως
ἡ φύσις, ὅταν δεχθῶν κατὰ ὠφέλιμον. B Διότι τίποτε δὲν
εἶναι τόσο πολυπόθητον εἰς τὸν Θεόν ὅσον τὸ νὰ εἰσέλθῃ
εὐγνώμονες, οὐκ μόνον κατὰ τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, ἀλλὰ
καὶ ὅταν τὰ πρῶτα παρουσκάζονται ἀντιθέτως.

Αὐτὴ εἶναι κατ' ἐξαγὴν θυσία. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλυ-
τέρα προσφορά. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκήρυξαν δημο-
σῶς ὁ Ἰωάννης, ὁ Παῦλος, ὁ Ἰακώβ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἐπέδειξεν τὴν εὐγνωμοσύνην
καὶ τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν καὶ μάλιστα εἰς τὰς
δυσκόλους ἐποχές.

Αὐτὸ, λοιπόν, ὡς πράττωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ πάντοτε
ὡς παρονομούμεν διὰ νὰ εὐχαριστοῦμεν, ὅστε νὰ ἐπιτύ-
χωμεν τὰ αἰῶνα ἀγαθά. Ὁ Εἶθε αὐτὰ ὅλοι νὰ ἀπολαύ-
σωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευθροσύνην τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ
ἡ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων. Ἀμήν.